ch. brontë

În anul 1969 au apărut în «Biblioteca pentru toţi» 94 de volume (= numere, inclusiv reeditările) cu un tiraj total de:

8.963.000 de exemplare
ceea ce înseamnă că tirajul mediu al colecţiei în anul amintit a fost de:

95.351 de exemplare per volum.
Aşadar, tirajul total al noii serii a «Bibliotecii pentru toţi», în zece ani de apariţie (1960—1969) se ridică la impresionanta cifră de:

42.761.000 de exemplare, cifră grăitoare pentru marea popularitate de care se bucură cea mai veche colecţie românească de beletristică (înfiinţată în martie 1895).
În cei 75 de ani de apariţie practic neîntreruptă «Biblioteca pentru toţi» a difuzat în largi mase de cititori aproape:

80.000.000 de exemplare,
aducîndu-şi o contribuţie esenţială în opera de răspîndire a culturii în România de ieri şi de azi.

Vol. I şi II lei 10.

editura minerva

319

ch. brontë

biblioteca bpt pentru toţi

fondată în 1895 bpt serie nouă

ch. brontë

jane eyre

★★

Ilustrația copertei: *Ana Maria Smighelski*

charlotte brontë

jane eyre

ROMAN

**

TRADUCERE DE
PAUL B. MARIAN ȘI D. MAZILU

1970
EDITURA MINERVA
BUCUREȘTI

CHARLOTTE BRONTË
JANE EYRE
Collins Clear-Type Press
London and Glasgow

CAPITOLUL XXI

Presimţirile sînt lucruri ciudate ! La fel şi simpatiile, la fel şi prevestirile, iar acestea trei laolaltă alcătuiesc o taină a cărei cheie omenirea n-a găsit-o încă. N-am rîs niciodată de presimţiri, pentru că eu însămi am avut cîteva presimţiri stranii. Simpatii cred că există (de pildă între rude locuind la mare depărtare unele de altele, despărţite de multă vreme sau complet înstrăinate, dovedind astfel — în pofida înstrăinării — unitatea obîrşiei), iar efectele lor depăşesc înţelegerea oricărui muritor. Cît despre semnele prevestitoare, după cît ne putem da seama, ele ar putea fi simpatia pe care natura o arată omului.

Cînd eram copil de vreo şase ani, am auzit-o pe Bessie Leaven povestind într-o noapte Marthei Abbot că a visat un copilaş şi că asta-i un semn sigur de nenorocire pentru ea sau pentru neamurile ei. Poate că aceste cuvinte mi s-ar fi şters pentru totdeauna din minte dacă ceea ce a urmat nu mi le-ar fi ţintuit pe veci acolo : în ziua următoare, Bessie a fost chemată la căpătîiul surioarei ei, care trăgea să moară.

De cîtva timp mă gîndeam adeseori la acele cuvinte şi la acea întîmplare, pentru că de o săp-

tămînă încoace mai în fiecare seară visasem un copil; uneori îl adormeam în brațele mele, alteori îl legănam pe genunchi și îl priveam jucîndu-se cu margaretele de pe pajiște sau muindu-și mînuțele într-un pîrîiaș. Într-una din nopți copilul a plîns; în noaptea următoare, dimpotrivă, rîdea; cîteodată se ținea lipit de poala mea, alteori fugea de mine; dar sub felurite forme, vedenia aceasta m-a urmărit șapte nopți în șir, întîmpinîndu-mă chiar din clipa cînd pășeam pe tărîmul somnului.

Nu-mi plăcea de loc repetarea aceleiași idei și revenirea aceleiași imagini; cînd se apropia ceasul culcării, ceasul vedeniei, deveneam nervoasă. În noaptea cînd am auzit țipătul acela înfiorător, mă aflam încă în tovărășia vedeniei, și a doua zi, după-amiază, am fost înștiințată că m-așteaptă cineva în odaia doamnei Fairfax. M-am dus și am găsit acolo un om, care mi se păru o slugă de casă bună; era în mare doliu, și ținea în mînă o pălărie înconjurată de zăbranic.

— Cred că nu vă mai aduceți aminte de mine, domnișoară, spuse el, sculîndu-se. Mă numesc Leaven. Cînd locuiați dumneavoastră la Gateshead, eu eram vizitiu la doamna Reed și am rămas și acum la castel.

— Oh, Robert! Ce mai faci? Nu te-am uitat de loc: îmi amintesc că m-ai suit de cîteva ori călare pe poneiul domnișoarei Georgiana. Ce mai face Bessie? După cîte știu te-ai însurat cu ea.

— Da, domnișoară. Vă mulțumesc; soția mea e foarte bine. Sînt aproape două luni de cînd mi-a născut încă un copil — avem acum trei — și toți sînt voinici și sănătoși.

— Și ce mai e pe la castel, Robert?

— Îmi pare rău, domnișoară, că nu vă pot da

vești prea plăcute; lucrurile merg prost și acum a căzut o mare pacoste pe capul familiei.

— Sper că n-a murit nimeni! spusei eu, aruncînd o privire asupra hainelor lui.

Privi și el zăbranicul legat în jurul pălăriei și răspunse:

— Ieri s-au împlinit opt zile de cînd domnul John a murit în apartamentul său de la Londra.

— Domnul John?

— Da.

— Și cum a primit mamă-sa lovitura asta?

— Păi de! vedeți, domnișoară Eyre, e o nenorocire destul de mare: a dus o viață destrăbălată, iar în ultimii trei ani a avut purtări ciudate și a murit așa cum n-ar fi trebuit să moară un om ca dînsul.

— Bessie îmi spunea că nu se purta cum trebuie.

— Cum trebuie! Nici că se putea purta mai prost: și-a ruinat sănătatea și și-a risipit averea cu bărbații cei mai ticăloși și cu femeile cele mai josnice. A făcut datorii, a fost întemnițat. Maică-sa i-a venit de două ori în ajutor, dar cum se vedea liber se întorcea iar la vechii lui tovarăși. Nu prea era zdravăn la cap; ticăloșii aceia în mijlocul cărora a trăit l-au tras groaznic pe sfoară. Acum vreo trei săptămîni, a venit la Gateshead și a cerut să i se dea averea întregii familii. Doamna Reed nici n-a vrut s-audă de așa ceva, căci și așa averea îi fusese în bună parte risipită de năzdrăvăniile fiului. Atunci el a plecat și n-a trecut multă vreme pînă am aflat că a murit. Cum a murit, Dumnezeu știe! Se spune că și-ar fi pus capăt zilelor.

Rămăsei fără grai, atît de grozavă era vestea aceasta.

Robert urmă :

— Doamna a fost și dînsa rău bolnavă ; n-a avut puterea să îndure o astfel de lovitură : pierderea averii și teama de sărăcie au zdrobit-o. Vestea morții domnului John și a felului cum a murit a sosit pe neașteptate ; a avut un atac de paralizie. Vreme de trei zile n-a putut să vorbească. Marțea trecută i-a fost puțin mai bine, părea că vrea să spună ceva și-i făcea mereu semne soției mele, însă abia ieri dimineață Bessie a auzit-o îngăimînd numele dumneavoastră și cu mare greutate a putut rosti cuvintele astea : „Aduceți-o pe Jane... Duceți-vă de-o căutați pe Jane Eyre... Vreau să-i vorbesc". Bessie nu-i sigură dacă mai e în toate mințile și dacă chiar dorește să vă vadă ; dar a povestit cele întîmplate domnișoarei Reed și domnișoarei Georgiana și le-a sfătuit să trimită după dumneavoastră. La început domnișoarele n-au vrut, dar fiindcă mama lor se zbătea din ce în ce mai aprig și într-una spunea : „Jane, Jane", au primit în cele din urmă. Am plecat ieri de la Gateshead și dacă ați putea fi gata, domnișoară, aș vrea să pornim într-acolo mîine dis-de-dimineață.

— Da, Robert, am să fiu gata. Cred că trebuie să merg.

— Și eu tot așa socotesc, domnișoară. Bessie spunea că-i sigură că n-o să refuzați. Dar poate că înainte de-a pleca trebuie să cereți învoire.

— Da, fac și asta îndată !

După ce l-am dus în sala servitorilor și l-am rugat pe John și pe soția lui să aibă grijă de el, am plecat să-l caut pe domnul Rochester.

Nu era nici în încăperile de jos, nici în curte, nici în grajd, nici pe țarină. O întrebai pe doamna Fairfax dacă nu-l văzuse și ea îmi răspunse că

da : joacă probabil biliard cu domnișoara Ingram. M-am zorit spre sala de biliard, de unde auzeam venind zgomotul bilelor și sunetul glasurilor. Domnul Rochester, domnișoara Ingram, cele două domnișoare Eshton și admiratorii lor erau foarte atenți la joc. Mi-a trebuit puțin curaj ca să-l întrerup, dar nu mai puteam întîrzia, așa încît mă apropiai de stăpînul meu. Se afla lîngă domnișoara Ingram, care se întoarse și mă privi de sus ; ochii ei păreau că se întreabă : „Ce-o mai fi vrînd și ființa asta de nimic ?" iar cînd șoptii : „Domnule Rochester", ea făcu o mișcare, ca și cum ar fi fost ispitită să-mi poruncească să plec. Mi-o amintesc bine : în clipa aceea era plină de farmec și izbitor de frumoasă ; purta o rochie albastră ca azurul, iar o eșarfă de tul, de asemenea albăstrie, îi lega părul. Jocul o stîrnise și mîndria-i ațîțată făcea și mai frumos chipul ei cu trăsături trufașe.

— Persoana asta te caută pe dumneata ? întrebă domnișoara Ingram.

Domnul Rochester se întoarse, să vadă despre ce persoană e vorba, și făcu o strîmbătură curioasă, ciudată și echivocă, azvîrli tacul și ieși cu mine din încăpere.

— Ce-i, Jane, ce s-a întîmplat ? zise el, rezemîndu-se cu spatele de ușa camerei de studiu, pe care tocmai o închisese.

— Am să vă rog, domnule, să fiți așa de bun și să-mi dați o săptămînă sau două de concediu.

— Dar ce vrei să faci ? Unde vrei să te duci ?

— La o doamnă bolnavă, care a trimis după mine.

— Ce doamnă bolnavă ? Unde locuiește ?

— La Gateshead, în comitatul...

— În comitatul...? Dar e la o sută de mile de aici! Ce fel de femeie e asta care trimite s-aducă oameni de la asemenea distanţă, numai ca să-i vadă?

— O cheamă Reed, domnule — doamna Reed.

— Reed din Gateshead? A existat pe vremuri un Reed la Gateshead: era magistrat.

— E văduva lui, domnule.

— Şi ce treabă ai cu ea? De unde o cunoşti?

— Domnul Reed mi-a fost unchi: era fratele mamei.

— Ce vorbeşti! Asta nu mi-ai spus-o niciodată. Spuneai totdeauna că n-ai rude.

— Într-adevăr, domnule, nici n-am avut rude dispuse să mă recunoască. Domnul Reed a murit, iar soţia lui m-a alungat.

— De ce?

— Pentru că eram săracă şi deci o povară; de asta mă şi ura.

— Dar domnul Reed a avut copii; trebuie să ai nişte veri. Sir George Lynn îmi vorbea ieri de un Reed din Gateshead, după cîte spunea el, unul dintre cei mai mari ticăloşi din oraş, iar Ingram pomenea de asemenea despre o Georgiana Reed, care astă iarnă sau în iarna trecută a fost foarte admirată la Londra pentru frumuseţea ei.

— John Reed a murit şi el, domnule; s-a ruinat, nu numai pe el, ci şi-a sărăcit în bună parte şi familia. Se crede că s-a sinucis. Vestea asta a îndurerat-o atît de mult pe maică-sa, încît a avut un atac de apoplexie.

— Şi cu ce i-ai putea ajuta dumneata? Astea-s fleacuri, Jane! N-o să-mi spui acum că vrei să străbaţi o sută de mile ca să vezi o bătrînă, care poate foarte bine să moară înainte de sosirea dumitale. De altfel ziceai că te-a alungat.

— Da, domnule, dar e mult de atunci şi pe vremea aceea dînsa avea altă situaţie. Mi-ar veni foarte greu să nu-i împlinesc dorinţa.

— Cît timp ai să lipseşti?

— Cît voi putea mai puţin, domnule.

— Făgăduieşte-mi că n-ai să stai mai mult de o săptămînă.

— E mai bine să nu făgăduiesc, pentru că s-ar putea să nu izbutesc să mă ţin de cuvînt.

— Dar în orice caz ai să te întorci? Cu nici un preţ n-o să rămîi pentru totdeauna la mătuşa dumitale?

— Oh, nu! Mă voi înapoia negreşit, de-ndată ce totul o să meargă bine.

— Şi cu cine te duci? Doar n-o să faci singură o călătorie atît de lungă?

— Nu, domnule, mi-a trimis vizitiul.

— E un om de încredere?

— Da; slujeşte în familie de zece ani.

Domnul Rochester chibzui.

— Cînd vrei să pleci? întrebă el.

— Mîine dis-de-dimineaţă.

— O să ai nevoie de bani; nu poţi călători fără bani şi socotesc că n-ai mare lucru. Nu ţi-am plătit încă nimic de cînd eşti aici. Cîţi bani ai cu totul Jane? mă întrebă el zîmbind.

Îmi scosei punga; nu era grea de loc.

— Cinci şilingi, domnule, răspunsei eu.

El îmi luă punga, o goli, îi cîntări conţinutul în palmă şi rîse uşor, ca şi cînd puţinătatea cuprinsului ei l-ar fi amuzat. Îşi scoase apoi portofelul.

— Uite! zise el, întinzîndu-mi o bancnotă. Era de cincizeci de lire şi nu-mi datora decît cincisprezece.

Îi spusei că n-am să-i dau restul.

Nu vrui să primesc mai mult decît îmi datora. La început se îmbufnă, apoi deodată, ca şi cînd şi-ar fi amintit ceva, îmi spuse :

— Ai dreptate ! E mai bine să nu-ţi dau tot acuma. Dacă ai avea cincizeci de lire, s-ar putea să rămîi acolo trei luni. Uite zece. E de ajuns ?

— Da, domnule, dar îmi mai datoraţi cinci.

— Atunci, înapoiază-te să le iei ; consideră-mă bancherul dumitale pentru patruzeci de lire.

— Domnule Rochester, pentru că s-a ivit prilejul, aş vrea să vă mai vorbesc şi despre o altă problemă.

— Despre ce anume ? Aş fi curios să aflu.

— Mi-aţi spus, domnule, că în curînd vă veţi căsători.

— Da. Ei, şi ce-i cu asta ?

— Atunci, Adèle va trebui dusă la pension, domnule. Sînt încredinţată că şi dumneavoastră vă daţi seama de asta.

— Ca s-o înlătur din calea soţiei mele care, altfel, ar putea călca cu trufie peste ea ! Ai dreptate, da, trebuie s-o dau pe Adèle la pension. Iar dumneata, fireşte, dumneata trebuie să te duci de-a dreptul la... la dracu !

— Sper că nu, domnule, dar va trebui să-mi caut un alt post.

— Da ! exclamă el cu un ton şi cu o expresie a figurii ciudată şi comică în acelaşi timp. M-a privit apoi lung cîteva clipe. Şi bănuiesc că o să rogi pe doamna Reed sau pe stimabilele ei fiice să-ţi caute un loc ?

— Nu, domnule ; relaţiile mele cu mătuşa şi verişoarele nu mă îndreptăţesc să le cer vreun serviciu. O să dau un anunţ la ziar.

— Da, da, o să te cocoţi pe vîrful piramidelor din Egipt ! mormăi el. De altminteri ai s-o faci

pe riscul dumitale. Îmi pare foarte rău că nu ţi-am dat o singură liră şi nu zece. Dă-mi înapoi nouă lire, Jane ; am nevoie de ele.

— Şi eu am nevoie, domnule, am răspuns, ascunzîndu-mi la spate mîinile şi punga. Nu m-aş putea lipsi de banii ăştia pentru nimic în lume.

— Zgîrcito ! zise el. Îmi refuzi un mic ajutor bănesc. Dă-mi cinci lire, Jane.

— Nici cinci şilingi, domnule, nici cinci pence măcar.

— Făgăduieşte-mi ceva.

— Vă voi făgădui orice lucru pe care voi socoti că-l pot face.

— Atunci făgăduieşte-mi că n-ai să dai nici un anunţ şi ai să laşi în seama mea căutarea unui alt post. Îţi voi găsi eu unul, cu timpul.

— Am s-o fac cu plăcere, domnule, dacă la rîndul dumneavoastră îmi veţi făgădui că înainte ca viitoarea *lady* Rochester să devină stăpîna acestei case, Adèle şi cu mine n-o să mai fim aici.

— Bine, îţi făgăduiesc. Pleci mîine, nu-i aşa ?

— Da, domnule ; mîine dimineaţă.

— Deseară după cină vii în salon ?

— Nu, domnule ; trebuie să mă pregătesc de drum.

— Atunci trebuie să ne luăm rămas bun.

— Cred că da, domnule.

— Şi care-i această ceremonie de despărţire, Jane ? Învaţă-mă, că eu n-o prea cunosc.

— Se spune adio, sau, dacă vreţi, alt cuvînt de acest fel.

— Ei bine, spune.

— Deocamdată, rămas bun, domnule Rochester.

— Dar eu ce trebuie să spun ?

— Dacă vreţi, spuneţi acelaşi lucru.

— Deocamdată, rămas bun, domnişoară Eyre. Asta-i tot ?

— Da.

— Mi se pare meschin, rece şi neprietenos ; aş fi preferat altceva, ceva mai mult decît ritualul obişnuit. De pildă, o strîngere de mînă. Dar nu, nici asta nu mi-ar fi de ajuns. Atunci aşa ai să faci : ai să spui „rămas bun", şi-atîta tot, Jane ?

— E de ajuns, domnule. Un singur cuvînt spus din inimă poate cuprinde tot atîta bunăvoinţă cît o mie altele.

— E foarte cu putinţă ; dar e atît de şters şi rece : „rămas bun !"

„Cît timp o să mai stea aşa, cu spatele proptit în uşă ?" mă întrebai eu, căci sosise vremea să încep a-mi face bagajele. Atunci sună clopotul pentru cină şi el plecă brusc, fără să mai rostească nici o vorbă. Nu l-am mai văzut în ziua aceea, iar a doua zi am plecat, înainte ca domnul Rochester să se fi trezit.

Sosii la Gateshead aproape de cinci seara, în după-amiaza zilei de întîi mai. Înainte de-a mă duce la castel am intrat în odaia portarului. Mi se păru foarte curată şi bine îngrijită : ferestrele împodobite cu perdeluţe albe, duşumeaua bine ceruită, grătarul, lopăţica şi cleştele străluceau de curăţenie, iar focul pîlpîia liniştit. În faţa căminului sta Bessie şi-şi alăpta pruncul, pe cînd micul Robert şi surioara lui se jucau liniştiţi într-un colţ.

— Dumnezeu să te binecuvînteze, ştiam eu bine că o să vii ! exclamă ea cînd mă văzu intrînd.

— Da, Bessie, răspunsei după ce o sărutai. Şi trag nădejde că n-am sosit prea tîrziu. Ce face doamna Reed ? Sper că-i încă în viaţă.

— Da, trăieşte şi îşi dă seama de ce se petrece în jurul ei, chiar mai bine decît pînă acum. Doctorul spune c-ar putea s-o mai ducă vreo săptămînă, două, dar nu crede să se mai vindece.

— A pomenit de mine în ultimul timp ?

— Chiar azi dimineaţă ; şi dorea să te vadă, dar în clipa asta doarme, sau cel puţin dormea acum zece minute cînd am fost în cameră. De obicei e cufundată toată după-amiaza într-un fel de toropeală şi nu se trezeşte decît pe la şase sau şapte. Vrei să te odihneşti aici, un ceas, domnişoară ? Pe urmă o să mergem împreună la dînsa.

În clipa aceea intră Robert. Bessie îşi puse în leagăn pruncul adormit, ca să-şi întîmpine bărbatul ; apoi mă rugă să-mi scot pălăria şi să beau puţin ceai, căci, spunea ea, eram palidă şi păream obosită. Am fost încîntată să primesc găzduirea ei şi o lăsai să-mi scoată hainele de călătorie, tot atît de supusă ca pe vremea cînd eram copilă.

Imagini din trecut îmi reveniră în minte, cînd o văzui că se învîrteşte în jurul meu, aducînd tava pentru ceai şi cele mai frumoase ceşti de porţelan, tăind pîinea şi ungînd-o cu unt, punînd să se coacă un cozonăcel şi dojenind din cînd în cînd pe micuţul Robert sau pe Jane, întocmai cum făcea altădată cu mine. Bessie păstra aceeaşi iuţeală în mişcări, pasul îi era la fel de uşor şi privirea la fel de deschisă.

Cînd ceaiul a fost gata am vrut să mă apropii de masă, dar ea îmi spuse să stau liniştită, cu acel ton poruncitor pe care-l cunoşteam atît de bine. Voia să stau lîngă foc ; puse în faţa mea o măsuţă pe care se aflau o ceaşcă şi o farfurie cu pîine prăjită ; apoi mă aşeză întocmai ca altădată, pe un scaun, şi-mi dădu dulciuri exact aşa cum făcea pe vremuri cu cele pe care le şter-

pielea pentru mine. Zîmbii și, la fel ca odinioară, mă supusei.

Mă întrebă dacă mă simțeam bine la Thornfield Hall și ce fel de femeie era stăpîna mea. Cînd îi spusei că n-aveam stăpînă, ci numai un stăpîn, mă întrebă dacă-i frumos și dacă eram mulțumită de el. Îi răspunsei că-i mai degrabă urît, dar că e un adevărat gentilom, că se purta bine cu mine și eram mulțumită ; apoi i-am descris societatea veselă care se afla în ultima vreme la castel. Bessie ascultă cu interes toate aceste amănunte, căci era tocmai ceea ce-i plăcea ei.

Și așa a trecut un ceas. Bessie îmi dădu pălăria și celelalte veșminte și ieșii cu ea din odaie, să mă duc la castel. Cu aproape nouă ani în urmă, tot ea mă însoțise de-a lungul aleii pe care o urcam acum. Într-o întunecată, cețoasă și urîtă dimineață de ianuarie părăsisem casa aceea dușmănoasă, cu amărăciune și deznădejde în suflet, simțindu-mă alungată și proscrisă, ca să-mi aflu un adăpost la înghețatul Lowood, locul acela atît de îndepărtat și atît de puțin cunoscut mie. Clădirea cea dușmănoasă mi-apărea iar înaintea ochilor ; viitorul meu rămînea încă nesigur și inima mi-era încă îndurerată. Mă simțeam tot un drumeț rătăcitor, dar acum aveam mai multă încredere în mine și în puterile mele, mai puțină teamă de asuprire. Vechile răni pricinuite de nedreptățile îndurate erau deplin lecuite și jarul resentimentelor se stinsese.

— O să mergi mai întîi în sufragerie, îmi spuse Bessie în hol, luînd-o înaintea mea. Probabil că și domnișoarele sînt acolo.

Peste o clipă am intrat în sufragerie. Nimic nu se schimbase acolo din dimineața cînd îl văzusem pentru prima oară pe domnul Brocklehurst. În

fața căminului se afla același covor pe care stătuse el atunci. Aruncai o privire spre bibliotecă și mi se păru că zăresc cele două volume ale lui Bewick : *Păsările Angliei*, la locul lor obișnuit, pe raftul al treilea, iar deasupra *Călătoriile lui Gulliver* și *Povești arabe*. Lucrurile neînsuflețite nu se schimbaseră, dar era greu să recunoști ființele vii.

În fața mea văzui două tinere doamne. Una era aproape tot atît de înaltă ca și domnișoara Ingram — foarte slabă, cu fața galbenă și aspră, avea în înfățișarea ei ceva ascetic, impresie subliniată și mai mult de simplicitatea rochiei strîmte de lînă neagră, de gulerul scrobit, de părul tras de pe tîmple și aspectul atît de călugăresc al mătăniilor de abanos cu cruciuliță în capăt, pe care le purta la gît. Am fost sigură că era Eliza, cu toate că fața ei prelungă și searbădă amintea prea puțin de cea pe care o cunoscusem pe vremuri.

Cealaltă era de bună seamă Georgiana, dar nu mica zînă de unsprezece ani, pe care în amintire o vedeam mlădioasă și slabă, ci o domnișoară în toată puterea cuvîntului, durdulie și blondă ca o păpușă de ceară, cu trăsături frumoase și regulate, cu ochi albaștri și languroși, cu bucle aurii. Purta o rochie neagră ca și cea a soră-si, dar de o croială foarte diferită : bogată și după ultima modă ; pe cît de puritană era una, pe atît de modernă și elegantă apărea cealaltă.

Amîndouă surorile aveau cîte ceva din trăsăturile mamei, dar fiecare cîte una singură : cea mare, slabă și palidă, avea ochii doamnei Reed ; cea mai tînără, planturoasă și înfloritoare, moștenise de la mamă-sa conturul obrajilor și al bărbiei, poate ceva mai îmblînzite, dar dînd totuși o expresie de asprime de nedescris întregii ei înfățișări de altminteri atît de zglobie și voluptoasă.

Cînd am intrat, cele două domnişoare s-au sculat să mă salute, amîndouă adresîndu-mi-se cu „Domnişoară Eyre". Salutul Elizei fu rostit cu glas repezit şi aspru, fără urmă de zîmbet. Imediat s-a aşezat şi, aţintindu-şi ochii în foc, păru că m-a şi uitat. Georgiana, după ce mi-a dat bună ziua, mi-a mai pus cîteva întrebări banale asupra călătoriei mele, asupra timpului şi a altor fleacuri de acelaşi fel. Vorbea cu glas tărăgănat. Îmi arunca din cînd în cînd priviri piezişe, cercetîndu-mă din creştet pînă-n tălpi, de la cutele paltonului de merinos pînă la pălăria cît se poate de simplă. Tinerele au un deosebit talent să-ţi arate că le pari „un nimic", fără să spună asta în vorbe. Un anumit fel de a privi de sus, purtarea rece, glasul nepăsător le exprimă îndeajuns sentimentele în asemenea ocazii, fără a fi nevoie să se compromită printr-o neobrăzare făţişă în fapte sau în vorbe.

Dar un zîmbet de dispreţ, fie el făţiş, ori ascuns, nu mai avea asupră-mi puterea de odinioară. Pe cînd stam astfel între cele două verişoare ale mele, fui uimită să văd cît de uşor înduram desăvîrşita nepăsare a uneia şi atenţia pe jumătate batjocoritoare a celeilalte. Eliza nu-mi mai putea răni inima şi Georgiana nu mă mai putea jigni. Realitatea era că alte lucruri mă preocupau. În ultimele cîteva luni încercasem dureri şi bucurii cu mult mai vii şi mai puternice decît acelea pe care le-ar fi putut provoca sau dărui domnişoarele Reed, aşa încît rămăsei cu totul nepăsătoare la ifosele lor.

— Cum se mai simte doamna Reed? întrebai eu după scurt timp, privind-o cu toată liniştea pe Georgiana, care socotea că se cade să ridice capul arătînd mirare, ca şi cînd mi-aş fi îngăduit un lucru cu totul neaşteptat.

— Doamna Reed! Ah! vorbeşti de mama. I-e rău; mă îndoiesc că ai s-o poţi vedea astă-seară.

— M-aţi îndatora foarte mult dacă aţi avea doar bunătatea să vă suiţi şi să-i spuneţi c-am sosit.

Georgiana tresări şi holbă la mine ochii ei mari, albaştri.

— Ştiu că doreşte foarte mult să mă vadă, adăugai, şi n-aş vrea s-o fac să aştepte mai mult decît e neapărat nevoie.

— Mamei nu-i place să fie tulburată seara, răspunse Eliza.

După cîteva minute mă ridicai, îmi scosei liniştită pălăria şi mănuşile fără să aştept invitaţie, apoi spusei celor două domnişoare că mă duc să o caut pe Bessie, care trebuie să fie la bucătărie şi s-o rog să afle dacă doamna Reed mă poate primi. M-am dus şi, după ce am găsit-o pe Bessie şi am trimis-o să-mi împlinească dorinţa, m-am apucat să-mi despachetez lucrurile. Pînă atunci mă ferisem totdeauna de aroganţă; cu un an înainte, dacă aş fi fost primită în acelaşi fel, aş fi plecat din Gateshead chiar a doua zi; acum însă, îmi dădeam seama că ar fi fost o purtare nechibzuită. Făcusem o călătorie de o sută de mile ca să-mi văd mătuşa şi trebuia să stau cu ea pînă ce avea să se însănătoşească ori să moară. N-avea nici un rost să-mi fac sînge rău pentru trufia şi nebunia fetelor ei şi singurul lucru cuminte era să nu le iau în seamă. Vorbii deci cu îngrijitoarea, îi cerui să-mi pregătească o odaie şi-i spusei că am să rămîn o săptămînă sau două. Pe cînd mă-ndreptam spre camera mea, după ce pusesem să mi se ducă acolo cufărul, m-am întîlnit cu Bessie pe scară.

— Doamna s-a trezit, îmi spuse ea, am înştiinţat-o că aţi sosit. Haideţi cu mine să vedem dacă o să vă recunoască.

N-aveam nevoie să mi se arate drumul către încăperea bine cunoscută, unde fusesem altădată chemată atît de des și numai ca să fiu pedepsită sau mustrată. M-am grăbit s-o iau înaintea credincioasei Bessie și am deschis încetișor ușa. Se înserase și pe masă fusese pusă o lampă cu abajur. Ca și odinioară, văzui patul mare cu patru stîlpi, perdelele de culoarea chihlimbarului, masa de toaletă, jilțul, scăunașul pentru picioare pe care fusesem de atîtea ori silită să îngenunchez ca să cer iertare pentru greșeli nu de mine făptuite. Îmi aruncai ochii într-un anumit colț, așteptîndu-mă aproape să văd desenîndu-se conturul vag al unei vergi de care mi-era teamă odată, și care, spînzurată pe perete, părea că așteaptă clipa cînd ar putea sări ca un drăcușor să mă lovească peste mîinile tremurătoare sau peste gîtul chircit. Trăsei draperiile patului și mă aplecai peste grămada de perne.

Îmi aminteam prea bine figura doamnei Reed și — încordată — căutam să regăsesc chipul pe care îl cunoscusem. Cît de minunat lucru e că timpul domolește dorințele de răzbunare și potolește mînia și ura. Mă despărțisem de femeia asta cu inima plină de ură și amărăciune, iar acum mă înapoiam la ea doar cu un simțămînt de milă pentru cumplitele-i suferinți și cu dorința arzătoare de-a uita și de-a ierta toate ocările, de-a ne împăca și de-a ne strînge prietenește mîinile.

Chipul cel atît de bine cunoscut mi se înfățișă sever și necruțător ca totdeauna: aceiași ochi, pe care nimic nu-i putea îmblînzi, aceleași sprîncene ce păreau mereu ridicate, poruncitoare și despotice. De cîte ori au aruncat asupra mea amenințare și ură! Cît de viu îmi renasc în suflet spaimele și chinurile copilăriei mele, acum cînd le urmăresc

iarăși linia aspră și totuși m-aplec asupra ei și o sărut.

Bolnava mă privi.

— E Jane Eyre? întrebă ea.

— Da, mătușă. Cum te simți, dragă mătușă?

Pe vremuri jurasem să nu-i mai spun niciodată mătușă, dar acum socoteam că nu-i nici un păcat să uit și să calc acel jurămînt. Îi prinsei mîna ce-i sta întinsă peste cearșaf, și, dacă în clipa aceea ea ar fi strîns-o cu bunătate pe-a mea, aș fi simțit o adevărată plăcere. Dar firile reci nu sînt așa de ușor îmblînzite și nici antipatiile profunde nu se sting atît de iute. Doamna Reed își retrase mîna și, întorcîndu-și fața de la mine, spuse ceva despre noaptea care era caldă. Îmi aruncă iar o privire la fel de înghețată și în clipa aceea am înțeles că părerea ei despre mine, sentimentele ei față de mine nu se schimbaseră și nici nu se puteau schimba vreodată. Văzui în ochii săi de piatră, prin care nu putea răzbate lumina dragostei și din care nu puteau izvorî lacrimi, că era hotărîtă să mă socotească pînă în ultima clipă drept tot ce poate fi mai rău, fiindcă de m-ar fi socotit bună ar fi simțit nu o bucurie mărinimoasă, ci o durere aprigă, o durere de rană adîncă.

Mai întîi m-a durut, apoi m-a înfuriat; în cele din urmă am simțit cum crește-n mine hotărîrea de-a o supune, de-a o stăpîni în ciuda firii și voinței ei. Îmi dăduseră lacrimile, la fel ca în copilărie. Le-am oprit. Mi-am apropiat un scaun de pat, m-am așezat lîngă căpătîiul ei și m-am aplecat asupră-i.

— Ai trimis să mă cheme, zisei. Am venit și am de gînd să rămîn aici pînă ți-o fi mai bine.

— Oh, sigur! Mi-ai văzut fetele?

— Da.

— Bine. Te-aş ruga să le spui că vreau să rămîi aici pînă ce-ţi voi putea spune ceva care-mi stă pe inimă. Azi e prea tîrziu şi nici nu-mi mai amintesc prea bine despre ce-i vorba... Dar voiam să-ţi spun ceva, stai să văd...

Privirea rătăcită şi glasul schimbat arătau ce prăbuşire se petrecuse în fiinţa aceea atît de voinică odinioară. Se răsuci agitată şi vru să-şi tragă plapuma, dar nu izbuti din pricina cotului meu care se sprijinea pe un capăt al învelitoarei. De-ndată se supără :

— Scoală-te ! zise ea. De ce mă enervezi şi-mi ţii plapuma ? Tu eşti Jane Eyre ?

— Da, eu...

— E de necrezut cîte necazuri am avut cu fata asta ! Să-mi lase aşa o belea pe cap ! Cîte necazuri nu mi-a făcut în fiece zi şi-n fiecare ceas cu firea ei de neînţeles, cu supărările ei stupide, cu felul ei nesuferit de a-ţi cerceta veşnic orice mişcare ! Într-o zi mi-a vorbit ca o nebună, sau mai degrabă ca un diavol... Nici un copil n-a vorbit vreodată şi n-a privit pe cineva aşa cum mi-a vorbit şi m-a privit ea atunci ! Ce fericită am fost cînd a plecat de aici ! Ce s-a întîmplat cu ea la Lowood ? Ştiu că a fost o epidemie de tifos şi mulţi copii au murit, dar ea nu ; şi totuşi am spus că a murit. Ah ! Cît aş vrea să fi murit !

— Ciudată dorinţă, doamnă Reed ! De ce o urăşti atita ?

— N-am putut-o suferi niciodată pe maică-sa ; era unica soră a bărbatului meu... Şi o iubea foarte mult. Cînd familia a vrut să o dezmoştenească, din pricina căsătoriei ei nepotrivite, el s-a opus, iar cînd a aflat că a murit, a plîns ca un nerod. El a trimis după copilă, deşi l-am sfătuit s-o dea mai degrabă la doică şi să-i plătească întreţinerea.

Am urît din tot sufletul făptura aceea bolnăvicioasă, plăpîndă şi plîngăreaţă, din chiar clipa cînd am zărit-o. Toată noaptea miorlăia în leagăn ; în loc să ţipe zdravăn ca alţi copii, n-o auzeai decît scîncind şi gemînd. Lui Reed îi era milă de ea : o îngrijea şi o legăna ca pe copiii lui, ba aş putea spune chiar că de-ai lui, cînd erau mici, nu se-ngrijise niciodată aşa de mult. Încerca să-i facă pe copiii mei s-o iubească pe cerşetoarea aceea mică, dar bieţii micuţi nu o puteau suferi. Şi cum se mai supăra pe ei cînd vedea cît de puţin o iubesc. Cînd a fost bolnav ultima dată, a vrut să aibă într-una copila lîngă el şi, c-un ceas înainte de a muri, m-a pus să jur că o s-o păstrez lîngă mine. Mult mai mare plăcere mi-ar fi făcut să am grija vreunui ţînc sărac de la orfelinat. Dar era un om slab, foarte slab. John nu-i seamănă de loc şi-s foarte fericită că-i aşa. Seamănă cu mine şi cu fraţii mei : e un Gibson adevărat. Oh ! Oh ! Tare aş vrea să nu mă mai chinuie cu scrisorile lui în care cere mereu bani. Nu mai am bani să-i dau, am început să sărăcim. Va trebui să dau drumul la jumătate din servitori şi să închidem o aripă a casei, sau să părăsim definitiv castelul. Mă tem totuşi că nu voi izbuti niciodată să iau o hotărîre : dar cum o să ne descurcăm ? Două treimi din venit de-abia acoperă dobînzile ipotecilor. John joacă înfiorător de mult şi pierde totdeauna. Bietul băiat ! E înconjurat de pungaşi : e abătut, înjosit, privirea lui e îngrozitoare. Cînd îl văd aşa, mi-e ruşine...

Doamna Reed se agita din ce în ce mai mult.

— Cred că ar fi mai bine s-o lăsăm singură, îi şoptii lui Bessie care stătea de cealaltă parte a patului.

— Poate ai dreptate, domnișoară. Spre seară vorbește deseori așa ; dimineața e mai liniștită.

Mă ridicai.

— Stai ! exclamă doamna Reed. Voiam să-ți mai spun ceva. John mă amenință necontenit că mă ucide sau se omoară ; uneori, în visurile mele îl văd întins, cu o rană mare la gît sau cu obrazul umflat și înnegrit. La grea strîmtoare sînt ; am necazuri mari. Ce să fac ? Cum să fac rost de bani ?

Bessie se strădui mult și cu greu izbuti să-i dea un calmant. Curînd după aceea doamna Reed se mai liniști și căzu într-un fel de amorțeală, așa că am părăsit camera.

Trecură mai mult de zece zile, fără să mai am vreo convorbire cu dînsa : sau aiura, sau cădea într-un somn letargic, și doctorul interzicea cu strictețe orice lucru care i-ar fi putut pricinui emoții. În acest răstimp, am căutat să mă împac cît mai bine cu Eliza și Georgiana. La început, se arătară foarte reci. Eliza petrecea jumătate din zi citind, scriind, cosînd. Abia dacă ne adresa cîte o vorbă mie sau surori-si. Georgiana șoptea ceasuri întregi vorbe fără rost canarului și nu mă băga în seamă, dar eu eram hotărîtă să fac ceva ca să-mi omor timpul și să mă amuz. Adusesem ce era de trebuință, așa c-am izbutit și una și alta.

Înarmată cu creioane și hîrtie, mă așezam lîngă fereastră și începeam să schițez scene ce treceau prin caleidoscopul — desigur schimbător — al imaginației mele : un braț de mare între două stînci, răsăritul lunii și o corabie care se proiecta pe discul ei strălucitor, trestii și crini de mare dintre care răsărea capul unei naiade încununate cu flori

de lotus sau, în sfîrșit, un spiriduș stînd în cuibul unei vrăbii, sub o ramură de păducel înflorit

Într-o zi îmi veni poftă să pictez un portret. Al cui, puțin îmi pasă. Luai un creion negru foarte moale, îl ascuții bine și începui să desenez. În curînd apăru pe hîrtie o frunte mare și bombată, un chip pătrat. Mă grăbii să definesc trăsăturile. Fruntea aceea mă îndemnă să desenez niște sprîncene bine arcuite. Apoi creionul schiță linia unui nas drept cu nări largi, o gură mlădioasă, cu trăsături energice, bărbia hotărîtă și tăiată la mijloc de o linie groasă ; mai lipseau favoriții negri și cîteva smocuri de păr fluturînd pe tîmple și pe frunte. Acum ochii. Îi lăsasem la sfîrșit, pentru că cereau cea mai mare grijă. Îi făcui frumoși și mari, cu gene lungi și întunecate, cu pupilele mari și luminoase. „E bine, îmi zisei privind desenul, dar nu-i chiar așa ; ar trebui mai multă tărie și căldură în priviri." Accentuai umbrele așa fel încît privirea să strălucească și mai puternic ; cîteva trăsături fericite de creion desăvîrșiră isprava. Aveam sub privirea mea chipul unui prieten. Acum cu adevărat mă sinchiseam prea puțin dacă fetele îmi întorceau spatele : priveam portretul și zîmbeam acelei uluitoare asemănări ; eram preocupată și fericită.

— E portretul cuiva pe care-l cunoști ? întrebă Eliza care se apropiase fără să bag eu de seamă.

Răspunsei că-i doar un cap zămislit de închipuirea mea și mă grăbii să-l pun sub celelalte desene. Firește, mințeam, fiindcă era portretul domnului Rochester, dar întrucît ar fi putut-o interesa asta pe ea sau pe altcineva ? În clipa aceea, Georgiana se apropie și ea să privească. Celelalte desene ale mele îi plăcură mult ; despre portret, însă, spuse că e al unui om urît. Amîndouă

păreau mirate de iscusința mea la desen. Le-am întrebat dacă vor să le fac portretele și fiecare îmi pozâ pentru o schiță în creion. Georgiana mi-aduse apoi albumul ei, în care i-am făgăduit să-i fac o mică acuarelă. Văzui cum îi revine numaidecît buna dispoziție ; îmi propuse chiar o plimbare.

Nici două ceasuri nu trecură și eram adîncite într-o discuție confidențială. Îmi făcu cinstea să-mi vorbească despre iarna strălucită petrecută de ea cu doi ani înainte la Londra și despre marea admirație pe care o stîrnise acolo. Făcu chiar unele aluzii la aleasa ei cucerire. După amiază și seara aflai mai multe : îmi reproduse cîteva convorbiri amoroase și-mi prezentă cîteva scene sentimentale ; într-un cuvînt, îmi povesti în ziua aceea un întreg roman despre viața mondenă. Flecăreala părea să nu mai contenească niciodată și avea totdeauna același subiect : persoana ei, iubirile și necazurile ei. Era ciudat că nu pomenea nimic nici de boala maică-si, nici de moartea fratelui și nici de perspectivele atît de întunecate ce se deschideau acum înaintea familiei sale. Părea că mintea îi e stăpînită numai și numai de amintirile trecutelor petreceri, de dorințele unor noi plăceri. Stătea în fiecare zi cam cinci minute în odaia mamei bolnave ; niciodată mai mult.

Eliza vorbea însă puțin ; era vădit că n-avea vreme de vorbit. N-am văzut niciodată pe cineva atît de ocupat ca ea, deși era greu să spui ce făcea, sau cel puțin să descoperi roadele hărniciei sale. Avea un ceas deșteptător care o trezea foarte devreme. Nu știu cum își întrebuința timpul înainte de micul dejun ; dar după aceea îl împărțea astfel încît fiecare ceas era hărăzit altei îndeletniciri. De trei ori pe zi citea cu mare atenție dintr-o

cărțulie și cercetînd am aflat că-i o carte obișnuită de rugăciuni. Într-o zi am întrebat-o ce găsea atît de interesant în acea carte și mi-a răspuns : „regulile serviciului divin". Petrecea trei ceasuri pe zi brodînd cu fir de aur o bucată de postav roșu, aproape cît un covor de mare. La întrebarea mea despre rostul acelui postav, mi-a răspuns că s-a hotărît să acopere altarul unei biserici de curînd ridicate lîngă Gateshead. Alte două ceasuri pe zi le dedica jurnalului ei personal ; alte două ceasuri lucra singură în grădina de zarzavaturi ; un ceas făcea socoteli. Părea că nu simte nevoie nici de discuție, nici de tovărășia cuiva. Cred că în felul ei era fericită. Viața asta monotonă îi ajungea și nimic n-ar fi putut-o supăra mai cumplit decît o întîmplare care ar fi silit-o să iasă din această regularitate de ceasornic.

Într-o seară, fiind mai vorbăreață decît de obicei, îmi spuse că purtarea lui John și ruina care amenința familia lor îi provocase negre și nesfîrșite amărăciuni, dar adăugă îndată că chibzuise acum și ajunsese la o hotărîre. Luase măsuri să-și pună averea la adăpost, iar după moartea mamei ei (îmi spuse cu cea mai netulburată liniște că era foarte puțin probabil ca bolnava să se însănătoșească sau să mai reziste mult) avea să ducă la îndeplinire un plan la care visa ea de multă vreme. Voia să caute un adăpost unde nimic să nu-i tulbure regularitatea neclintită a obiceiurilor și care să fie o stavilă sigură între ea și lumea cea ușuratică. O întrebai dacă Georgiana avea s-o întovărășească.

Bineînțeles că nu. Georgiana și cu ea n-aveau nimic comun și nici n-avuseseră vreodată. Pentru nimic în lume nu și-ar fi luat o asemenea povară cum ar fi fost tovărășia ei. Georgiana trebuia să-și

urmeze calea, după cum ea, Eliza, avea să și-o urmeze pe a ei.

Cît timp nu mi se spovedea, Georgiana sta întinsă pe divan, văietîndu-se de plictiseala ce domnea în casă și dorind necontenit ca mătușa Gibson s-o poftească la oraș. „Ar fi mult mai bine pentru mine, spunea ea, să petrec o lună sau două în altă parte, pînă ce se va sfîrși totul." N-am întrebat-o ce vrea să spună cu aceste cuvinte, dar cred că se gîndea la moartea apropiată și la înmormîntarea maică-si. Eliza nu se sinchisea de jeluirile și indolența soră-si, ca și cînd ființa aceea care zăcea și se văieta acolo nici n-ar fi existat. Într-o zi, totuși, după ce-și pusese deoparte registrul de socoteli și-și luase broderia, îi spuse deodată Georgianei :

— Georgiana, sînt sigură că niciodată nu s-a îngăduit unui animal mai nesăbuit și mai înfumurat decît tine să facă umbră pămîntului. N-ai avut nici un drept să te naști, căci viața nu-ți folosește la nimic. În loc să trăiești pentru tine, în tine și cu tine, cum ar face orice făptură cu judecată, nu încerci decît să-ți rezemi slăbiciunea pe puterea altuia. Dacă nu se găsește nimeni să ia asupră-și povara unei făpturi grase, umflate, neputincioase și nefolositoare, strigi că ne purtăm rău cu tine, te nesocotim și ești nenorocită. În afară de asta, pentru tine viața trebuie să fie o scenă care să-și schimbe într-una decorurile, o scenă plină de desfătări, căci altfel ți s-ar părea că lumea e o închisoare ; trebuie să fii admirată, curtată, măgulită, ai nevoie de muzică, dans, de lume, căci altfel tînjești și pieri. Nu ești în stare să născocești un sistem în stare să te facă independentă de toate faptele, de toate voințele, în afară de a ta proprie ? Ia o zi, împarte-o în mai multe părți, fă un lucru oarecare în fiecare din acele părți, și nu lăsa nici un sfert de ceas, nici zece minute, nici un minut neîntrebuințat ; fiecare lucru să fie făcut la rîndul său, cu metodă și cu strictă regularitate. Te vei pomeni că ziua s-a sfîrșit înainte de a-ți da seama cum a început ; nu vei fi îndatorată nimănui fiindcă te-a ajutat să-ți petreci vremea ; nu vei cerși tovărășia, îngăduința sau simpatia nimănui, într-un cuvînt vei trăi așa cum se cuvine să trăiască o făptură independentă ! Ascultă acest sfat, primul și ultimul pe care o să-l capeți vreodată de la mine ; de altfel, dacă-l vei urma, n-o să mai ai nevoie nici de mine nici de altcineva. Dacă nu-l vei lua în seamă, atunci fă ca și pînă acuma și vei continua să te plîngi, să te văicărești, să-ți tîrăști pretutindeni trîndăvia și să înduri urmările prostiei tale, oricît de jalnice și de neîndurate vor fi. Vreau să-ți vorbesc deschis, ascultă-mă. Ce-o să-ți spun acum, n-am să mai repet niciodată, dar am să mă țin cu strășnicie de hotărîrea mea. După moartea mamei, n-am să mă mai sinchisesc de tine. Din ziua cînd coșciugul ei o să fie depus în cavoul Gatesheadului, noi două o să fim despărțite, ca și cînd nu ne-am fi cunoscut niciodată. Să nu crezi că dacă din întîmplare ne-am născut din aceiași părinți îți voi îngădui să mă încătușezi, chiar și prin cea mai slabă pretenție. Asta-i tot ce-am avut să-ți spun ; dacă, afară de noi, toată omenirea ar pieri de pe fața globului și am rămîne singure pe pămînt, te-aș părăsi în lumea ta veche și m-aș duce spre o alta nouă.

Eliza tăcu.

— Ți-ai fi putut cruța osteneala de a-mi înșira această tiradă, răspunse Georgiana. Toată lumea știe că ești făptura cea mai egoistă, cea mai lipsită

de inimă de pe lumea asta. Știu bine cît de înveninată ți-e ura împotriva mea. Dovada am avut-o în pozna pe care mi-ai făcut-o în legătură cu lordul Edwin Vere. Nu te puteai obișnui cu gîndul că o să mă ridic deasupra ta, o să am un titlu, o să fiu primită în cercuri unde tu n-ai îndrăzni nici măcar să te arăți. De aceea și numai de aceea te-ai purtat ca o spioană și o trădătoare și mi-ai spulberat pentru totdeauna nădejdile.

Georgiana luă batista și se smiorcăi vreme de un ceas. Eliza rămase rece și nepăsătoare continuînd să lucreze de zor.

Sînt oameni care nu dau prea mare însemnătate sentimentelor nobile și mărinimoase. Dar aici, înaintea mea, se aflau două ființe care nu cunoșteau asemenea simțăminte : una era insuportabil de acră, cealaltă n-avea nici un fel de sare. Duioșia fără judecată e o băutură leșietică, dar judecata fără duioșie, o licoare prea amară și prea tare ca să poată fi sorbită de oameni.

Era o după-amiază umedă și bătea vîntul. Georgiana adormise pe divan, citind un roman ; Eliza se duse să asculte o slujbă la biserica nouă, căci era foarte cucernică. Pe orice vreme se ducea să-și îndeplinească plină de strictețe și punctualitate ceea ce socotea că sînt îndatoririle ei religioase ; pe ploaie sau timp însorit, se ducea la biserică de trei ori în fiecare duminică, iar în timpul săptămînii de cîte ori se făceau rugăciuni.

Atunci mă gîndii c-ar fi timpul să urc și să văd cum se mai simte biata muribundă, care era foarte prost îngrijită. Slugile se sinchiseau prea puțin de ea, iar infirmiera, nefiind supravegheată, o ștergea din odaie de cîte ori putea. Bessie era devotată, dar trebuia să vadă și de familia ei și nu venea decît din cînd în cînd pe la castel.

N-am găsit pe nimeni în camera bolnavei, după cum mă și așteptam ; infirmiera nu era acolo. Bolnava stătea culcată și părea cufundată în obișnuita-i stare letargică ; chipul ei pămîntiu rămînea înfundat în perne. Focul aproape se stinsese ; îl ațițai, mai aranjai patul și privii o clipă pe aceea care acum nu mă putea vedea, apoi mă îndreptai spre fereastră.

Ploaia bătea cu putere în geamuri și vîntul sufla furtunos. „Iată, zace aici — mă gîndeam eu — un om care în curînd o să treacă dincolo de lupta ce se poartă pe pămînt. Unde se va duce acest spirit ce luptă acum cu lăcașul său material, cînd își va afla în sfîrșit izbăvirea ?“

Cugetînd la această mare taină, îmi amintii de Helen Burns și de ultimele ei cuvinte, de credința ei în egalitatea sufletelor eliberate din trup. Ascultam în gînd glasul acela pe care mi-l aminteam atît de bine ; aveam încă în fața ochilor înfățișarea palidă și spiritualizată, chipul răvășit de boală și privirea sublimă cu care îmbrățișa lumea, în vreme ce, culcată pe patul de moarte, mărturisea în șoaptă arzătoarea-i dorință de a ajunge la sînul tatălui ceresc.

Atunci auzii din pat un glas slab :

— Cine-i acolo ?

Știam că doamna Reed nu vorbise de cîteva zile. Își revenea, oare, în puteri ? Mă apropiai de dînsa.

— Eu sînt, mătușă Reed.

— Care eu ? răspunse dînsa. Cine ești ? Apoi mă țintui cu o privire uimită, neliniștită, dar nu cu totul rătăcită. Nu te cunosc. Unde-i Bessie ?

— E în odaia portarului, mătușă.

— Mătușă ! repetă ea. Cine-mi spune mătușă ? Nu ești o Gibson și, totuși, te cunosc ; chipul ăsta,

ochii aceştia, fruntea asta îmi sînt cunoscute ; semeni... dar semeni cu Jane Eyre !

Nu răspunsei nimic ; mi-era teamă să nu-i provoc vreun şoc spunîndu-i cine sînt.

— Totuşi, zise dînsa, mă tem să nu fie vreo greşeală. Doream s-o văd pe Jane Eyre şi de aceea mi se pare acum c-o văd. De altfel, în opt ani, trebuie să se fi schimbat.

Atunci îi spusei cu blîndeţe că eu eram aceea pe care crezuse c-o recunoaşte şi pe care dorea s-o vadă. Dîndu-mi seama că mă înţelege şi că-şi revenise cu totul în simţiri, o lămurii că bărbatul lui Bessie venise să mă ia de la Thornfield.

— Da, ştiu că sînt greu bolnavă, reluă dînsa după o vreme. Acum cîteva clipe, am vrut să mă întorc şi nu m-am putut mişca. Mai bine să-mi descarc sufletul înainte de a muri ; există lucruri la care ne gîndim prea puţin cînd sîntem sănătoşi, dar care ne apasă greu într-un ceas ca acesta. Infirmiera e aici, sau eşti numai tu în odaie ?

I-am răspuns că sîntem singure.

— Ei bine ! zise dînsa, de două ori ţi-am făcut rău şi acum regret. Prima oară, cînd n-am îndeplinit făgăduiala făcută bărbatului meu, c-o să te cresc ca şi pe copiii noştri. A doua oară...

Tăcu.

— La urma urmei, şopti ea ca pentru sine, poate n-are prea mare importanţă şi poate c-o să mă fac bine. Mi-e aşa de greu să mă umilesc înaintea ei !

Se strădui să-şi schimbe poziţia, dar nu izbuti ; chipul i se schimonosi şi păru a trăda o durere lăuntrică, poate o prevestire a fiorului cel de pe urmă.

— Nu, trebuie s-o fac. Înaintea mea se deschide veşnicia. E mai bine să-i spun. Caută în sertarul

de la toaletă şi adu-mi scrisoarea pe care ai s-o găseşti acolo.

O ascultai.

— Citeşte-mi ! îmi porunci.

Era scurtă. Iată-i cuprinsul :

„Doamnă,

Aveţi vă rog bunătatea de a-mi trimite adresa nepoatei mele Jane Eyre şi de a-mi spune cum o duce. Vreau să-i scriu foarte curînd şi s-o rog să vină la Madera. Pronia cerească mi-a binecuvîntat strădaniile şi-am izbutit să agonisesc ceva avere. Cum nu sînt căsătorit şi n-am nici un copil, vreau s-o înfiez cîtă vreme sînt în viaţă şi după moartea mea să moştenească tot ce am.

Doamnă,
sînt al dumneavoastră etc. etc.
John Eyre. Madera“

Scrisoarea era datată cu trei ani în urmă.

— De ce n-am auzit niciodată de asta ? întrebai eu.

— Pentru că te uram prea mult ca să te ajut să ajungi la o situaţie înfloritoare. Nu puteam uita purtarea ta, Jane, furia cu care mi te-ai împotrivit odată, tonul cu care mi-ai spus că mă urăşti mai mult decît orice pe lume, privirea ta, care n-avea nimic de copil, glasul tău, cînd mi-ai spus că însuşi gîndul la mine te îmbolnăveşte şi că m-am purtat faţă de tine cu o cruzime ticăloasă. Nu puteam uita ce-am simţit cînd te-ai ridicat şi m-ai împroşcat cu veninul tău ; am fost atît de speriată atunci, de parcă un animal lovit de mine m-ar fi privit cu ochii unui om şi m-ar fi

blestemat cu glas omenesc. Adu-mi apă. Oh ! grăbeşte-te !

— Dragă doamnă Reed, îi zisei, dîndu-i să bea, nu te mai gîndi la toate astea, alungă-le din amintire, iartă cuvintele mele pătimaşe ; eram un copil. Au trecut opt ani de atunci.

Nu dădu nici o atenţie vorbelor mele şi după ce-şi umezi buzele şi-şi trase sufletul, urmă astfel :

— Nu puteam uita şi m-am răzbunat. Nu puteam admite să fii înfiată de unchiul tău şi să ajungi la o stare bună. I-am scris arătîndu-mi regretul că planurile lui nu se pot împlini, căci Jane Eyre a murit de tifos la Lowood. Acum fă ce crezi, scrie-i şi dezminte vorbele mele, arată-i minciuna, spune-i ce vrei. Cred că te-ai născut pentru a mă chinui pe mine. Ceasul meu de pe urmă e otrăvit de amintirea unei fapte pe care, de n-ai fi existat tu, n-aş fi fost niciodată ispitită s-o săvîrşesc.

— Ce bine ar fi, mătuşă, dacă ai putea să nu te mai gîndeşti la toate astea şi să mă priveşti cu dragoste şi îngăduinţă !

— Ai o fire rea, zise dînsa, o fire pe care nici pînă azi n-am reuşit s-o înţeleg. Cum de-ai putut răbda nouă ani să ne purtăm cu tine cum ne-am purtat şi de ce, în cel de al zecelea, ai izbucnit cu atîta furie ? Iată ce n-am priceput niciodată.

— Nu cred că am o fire chiar atît de rea. Sînt pătimaşă, dar nu sînt răzbunătoare ; în copilărie de multe ori aş fi fost fericită să te iubesc, dacă ai fi vrut, iar acum doresc din toată inima să mă împac cu dumneata. Sărută-mă, mătuşă.

Îmi apropiai obrazul de buzele ei, dar ea nu-l atinse. Îmi spuse c-o apăsam aplecîndu-mă peste pat şi-mi ceru din nou apă. Cînd o culcai la loc,

căci o ridicasem şi o sprijinisem cu braţul meu în vreme ce bea, îi luai mîinile reci într-ale mele, dar degetele ei slabe încercară să se desfacă şi ochii sticloşi îmi ocoliră privirea.

— Bine ! zisei eu în sfîrşit, iubeşte-mă sau urăşte-mă... cum vrei. Oricum ar fi, eu îţi dau deplină iertare. Cere iertare şi lui Dumnezeu şi fii împăcată !

Biata femeie ! Acum era prea tîrziu să-şi mai schimbe felul de a fi ; cît fusese în viaţă mă urîse fără încetare, murind trebuia tot să mă urască.

Infirmiera intră, urmată de Bessie... Mai stătui o jumătate de ceas, nădăjduind ca doamna Reed să-mi facă vreun semn de prietenie, dar aşa ceva nu se întîmplă. Căzuse iarăşi în apatia ei şi nu şi-a mai revenit în simţiri. În noaptea aceea, chiar la miezul nopţii, a murit. Eu nu eram de faţă ca să-i închid ochii şi nici vreuna dintre fete n-a fost acolo. A doua zi mi s-a spus că totul se sfîrşise. Răposata fusese gătită pentru ultima oară. Eliza şi cu mine ne-am dus s-o vedem. Cînd a auzit vestea, Georgiana a început să plîngă tare şi ne-a spus că nu îndrăzneşte să meargă cu noi. Sarah Reed, altădată voinică şi veşnic în mişcare, era acum întinsă pe catafalc, ţeapănă şi nemişcată. Peste ochii de cremene se lăsaseră pleoapele reci ; fruntea şi trăsăturile viguroase purtau încă urma sufletului ei neîndurător. Cadavrul acela era pentru mine ceva străin şi solemn ; aruncai asupra lui o privire întunecată şi plină de durere ; nu-mi insufla nici un sentiment duios, de nădejde, de milă sau resemnare. Am simţit durere doar gîndindu-mă la suferinţele ei, nu din pricina pierderii îndurate de mine, şi o groază întunecată, fără

lacrimi, înaintea înfricoșătoarei înfățișări a morții.

Eliza își privi liniștită mama. Apoi zise, după o tăcere de cîteva clipe :

— Cu constituția ei trebuia să trăiască pînă la adînci bătrîneți. Necazurile i-au scurtat viața.

Gura i se zgîrci o clipă, apoi Eliza se întoarse și părăsi odaia. O urmai.

Nu vărsase nimeni nici o lacrimă.

CAPITOLUL XXII

Domnul Rochester nu-mi dăduse voie să lipsesc decît o săptămînă și totuși n-am părăsit Gatesheadul decît peste o lună. Am vrut să plec imediat după înmormîntare, dar Georgiana mă rugă să rămîn pînă cînd va putea să plece la Londra, unde fusese în sfîrșit poftită de către unchiul ei, domnul Gibson, care venise să se ocupe de înmormîntarea doamnei Reed și să pună ordine în afacerile familiei.

Georgiana spunea că-i e groază să rămînă singură cu soră-sa, la care nu putea găsi nici compătimire în jalea ei, nici sprijin în spaimele ei și nici măcar ajutor la pregătirile de drum. I-am îndurat deci tînguirile cu toată răbdarea de care am fost în stare și mi-am dat toată silința să-i cos și să-i împachetez cît mai grijuliu toaletele. E adevărat că ea trîndăvea pe cînd eu lucram și îmi ziceam în sinea mea : „Dacă ar trebui să trăim împreună, verișoaro, cu totul altfel s-ar petrece lucrurile. Nu m-aș resemna de loc să duc eu toate poverile ! Ți-aș lăsa partea ta de muncă și te-aș sili s-o faci, căci nimeni altul nu s-ar atinge de ea. Ți-aș cere, de asemenea, să păstrezi pentru tine unele tînguiri numai pe jumătate sincere ;

cum însă știu că legăturile noastre vor fi de foarte scurtă durată și lucrurile de acum se petrec în momente deosebit de triste, accept să am răbdare și să fiu îngăduitoare."

În sfîrșit, o văzui pe Georgiana plecată. Acum însă veni rîndul Elizei să mă roage să mai rămîn o săptămînă. Spunea că planurile ei îi răpeau tot timpul și toată atenția. Făcea pregătiri de plecare spre o țară necunoscută ; se închidea în odaia ei și sta zăvorîtă toată ziua umplînd cufere, golind sertare, arzîndu-și hîrtiile, fără să schimbe o vorbă cu cineva. Îmi ceru să am grijă de casă, să primesc vizitele și să răspund la scrisorile de condoleanțe.

Într-o dimineață îmi spuse că puteam pleca și adăugă :

— Îți mulțumesc pentru serviciile prețioase și purtarea ta discretă ! E o mare deosebire între a sta cu cineva ca dumneata și cu o ființă ca Georgiana ; îți vezi de treburi și nu ești pentru nimeni o povară. Mîine — urmă dînsa — plec pe continent, la un așezămînt religios de lîngă Lille, o mănăstire cum spuneți voi, unde am să fiu liniștită și nestînjenită de nimeni. Cîtăva vreme mă voi consacra studiului dogmelor romano-catolice și voi cerceta cu grijă această religie ; dacă, după cum mi se pare acum, mă voi convinge că e cea mai prielnică pentru îndeplinirea cuviincioasă și ordonată a tuturor lucrurilor, voi îmbrățișa dogmele Romei și probabil mă voi călugări.

Nu arătai nici o uimire cînd îmi comunică hotărîrea ei și nu încercai de loc s-o abat de la ea. „Iată ceva care ți se potrivește de minune, gîndii eu. Deie Domnul să-ți afli mulțumire !"

La despărțire, îmi zise :

— La revedere, verișoară Jane Eyre ; îți urez noroc, căci nu ești lipsită de înțelepciune.

— Nici ție nu-ți lipsește, verișoară Eliza, îi răspunsei, dar mă gîndesc că, în mai puțin de un an, mintea o să-ți fie zidită de vie între pereții unei mănăstiri franceze... Oricum, asta nu mă privește și dacă așa-ți place, prea puțin mă interesează.

— Ai dreptate, spuse ea.

Și cu aceste cuvinte o pornirăm fiecare pe alt drum. Cum n-o să mai am prilej să vorbesc nici de ea, nici de sora ei, înștiințez numaidecît pe cititor că Georgiana s-a măritat cu un nobil bogat și foarte bătrîn, iar Eliza s-a călugărit și e acum stareța mănăstirii unde și-a făcut noviciatul și căreia i-a donat toată averea ei.

Pînă atunci nu știam ce simți cînd te întorci acasă după o lipsă fie ea îndelungată sau scurtă. Nu încercasem niciodată acest simțămînt. Aflasem doar, în copilărie, ce însemna să mă întorc la Gateshead după o plimbare lungă : eram dojenită din pricina chipului meu rece și trist ; mai tîrziu, la Lowood, știam ce însemna să mă întorc de la biserică : tînjeam după o mîncare hrănitoare și un foc bun, dar nu puteam avea nici una, nici alta. Nici una din aceste întoarceri nu era foarte plăcută sau foarte de dorit ; nu eram atrasă ca de un magnet, a cărui putere crește pe măsură ce te apropii. Cît despre întoarcerea la Thornfield, aceea urma să fie trăită de-abia de-acum încolo.

Călătoria mi se păru plicticoasă, grozav de plicticoasă : cincizeci de mile străbătute în prima zi, o noapte petrecută la han și iarăși cincizeci de mile în ziua a doua. În cele dintîi douăsprezece ceasuri m-am gîndit la ultimele clipe ale doamnei Reed, îi vedeam fața galbenă și-i auzeam glasul straniu de schimbat. Îmi veneau în minte ziua înmormîntării, coșciugul, dricul, șirul negru de fer-

mieri și servitori — fuseseră puține rude — mormîntul proaspăt deschis, biserica tăcută, slujba solemnă. Apoi m-am gîndit la Eliza și Georgiana ; o vedeam pe una în chip de regină necontestată a unui bal fastuos, pe cealaltă închisă în chilia unei mănăstiri și cugetam la însușirile și firile lor deosebite. Sosirea la vreme de seară în marele oraș... îmi risipi aceste gînduri și noaptea ele luară cu totul altă cale : întinsă pe un pat de han am uitat trecutul și m-am întors către viitor.

Reveneam deci la Thornfield ; dar cîtă vreme aveam să mai rămîn ? Eram încredințată că nu mult. Primisem o scrisoare de la doamna Fairfax și buna doamnă mă vestea că în timpul lipsei mele oaspeții domnului Rochester părăsiseră castelul, iar dînsul se afla de trei săptămîni la Londra, fiind așteptat să se întoarcă peste cincisprezece zile. Presupunea că se dusese pentru pregătirile de nuntă, deoarece pomenise de cumpărarea unei trăsuri noi. Îmi mai spunea că ideea căsătoriei lui cu domnișoara Ingram i se părea încă ciudată, dar că, după cîte vorbea toată lumea și după cele văzute de ea însăși, nu mai încape îndoială că nunta urma să aibă loc foarte curînd.

„Te-ai dovedi ciudat de neîncrezătoare dacă te-ai mai îndoi, îmi zisei în gînd. Eu una nu mai am nici un fel de dubiu."

Și atunci veni de la sine întrebarea : „Unde o să mă duc ?" Toată noaptea o visai pe domnișoara Ingram. Într-unul din aceste vise, spre dimineață, o văzui închizîndu-mi porțile Thornfieldului și arătîndu-mi drumul, în vreme ce domnul Rochester sta cu brațele încrucișate și se făcea că ne privește pe amîndouă, zîmbind ironic.

Nu scrisesem doamnei Fairfax cînd sosesc, pentru că nu voiam să-mi trimită trăsura sau căruța la

Millcote. Aveam de gînd să fac singură drumul acela, pe jos : și-ntr-adevăr, cu toată liniștea, după ce mi-am lăsat geamantanul în grija rîndașului, părăsii Hanul lui George într-o seară de iunie pe la orele șase și apucai pe vechiul drum ce duce spre Thornfield. Urma să merg aproape tot timpul prin mijlocul cîmpului pe-o cale foarte puțin bătută la vremea aceea.

Era o seară de vară, blîndă și frumoasă, dar fără strălucire și măreție. De-a lungul drumului vedeam mereu secerătorii pe lanuri și, cu toate că pe cer stăruiau încă nori, amurgul făgăduia vreme frumoasă. Albastrul cerului — pe-acolo pe unde putea fi văzut — era blînd și statornic, iar norii pluteau în straturi străvezii și înalte. Apusul se mistuia în flăcări ; nici o pată vaporoasă nu-i răcorea văpaia ; ai fi zis că se afla acolo un rug uriaș, pe un altar înconjurat cu perdele de aburi marmoreeni, prin deschizăturile cărora se-arăta strălucirea unei roșeți aurii.

Pe măsură ce m-apropiam de capătul drumului, mă cuprindea bucuria ; eram atît de bucuroasă, încît m-am oprit deodată să mă întreb ce însemna asta, să-mi adun mințile și să-mi repet că nu către casa mea mergeam, nici spre un statornic loc de odihnă, sau spre o așezare de unde prieteni iubitori priveau în lungul drumului așteptîndu-mi sosirea. „Doamna Fairfax, îmi zisei, o să-ți ureze liniștită bun venit, micuța Adèle o să bată din palme și o să țopăie de bucurie cînd te-o vedea, însă, după cum știi foarte bine, gîndurile-ți spre altul se-ndreaptă, iar aceluia nici nu-i pasă de tine."

Dar ce-i mai încăpățînat decît tinerețea ? Ce poate fi atît de orb ca lipsa de experiență ? Amîndouă susțineau că a avea putința să-l privești iarăși pe domnul Rochester — fie că el te ia sau

nu în seamă — e o cinste îndeajuns de mare ; apoi tot ele adăugau : „Grăbește-te ! Grăbește-te ! Caută să fii prin preajma lui, cît îți mai e îngăduit : cîteva zile, sau cel mult cîteva săptămîni, iar pe urmă te vei despărți pentru totdeauna de dînsul !" Atunci am înăbușit o durere nou-născută — o făptură sluțită, pe care nu mă puteam hotărî s-o înfiez și s-o cresc — și am luat-o la fugă.

Și prin pășunile de la Thornfield se strîngea fînul, sau mai bine zis în ceasul cînd soseam eu, lucrătorii tocmai se întorceau acasă cu greblele pe umeri. Ca să ajung la porțile castelului nu-mi mai rămînea decît să trec peste un ogor sau două și să traversez șoseaua. Cît de încărcate de trandafiri sînt tufișurile ! Dar nu am timp să culeg nici unul : vreau să ajung cît mai repede. Trecui pe lîngă un măceș înalt ce-și întindea ramurile pline de frunze și flori de-a curmezișul potecii ; văzui pîrleazul îngust și treptele de piatră. Îl văzui pe domnul Rochester stînd acolo cu o carte și un creion în mînă. Scria.

Firește, nu-i o nălucă ; totuși, toate corzile nervilor mi se destind și pentru o clipă nu mai știu ce-i cu mine. Oare ce înseamnă asta ? Nu-mi închipuiam că o să tremur în asemenea hal cînd o să-l văd ; nu credeam că prezența lui mă va face să-mi pierd glasul și putința de-a mă mișca. „Mă voi întoarce din drum de-ndată ce-o să mă pot urni, îmi zisei. Nu vreau să mă fac de rîs de-a binelea. Știu un alt drum ce duce la castel." Dar douăzeci de drumuri de-aș fi știut, tot nu mi-ar fi slujit la nimic, căci mă văzuse.

— Hei ! exclamă el, punînd deoparte cartea și creionul. Va să zică ai sosit ! Vino încoa, te rog.

Am impresia că înaintez spre dînsul, cu toate că nu știu nici eu cum. Abia îmi dau seama că mă mișc, iar tot ce doresc este să par liniștită și, mai ales, să-mi stăpînesc mușchii feței, pe care-i simt că se răzvrătesc cu insolență în fața voinței mele și se silesc să arate ceea ce eu hotărîsem să ascund. Dar am un văl ; mi-l las pe față. Mai pot încerca să arăt o cuviincioasă stăpînire de sine.

— Uite-o pe Jane Eyre ! reluă domnul Rochester. Ai venit pe jos de la Millcote ? Da, asta e ceva care ți se potrivește. Să nu trimiți după o trăsură la castel și să te tîrăști pe drum, ca orice muritor de rînd, numai să te furișezi singură, pe înserate, în locuința dumitale, ca o umbră sau un vis. Ce dracu ai făcut luna asta ?

— Am fost să-mi văd mătușa care a murit, domnule.

— Un răspuns cu adevărat vrednic de Jane ! Îngeri buni, veniți-mi în ajutor ! Se-ntoarce de pe celălalt tărîm, din lăcașurile morților și mi-o spune, deși mă întîlnește singur în întuneric ! Dacă m-aș încumeta, te-aș atinge, ca să mă încredințez de ești trup sau umbră, micuță zînă ! Ar fi însă ca și cînd aș încerca să prind o luminiță albastră de pe mlaștină. Hoinaro ! Hoinaro ! adăugă el, după ce se opri o clipă, o lună întreagă ai stat departe de mine și-aș putea să jur că m-ai uitat cu desăvîrșire.

Știam că o să mă bucur revăzîndu-mi stăpînul, deși bucuria îmi era strivită de teama că în curînd n-avea să mai fie stăpînul meu și de siguranța că eu nu însemnam nimic pentru el ; totuși, domnul Rochester avea (cel puțin așa credeam eu) atîta putere de a crea fericirea altora, încît chiar numai înfruptîndu-te din firimiturile ce le arunca

păsărilor rătăcitoare și străine ca mine și încă însemna să iei parte la un ospăț minunat. Ultimele lui cuvinte fuseseră un adevărat balsam; păreau a voi să arate că nu-i era totuna dacă l-aș fi uitat sau nu, și spusese că Thornfieldul e locuința mea. Vai, cît aș fi dorit să fie așa!

Nu părea că are de gînd să se urnească de pe scară și nu prea îndrăzneam să-l rog să-mi facă loc. După puțin timp, îl întrebai dacă n-a fost la Londra.

— Da, îmi răspunse el; presupun că ai aflat printr-un fel de dar al ghicitului.

— Mi-a scris doamna Fairfax.

— Și te-a informat pentru ce m-am dus acolo?

— Oh, da, domnule! Toată lumea știe ce treburi aveți.

— Ei bine, Jane, trebuie să-ți arăt trăsura și să-mi spui dacă o găsești cu adevărat demnă de soția domnului Rochester, și dacă, tolănită pe pernele ei roșii, o să pară că-i regina Boadicea[1]. Știi, Jane, aș vrea ca înfățișarea mea să se potrivească ceva mai bine cu a ei. Ia spune-mi, micuță zînă, n-ai putea să-mi dai un farmec, o băutură vrăjită sau așa ceva care să mă facă bărbat frumos?

— Asta depășește puterile vrăjitoriei, domnule. Și adăugai în sinea mea: „Un ochi iubitor e singura vrajă de care ai nevoie. Pentru el ești de ajuns de frumos, sau mai curînd înfățișarea aspră a chipului tău e mai presus de frumusețe."

Adeseori îmi citise domnul Rochester gîndurile nerostite, dovedind o forță de pătrundere pe care n-o puteam înțelege. Acum nici nu luă în seamă

[1] Regină a icenienilor, popor din Anglia veche, conducătoare a unei răscoale împotriva stăpînirii romane. Învinsă de *Suetonius Paulinus*, se sinucide (61).

răspunsul meu laconic, ci îmi zîmbi cu unul din acele zîmbete pe care numai el le avea și pe care rar de tot le arăta. Părea că-l socotește prea ales, pentru a-l folosi în prilejuri obișnuite. Era strălucirea adevărată a simțămintelor — și el aruncă asupra mea acea lumină.

— Treci, Janet, îmi zise el, făcîndu-mi loc pe scară; întoarce-te în castel și pune-ți piciorul hoinar și obosit pe pragul casei unui prieten.

Nu-mi rămînea altceva mai bun de făcut decît să mă supun în tăcere, căci nu simțeam nevoie să mai vorbesc. Urcai treptele fără să spun o vorbă, hotărîtă să mă despart liniștită de el. Dar o putere de neînvins mă reținea acolo și un imbold mă silea să mă întorc. Atunci am rostit, sau mai curînd o forță dinăuntrul meu rosti pentru mine și împotriva voinței mele:

— Vă mulțumesc, domnule Rochester, vă mulțumesc pentru bunătatea dumneavoastră. E foarte ciudată fericirea pe care mi-o dă întoarcerea în preajma dumneavoastră și oriunde vă aflați acolo e și locuința mea... unica mea locuință.

Am fugit atît de repede, încît chiar lui i-ar fi fost greu să mă ajungă dacă ar fi încercat. Micuța Adèle se arătă aproape nebună de bucurie cînd mă revăzu. Doamna Fairfax mă primi cu bunătatea ei obișnuită. Leah îmi zîmbi și chiar Sophie îmi ură veselă *„bon soir"*. Toate astea îmi făceau mare plăcere, căci nu există fericire mai mare decît aceea de a fi iubit de semenii tăi și de-a simți că prezența ta le sporește voia bună.

Luai hotărîrea ca în seara aceea să închid ochii dinaintea oricăror imagini ale viitorului și să-mi astup urechile ca să nu aud glasul ce-mi vestea într-una o apropiată despărțire și mîhniri viitoare. Cînd se sfîrși ceaiul și doamna Fairfax își luă

lucrul, cînd eu mă așezai pe un scăunaș lîngă dînsa, iar Adèle îngenunche pe covor cuibărindu-se lîngă mine, un simțămînt de dragoste reciprocă păru a ne împresura ca o aureolă de pace și atunci înălțai în gînd o rugă către Dumnezeu cerîndu-i să aibă grijă să nu ne despartă prea curînd ; dar, cînd stam noi așa și în încăpere intră domnul Rochester, fără să se fi anunțat mai dinainte, părînd că-ncearcă o adevărată bucurie la vederea grupului nostru atît de prietenos — cînd își exprimă credința că bătrîna doamnă e fericită acum, deoarece i s-a reîntors fiica adoptivă și adăugă că, după cîte vede, Adèle e *prête à croquer sa petite maman anglaise* [1], atunci cutezai să nădăjduiesc că chiar și după căsătorie el se va îngriji să rămînem toate împreună, sub alinătoarea lui ocrotire și nu cu totul lipsite de lumina prezenței sale.

După întoarcerea mea, Thornfield rămase vreo cincisprezece zile într-o liniște nesigură. Nu se mai spunea nimic despre însurătoarea domnului Rochester și nu vedeam să se facă vreo pregătire pentru un asemenea eveniment. Aproape în fiecare zi o întrebam pe doamna Fairfax dacă aflase de vreo hotărîre în privința asta și ea îmi răspundea totdeauna că nu. O dată mi-a spus că l-a întrebat pe domnul Rochester cînd o să-și aducă mireasa acasă, dar el nu i-a răspuns decît printr-o glumă și o privire ciudată, așa încît nu știa cam ce încheiere ar fi putut trage.

Un lucru mă uimea cu osebire și anume faptul că nimeni din familia Ingram nu venea la castel, iar domnul Rochester nu se ducea niciodată la

[1] Gata s-o mănînce din ochi pe micuța ei mamă englezoaică (fr.).

Ingram Park ; e-adevărat că Ingram Park se afla în alt comitat, la peste douăzeci de mile depărtare, dar ce înseamnă douăzeci de mile pentru un îndrăgostit ? Pentru un călăreț atît de obișnuit cu drumurile lungi, atît de neobosit ca domnul Rochester, n-ar fi însemnat decît o plimbare de dimineață. Începui să nutresc speranțe la care n-aveam dreptul : că se renunțase la căsătoria plănuită ; că zvonurile n-avuseseră nici un temei ; că unul, sau, poate, amîndoi logodnicii se răzgîndiseră.

Obișnuiam să cercetez chipul stăpînului meu ca să văd dacă e trist sau îndîrjit, dar nu-mi aminteam să-l fi văzut vreodată atît de senin și străin de orice gînduri negre, ca atunci. Dacă în clipele pe care eu și eleva mea le petreceam împreună cu el eram abătută și mă cufundam într-o tristețe neagră, devenea chiar vesel. Niciodată nu mă chemase atît de des lîngă dînsul, niciodată nu fusese atît de bun cu mine, vai ! niciodată nu-l iubisem atît de mult.

CAPITOLUL XXIII

În anul acela, o vară minunată strălucea deasupra Angliei. Rareori un cer atît de limpede şi un soare atît de luminos răsfaţă, chiar şi în scurte răstimpuri, ţara noastră împrejmuită de valuri. S-ar fi zis că frumoasele zile ale Italiei porniseră din sud ca un stol de falnice păsări călătoare şi se opriseră să poposească o vreme pe stîncile Albionului. Se strînsese tot fînul; cîmpurile care înconjurau Thornfieldul erau acoperite de vălul verde proaspăt al otavei; drumurile albe se scăldau în soare; copacii îşi îmbrăcaseră veşmintele cele mai bogate; gardurile vii şi pădurile dese contrastau cu nuanţele deschise ale pajiştilor de curînd cosite.

Într-o seară, Adèle, obosită de alergătura de-o după-amiază întreagă după căpşuni în Hay Lane, se culcase o dată cu soarele. După ce-am văzut-o adormită, am părăsit-o şi m-am dus în grădină.

Era cel mai minunat ceas al zilei: „Ziua-şi risipise focurile-ncinse" şi roua cădea, proaspătă, pe pajiştile însetate şi pe culmile uscate de arşiţă. Acolo unde soarele coborîse ca o fiinţă de rînd — lipsit de alaiul norilor — se-ntindea o purpură măreaţă ce-ardea într-un singur punct, pe un pin

de munte cu scînteieri de nestemate roşii şi vîlvătăi de cuptoare, răspîndindu-se în înalt şi-n lături, din ce în ce mai stins, pe-o jumătate de cer. Şi răsăritul şi-arăta farmecul lui de-un albastru-închis, împodobit doar de bijuteria modestă a unei stele singuratice... În curînd avea să se arate luna ce se păstra încă ascunsă sub zare.

Mă plimbai un timp şi deodată se strecură pînă la mine, de la vreo fereastră, aroma subtilă şi bine cunoscută a unei havane. M-am uitat şi-am observat că fereastra bibliotecii era întredeschisă. Ştiam că de acolo toate mişcările mele puteau fi urmărite şi de aceea am pornit înspre livadă. Nu exista pe lume colţ mai ferit şi mai încîntător. Într-o parte un zid foarte înalt o despărţea de curte, iar în cealaltă era străjuită de o alee de fagi. În fund, doar un gard dărîmat o despărţea de cîmpurile singuratice; o alee întortocheată, mărginită de dafini, ducea la pîrleaz şi la capătul ei se-nălţa un uriaş castan de India, sub coroana căruia se afla o bancă. Aci puteai rătăci fără să fii văzut. De pe copaci cădea roua, tăcerea domnea peste întinsuri, întunericul creştea şi mi se părea că aş fi putut rămîne acolo pentru vecie. Pe cînd păşeam prin mijlocul florilor şi pomilor roditori într-un colţ mai depărtat al livezii, luminat acum de razele lunii mai mult decît toate locurile dimprejur, mă oprii deodată; nu pentru că aş fi auzit sau zărit ceva, dar pentru că din nou îmi pătrunsese în nări acea aromă cunoscută.

Păduceii, lemnul-Domnului, iasomia, garoafele şi trandafirii îşi închinaseră de mult jertfele de smirnă şi tămîie; mireasma aceasta nouă nu era nici a copacilor, nici a florilor. Ştiam bine că vine de la havana domnului Rochester. Iscodii cu ochii în jurul meu şi trăsei cu urechea. Văzui pomi în-

cărcați de roade date-n pîrg. Auzii trilurile privighetorii în pădurea ce se-ntindea la vreo jumătate de milă, dar nu zării nici o umbră omenească și nu desluşii nici un zgomot de paşi. Dar aroma devenea mereu mai puternică: trebuia să fug. Pornii spre portiță și-n clipa aceea îl văzui pe domnul Rochester intrînd. Mă trăsei în umbra iederii. „N-o să stea mult — îmi zisei — o să se întoarcă iute la castel şi dacă stau liniştită n-o să mă vadă."

Dar nu — noaptea i se părea tot atît de frumoasă şi străvechea grădină tot atît de atrăgătoare ca şi mie. Se plimba, ridicînd crăcile agrişilor, ca să privească fructele mari cît prunele, culegea cîte o cireaşă coaptă, sau se apleca deasupra unei tufe înflorite, fie ca să-i soarbă mireasma, fie ca să admire mărgelele de rouă de pe petale. Un cărăbuş trecu bîzîind pe lîngă mine şi se aşeză pe iarbă la picioarele domnului Rochester. El îl văzu şi se aplecă să-l privească.

„Acum — gîndii — stă cu spatele la mine şi e ocupat: umblînd încet poate c-aş reuşi să mă strecor fără să mă bage de seamă."

Mergeam pe o margine de pajişte ferindu-mă să calc pe pietrişul aleii care m-ar fi putut trăda cu scîrțîitul lui. Domnul Rochester se afla la un yard sau doi de locul pe unde trebuia să trec şi părea cu totul preocupat de cercetarea gîzei. „Am să izbutesc", gîndii eu. În clipa cînd trecui peste umbra lui lungă, proiectată asupra grădinii de luna care nu se înălțase încă pe boltă, îmi zise liniştit, fără să se întoarcă:

— Jane, vino puțin încoace, să vezi individul ăsta.

Nu făcusem nici un zgomot; el n-avea ochi la spate, oare putea umbra lui să mă simtă? Mai întîi am tresărit, apoi m-am apropiat.

— Ia uită-te ce aripi are, îmi zise el. Îmi aduc aminte de insectele din Indiile Occidentale. Rareori vezi în Anglia un hoinar de noapte atît de mare şi de vesel. Na! Uite că a zburat!

Insecta bîzîii scurt şi dispăru. Voiam să mă depărtez şi eu, cam încurcată, dar domnul Rochester veni după mine şi, cînd ajunserăm lîngă portiță, îmi zise:

— Întoarce-te. Pe o noapte atît de frumoasă, ar fi păcat să te închizi în odaie şi nimeni nu-i bucuros să se culce cînd apusul soarelui se întîlneşte în felul ăsta cu răsăritul lunii.

Unul din defectele mele e că, uneori, deşi limba mea e gata să răspundă, mă poticnesc totuşi în chip jalnic cînd vreau să formulez o scuză. Poticneala asta mi se-ntîmplă aproape totdeauna în momente critice, cînd un cuvînt potrivit sau o scuză plauzibilă ar fi de ajuns să mă scoată din încurcătură. N-aş fi vrut să mă plimb la ceasul acela, singură cu domnul Rochester, în livada plină de umbre, dar nu găseam nici un pretext ca să mă despart de el. Îl urmai cu paşi tîrşiți, în vreme ce gîndurile îmi zumzăiau în cap căutînd un prilej de scăpare; el era însă atît de stăpînit şi de serios, că-mi fu ruşine de toată neliniştea mea. Răul — dacă exista vreunul — părea a fi numai în mine; cugetul domnului Rochester n-avea ştiință de aşa ceva şi era netulburat.

— Jane, îmi zise el, după ce trecuserăm de aleea de dafini, îndreptîndu-ne spre pîrleaz şi spre castanul de India, nu-i aşa că e plăcut vara la Thornfield?

— Da, domnule.

— Probabil că te simţi oarecum ataşată de casa asta, dumneata, care ştii să vezi frumuseţile firii şi îndrăgeşti lucrurile.

— Da, e adevărat, mă simt legată de Thornfield.

— Şi cu toate că nu înţeleg cum, am băgat de seamă că ai o oarecare dragoste pentru nebunatica aia mică de Adèle şi chiar pentru buna doamnă Fairfax.

— Da, domnule, le iubesc pe amîndouă, deşi pe fiecare în alt chip.

— Şi ţi-ar părea rău să te desparţi de ele?

— Da.

— Păcat! zise dînsul. Apoi oftă şi tăcu.

— Aşa-i totdeauna în viaţă, urmă el după o vreme; nici nu te-ai aşezat bine într-un loc plăcut şi un glas îţi porunceşte să te ridici şi să pleci, căci s-a sfîrşit ceasul de odihnă.

— Trebuie să plec, domnule? întrebai eu. Trebuie să părăsesc Thornfieldul?

— Cred că da, Jane. Îmi pare rău, Janet, dar cred că într-adevăr va trebui.

Era o lovitură grea, dar nu mă lăsai doborîtă.

— Bine, domnule; în clipa cînd va sosi porunca, voi fi gata de plecare.

— A sosit; sînt silit să ţi-o dau chiar deseară.

— Aşadar vă căsătoriţi, domnule?

— Exact! În-toc-mai! Cu iscusinţa dumitale obişnuită ai şi priceput.

— Şi... în curînd?

— Foarte curînd, dra... adică domnişoară Eyre. Îţi aminteşti, Jane, cînd prima oară, datorită mie sau zvonului, ai înţeles limpede că am de gînd să-mi vîr gîtul de holtei bătrîn în laţul blagoslovit, să intru în sfînta stare a căsătoriei — într-un cuvînt să strîng pe domnişoara Ingram la piept (cele două braţe ale mele abia mi-ar ajunge; dar

la urma urmei, pentru o făptură atît de neasemuită cum e frumoasa mea Blanche, niciodată n-ai prea multă putere). Ei bine! Cum spuneam... Dar, Jane, nu cumva întorci capul, uitîndu-te după cărăbuşi? Acela pe care l-ai văzut, fetiţo, era un gîndăcel cuminte care s-a întors repede acasă. Voiam numai să-ţi amintesc că ai fost prima care mi-ai spus, cu acea cumpătare pe care o admir la dumneata, cu acea prevedere, acea băgare de seamă şi umilinţă care se potrivesc cu situaţia dumitale, că dacă m-aş însura cu domnişoara Ingram ar fi mai bine ca dumneata şi micuţa Adèle să plecaţi de aici. Trec peste jignirea pe care ai adus-o firii iubitei mele prin această sugestie şi chiar am să încerc s-o uit cînd vei fi departe de aici, Janet. N-o să-mi amintesc decît de cuminţenia unui sfat pe care voiam să-l transform într-un principiu călăuzitor. Adèle trebuie să se ducă la pension, iar dumneata, domnişoară Eyre, trebuie să-ţi cauţi alt post.

— Da, domnule, am să dau numaidecît un anunţ în ziare. Pînă atunci cred... Aveam de gînd să adaug: „Cred că pot rămîne aici pînă îmi găsesc un nou adăpost". Dar m-am oprit, simţind că nu trebuia să risc a rosti o frază lungă, căci nu mai eram stăpînă pe glasul meu.

— Într-o lună, nădăjduiesc să fiu mire, urmă domnul Rochester, şi între timp să-ţi caut chiar eu o slujbă şi un adăpost.

— Vă mulţumesc, domnule. Îmi pare rău că vă dau...

— Oh, nu-i nevoie să te scuzi. Socot că cine-şi îndeplineşte atît de bine datoriile, cum faci dumneata, are dreptul să ceară mici servicii celui în slujba căruia a fost. De altfel eu am şi auzit pe viitoarea mea soacră vorbind despre un loc care

cred că ți-ar conveni ; e vorba de educația celor cinci fete ale doamnei Dionysius O'Gall din Bitternutt-Lodge, Connaught în Irlanda. Cred c-o să-ți placă Irlanda : se zice că locuitorii de-acolo sînt foarte inimoși.

— E tare departe, domnule.

— Ce-ți pasă ! O fată deșteaptă ca dumneata nu se sinchisește de-o călătorie lungă.

— Nu călătoria mă neliniștește, ci depărtarea ; și pe urmă marea o să mă despartă de...

— De ce, Jane ?

— De Anglia, de Thornfield și...

— Și...

— De dumneavoastră, domnule.

Am spus asta aproape fără să vreau și la fel de fără voie mă podidiră lacrimile. Totuși, nu plîngeam destul de tare ca să fiu auzită. Îmi stăpîneam hohotele. Gîndul la doamna O'Gall din Bitternutt-Lodge îmi îngheța sufletul, dar mai puțin decît gîndul la valurile ce-aveau să tălăzuiască veșnic între mine și cel alături de care pășeam acum ; dar cu mult mai dureroasă decît sufletul meu era imaginea acelui ocean și mai întins — bogăția, starea socială, obiceiurile — ce se-așezase între mine și cel pe care-l iubeam în chip atît de sincer și puternic.

— E foarte departe, reluai eu.

— Firește. Și după ce ai să ajungi la Bitternutt-Lodge, Connaught, în Irlanda, n-am să te mai văd niciodată, Jane, asta-i sigur. N-o să mă duc niciodată în Irlanda, fiindcă nu-mi prea place țara aceea. Noi am fost prieteni buni, nu-i așa, Jane ?

— Da, domnule.

— Și, cînd prietenii au ajuns în ajunul despărțirii, le place să-și petreacă împreună puțina vreme

ce le mai rămîne. Hai să vorbim liniștiți vreo jumătate de ceas despre această călătorie și despre despărțirea noastră, în vreme ce stelele își încep scînteietoarea lor viață. Uite castanul sălbatic din India, iată banca de la rădăcina lui bătrînă. Astă-seară o să stăm aici, cu toate că nu vom mai sta niciodată așa unul lîngă altul.

M-a ajutat să mă așez, apoi s-a așezat și el.

— Irlanda e departe, Janet, și îmi pare rău că micuța mea prietenă trebuie să facă o călătorie atît de obositoare. Dar n-am încotro. Ce pot face ?... Jane, ții la mine ? Ce crezi ?

Nu puteam îndrăzni să dau nici un răspuns ; mi se oprise inima.

— Eu, zise el, simt uneori ceva ciudat pentru dumneata. Mai ales cînd stai așa lîngă mine, ca acum, mi se pare că am undeva sub coastele din stînga o coardă nevăzută, strîns legată și strașnic înnodată de una asemănătoare așezată în aceeași parte a delicatei dumitale făpturi. Iar dacă un braț de mare răscolit de furtuni și două sute de mile de pămînt vor ajunge să ne despartă, mă tem că această coardă comună să nu se rupă și am un fel de presimțire că atunci aș sîngera înăuntrul meu. Cît despre dumneata, ai să mă uiți.

— Niciodată, domnule ; știți...

Îmi fu cu neputință să continui.

— Jane, auzi cum cîntă privighetoarea aceea în pădure ? Ascultă !

Ascultam și plîngeam cu sughițuri, căci nu-mi mai puteam stăpîni durerea și eram nevoită să plec capul sub povara cumplită a unei suferinți de neîndurat. Cînd vorbii iarăși, n-o făcui decît pentru a-mi arăta dorința arzătoare de a nu mă fi născut și de a nu fi venit niciodată la Thornfield.

— Fiindcă-ţi pare rău că-l părăseşti ? mă întrebă domnul Rochester.

Suferinţa şi dragostea îmi stîrniseră o puternică tulburare ce se străduia să pună pe de-a-ntregul stăpînire pe mine, sugerîndu-mi că am dreptul de a trăi, de a învinge obstacolele, de a mă înălţa şi de a izbîndi în cele din urmă ; da — şi de a vorbi.

— Mă doare că părăsesc Thornfieldul ! Iubesc Thornfieldul ! Îl iubesc pentru că aici am trăit o viaţă plină şi încîntătoare — cîteodată cel puţin. Aici n-am fost înjosită. Sufletul nu mi s-a împietrit. N-am fost îngropată alături de cugetele inferioare, n-am fost îndepărtată de la ceea ce-i luminos, înalt şi plin de energie. Am vorbit faţă în faţă cu ceea ce cinstesc, cu ceea ce mă încîntă — cu o minte originală, puternică şi cuprinzătoare. V-am cunoscut, domnule Rochester, şi mă cuprinde groaza şi neliniştea cînd mă gîndesc că trebuie neapărat să mă despart pentru totdeauna de dumneavoastră. Îmi dau seama că trebuie să plec şi e ca şi cînd mi-aş da seama că trebuie să mor.

— De unde vezi dumneata că trebuie ? întrebă brusc dînsul.

— De unde ? Mi-aţi arătat chiar dumneavoastră, domnule.

— Cum anume ?

— Vorbindu-mi de domnişoara Ingram, nobila şi frumoasa dumneavoastră logodnică.

— Logodnica mea ! Care logodnică ? N-am nici o logodnică !

— Dar veţi avea.

— Da. Voi avea ! Voi avea ! zise dînsul strîngînd din dinţi.

— Atunci, trebuie să plec ; aţi spus-o chiar dumneavoastră.

— Nu ! Trebuie să rămîi ! Îţi jur şi-mi voi ţine jurămîntul.

— Vă spun că trebuie să plec ! răspunsei, aţîţată peste măsură. Credeţi că aş putea rămîne aici ca să ajung să nu mai însemn nimic pentru dumneavoastră ? Credeţi că sînt un automat, o maşină care nu simte nimic şi pot îndura să mi se smulgă bucăţica de pîine de la gură şi să mi se verse picătura de apă vie din pahar ? Credeţi că dacă sînt săracă, neînsemnată, urîtă şi mică, n-am suflet, şi n-am inimă ? Vă înşelaţi ! Am tot atîta suflet cît şi dumneavoastră şi tot atîta inimă. Şi dacă Dumnezeu mi-ar fi dăruit puţină frumuseţe, şi multă bogăţie, aş fi făcut ca despărţirea să fie pentru dumneavoastră tot atît de dureroasă pe cît este pentru mine acum ! Ceea ce vă spun n-are nici o legătură cu obiceiurile şi convenţiunile, nici chiar cu trupul muritor ; spiritul meu se adresează în această etapă spiritului dumneavoastră ; e ca şi cînd amîndoi am fi păşit dincolo de moarte şi am sta la picioarele tronului ceresc, egali — aşa cum sîntem !

— Aşa cum sîntem acum ! repetă domnul Rochester ; aşa, adăugă el prinzîndu-mă în braţe, îngrămădindu-mă la pieptul lui şi apăsîndu-şi buzele pe ale mele. Aşa, Jane.

— Da, domnule, răspunsei. Şi totuşi nu ; nu sîntem egali, fiindcă dumneavoastră sînteţi însurat, sau ca şi însurat, şi încă cu o femeie care vă e inferioară, pentru care n-aveţi nici un fel de simpatie, pe care nu cred c-o iubiţi cu adevărat, căci v-am văzut şi v-am auzit rîzînd de ea ! Eu aş dispreţui o astfel de legătură şi de aceea sînt mai bună decît dumneavoastră. Lăsaţi-mă să plec !

— Unde, Jane ? În Irlanda ?

— Da, în Irlanda. Acum am spus ce-aveam pe suflet și mă pot duce oriunde.

— Jane, fii liniștită ; nu te zbate ca o pasăre sălbatică prinsă în laț, care de deznădejde își smulge penele.

— Nu sînt pasăre și nu-s prinsă în nici un laț ; sînt un om liber, am voință și mă slujesc de ea, ca să vă părăsesc.

Printr-un nou efort, îi scăpai din brațe și rămăsei în picioare în fața lui.

— Acea voință a dumitale îți va hotărî destinul, spuse el. Îți ofer mîna mea, inima și partea cuvenită din tot ce am.

— Jucați o farsă de care nu pot decît să rîd.

— Îți cer să-ți petreci restul vieții alături de mine, să fii al doilea eu al meu și cea mai bună tovarășă a mea pe pămînt.

— În privința asta ați și făcut alegerea și trebuie să vă țineți de ea.

— Jane, liniștește-te cîteva clipe ; ești prea aprinsă. Am să stau și eu liniștit.

O pală de vînt se-abătu de-a lungul aleii de dafini și fremătă în crengile castanului, apoi se pierdu în depărtare. Cîntul privighetorii era singurul glas ce se mai auzea la acel ceas, și ascultîndu-l începui să plîng din nou. Domnul Rochester ședea liniștit și mă privea serios și blînd ; rămase mut cîtăva vreme, dar în cele din urmă îmi zise :

— Vino lîngă mine, Jane, să încercăm să ne lămurim și să ne înțelegem.

— Nu voi mai veni niciodată lîngă dumneavoastră ; m-am smuls de acolo și nu mai e cu putință să revin.

— Dar, Jane, te chem ca pe o soție, căci numai cu tine vreau să mă însor.

Tăcui. Credeam că-și bate joc de mine.

— Hai, Jane, vino-ncoace !

— Logodnica dumneavoastră e între noi și ne desparte.

El se ridică și dintr-un pas fu lîngă mine.

— Logodnica mea e aici, zise el, strîngîndu-mă din nou la piept ; logodnica mea e aici, pentru că e egalul și semenul meu. Jane, vrei să te măriți cu mine ?

Nu răspunsei și iarăși mă străduii să mă smulg din strînsoare, căci încă eram neîncrezătoare.

— Te îndoiești de mine, Jane ?

— Cu desăvîrșire.

— N-ai încredere în mine ?

— De fel.

— Mă socoți deci un mincinos ? întrebă el cu patimă. Micuță neîncrezătoare, o să te conving. O iubesc eu pe domnișoara Ingram ? Nu. Și tu știi că-i așa. Mă iubește ea pe mine ? Nu. M-am străduit și-am dovedit-o. Am răspîndit zvonul că averea mea nu-i nici măcar o treime din ce se credea și am făcut așa ca zvonul să ajungă pînă la dînsa. După aceea m-am dus să văd urmarea : și ea și maică-sa m-au primit cît se poate de rece. Nu vreau, nu pot să mă însor cu domnișoara Ingram. Pe tine, făptură ciudată și parcă nepămînteană, pe tine te iubesc cum îmi iubesc propria-mi ființă. Pe tine, săracă, neînsemnată, mică și urîtă cum ești, te rog fierbinte să fii soția mea.

— Cum, eu ? izbucnii deodată, căci văzîndu-i seriozitatea și mai ales lipsa de politețe, începeam să-l cred sincer. Pe mine, care n-am prieteni, afară de dumneavoastră — dacă-mi sînteți într-adevăr prieten — pe mine care n-am nici un

ban decît ceea ce mi-ați dat dumneavoastră ?

— Pe tine, Jane ; trebuie să fii a mea, cu totul a mea. Vrei ? Spune da, repede.

— Domnule Rochester, întorceți-vă cu fața spre lună și lăsați-mă să vă privesc.

— De ce ?

— Pentru că vreau să vă citesc gîndurile. Întorceți-vă !

— Bine ! Nu vei putea citi pe chipul meu mai mult decît pe o pagină mototolită și sfîșiată. Citește, dar grăbește-te, căci sufăr.

Chipul îi era foarte tulburat și aprins, trăsăturile-i erau contractate și în ochi îi jucau luciri ciudate.

— Oh, Janet, exclamă el, mă chinuiești ! Privirea asta cercetătoare — deși-i mărinimoasă și sinceră — mă chinuiește cumplit.

— Cum se poate ? Dacă sînteți sincer și dacă ceea ce îmi oferiți e adevărat, nu pot simți pentru dumneavoastră decît recunoștință și devotament, iar astea nu chinuiesc.

— Recunoștință ! exclamă el. Apoi adăugă cu înfocare : Jane, nu sta mult pe gînduri. Spune-mi : Edward — zi-mi pe nume — primesc să-ți fiu soție.

— Vorbiți serios ? Mă iubiți într-adevăr și vreți să vă căsătoriți cu mine ?

— Da, și dacă e nevoie de jurămînt ca să te mulțumesc, jur !

— Atunci, domnule, mă voi căsători cu dumneavoastră.

— Spune-mi Edward, micuța mea soție.

— Dragă Edward !

— Vino lîngă mine, vino aproape de tot, zise el. Apoi adăugă încet, vorbindu-mi la ureche, pe cînd obrazul lui se lipea de al meu : Fă-mă fericit și

am să te fac și eu fericită. Dumnezeu să mă ierte, adăugă el după un răstimp, dar nimeni să nu se amestece ; o am și o s-o păstrez.

— N-are cine să se amestece, domnule. Eu n-am rude care ar putea interveni.

— E cum nu se poate mai bine, zise el.

Dacă l-aș fi iubit mai puțin, aș fi observat în privirea și glasul lui o înflăcărare sălbatică. Dar, stînd lîngă el, trezită din acel vis rău al despărțirii, chemată în raiul unei uniri fericite, nu mă puteam gîndi decît la bucuria ce-mi era dat s-o sorb din plin.

Mă întreba într-una : „Ești fericită, Jane ?" și eu îi răspundeam mereu : „Da". Apoi șoptea încet : „Da, da... O să ispășesc... O să ispășesc... N-am găsit-o fără prieteni, fără bucurii și cu inima înghețată ? O s-o țin lîngă mine, s-o îndrăgesc și s-o mîngîi. Nu-i dragoste în sufletul meu ? Nu-i statornicie în hotărîrile mele ? O să-mi ispășesc greșelile înaintea judecății lui Dumnezeu. Știu că ziditorul binecuvîntează fapta mea. Puțin îmi pasă ce crede lumea. Sfidez părerea oamenilor".

Dar cînd se pogorîse întunericul ? Luna încă nu apusese de-a binelea și eram amîndoi în beznă ; mă aflam atît de aproape de stăpînul meu și totuși cu greu îi desluşeam trăsăturile. Și cine chinuia acum castanul făcîndu-l să freamăte ? Se zbătea și gemea în timp ce vîntul vîjîia prin tufele de dafini și năvălea asupra noastră.

— Trebuie să intrăm în casă, zise domnul Rochester. Se schimbă vremea ; aș fi stat cu tine aici pînă dimineață, Jane.

„Și eu", mă gîndii. Aș fi spus-o poate, dacă un fulger galben n-ar fi țîșnit dintr-un nor către care priveam și un bubuit puternic însoțit de o trosnitură cumplită nu i-ar fi urmat. Nu mă gîndii

decît să-mi ascund ochii uluiți la pieptul domnului Rochester.

Începu o ploaie cu găleata. Străbăturăm în fugă aleea și cîmpul, dar încă înainte de a ajunge la prag eram uzi pînă la piele. În hol domnul Rochester îmi scoase șalul și-mi scutură apa din părul desfăcut ; tocmai atunci doamna Fairfax ieși din odaie. La început nici eu nici domnul Rochester n-am zărit-o. Lampa era aprinsă ; ceasul arăta aproape miezul nopții.

— Grăbește-te să-ți schimbi veșmintele, îmi zise dînsul și acum bună seara, bună seara, iubita mea.

Mă sărută de cîteva ori. Cînd mă despărții de el, privii în sus, o văzui pe văduvă, palidă, gravă și uimită. I-am zîmbit numai și-am alergat sus pe scări. „O să se lămurească în curînd", mă gîndii. Totuși, cînd ajunsei în odaia mea, gîndul că ea ar fi putut da, fie și numai pentru o clipă, un tîlc vinovat celor văzute mă duru ; dar după puțină vreme, bucuria șterse orice alt sentiment ; și oricît de puternic ar fi șuierat vîntul, oricît de apropiat și asurzitor ar fi fost tunetul, oricît de dese și orbitoare fulgerele, oricît de cumplit potopul care se revărsă în cele două ceasuri de furtună, n-am simțit nici un fel de teamă ci numai o slabă emoție. Domnul Rochester veni de trei ori să-mi bată la ușă ca să mă întrebe dacă sînt trează și liniștită. Asta era o mîngîiere care-mi dădea putere împotriva oricărei vrăjmășii.

A doua zi dimineață, înainte de a mă coborî din pat, micuța Adèle veni în goană în odaia mea și-mi spuse că marele castan din fundul livezii fusese trăsnit astă-noapte și năruit pe jumătate.

CAPITOLUL XXIV

M-am sculat și, în vreme ce mă-mbrăcam, chibzuiam la întîmplările din ajun, întrebîndu-mă dacă nu era cumva un vis. N-am putut fi deplin încredințată de adevărul lor decît după ce l-am văzut din nou pe domnul Rochester și l-am auzit repetîndu-mi făgăduielile, spunîndu-mi din nou cuvinte de dragoste.

Pe cînd mă pieptănam, mă privii în oglindă și băgai de seamă că nu mai eram urîtă : în trăsăturile chipului meu se arăta nădejdea și în culorile obrazului dragostea de viață ; ochii păreau a fi privit într-o fîntînă a bucuriei și a fi împrumutat strălucirea undelor ei străvezii. De multe ori mă ferisem să-mi privesc stăpînul, temîndu-mă că privirile mele nu-i vor fi pe plac ; astăzi puteam ridica privirea spre el fără să mă tem că înfățișarea mea i-ar putea răci simțămintele. Pusei o rochie de vară simplă, de culoare deschisă ; mi se păru că niciodată un veșmînt nu-mi venise mai bine, pentru că niciodată nu fusesem atît de fericită.

Cînd am coborît în sala cea mare, n-am fost de loc uimită văzînd că furtunii din ajun îi urmase o frumoasă dimineață de iunie și că, prin

ușa deschisă, pătrundea o adiere proaspătă și parfumată. Cînd eu eram atît de fericită, natura trebuia să fie și ea plină de voioșie. O biată cerșetoare însoțită de un copil, amîndoi palizi și zdrențuiți, veneau pe alee înspre castel; am fugit în întîmpinarea lor și le-am dat toți banii pe care-i aveam la mine, trei sau patru șilingi; buni sau răi, toți trebuiau să ia parte la fericirea mea. Ciorile cîrîiau și păsări vesele cîntau, dar nimic nu era atît de vesel, nici atît de mlădios ca sufletul meu copleșit de bucurie.

Doamna Fairfax își arătă la fereastră chipul mîhnit, și-mi zise cu gravitate:

— Domnișoară Eyre, vrei să vii să mănînci?

Cît ținu micul dejun purtarea ei fu rezervată și rece; dar nu puteam să-i risipesc atunci amăgirea. Trebuia să aștept ca toate să fie lămurite de stăpînul meu și trebuia deci ca și dînsa să aștepte. Mîncai ce putui, apoi mă grăbii să mă urc în odaia mea. O întîlnii pe Adèle, care ieșea din sala de studii.

— Unde te duci? o întrebai eu. E ora lecției.

— Domnul Rochester mi-a spus să mă duc în odaia copiilor.

— Și unde-i dînsul acum?

— Acolo, îmi răspunse ea, arătîndu-mi odaia din care ieșise.

Intrai și-l găsii într-adevăr acolo.

— Vino să-mi spui bună dimineața! îmi strigă el.

Înaintai veselă. De data asta nu mă aștepta un simplu cuvînt rece sau chiar o strîngere de mînă, ci o îmbrățișare și o sărutare. Mi se păru firesc; mi se păru încîntător să fiu iubită și mîngîiată de el.

— Jane, în dimineața asta ești plină de prospețime, zîmbitoare și drăguță, zise domnul Rochester, da, într-adevăr drăguță. Aceasta să fie micuța zînă palidă pe care o cunoșteam? Grăuntele meu de muștar? Fetița asta cu chip însorit, cu gropițe în obraji, cu păr castaniu catifelat și ochi căprui, strălucitori?

Ochii mei sînt verzi, cititorule, dar trebuie iertată această greșeală; se pare că — pentru dînsul — își schimbaseră culoarea.

— Da, domnule, e Jane Eyre.

— Care o să fie în curînd Jane Rochester, adăugă dînsul; peste patru săptămîni, Janet, nici o zi mai mult. Ai auzit?

Auzeam, dar nu puteam încă înțelege bine: eram amețită. Simțămîntul pe care mi-l trezise vestea aceasta era ceva mult mai puternic decît bucuria — ceva care uluia și fermeca totodată, cred că ceva vecin cu spaima.

— Ai roșit și acum ești albă la față, Jane. De ce?

— Pentru că mi-ați dat un nume nou: Jane Rochester, și mi s-a părut atît de ciudat...

— Da, doamna Rochester, spuse el, tînăra doamnă Rochester, mireasa lui Fairfax Rochester.

— Nu se poate domnule; pare cu neputință. Fericirea deplină nu-i hărăzită oamenilor pe lumea asta și soarta mea nu poate fi diferită de a celorlalți semeni ai mei. A-mi închipui că asupra mea se poate pogorî atîta fericire înseamnă să cred într-o poveste cu zîne, să visez cu ochii deschiși.

— Iar eu pot și voi împlini acel vis. Voi începe chiar astăzi. Azi dimineață am scris bancherului meu din Londra să-mi trimită niște bijuterii pe care le are în păstrare și care au aparținut totdeauna stăpînilor Thornfieldului. Peste o zi sau două nădăjduiesc să ți le răstorn în poală, căci vreau să te bucuri de toate favorurile și de toate

atențiile pe care le-aș acorda fiicei unui mare senior, dacă m-aș căsători cu ea.

— Oh, domnule ! Nu vă gîndiți la giuvaericale ! Nu-mi place să aud vorbindu-se de asta. Bijuterii pentru Jane Eyre ! Mi se pare ciudat și nefiresc : aș prefera să nu le am.

— Voi pune eu însumi în jurul gîtului tău șiragul de diamante și-ți voi așeza diadema pe frunte, unde va sta de minune, căci firea și-a pus pecetea nobleței pe fruntea asta, Jane. Vreau să împodobesc cu brățări aceste încheieturi plăpînde și să pun inele în aceste degete de zînă.

— Nu, nu, domnule ! Gîndiți-vă la altceva ; nu-mi mai vorbiți de asta și, mai ales, nu-mi mai vorbiți așa. Nu-mi vorbiți ca unei adevărate frumuseți ; sînt o guvernantă urîtă, guvernanta dumneavoastră urîtă ca o quakeră.

— Pentru mine ești frumoasă, ești tocmai frumusețea pe care-o dorește inima mea, gingașă și aeriană.

— Vreți să spuneți firavă și ștearsă... Visați, domnule, sau vă bateți joc. Pentru numele lui Dumnezeu, nu fiți ironic !

— Am să silesc întreaga lume să te recunoască drept o frumusețe, adăugă el.

Stînjeneala mea creștea auzindu-l vorbind astfel : mi se părea că vrea să se înșele singur, sau să mă amăgească pe mine.

— O voi îmbrăca pe Jane a mea în atlazuri și dantelă, urmă el, îi voi pune trandafiri în păr și voi acoperi capul iubitei mele cu un voal fără de preț.

— Atunci n-o să mă mai recunoașteți, domnule ; n-am să mai fiu Jane Eyre a dumneavoastră, ci o maimuță travestită în straie de arlechin, o gaiță acoperită cu pene de împrumut. Aș fi mai

puțin mirată să vă văd pe dumneavoastră, domnule Rochester, îmbrăcat în straie de actor, decît pe mine într-o rochie de curte ; și totuși nu vă spun că sînteți frumos, deși vă iubesc mult de tot, prea mult ca să vă lingușesc. Nu căutați nici dumneavoastră să-mi adresați laude deșarte.

Urmă să vorbească pe același ton, fără să-mi ia în seamă rugămintea.

— Chiar azi am să te duc cu trăsura la Millcote, să-ți alegi cîteva rochii. Ți-am spus că peste patru săptămîni vom fi căsătoriți. Cununia o să se facă în liniște, în biserica de acolo din vale și apoi numaidecît am să te duc pe sus la oraș. După o scurtă ședere, o să-mi duc comoara în ținuturile mai apropiate de soare, în viile franceze și pe cîmpiile Italiei ; o să vadă tot ce-a rămas vestit din istoria veche și vremurile moderne ; o să guste viața orașelor ; o să se prețuiască printr-o comparație dreaptă cu ceilalți.

— O să călătoresc ?... și cu dumneavoastră, domnule ?

— Ai să petreci cîtăva vreme la Paris, Roma și Neapole, la Florența, Veneția, Viena ; toate țările pe care le-am colindat eu vor fi străbătute și de tine ; unde a lovit copita mea, va păși piciorul tău de silfidă. Acum zece ani am colindat Europa. Eram pe jumătate nebun de scîrbă, de ură, de furie, ca și cei care mă însoțeau ; de data asta, lecuit și purificat, o voi cutreiera împreună cu îngerul și bucuria mea.

Am rîs, auzindu-l vorbind astfel.

— Nu sînt un înger și n-o să fiu cît voi trăi ; n-o să fiu decît eu însămi. Domnule Rochester, nu trebuie să pretindeți și nu trebuie să vă așteptați a afla ceva ceresc în mine, căci nu veți afla, tot așa cum nici eu nu voi afla în dumneavoas-

tră ; de altminteri nici nu mă aştept la aşa ceva.
— Dar ce te aştepţi să găseşti la mine ?
— Poate că o vreme veţi fi ca acum, dar asta n-o să ţină mult ; pe urmă vă veţi domoli ; apoi veţi fi un om cu toane ; după care veţi deveni morocănos şi-mi va fi tare greu să vă fiu pe plac ; dar cînd vă veţi deprinde cu mine, o să vă plac poate din nou — *să vă plac,* nu spun *să mă iubiţi.* Cred că dragostea dumneavoastră se va stinge peste şase luni, sau poate şi mai puţin. Am citit în cărţile scrise de bărbaţi că ăsta-i cel mai lung timp căruia-i poate rezista ardoarea unui soţ. Dar, la urma urmei, nădăjduiesc că nu voi fi niciodată nesuferită dragului meu stăpîn, ca tovarăşă şi prietenă.
— Nesuferito ! Să-mi placi din nou ! Eu ştiu că te voi iubi totdeauna şi te voi face să mărturiseşti nu numai că-mi *placi,* ci că *te iubesc* — cu fidelitate, cu căldură şi cu statornicie.
— Dar dumneavoastră nu aveţi toane, domnule ?
— Cu femeile la care-mi place numai chipul sînt mai rău decît diavolul, cînd descopăr că n-au nici suflet, nici inimă, cînd se arată josnice, searbede, poate chiar proaste, grosolane şi rele ; dar faţă de o privire curată, o vorbire sinceră, un suflet de văpaie, o fire ce se încovoaie dar nu se frînge, mlădioasă şi statornică, flexibilă şi dîrză totodată, rămîn de-a pururi credincios şi iubitor.
— Aţi întîlnit vreodată o astfel de fire, domnule ? Aţi iubit vreodată o astfel de femeie ?
— O iubesc acum.
— Dar înaintea mea, dacă într-adevăr eu corespund în vreun fel pretenţiilor dumneavoastră atît de înalte...

— N-am întîlnit niciodată femei care să-ţi semene, Jane. Îmi placi şi mă stăpîneşti ; pari că eşti supusă şi admir iscusinţa cu care faci asta. Cînd răsucesc pe degete o jurubiţă de mătase, simt în braţe un fior ce merge pînă la inimă. Ei bine, tot astfel mă simt cucerit de tine şi înrîurirea ta e mai alinătoare decît ţi-o pot spune, starea asta cuprinde mai multă vrajă decît oricare izbîndă. De ce zîmbeşti, Jane ? Ce înseamnă înfăţişarea asta schimbată pe care n-o pricep ?
— Mă gîndeam, domnule (iertaţi-mă, e un gînd ce s-a născut fără voia mea) mă gîndeam la Hercule şi Samson, şi la cele care i-au fermecat...
— Şi tu, zînă mică...
— Tăceţi, domnule! Nu-i mai multă înţelepciune în cuvintele dumneavoastră decît în faptele acelor domni de care-am pomenit adineauri. Totuşi, cred că dacă ar fi fost căsătoriţi, asprimea bărbatului ar fi întrecut fără îndoială duioşia adoratorului şi mă tem ca nu cumva tot aşa să se petreacă lucrurile şi cu dumneavoastră. Aş vrea să ştiu ce o să-mi răspundeţi peste un an, dacă o să vă cer un hatîr pe care nu v-ar conveni sau nu v-ar face plăcere să mi-l îndepliniţi.
— Cere-mi acum ceva, Janet, cel mai mic lucru ; doresc să fiu rugat.
— Chiar vreau, domnule ; cererea e gata.
— Vorbeşte ! Dar dacă mă priveşti şi dacă zîmbeşti aşa, voi fi silit să-ţi făgăduiesc dinainte, ceea ce ar fi o nebunie din partea mea.
— Nicidecum, domnule ! Cer doar atît : nu trimiteţi după giuvaere şi nu mă încununaţi cu trandafiri ; ar fi ca şi cum aţi împodobi cu o broderie de aur batista aceea obişnuită pe care o aveţi în mînă.

— Ba ar însemna că încerc să împodobesc aurul cel mai curat, ştiu ; de aceea cererea îţi va fi împlinită : deocamdată am să contramandez ordinul trimis bancherului meu. Însă nu mi-ai cerut încă nimic : ai rugat numai să ţi se ia înapoi un dar. Mai încearcă o dată.

— Atunci vă rog să-mi satisfaceţi curiozitatea foarte aţiţată de un anumit lucru.

Păru că se tulbură.

— Cum, cum ? zise el repede. Curiozitatea e un lucru primejdios ; din fericire, n-am jurat să-ţi satisfac oricare cerere...

— Nu poate fi nici o primejdie dacă-mi răspundeţi, domnule.

— Vorbeşte, Jane ; dar aş prefera să-mi dau jumătate din avere decît să răspund întrebării ăsteia simple, de care e legată, poate, o taină.

— Cum, rege Ahasverus [1] ? Ce nevoie am eu de jumătate din averea dumneavoastră ? Credeţi că sînt un cămătar care vrea să-şi investească banii în moşii ? Aş fi de o mie de ori mai fericită dacă m-aş bucura de întreaga dumneavoastră încredere. Nu-mi veţi refuza încrederea, de vreme ce îmi daţi şi dragostea, nu-i aşa ?

— Jane, eşti cea mai în măsură să-mi cunoşti toate tainele ce merită să fie cunoscute ; dar, pentru numele lui Dumnezeu, nu-ţi dori o povară inutilă. Nu rîvni otrava şi nu deveni dintr-o dată o Evă.

— De ce nu, domnule ? Adineauri mi-aţi spus cît de mult vă place să fiţi înfrînt şi cît de drag vă e să vă lăsaţi convins. Nu credeţi că aş face bine să profit de această mărturisire, şi să încep

[1] Personaj legendar (zis *Evreul rătăcitor*), condamnat la imortalitate şi umblet continuu, ca pedeapsă a maltratării lui Iisus Christos în drum spre Golgotha.

să vă linguşesc, să vă rog fierbinte, să plîng şi să fiu uricioasă chiar, dacă e nevoie, numai ca să-mi încerc puterea ?

— Te desfid să faci o astfel de încercare. Prefă-te, încearcă să minţi şi jocul o să înceteze numaidecît.

— Aşa ? Atunci, domnule, renunţaţi cu uşurinţă. Dar ce întunecată vă e acum privirea ! Sprîncenele vi-s groase de un deget şi fruntea aminteşte de o imagine dintr-o uimitoare poezie : „Un trăsnet îngrămădit într-o coloană albastră“. Bănuiesc că asta e înfăţişarea dumneavoastră de om însurat, domnule ?

— Iar dacă asta va fi înfăţişarea *ta* de femeie măritată, atunci eu, ca un bun credincios creştin ce mă aflu, va trebui s-o rup degrabă cu un spiriduş sau o salamandră. Dar ce ai să-mi ceri tu, făptură mititică ? Dă-i drumul !

— Vedeţi, nu mai sînteţi nici măcar politicos ! dar preţuiesc mai mult sinceritatea, chiar dacă e brutală, decît măgulirile. De altfel, prefer să fiu o făptură mititică decît un înger. Iată ce am să vă întreb : De ce v-aţi dat atîta osteneală să mă faceţi să cred că vă veţi însura cu domnişoara Ingram ?...

— Asta-i tot ? Slavă Domnului că nu-i mai rău ! Fruntea i se descreţi ; mă privi zîmbind şi-mi mîngîie părul, părînd fericit, ca şi cînd ar fi scăpat dintr-o primejdie.

— Cred că-ţi pot mărturisi, Jane, zise el, cu toate că ai să te cam înfurii şi ştiu cum te aprinzi cînd te afli în starea asta. Străluceai în lumina rece a lunii, aseară, cînd te-ai răzvrătit împotriva soartei şi ai spus că eşti egală cu mine, căci, fiindcă veni vorba, Janet, ai susţinut cu tărie lucrul ăsta.

— Fără îndoială. Dar răspundeți-mi, vă rog, domnule, la întrebarea despre domnișoara Ingram...

— Ei bine, m-am prefăcut că o curtez pe domnișoara Ingram, fiindcă doream să te fac să mă iubești tot atît de nebunește cît te iubeam și eu pe tine și știam că gelozia era cel mai sigur aliat pe care-l puteam chema în ajutor pentru a-mi atinge ținta.

— Perfect ! Acum îmi păreți mic, mic cît vîrful unui deget de-al meu. E rușinos și scandalos să te porți astfel. La ce-ar fi putut simți domnișoara Ingram nu v-ați gîndit nici o clipă.

— Toate simțămintele ei se reduc de fapt la unul singur : mîndria ; și asta cere umilire. Erai geloasă, Jane ?

— Ce-are a face, domnule Rochester ? Asta nu vă poate interesa în nici un fel pe dumneavoastră. Răspundeți-mi încă o dată și sincer : credeți că domnișoara Ingram n-o să sufere din cauza cochetăriei dumneavoastră necinstite ? N-o să se simtă jignită și părăsită ?

— E cu neputință ! Ți-am spus doar că dimpotrivă, ea e aceea care m-a părăsit. Vestea că nu sînt bogat, i-a răcit, sau, mai bine zis, i-a stins într-o clipită focul...

— Făuriți planuri curioase, domnule Rochester. Mă tem că principiile dumneavoastră sînt uneori cam excentrice.

— N-a fost nimeni să le dea o îndrumare bună, Jane, și uneori au putut rătăci.

— Vă întreb încă o dată, serios : pot oare primi marea fericire pe care mi-o oferiți, fără teama de a vedea pe alta suferind durerile cumplite ce le-am îndurat eu acum cîtăva vreme ?

— Da, poți, draga și buna mea fetiță ; nimeni pe lume n-are pentru mine o dragoste atît de

curată ca a ta ; credința în dragostea ta, Jane, e un balsam neprețuit pentru sufletul meu.

Îmi apăsai buzele pe mîna pe care el mi-o pusese pe umăr. Îl iubeam foarte mult, mai mult decît voiam să-mi mărturisesc, mai mult decît pot spune cuvintele.

— Mai cere-mi ceva, îmi zise el. E o plăcere nespusă pentru mine să fiu rugat și să mă supun.

Cererea mea era și de astă dată pregătită.

— Spuneți-i vă rog doamnei Fairfax care vă sînt intențiile. M-a văzut noaptea trecută cu dumneavoastră în sala cea mare și a fost revoltată. Dați-i cîteva lămuriri, înainte de a o vedea eu. Mă doare cumplit să fiu judecată greșit de o femeie atît de bună cum e dînsa.

— Du-te la tine în odaie și pune-ți pălăria, îmi răspunse el. Vreau să mergi cu mine la Millcote azi dimineață. În vreme ce te îmbraci, eu o să stau de vorbă cu bătrîna și o s-o fac să înțeleagă. Te crede pierdută, Janet, pentru că mi-ai dăruit dragostea ta ?

— Crede că am uitat care e diferența între situația dumneavoastră și a mea.

— Situația ! Situația ! Locul tău e în inima mea și vai de acela care te-ar jigni acum, sau mai tîrziu ! Du-te de te îmbracă.

Am fost repede gata și cînd l-am auzit pe domnul Rochester ieșind din odaia doamnei Fairfax, m-am grăbit să cobor. Bătrîna terminase obișnuita-i lectură de dimineață din *Scriptură*. Cartea rămăsese deschisă înaintea ei și ochelarii erau așezați deasupra. Părea că vestea primită din partea domnului Rochester o făcuse să uite cu totul treaba în care fusese cufundată mai înainte. Ochii ei ațintiți asupra peretelui gol trădau uimirea unui suflet liniștit, tulburat de cine știe ce faptă nemai-

pomenită. Cînd mă văzu, se ridică, se sili să-mi zîmbească și îngînă cîteva cuvinte de felicitare, dar zîmbetul îi pieri repede de pe buze și fraza rămase neterminată. Își puse ochelarii, închise *Biblia* și-și depărtă scaunul de masă.

— Sînt atît de uimită, începu ea, că nu știu ce să-ți spun, domnișoară Eyre. Nici n-am visat așa ceva, nu ? Uneori, cînd sînt singură, adorm și parcă văd aievea lucruri ce nu s-au întîmplat niciodată. Adeseori mi s-a părut, cînd ațipeam, că-mi văd bărbatul care a murit acum cincisprezece ani, așezîndu-se lîngă mine și l-am auzit chiar spunîndu-mi pe nume, Alice, cum avea obiceiul. Îmi poți spune dacă-i adevărat că domnul Rochester te-a cerut de nevastă ? Nu-ți bate joc de mine. Dar mi se pare, totuși, că a intrat acum cinci minute aici, să-mi spună că peste o lună o să fii nevasta lui.

— Și mie mi-a spus același lucru, răspunsei.

— Într-adevăr ! Și crezi ce ți-a spus ? Ai primit ?

— Da.

Mă privi uluită.

— N-aș fi crezut-o niciodată. E un om trufaș. Toți Rochesterii au fost așa. Tatălui său îi plăceau banii și el însuși a trecut totdeauna drept mînă-strînsă. Are de gînd să te ia de nevastă ?

— Așa mi-a spus.

Mă privi din cap pînă în picioare și-i citii în ochi că nu găsea în mine nici un farmec în stare să dezlege enigma.

— Nu pot să înțeleg, urmă ea, dar fără îndoială că e adevărat, dacă spui dumneata. Ce o să iasă din toate astea ? N-aș putea spune ; zău că nu știu. De multe ori e bine ca soții să aibă aceeași avere și stare socială ; apoi sînt douăzeci de ani diferență între dumneavoastră. Aproape că ți-ar putea fi tată.

— Ba de fel, doamnă Fairfax ! exclamai eu, înțepată. Nu pare de loc că mi-ar putea fi tată, iar cei care ne vor vedea împreună nu-și vor închipui nici măcar o clipă așa ceva. Domnul Rochester pare, și e, tot atît de tînăr ca alți bărbați la douăzeci și cinci de ani.

— Și te ia, într-adevăr, din dragoste ? mă întrebă doamna Fairfax.

Răceala și scepticismul ei mă loviră atît de crunt, încît mă podidiră lacrimile.

— Îmi pare rău că te supăr, urmă bătrîna, dar ești atît de tînără și cunoști atît de puțin bărbații, încît aș fi vrut să te fac atentă. Există o veche zicală care spune că nu tot ce strălucește e aur și mă tem să nu descoperi și aici ceva la care nici eu, nici dumneata, nu ne așteptăm.

— Cum adică ? Sînt chiar un monstru ? exclamai eu. Nu-i cu putință ca domnul Rochester să mă iubească în mod sincer ?

— Nu ; ești foarte drăguță și în ultimul timp te-ai schimbat foarte mult în bine, așa încît pot afirma că domnul Rochester te iubește. Am observat totdeauna că are o slăbiciune deosebită pentru dumneata. Uneori am fost chiar îngrijorată de soarta dumitale, din pricina acestei preferințe atît de vădite și aș fi dorit să te vestesc că-i bine să te ferești, dar aveam oroare să-ți spun chiar și numai că răul e cu putință. Știam că un asemenea gînd te-ar revolta, te-ar jigni poate ; erai doar atît de discretă, atît de modestă și simțitoare. Credeam că pot avea încredere că o să te aperi singură. Nu pot să-ți spun cît am suferit noaptea trecută cînd, după ce am căutat prin toată casa și nu te-am găsit nici pe dum-

neata nici pe domnul Rochester, v-am văzut întorcîndu-vă împreună, la miezul nopţii...

— Bine, acum nu te mai gîndi la asta ! o întrerupsei eu cu nerăbdare. E de ajuns că n-a fost nimic rău.

— Nădăjduiesc că totul va fi bine pînă la urmă, continuă dînsa. Dar ascultă-mă şi fii cît se poate de prevăzătoare. Încearcă să-l ţii la distanţă pe domnul Rochester ; nu te încrede prea mult în dumneata, nici în el. Gentilomii cu situaţia lui n-au obiceiul să se însoare cu guvernantele lor.

Începusem să mă enervez de-a binelea ; din fericire tocmai atunci intră Adèle în odaie, ca o vijelie.

— Ia-mă şi pe mine, ia-mă şi pe mine la Millcote ! exclamă ea. Domnul Rochester nu vrea, cu toate că-i atîta loc în trăsura cea nouă. Roagă-l să mă ia, *mademoiselle*.

— O să-i spun, Adèle.

M-am grăbit să ies, fericită că scap de o sfătuitoare atît de mohorîtă. Trăsura era gata şi o trăgeau acum la scară ; stăpînul se plimba prin faţa casei şi Pilot se ţinea după dînsul.

— Poate să vie şi Adèle cu noi, nu-i aşa, domnule ? întrebai.

— I-am spus că nu. Nu iau plozii după mine ! Vreau să fiu numai cu dumneata.

— Lăsaţi-o să vină, domnule Rochester. Vă rog eu ; e mai bine.

— Nu ; ar fi o piedică.

Hotărîrea nestrămutată se vedea în privirea şi glasul său ; poveţele şi îndoielile doamnei Fairfax îmi năvăliră în minte, făcînd să mă treacă fiori ; ceva impalpabil şi vag îmi umbrise nădejdile. Aproape pierdusem impresia că am vreo putere asupra domnului Rochester. Eram gata să mă supun orbeşte, fără să mai spun un cuvînt, dar cînd mă ajută să urc în trăsură, mă privi în faţă.

— Ce s-a întîmplat ? mă întrebă el. Ţi-a pierit lumina de pe obraz. Vrei într-adevăr să vie şi micuţa şi ai fi necăjită dacă aş lăsa-o aici ?

— Aş ţine mult să vină, domnule.

— Atunci fuga de-ţi ia pălăria şi într-o clipă să-mi fii îndărăt ! strigă el Adèlei.

Fetiţa îl ascultă, alergînd cît o ţineau picioarele.

— La urma urmelor, ce interesează că vom fi stingheriţi o dimineaţă ? zise el. În curînd o să am pentru totdeauna vorbele, gîndurile şi tovărăşia ta.

După ce se văzu în trăsură, Adèle începu să mă sărute ca să-şi arate recunoştinţa, dar fu îndată aşezată în colţ, lîngă domnul Rochester. Se uită imediat la mine : un tovarăş atît de ursuz o amuţea ; nu îndrăznea nici să-i împărtăşească în şoaptă vreo observaţie de-a ei, nici să-l întrebe ceva.

— Lăsaţi-o lîngă mine, zisei eu. Vă poate stînjeni şi în partea asta e destul loc.

O trecu lîngă mine, ca pe un căţeluş.

— Am s-o trimit curînd la pension, spuse dînsul zîmbind însă.

Adèle îl auzi şi-l întrebă dacă o să meargă la pension *sans mademoiselle* [1].

— Da, răspunse el, fără domnişoara, fiindcă pe domnişoara o iau cu mine în lună. Acolo am să caut o peşteră într-o vale albă, înconjurată de culmi vulcanice, şi o să stea cu mine, numai cu mine.

— Dar n-o să aibă nimic de mîncare ; ai s-o laşi să moară de foame, remarcă Adèle.

[1] Fără domnişoară (fr.).

— Zi şi noapte o să culeg mană pentru ea ; în lună, cîmpiile şi dealurile sînt pline de mană, Adèle.

— Şi cînd o să-i fie frig cum o să facă foc ?

— În lună, focul ţîşneşte din munţi ; dacă o să-i fie frig am s-o iau în braţe şi am s-o duc pe vîrful unui vulcan şi am s-o aşez pe marginea craterului.

— *Oh ! qu'elle y sera mal — peu confortable.*[1] O să i se strice rochiile. De unde ai să-i dai altele ?

Domnul Rochester mărturisi că e încurcat.

— Hm ! zise el, tu ce-ai face, Adèle ? Pune-ţi mintea la-ncercare şi află un mijloc. Ce-ai zice de un nor alb sau trandafiriu pentru o rochiţă ; şi nu crezi că dintr-un curcubeu s-ar putea face o eşarfă drăguţă ?

— E mult mai frumoasă aşa cum e, zise Adèle, după ce se gîndi puţin. De altfel s-ar şi plictisi să trăiască numai cu dumneata acolo în lună. În locul domnişoarei, n-aş primi niciodată să plec cu dumneata.

— A primit ; şi-a dat cuvîntul.

— Dar n-o s-o poţi duce acolo sus ; nu-i nici un drum înspre lună ; nu-i decît aer şi nici ea, nici dumneata nu ştiţi să zburaţi.

— Adèle, uită-te la cîmpul ăsta.

Ieşiserăm pe porţile Thornfieldului şi trăsura mergea alene de-a lungul şoselei netede ce ducea spre Millcote. Praful fusese măturat de furtună ; gardurile vii şi copacii falnici, împrospătaţi de ploaie, sclipeau verzi, de-o parte şi de alta a drumului.

[1] Ce prost o să se simtă — nu e de loc confortabil (fr.).

— Acum vreo cincisprezece zile, Adèle, spuse domnul Rochester, mă plimbam seara tîrziu pe aici — era chiar în ziua cînd m-ai ajutat să strîng fînul din livadă. Eram obosit şi m-am aşezat pe treptele de colo ; am luat un creion şi un caieţel şi am început să scriu despre o nenorocire ce mi s-a întîmplat de mult şi despre dorinţa mea de zile mai fericite. Scriam repede, în ciuda întunericului ce creştea, cînd cineva veni pe alee şi se opri la doi paşi de mine. Ridicai ochii şi văzui o mică făptură, cu un văl ca de pînză de păianjen pe cap. Îi făcui semn să se apropie şi peste puţin s-a aflat la genunchii mei. Nu i-am vorbit în cuvinte şi nici ea mie, dar am citit în ochii ei şi ea într-ai mei. Şi iată ce am vorbit noi, numai prin graiul ochilor : Era o zînă venită din ţara spiriduşilor — spunea dînsa şi venise într-adins ca să mă facă fericit ; trebuia să părăsesc lumea noastră şi să mă duc cu ea într-un loc singuratic, în lună de pildă, şi zicînd asta făcu un semn cu capul spre cornul lunei argintii, ce se înălţase peste Hayhill. Mi-a spus că acolo, sus, sînt peşteri de alabastru şi văi de argint, unde vom putea locui. I-am răspuns că mi-ar place să merg acolo, dar i-am amintit — ca şi ţine — că n-am aripi să zbor. „Oh ! mi-a răspuns zîna, nu-i nimic ! Iată un talisman care va învinge toate greutăţile ; şi-mi arătă un frumos inel de aur. Pune-l, zise ea, pe al patrulea deget al mîinii mele stîngi şi o să fim unul al altuia, o să părăsim pămîntul şi o să ne facem cerul nostru, acolo sus." Şi iar arătă spre lună. Adèle, inelul se află în buzunarul meu şi are forma unei monezi de aur, dar în curînd o să-şi capete adevărata lui înfăţişare.

— Dar ce legătură are *mademoiselle* cu povestea asta ? Nu-mi pasă mie de zînă, dar mi-ai spus că pe *mademoiselle* vrei s-o duci în lună !...

— *Mademoiselle* e o zînă, adăugă dînsul șoptind tainic.

Atunci îi spusei Adèlei să nu ia în seamă aceste glume. La rîndul ei, fetița dădu dovadă de un autentic scepticism francez, spunînd că domnul Rochester e un *vrai menteur* [1], asigurîndu-l că ea nu ia în seamă poveștile lui cu zîne și că *du reste il n'y avait pas de fées et quand même il y en avait* [2] nu i s-ar arăta lui, nu i-ar da inele și nici nu i-ar propune să stea cu dînsul în lună.

Ceasul petrecut la Millcote mă cam sîcîi. Domnul Rochester mă sili să merg într-o prăvălie de mătăsuri și vru să aleg o jumătate de duzină de rochii. N-aveam de loc chef și-l rugai să amîne pentru mai tîrziu, dar n-a fost chip și a trebuit să-l ascult. Recurgînd la rugăminți șoptite energic, am izbutit să-l înduplec ca în loc de șase rochii, cîte voia să-mi dăruiască, să nu-mi iau decît două. În schimb, jură că acele două vor fi alese de dînsul. Îl văzui cu îngrijorare plimbîndu-și ochii pe mătăsuri deschise ; în cele din urmă se hotărî pentru o mătase bogată, de culoarea ametistului, și un superb atlaz trandafiriu. Îi spusei în șoaptă că asta era ca și cînd mi-ar fi ales o rochie de aur și o pălărie de argint ; că fără doar și poate n-o să cutez niciodată să port rochiile pe care mi le alesese. După multe greutăți, căci era cumplit de încăpățînat, l-am convins să ia în locul lor o rochie sobră de atlaz negru și alta de mătase cenușie ca perla.

[1] Adevărat mincinos (fr.).
[2] De altfel nu existau zîne și chiar dacă ar fi existat (fr.).

— Deocamdată fie și așa, zise el, adăugînd însă că într-o zi „vrea să mă vadă strălucind ca un rond de flori".

Îmi simții inima ușoară cînd ieșirăm din prăvălia de mătăsuri și apoi din aceea a bijutierului. Cu cît îmi dăruia domnul Rochester mai multe, cu atît obrajii mei se înroșeau mai tare și eram cuprinsă de un simțămînt de neplăcere și umilință. Cînd, în sfîrșit, înfrigurată și obosită, mă suii din nou în trăsură, îmi amintii ceea ce ultimele întîmplări triste și vesele mă făcuseră să uit cu desăvîrșire : scrisoarea unchiului meu John Eyre către doamna Reed și intenția lui de a mă înfia și a mă face moștenitoarea averii sale.

„Ar fi într-adevăr o ușurare să am o cît de mică independență, îmi zisei. Nu pot suferi să fiu un fel de păpușă îmbrăcată de domnul Rochester sau să stau ca o a doua Danae [1] și să văd căzînd în jurul meu, în fiecare zi, o ploaie de aur. Cum ajung acasă îi scriu unchiului John la Madera și-i comunic că mă mărit și cu cine. Dacă aș ști că am măcar o șansă ca într-o zi să sporesc averea domnului Rochester, aș îndura mai ușor cheltuielile făcute acum pentru mine." Cu sufletul ceva mai împăcat de gîndul acesta (pe care n-am întîrziat să-l pun în practică chiar în ziua aceea), îndrăznii iarăși să înfrunt privirea stăpînului și iubitului meu, care mi-o căuta totdeauna cu stăruință, deși eu îmi feream mereu ochii și obrazul. Îmi zîmbi ; m-am gîndit atunci că zîmbetul lui e aidoma celui pe care un sultan

[1] Spre a preîntîmpina oracolul care prezisese că va pieri de mîna nepotului său, *Acrisios*, regele Argosului, a închis-o pe fiica sa *Danae* într-un turn. Îndrăgostindu-se de *Danae*, *Zeus* ajunse pînă la ea sub forma unei ploi de aur.

îl acordă într-o clipă de dragoste și fericire unei roabe pe care aurul și giuvaericalele lui au îmbogățit-o. I-am strîns mîna care o căuta cu înfrigurare pe a mea și am respins-o, roșie de puterea strînsoarei.

— Nu e nevoie să mă priviți așa, zisei eu, și dacă o să continuați pînă la urmă n-o să port decît rochiile mele vechi de la Lowood și la cununie o să îmbrac rochia liliachie de bumbac. Vă puteți face un halat din mătasea cenușie și un număr nesfîrșit de veste din atlazul cel negru.

Rîse înfundat și-și frecă mîinile.

— Oh, ce fericire e s-o vezi și s-o auzi ! exclamă el. Cît de originală și de picantă ! N-aș schimba această micuță englezoaică pe tot seraiul marelui vizir. Ochi de gazelă, trup de hurie și cîte încă !

Aluzia cu iz oriental mă stîrni din nou.

— Nu sînt de loc dispusă să țin locul unui harem pentru dumneavoastră, deci să nu vă închipuiți că l-ați putea avea prin mine, îi zisei. Dacă acele lucruri vă plac, domnule, nu stați pe gînduri. Duceți-vă îndată la bîlciurile din Stambul și cumpărați-vă sclave, risipindu-vă banii pe care, după cît se pare, aici nu știți să-i cheltuiți cum trebuie.

— Și tu ce-ai să faci, Janet, cîtă vreme eu o să mă tocmesc pentru acele tone de carne cu garnitură de ochi negri ?

— Mă voi pregăti să plec ca misionară pentru a propovădui libertatea roabelor, deci și a celor din haremul dumneavoastră. Voi intra acolo și voi stîrni răscoala, iar dumneavoastră, pașă cu trei tuiuri, veți fi într-o clipă în mîinile noastre și nu vă vom da drumul decît după ce veți semna

legea cea mai liberală care a fost impusă vreodată unui tiran.

— Voi consimți bucuros să depind de voia ta, Jane.

— Voi fi neîndurătoare, domnule Rochester, mai ales dacă veți cere îndurare cu o privire cum este cea de acum. Văzînd această privire, aș fi sigură că semnați legea doar pentru că sînteți silit și o veți călca îndată ce s-ar ivi prilejul.

— Dar, Jane, ce vrei tu de fapt ? Mă tem că afară de cununia înaintea altarului, mă vei sili să mă supun și întregului tipic al unei căsătorii aparte. Văd că vrei să stabilești condiții speciale — care anume ?

— Nu vreau decît să am sufletul liber de povara oricăror obligații prea grele. Vă aduceți aminte ce mi-ați spus despre Céline Varens, despre diamantele și cașmirurile pe care i le-ați dăruit ? Nu vreau să fiu o Céline Varens englează. Voi căuta să rămîn guvernanta Adèlei, o să-mi cîștig astfel hrana, locuința și treizeci de lire pe an ; pe deasupra, din acești bani voi putea să-mi întrețin și garderoba, iar dumneavoastră o să-mi dați doar...

— Doar ce ?

— Doar stima dumneavoastră. Și dacă vă voi da-o în schimb pe a mea, datoria va fi plătită.

— Să știi, zise el, că în ceea ce privește insolența asta rece și mîndria înnăscută nu-ți găsești pereche pe lume.

În acel moment eram foarte aproape de Thornfield.

— Vrei să iei masa cu mine ? mă întrebă el cînd ajunserăm la porțile parcului.

— Nu, domnule, vă mulțumesc.

— Și pot cunoaște pricina pentru care refuzi ?

— N-am luat niciodată masa numai cu dumneavoastră, domnule, și nu văd de ce aș face-o înainte de...

— Înainte de ce ? Îți plac frazele spuse numai pe jumătate.

— Înainte de-a nu mai avea încotro.

— Crezi că mănînc ca un căpcăun sau ca un vampir, de ți-e teamă să mă ai tovarăș de masă ?

— Nu m-am gîndit niciodată la asta, domnule, dar vreau să-mi mai păstrez încă o lună vechile obiceiuri.

— Ba ai să părăsești de îndată atitudinea de guvernantă supusă.

— Iertați-mă, domnule, dar asta n-o voi face. Voi urma să trăiesc întocmai ca și altădată. Voi sta, ca și pînă acum, toată ziua departe de dumneavoastră ; veți putea trimite să mă cheme seara, cînd veți dori să mă vedeți și atunci o să viu, dar altfel nu.

— Aș vrea să fumez, Jane, sau să prizez tabac, ca să pot îndura toate astea — *pour me donner une contenance* [1] cum ar spune Adèle : din nenorocire, n-am cutia de țigări, nici tabachera. Dar ascultă-mă, tu, micuță tirană ; a fost rîndul tău pînă acum, însă curînd o să fie al meu ; și cînd o să pun mîna pe tine, o să te leg — ca să zicem așa — de un lanț ca ăsta (arătînd lanțul ceasului). Da, micuța mea dragă, te voi ține lîngă inima mea, de teamă să nu-mi pierd prețiosul odor.

Rostea aceste cuvinte în timp ce mă ajuta să cobor din trăsură ; pe cînd o lua în brațe pe Adèle, eu intrai în casă și mă grăbii să mă retrag la etaj.

Seara mă chemă la el. Îi pregătisem o îndeletnicire, căci eram hotărîtă să nu-mi petrec tot

[1] Pentru a-mi da ținută (fr.)

timpul într-o lungă conversație în *tête à tête*. Mi-am adus aminte de glasul lui frumos și știam că-i place să cînte, ca mai tuturor bunilor cîntăreți. Eu nu cîntam bine și, după cum mă judecase chiar el, nu puteam fi socotită o muzicantă pricepută, dar eram încîntată să ascult muzică bună. Amurgul, acest ceas al romanțelor, abia umbrise cerul și-și desfășurase stindardul albastru și înstelat, cînd eu deschisei pianul și-l rugai stăruitor, pe toți sfinții din cer, să-mi cînte ceva. Îmi răspunse că sînt o vrăjitoare cu toane și mai bine ar fi să cînte altă dată ; îi răspunsei însă că nici-o clipă n-o să fie mai potrivită.

— Îți place glasul meu ? mă întrebă el.

— Foarte mult, îi răspunsei.

Nu țineam să-i măgulesc vanitatea susceptibilă, dar de data asta doream să-l cîștig și să-l îmboldesc, ca să ajung mai repede la țintă.

— Atunci, Jane, trebuie să mă acompaniezi.

— Foarte bine, domnule ; am să încerc.

Încercai, într-adevăr, dar curînd fui gonită de pe taburet, după ce-mi spusese că sînt „o mică neîndemînatică". Mă împinse fără jenă la o parte — tocmai asta doream și eu — îmi luă locul și se acompanie singur, căci cînta la pian tot așa de bine ca și din gură. M-am cuibărit în firida ferestrei și, pe cînd priveam în zare copacii nemișcați și pajiștea, el cîntă pe o melodie suavă :

„De-a fost o dragoste să-i spun,
Aprinsă și curată,
De-această dragoste acum
Mi-e inima furată.

Te văd și dorul mi-l alin,
Dar vine despărțirea ;

De-ntîrzii mă muncește-un chin,
Îmi sîngeră iubirea.

Credeam cîndva și așteptam
Să vină fără nume
O fericire ; mă visam
Iubit pe-această lume ;

De ființa scumpă să mă leg
Orbit, o viață-ntreagă,
Să-mi spună cît i-aș fi de drag,
Să-i spun cît mi-e de dragă.

Dar între noi s-a așezat
Pustiu, întinderi goale.
Precum oceanul înspumat,
Verzui și plin de jale.

Iubirea noastră o urăsc
Dreptatea și puterea,
Ca niște lotri ne lovesc
Mînia și durerea.

Primejdii înfruntai, loviri.
Și piedici de tot felul ;
Dar peste rele presimțiri
Trecui, urmîndu-mi țelul.

În zbor spre visul drag purtat,
Viața mi-era plină
De curcubeu-naripat
Al ploii de lumină.

Cînd stelele se-aprind, de jar,
Pe boltă sus, plăpîndă
Iubirea-n gînd mi-apare iar
Solemnă dar și blîndă.

Că nu mai știu să mă-nspăimînt
De grelele ursite.
Sau de durerile mușcînd
Din mine învrăjbite.

Mînia iarăși m-a-ncercat,
Dreptatea-mi frînge drumul,
Pe cînd puterea a jurat
Să-mi dea din luptă scrumul.

Nu pot uita că mîna ei
Ușoară ca o floare
A poposit în mîna mea
Atît de-ncrezătoare !

Căsătoriți, pornind voioși
Prin vraja ce ne-ngînă,
Să-i fiu tovarăș credincios,
Să fie-a mea stăpînă ;

Căci strînsă toată-ntr-un sărut,
Mi-a dat viața-ntreagă
Și focul de-a mă fi știut
Iubit de fata dragă !"

Se ridică și veni spre mine. Fața-i era îmbujorată, ochii de erete îi străluceau și toate trăsăturile lui trădau tandrețe și patimă. O clipă mă fîstîcii, dar îmi revenii repede. Nu doream scene sentimentale, nici declarații îndrăznețe ; acum însă eram amenințată și de una și de alta ; trebuia să-mi pregătesc o armă de apărare. Mi-am ascuțit limba. Cînd se apropie de mine, îl întrebai cu asprime : cu cine voia să se căsătorească ?

— E o întrebare ciudată în gura dragei mele Jane, zise el.

— Nicidecum ! O socotesc foarte firească și chiar foarte necesară. Ați spus că viitoarea soție își va da viața pentru dumneavoastră. Ce înseamnă o asemenea idee păgînă ? Eu n-am de loc de gînd să mor împreună cu dumneavoastră — puteți fi sigur de asta !

— Oh, tot ce doresc, tot ce pretind e să poți trăi alături de mine ! Moartea nu-i pentru o făptură ca tine !

— Ba da. Ca și dumneavoastră, am dreptul să mor cînd îmi va veni rîndul, dar voi aștepta clipa hotărîtă și nu i-o voi lua înainte.

— Nu-mi vei ierta oare gîndul egoist și nu vei pecetlui iertarea cu un sărut de împăcare ?

— Nu ; vă rog să mă iertați.

Atunci spuse că sînt o făptură foarte aspră și adăugă că „pe oricare altă femeie ar fi podidit-o lacrimile, auzind astfel de strofe cîntate spre lauda ei".

Îi spusei că de felul meu eram aspră și neînduplecată, că o să aibă numeroase prilejuri să-și dea seama de acest lucru și că, de altfel, eram hotărîtă să-i arăt, în cele patru săptămîni ce vor urma, multe laturi colțuroase ale firii mele, ca să știe de cine voia să-și lege viața, încă în vremea cînd mai putea da înapoi.

— Vrei să stai liniștită și să vorbești ca o fată cu judecată ?

— Voi sta liniștită, dacă doriți asta, dar de vorbit îmi place să cred că vorbesc așa cum trebuie.

Se frămînta pe scaun, pufnind și mormăind. „Foarte bine, îmi zisei, poți să te zbuciumi și să te înfurii, dacă vrei, dar sînt încredințată că e cea mai bună purtare pe care o pot avea față de dumneata. Te iubesc mai mult decît aș putea spune, dar nu vreau să mă las prea mult stăpînită de patimă. Prin răspunsurile mele înțepătoare vreau să te îndepărtez de prăpastie și să păstrez între dumneata și mine o distanță ce ne va fi într-adevăr de folos amîndurora."

Încetul cu încetul, l-am întărîtat strașnic. Cînd se retrase într-un colț întunecat, la celălalt capăt al odăii, mă ridicai și zisei cu glasul meu obișnuit și cu respectul de totdeauna :

— Noapte bună, domnule !

Apoi mă îndreptai spre ușă și ieșii.

Urmai același sistem în tot cursul celor patru săptămîni de încercare și obținui o victorie desăvîrșită. Firește, era cam supărat și îmbufnat, dar vedeam că în general purtarea asta îi convenea totuși. O supunere de mielușea, o sensibilitate de turturică, i-ar fi încurajat tendințele spre despotism, dar i-ar fi plăcut, l-ar fi mulțumit și i-ar fi satisfăcut gusturile într-o măsură mult mai mică.

Față de străini eram ca și altădată, liniștită și respectuoasă ; altă purtare nici n-ar fi fost potrivită. Numai în convorbirile de seară îl contrariam și-l supăram. Cînd bătea ceasul șapte, trimitea să mă cheme, dar cînd apăream, cuvintele : „dragostea mea" sau „iubita mea" i se stingeau pe buze. Cele mai alintătoare cuvinte pentru mine erau : „păpușă sfidătoare", „zînă răutăcioasă", „drăcușor", „nestatornico" și altele. Strîmbăturile luaseră locul dezmierdărilor. În loc să-mi strîngă mîna, mă ciupea de braț ; în loc să mă sărute, mă trăgea de ureche. Deocamdată eram mai mulțumită de aceste hatîruri sălbatice decît de orice avansuri prea drăgăstoase. Socoteam că doamna Fairfax îmi dă dreptate ; neliniștea ei în ceea ce mă privea dispărea treptat ; eram deci încredințată că purtarea

mea e cea bună. Domnul Rochester spunea că il chinui atît, încît în curînd va ajunge numai piele și oase, dar că nu mai are mult pînă să se răzbune. Rîdeam încet de amenințările lui : „Acum te pot sili să fii cu scaun la cap, mă gîndeam eu, și nu mă îndoiesc că o să pot și mai tîrziu ; dacă un mijloc își pierde puterea, pot născoci altul".

Totuși, nu-mi venea de loc ușor ; adeseori aș fi vrut mai curînd să-i plac, decît să-l întărît. Viitorul meu soț ajunsese să însemne pentru mine lumea întreagă, mai mult chiar : Dumnezeul meu. Venise să se așeze între mine și orice gînd religios, ca o eclipsă între om și soarele uriaș. În zilele acelea nu-l mai zăream pe Dumnezeu din pricina făpturii sale, din care-mi făcusem un idol.

CAPITOLUL XXV

Ceasurile din urmă ale lunii acordate domnului Rochester pentru a-mi face curte, erau numărate. Nu se mai putea amîna ziua, care se apropia — ziua nunții ; toate pregătirile erau gata. Eu, cel puțin, nu mai aveam nimic de făcut ; cuferele fuseseră închise, legate și înșirate de-a lungul peretelui odăiței mele. Mîine pe vremea asta vor fi departe pe drumul Londrei și tot acolo voi fi și eu (D.V.) [1]... sau mai curînd nu eu, ci o anume Jane Rochester, pe care n-o cunoșteam încă. Nu mai rămînea decît să lipesc adresele pe bagaje și cele patru pătrățele de carton așteptau în sertar. Domnul Rochester scrisese el însuși pe fiecare dintre ele „Doamna Rochester, hotel ***, Londra", dar nu mă putusem hotărî să le lipesc pe cufere, nici să chem pe cineva să facă treaba asta. Doamna Rochester ! Nu exista și nu se putea naște pînă a doua zi, la cîtăva vreme după ora opt dimineața. Luasem hotărîrea să aștept și să mă conving de venirea ei pe lume, înainte de a-i trece în stăpînire toate aceste bunuri. Era de ajuns că în dulapul din fața măsuței mele de toaletă rochiile despre care se spunea că sînt ale ei înlocuiseră rochia

[1] Inițiale pentru *Deo volente*, cu voia Domnului (lat).

mea din Lowood, neagră, de postav ieftin, şi pălăria de paie, căci nu puteam socoti ale mele rochia de mireasă de culoarea perlei şi vălul vaporos, agăţate în cuierul pe care se făcuseră stăpîne. Închisei dulapul să nu mai văd veşmintele care la ceasul acela al serii — era ora nouă — răspîndeau un fel de lumină fantastică în întunericul odăii mele. „Visuri albe, rămîneţi singure", zisei. Sînt neliniştită. Aud vîntul bătînd şi vreau să ies afară să-i simt mîngîierea. Nu numai zorul pregătirilor şi nu numai gîndul la marile schimbări, la viaţa care avea să înceapă chiar de-a doua zi pentru mine, mă făcuseră atît de neliniştită. Amîndouă îşi aveau, desigur, partea lor în tulburarea ce mă îmboldea să rătăcesc la o oră atît de tîrzie pe cîmpiile întunecate; exista însă o a treia pricină, mult mai puternică decît celelalte.

Un gînd ciudat şi neliniştitor îmi stăruia în cuget. Ceva ce nu puteam înţelege şi de care nimeni, afară de mine, nu avea ştiinţă, se petrecuse cu o noapte înainte. Domnul Rochester lipsise de acasă în noaptea aceea şi încă nu se întorsese. Fusese silit să se ducă într-o localitate la vreo treizeci de mile depărtare, unde avea un mic domeniu de vreo două-trei ferme, fiindcă treburi importante îl chemau acolo, treburi pe care numai el le putea şi trebuia să le rezolve înaintea plănuitei plecări din ţară. Îi aşteptam întoarcerea ca să lepăd această povară de pe suflet şi să-i cer dezlegarea tainei ce mă nelinişte. Aşteaptă pînă ce va veni, cititorule, şi în clipa cînd îi voi împărtăşi secretul, vei lua şi tu parte la acea destăinuire.

Mă îndreptai spre livadă, mînată într-acolo de vîntul care bătuse toată ziua tare şi neîntrerupt dinspre sud, fără să aducă, totuşi, vreo picătură de

ploaie. În loc să se domolească la căderea nopţii, părea că se-nteţeşte şi urlă din ce în ce mai tare; copacii se aplecau mereu în aceeaşi parte, şi-abia o dată la un ceas dacă-şi mai îndreptau crăcile, atît de puternic şi nedomolit era vîntul ce le apleca înspre nord capetele rămuroase. Nori grei se-alungau fără contenire de la o margine la alta a zării şi nici un petic de cer albastru nu se-arătase în ziua aceea de iulie.

Simţeam o plăcere sălbatică să alerg prin vînt şi să-mi arunc parcă tulburarea din cuget în iureşul acelui şuvoi de aer ce urla prin văzduh. Coborînd aleea de dafini, dădui cu ochii de ciotul înnegrit al castanului lovit de trăsnet. Străjuia acolo întunecat şi frînt; trunchiul spintecat prin mijloc părea silueta vagă a unei năluci, cele două părţi ale copacului nu erau complet despărţite, căci baza trainică şi rădăcinile viguroase le mai uneau încă, dar viaţa comună era nimicită; seva secase. Atîrnau de o parte şi de alta, veştejite şi moarte şi desigur că una sau amîndouă aveau să fie doborîte de furtunile iernii, cu toate că deocamdată păreau a alcătui un singur copac — una şi aceeaşi ruină.

„Bine faceţi că vă ţineţi strîns unul de altul, zisei eu, ca şi cînd cioturile monstruoase ar fi fost fiinţe vii şi m-ar fi putut auzi. Cred că aşa rupte, uscate şi arse cum sînteţi, mai aveţi încă puţină viaţă în voi, fiindcă rădăcinile cinstite şi credincioase rămîn încă unite. Nu veţi mai purta niciodată verdeaţa frunzelor, niciodată nu veţi mai vedea păsări clădindu-şi cuiburile şi înălţîndu-şi trilurile prin ramurile voastre; pentru voi a trecut vremea dragostei şi a bucuriei; dar cu toate acestea nu v-a copleşit deznădejdea, căci fiecare din voi are un tovarăş care să-l sprijine în nenorocire."

Pe cînd le priveam, luna apăru pentru o clipă pe colţul de cer ce se vedea printre cioturi. Discul ei roşu ca sîngele şi pe jumătate acoperit de nori păru că-mi aruncă o privire speriată şi lugubră, îngropîndu-se apoi repede în masa nesfîrşită a norilor. În jurul Thornfieldului vîntul încetă o clipă, dar peste pădurea şi pîrîiaşele îndepărtate stăruia necontenit un vaiet sălbatic şi melancolic. Era atît de trist să-l asculţi, încît mă îndepărtai în goană.

Rătăcii cîtăva vreme prin livadă, adunînd din iarbă merele căzute cu grămada în jurul copacilor. Mi-am găsit de lucru, alegînd pe cele care erau coapte, le-am dus în casă şi le-am pus în cămară. Apoi mă urcai în bibliotecă, să mă încredinţez dacă focul e aprins, căci, deşi era vară, ştiam că într-o seară mohorîtă ca aceea domnului Rochester i-ar fi plăcut să găsească la întoarcere un foc vesel. Focul fusese aprins şi ardea cu nădejde ; trăsei jilţul domnului Rochester la gura sobei şi masa alături ; lăsai perdelele şi pregătii lumînările, să poate fi oricînd aprinse.

Cînd sfîrşii cu toate acestea, eram mai tulburată decît oricînd. Nu puteam sta liniştită ; nu puteam nici să rămîn în casă. Pendula din odaie şi bătrînul ceas din sala cea mare bătură în acelaşi timp ora zece.

„Ce tîrziu e ! îmi zisei. O s-alerg pînă la porţile parcului ; din cînd în cînd luna mai răzbate printre nori şi se poate zări destul de departe pe drum. Poate că soseşte chiar acum şi dacă i-aş ieşi în întîmpinare aş mai şterge cîteva clipe de aşteptare."

Vîntul vuia în copacii mari ce străjuiau poarta. Atît cît puteam vedea în depărtare pe şosea, în dreapta şi-n stînga, totul era liniştit şi pustiu ; în

afară de umbrele norilor care treceau din vreme-n vreme drumul, cînd se-arăta luna, nu se vedea decît o lungă linie palidă, lipsită de orice urmă de viaţă.

O lacrimă copilărească, lacrimă de dezamăgire şi nerăbdare îmi aburi ochii. Ruşinată, mi-o ştersei repede. Mai zăbovii cîtva timp ; luna se ascunsese în întregime îndărătul norilor, iar noaptea devenea din ce în ce mai întunecoasă şi părea că s-apropie furtuna.

„Ce mult aş vrea să vină acum ! Ce mult aş vrea să vină !" strigai eu cuprinsă de presimţiri bolnăvicioase. Nădăjduisem că avea să sosească înainte de ceai. Era noapte neagră ! „Ce-l poate face să întîrzie ? I s-o fi întîmplat ceva ?"

Întîmplarea din noaptea trecută îmi reveni în minte ; văzui atunci în ea prevestirea unei nenorociri. Mă temeam că nădejdile mele erau prea frumoase ca să se îndeplinească ; fusesem atît de fericită în ultima vreme, încît mi-era teamă ca norocul meu să nu fi păşit pe culme şi acum să fie deci nevoit să coboare.

„Nu mă pot întoarce în casă, îmi zisei eu. Nu pot sta la gura sobei, în timp ce-l ştiu afară pe o vreme atît de urîtă. Mai bine cu trupul obosit, decît cu inima strînsă. Alerg în întîmpinarea lui."

Pornii. Am mers repede, dar n-am ajuns departe. Nu făcusem nici un sfert de milă, cînd auzii tropot de cal : un călăreţ venea în goana mare şi un cîine alerga alături. La o parte cu presimţirile triste ! El era ! Era el, călare pe Mesrour şi urmat de Pilot. Mă văzu, fiindcă luna deschisese o poartă albastră printre nori şi strălucea acum în văzduh. Îşi scoase pălăria şi o flutură deasupra capului. Fugii în întîmpinarea lui.

— Aha ! exclamă el, întinzîndu-mi mîna, şi plecîndu-se spre mine, va să zică nu poţi sta fără mine, e limpede ! Pune piciorul pe vîrful cizmei mele, dă-mi amîndouă mîinile şi urcă-te !

Îl ascultai. Bucuria mă făcea sprintenă : urcai în faţa lui, pe oblîncul şeii. Căpătai drept bun venit o sărutare aprinsă şi cîteva manifestări de biruinţă lăudăroasă, pe care le-am primit, neavînd încotro. Îşi domoli înflăcărarea, ca să întrebe :

— S-a întîmplat ceva, Janet, că ai venit la o oră ca asta în întîmpinarea mea ? Vreo veste proastă ?

— Nu, dar mi se părea că nu vă mai întoarceţi şi nu puteam aştepta liniştită acasă, mai ales pe ploaia şi pe vîntul ăsta.

— E adevărat, e vînt şi ploaie ! Eşti udă ca o sirenă. Înveleşte-te cu mantaua mea. Mi se pare că ai friguri, Jane ; îţi ard obrajii şi mîinile. Te întreb încă o dată : s-a întîmplat ceva ?

— Acum nimic ; nu mai sînt nici speriată, nici nenorocită.

— Atunci, ai fost ?

— Puţin. O să vă povestesc mai tîrziu, domnule, dar sînt convinsă că o să rîdeţi de suferinţele mele.

— Am să rîd din toată inima, după ce o să treacă şi ziua de mîine ; pînă atunci nu îndrăznesc, fiindcă nu sînt încă sigur de izbîndă. Oare tu eşti aceea care în ultima lună ai fost tot atît de greu de prins ca un ţipar şi tot atît de spinoasă ca un tufiş de trandafiri ? Oriunde puneam degetul, un ghimpe ascuţit îmi pătrundea în carne, iar acum pare că ţin în braţe o mieluşea rătăcită. Te-ai depărtat de turmă să-ţi cauţi păstorul, nu-i aşa, Jane ?

— Aveam nevoie de dumneavoastră ; dar nu vă

lăudaţi prea tare. Am ajuns la Thornfield. Lăsaţi-mă să cobor.

M-a luat în braţe şi m-a lăsat jos. După ce veni John să ia calul, domnul Rochester mă urmă în sala cea mare, şi-mi spuse să-mi schimb iute veşmintele şi să mă întorc la el în bibliotecă. Pe cînd urcam scara, mă opri şi mă puse să-i făgăduiesc că n-o să zăbovesc mult. Nici n-am zăbovit : după cinci minute am şi venit. Se aşezase la masă.

— Ia un scaun şi ţine-mi tovărăşie, Jane. Cu voia lui Dumnezeu, multă vreme de-aici încolo n-ai să mai iei decît o singură masă la Thornfield, în afară de cea de-acum.

Mă aşezai lîngă el, dar îi spusei că nu pot mînca.

— Din pricina călătoriei de mîine, Jane ? Gîndul că o să vezi Londra îţi taie pofta de mîncare ?

— Viitorul nu mi se arată prea limpede în seara asta, domnule, şi nu-mi prea dau bine seama ce-i în mintea mea. Mi se pare că totul în viaţă nu-i decît închipuire.

— Afară de mine ; eu sînt carne şi oase ; pune mîna pe mine.

— Ba, dimpotrivă, tocmai dumneavoastră, domnule, îmi păreţi o nălucă, mai mult decît ceilalţi, sînteţi un simplu vis.

Întinse mîna, rîzînd.

— Şi ăsta-i vis ? întrebă dînsul, punînd-o sub ochii mei.

Avea o mînă rotundă, robustă, vînjoasă, şi un braţ lung şi puternic.

— Da, deşi o ating, e un vis, răspunsei, depărtînd-o de obrazul meu. Aţi terminat cina, domnule ?

— Da, Jane.

Sunai şi pusei să se strîngă masa. Cînd furăm

din nou singuri, ațițai focul și mă așezai pe un scaun lîngă picioarele stăpînului meu.

— E aproape de miezul nopții, zisei.

— Da ; însă amintește-ți, Jane, că mi-ai făgăduit să veghezi cu mine în noaptea dinaintea nunții mele.

— Îmi amintesc și o să-mi țin făgăduiala, cel puțin un ceas, două. N-am de loc chef să mă culc.

— Ți-ai făcut toate pregătirile ?

— Toate, domnule.

— Și eu am rînduit totul. O să părăsim Thornfieldul mîine dimineață, o jumătate de ceas după ce ne întoarcem de la biserică.

— Foarte bine, domnule.

— Cu ce zîmbet extraordinar ai rostit aceste cuvinte, Jane. Cît de roșii îți sînt obrajii și ce ciudat îți mai sclipesc ochii ! Ești sănătoasă ?

— Cred că da.

— Crezi numai ? Dar ce ai ? Spune-mi: ce simți?

— Nu pot, domnule ; nici un cuvînt nu poate arăta ce simt. Aș vrea să nu se mai sfîrșească niciodată ceasul acesta. Cine știe ce poate aduce cel care vine...

— Asta e curată ipohondrie, Jane. Ai fost prea tulburată, sau prea obosită.

— Dumneavoastră, domnule, sînteți liniștit și fericit ?

— Liniștit ? nu, dar fericit sînt pînă în adîncul sufletului.

Îl privii și-ncercai să-i citesc bucuria pe față ; era îmbujorată și arăta înflăcărare.

— Deschide-ți inima, Jane, îmi zise el ; ușurează-ți cugetul de orice povară, împărtășindu-mi-o. Ce te sperie ? Crezi că n-am să fiu un bărbat bun ?

— Nici un gînd nu mi-e mai străin decît ăsta.

— Te temi de lumea nouă în care ai să intri ? De viața nouă ce-o să înceapă pentru tine ?

— Nu.

— Jane, mă uluiești. Privirea și glasul tău trădează o îndrăzneală plină de tristețe, care mă încurcă și mă chinuie. Am nevoie de o lămurire.

— Atunci, ascultați-mă, domnule. Noaptea trecută ați fost plecat de acasă ?

— Da, și acum cîteva clipe ai pomenit de ceva ce s-a petrecut în lipsa mea. Probabil că nu-i nimic important, dar, oricum, te-a tulburat. Ia s-auzim. Poate ți-a spus doamna Fairfax ceva ? Sau ai auzit pe servitori flecărind ? Amorul tău propriu atît de susceptibil a fost cumva jignit ?

— Nu, domnule.

Bătu miezul nopții. Așteptai pînă se stinseră vibrațiile argintii ale pendulei și glasul grav și răgușit al ceasului mare din hol, apoi urmai :

— Ieri, toată ziua, am fost foarte ocupată și foarte fericită de trebăluiala mea, căci nu mă tulbură nici o teamă cu privire la viața nouă și celelalte pe care le-ați pomenit. Dimpotrivă, găsesc că nădejdea de a-mi petrece viața cu dumneavoastră e cel mai minunat lucru, pentru că vă iubesc. Nu, domnule, nu mă mîngîiați acum, lăsați-mă să vorbesc, nu mă întrerupeți. Ieri aveam încredere deplină în pronia cerească și credeam că totul lucrează spre binele dumneavoastră și al meu. Era o zi foarte frumoasă, dacă vă amintiți, iar liniștea văzduhului și seninul cerului alungau orice teamă cu privire la felul în care veți călători. Seara m-am plimbat puțin prin curte, gîndindu-mă la dumneavoastră. În închipuirea mea, vă simțeam atît de aproape, încît nici nu-mi mai dădeam seama că nu erați de față. Mă gîndeam la viața

ce stătea înaintea mea, la viața dumneavoastră, domnule, mai largă și mai zbuciumată decît a mea, așa cum e adîncul mării față de pîrîul care aleargă să se verse în ea, strîns între malurile-i înguste. Mă întrebam pentru ce numeau filozofii lumea aceasta un jalnic pustiu, cînd pentru mine ea înflorea ca un trandafir. Tocmai cînd apuse soarele, se lăsă frigul și cerul se acoperi de nori. Am intrat în casă. Sophie mă chemă să văd rochia de mireasă, care tocmai fusese adusă, și în fundul cutiei am găsit darul dumneavoastră: vălul, pe care, cu o risipă princiară, l-ați comandat la Londra. Am bănuit că deoarece n-am primit giuvaerele, ați vrut să mă faceți pe căi ocolite să primesc ceva tot atît de prețios. Am zîmbit cînd l-am desfăcut, gîndindu-mă cum o să vă necăjesc pentru gustul dumneavoastră boieresc și strădu-ințele de a vă travesti logodnica plebeiană în veșmintele unei înalte doamne. Mă gîndeam cum să fac să vă arăt vălul nebrodat pe care-l pregătisem spre a-mi acoperi capul meu de ființă de rînd și să vă întreb dacă nu era de ajuns pentru o femeie, care nu putea aduce soțului ei nici avere, nici frumusețe, nici relații sociale. Parcă vă vedeam privirea, vă auzeam aprigul răspuns; vă auzeam spunînd cu dispreț că nu doriți să vă măriți averea, nici să obțineți un rang mai înalt, căsătorindu-vă cu o pungă de aur sau cu o coroană nobiliară.

— Cît de bine îmi citești în suflet, micuță vrăjitoare! interveni domnul Rochester. Dar ce altceva decît broderii ai găsit în văl? Ascundea cumva un pumnal, sau otravă, de arăți azi atît de posomorîtă?

— Nu, nu, domnule, gingășia și finețea vălului nu acopereau decît orgoliul lui Fairfax Rochester, dar asta nu mă mai speria, fiindcă sînt obișnuită

chiar și cu imaginea Satanei. Dar, domnule, pe măsură ce se întuneca, se-ntețea și vîntul. Aseară nu bătea ca azi — șuierător și turbat — însă scotea un geamăt trist și mult mai jalnic. Aș fi vrut să fiți acasă. Am intrat aici, dar cînd am văzut scaunul gol și căminul fără foc m-au trecut fiorii. După puțin timp, m-am dus să mă culc, dar n-am putut adormi; eram chinuită de o frămîntare de nestăpînit. Vîntul, care bătea din ce în ce mai tare, părea că încearcă să înăbușe un strigăt dureros. Întîi nu mi-am putut da seama dacă acele sunete veneau din casă sau de afară; răzbăteau la fiecare pală de vînt totdeauna la fel de dureroase și de nedeslușite. În cele din urmă mă gîndii că trebuie să fie un cîine care urlă în depărtare. Am fost fericită cînd zgomotul a încetat, dar noaptea bîntuită de vînt și copleșită de întuneric mă urmări și în vis; dormind, doream să fiu acasă cu dumneavoastră și mă-ncerca simțămîntul ciudat și neplăcut că între noi se află o stavilă. În prima parte a somnului, credeam că umblu pe cotiturile unui drum necunoscut. Mă împresura bezna deplină și ploaia îmi uda rochia. Duceam în brațe un copilaș, prea mic și prea plăpînd ca să poată umbla; tremura în brațele mele înghețate și plîngea amarnic. Parcă se făcea că dumneavoastră vă aflați cu mult înaintea mea pe șosea și mă străduiam să v-ajung; mă sforțam să vă rostesc numele și să vă opresc, dar picioarele îmi erau încătușate, cuvintele mi se stingeau pe buze și simțeam că în vremea asta vă depărtați din ce în ce mai mult.

— Dar aceste vise te mai apasă și acum, Jane, acum cînd sînt lîngă tine? Fetița mea simțitoare! Uită, copila mea, aceste nenorociri închipuite și nu te mai gîndi decît la fericirea pe care-o avem aie-

vea. Spui că mă iubești, Janet. Da — n-am să uit asta și nici tu nu poți s-o tăgăduiești. *Cuvintele acelea nu ți s-au stins pe buze*. Le-am auzit bine; erau deslușite și duioase; prea solemne poate, dar dulci și mîngîietoare ca o muzică. Mi-ai spus: „E minunat să am nădejdea că-mi voi petrece viața cu tine, Edward, pentru că te iubesc". Mă iubești, Jane? Mai spune-mi o dată!

— Da, domnule, vă iubesc din tot sufletul.

— Uite, zise el după cîteva clipe de tăcere, e ciudat, dar cuvintele astea mi-au pătruns în inimă ca un junghi. De ce? Probabil din pricină că ai spus-o cu o energie atît de tare și de evlavioasă, din pricină că în privirea pe care ai ațintit-o asupra mea erau o credință, o sinceritate și un devotament atît de sublime, încît mi s-a părut că văd lîngă mine un duh și am fost uluit. Uită-te urît la mine, Jane, așa cum știi tu să te uiți; aruncă-mi un zîmbet răutăcios, sfios și ațîțător, spune-mi că mă urăști, necăjește-mă, sîcîie-mă, fă ce vrei, numai dă-mi emoții; prefer de o mie de ori să fiu furios decît să fiu trist.

— Vă voi necăji și vă voi sîcîi cît v-o plăcea, dar numai după ce-o să-mi termin povestirea; ascultați-mă pînă la capăt.

— Credeam, Jane, că mi-ai spus tot și că un vis a fost izvorul mîhnirii tale.

Clătinai din cap.

— Cum! exclamă dînsul, mai e ceva? Nu cred că-i ceva însemnat. Te înștiințez dinainte că sînt cam neîncrezător. Spune mai departe.

Neliniștea și nerăbdarea temătoare pe care le observai la el mă uimiră. Totuși, continuai:

— Am mai avut un vis, domnule. Se făcea că Thornfieldul nu-i decît o grămadă de dărîmături pustii în care se adăpostesc liliecii și bufnițele.

Din toată frumoasa fațadă nu rămăsese decît un singur zid foarte înalt, dar subțire și șubred. Mă plimbam la lumina lunii prin bălăriile crescute pe locul castelului ruinat; mă izbeam cînd de marmura unui cămin, cînd de resturi de zid. Înfășurată într-un șal, purtam mereu la piept copilul necunoscut și nu-l puteam așeza nicăieri, cu toate că brațele îmi erau frînte de oboseală; era greu și mă împiedica la mers, dar trebuia totuși să-l țin. Se-auzea pe șosea, în depărtare, galopul unui cal. Eram încredințată că sînteți dumneavoastră și că plecați pentru multă vreme într-un ținut îndepărtat. Mă urcai pe zidul șubred cu o grabă agitată și neprevăzătoare, dornică să vă mai zăresc o ultimă dată de pe culmea lui. Pietrele se rostogoliră sub picioarele mele, tulpinele de iederă de care mă agățam se rupseră, copilul speriat mă cuprinse de gît, și fu cît pe aci să mă sugrume. În sfîrșit, ajunsei sus pe culmea zidului; vă vedeam ca pe-o pată întunecată pe o dîră albă; în fiece clipă păreați mai mic și vîntul bătea atît de tare, că nu mă mai puteam ține. Mă așezai pe marginea îngustă a zidului și pusei copilul în poală. Vă mai zării la un colț al drumului și mă aplecai să vă mai văd o dată; zidul se prăbuși, copilul îmi alunecă de pe genunchi, îmi pierdui echilibrul, căzui și mă trezii.

— Asta-i tot, Jane?

— Asta-i numai prefața, domnule; povestea de-abia acum începe. Cînd m-am trezit, o rază de lumină îmi izbi ochii. Oh, se luminează de ziuă! îmi zisei. Mă înșelasem însă: nu era lumina zilei, ci doar a unei lumînări. Am crezut că intrase Sophie. Pe masă era o lumînare și ușa garderobului unde atîrnasem, înainte de a mă culca, rochia și vălul de mireasă, era deschisă. Am auzit pe cineva cotro-

băind și numaidecît am întrebat : „Sophie, ce faci acolo ?“ Nu mi-a răspuns nimeni, dar o umbră s-a desprins de lîngă dulap, a luat lumînarea, a ridicat-o și a cercetat veșmintele atîrnate de cuier. „Sophie ! Sophie !“ strigai din nou, dar nu primii nici un răspuns. Mă ridicasem în capul oaselor și m-am aplecat înainte să privesc. La început am fost mirată, apoi cu totul uluită. Sîngele îmi îngheță în vine. Domnule Rochester, nu era nici Sophie, nici Leah, nici doamna Fairfax, nu, sînt și acum sigură de asta, nu era nici măcar Grace Poole, femeia aceea ciudată.

— Trebuie să fi fost una dintre ele, mă întrerupse stăpînul meu.

— Nu, domnule, vă încredințez solemn că nu. Niciodată nu văzusem la Thornfield Hall silueta care sta înaintea mea. Talia, conturul, toate erau noi pentru mine.

— Descrie-mi-o, Jane.

— Părea să fie o femeie înaltă și voinică, iar părul negru și des i se revărsa bogat pe spate. Nu știu ce rochie purta : părea albă și cu tăietura dreaptă, dar n-aș putea spune dacă era rochie, cearșaf sau giulgiu.

— I-ai văzut fața ?

— La început nu, dar peste puțin timp a luat vălul meu din cuier, l-a privit mult timp, apoi și l-a pus pe cap și s-a întors spre oglindă ; atunci îi văzui foarte deslușit chipul și trăsăturile.

— Și cum arăta ?

— Mi s-a părut înspăimîntătoare, un adevărat strigoi. Oh, domnule, în viața mea n-am văzut un chip ca acela. Obrazul era sălbatic și fără culoare. Aș vrea să pot uita ochii plini de sînge care se rostogoleau în orbite și trăsăturile ei înfricoșătoare, negre și umflate.

— Stafiile sînt de obicei galbene, Jane.

— Aceea, domnule, era de o culoare purpurie, avea buzele negre și umflate, fruntea zbîrcită, sprîncenele întunecate și înălțate mult deasupra ochilor roșii ca sîngele. Vreți să vă spun de ce-mi amintește acea nălucă ?

— Da.

— Îmi amintește scîrboasa stafie germană care se numește vampir.

— Ah ! Și ce a făcut ?

— Și-a scos vălul de pe capul ei descărnat și l-a rupt în două, l-a aruncat pe jos și l-a călcat în picioare.

— După aceea ?

— A ridicat perdeaua și s-a uitat afară ; poate a văzut că se luminează de ziuă, fiindcă a luat lumînarea și s-a retras spre ușă. Cînd a ajuns lîngă patul meu s-a oprit și ochii ei de flacără se ațintiră asupra mea. Mi-a apropiat lumînarea de chip și a stins-o în fața ochilor mei. Am simțit în plină față dogoarea obrazului ei îngrozitor și mi-am pierdut cunoștința. E a doua oară în viață, cînd am leșinat de spaimă.

— Cine era lîngă tine cînd ți-ai revenit ?

— Nimeni, domnule. Era ziua-n amiaza mare. M-am sculat, mi-am cufundat capul în apă rece și-am sorbit cu nesaț. Mă simțeam slăbită, dar mi-am dat seama că nu sînt bolnavă și m-am hotărît să nu povestesc pățania mea altcuiva decît dumneavoastră. Acum, spuneți-mi, domnule, cine era femeia aceea ?

— De bună seamă că nu era decît o plăsmuire a minții tale aprinse. Va fi nevoie să am grijă de tine, comoara mea : cine are nervi ca ai tăi trebuie să și-i cruțe.

— Domnule, vă rog să fiți sigur că nervii mei

n-au nici o vină. Am văzut bine ; tot ce v-am povestit s-a întîmplat aievea.

— Şi visele de mai înainte au fost şi ele adevărate ? Castelul Thornfield s-a prăbuşit ? Sînt despărţit de tine prin piedici de netrecut ? Te părăsesc fără o lacrimă, fără un sărut, fără să spun măcar un cuvînt ?

— Încă nu.

— Sînt pe cale s-o fac ? Ziua care trebuie să ne lege pe veci a şi început. Te încredinţez că atunci cînd vom fi uniţi n-ai să mai treci prin spaime de astea închipuite.

— Spaime închipuite, domnule ! Mult aş vrea să cred că-i numai atît şi de vreme ce nici dumneavoastră nu-mi puteţi lămuri taina acestui groaznic vizitator, doresc asta mai mult ca oricînd.

— Şi dacă eu nu pot, Jane, înseamnă că n-a fost decît o vedenie.

— Cînd m-am trezit dimineaţa, mi-am spus la fel, domnule. Ca să mai prind curaj m-am uitat la toate lucrurile bine cunoscute şi care la lumina zilei aveau o înfăţişare atît de veselă. Am văzut însă acolo, pe covor, dovada neîndoielnică a celor întîmplate : vălul zăcea pe jos, rupt în două !

Îmi dădui seama că domnul Rochester tresare şi tremură. Mă cuprinse repede în braţe.

— Slavă Domnului, exclamă el, că numai vălul a fost vătămat, dacă un duh rău a venit lîngă tine în noaptea trecută ! Oh, cînd mă gîndesc la ce s-ar fi putut întîmpla !

Respira agitat şi mă strîngea atît de tare, că abia puteam răsufla. După cîteva clipe de tăcere urmă vesel :

— Acum, Janet, vreau să-ţi lămuresc toate astea. Acea nălucă e jumătate vis, jumătate realitate. Nu mă îndoiesc că a intrat o femeie în odaia ta şi

acea femeie era — trebuie să fi fost — Grace Poole. Chiar tu spuneai că e o făptură ciudată şi după cîte ştii despre ea ai tot dreptul s-o socoteşti aşa. Ce mi-a făcut mie ? Ce i-a făcut lui Mason ? Pe jumătate adormită, ai văzut-o intrînd şi ai văzut ce făcea, dar înspăimîntată şi aproape în delir, ţi s-a părut altfel decît era. Chipul negru umflat, părul despletit, statura prea înaltă, toate astea nu-s decît plăsmuiri ale închipuirii tale, o urmare a coşmarurilor pe care le-ai avut ; ruperea furioasă a vălului, iată ce-i adevărat şi vrednic de ea. Văd că o să mă întrebi de ce-o ţin în casă pe această femeie. Cînd se va împlini un an şi o zi de la căsătoria noastră, o să-ţi spun, dar acum nu. Eşti mulţumită, Jane ? Primeşti explicaţia asta a tainei ?

Mă gîndii puţin şi mi se păru că era într-adevăr singura explicaţie posibilă. Nu eram mulţumită, dar ca să-i fac pe plac domnului Rochester, mă silii să par ; în orice caz mă simţeam uşurată, aşa că îi răspunsei printr-un zîmbet vesel şi, fiindcă bătuse de mult ora unu, mă pregătii să-l părăsesc.

— Sophie nu doarme cu Adèle în odaia copiilor ? mă întrebă dînsul, aprinzîndu-şi lumînarea.

— Ba da, domnule, răspunsei.

— E destul loc şi pentru tine în pătuţul Adèlei. Trebuie să dormi cu ea în noaptea asta, Jane. N-ar fi de mirare ca întîmplarea pe care mi-ai povestit-o să-ţi fi tulburat nervii. Mai bine să nu dormi singură. Făgăduieşte-mi că te duci în odaia Adèlei.

— Voi fi chiar foarte mulţumită, domnule.

— Şi încuie bine uşa pe dinăuntru. Deşteapt-o pe Sophie cînd ajungi sus şi spune-i să te trezească devreme, fiindcă trebuie să fii îmbrăcată şi să mîncăm înainte de opt. Acum, alungă gîndu-

rile întunecate, lasă la o parte grijile, Janet. N-auzi că vîntul s-a domolit ? Nu mai e decît o șoaptă plăcută și ploaia nu mai bate în geamuri. Privește, zise dînsul ridicînd perdeaua : uite ce noapte frumoasă !

Era adevărat. Jumătate de cer era senin, fără pic de nor. Vîntul bătea de la apus și norii se fugăreau înspre răsărit, în lungi șiruri argintii, iar luna strălucea liniștit și pașnic.

— Ei, zise domnul Rochester, privindu-mă cercetător în ochi, cum se simte acum mica mea Janet ?

— Noaptea e senină, domnule, și senină-s și eu.

— Și-n noaptea asta n-o să mai visezi despărțire și supărări, ci dragoste fericită și o unire voioasă.

Prezicerea nu se îndeplini decît pe jumătate : n-am avut vise urîte, dar nici vise vesele, fiindcă n-am dormit de loc. Cu micuța Adèle în brațe, am privegheat somnul ei de copil — atît de liniștit, de senin și de nevinovat — și am așteptat să se facă ziuă. Și ultima fărîmă de viață era trează și se zbuciuma în mine. Cum răsări soarele, m-am și sculat. Îmi amintesc că Adèle se lipea cît putea mai strîns de mine, în clipa cînd am părăsit-o ; mi-aduc aminte cum am sărutat-o și cum mi-am desprins ușor gîtul dintre brațele ei. Izbucnii în plîns, tulburată de o emoție ciudată și o părăsii pe Adèle, de teamă ca plînsul meu să nu-i tulbure odihna calmă și adîncă. Ea părea simbolul vieții mele trecute ; iar el, cel spre care trebuia să mă îndrept acum, era întruchiparea temută, dar adorată, a necunoscutei mele vieți viitoare.

CAPITOLUL XXVI

La șapte, veni Sophie să mă îmbrace. Găteala mea ținu mult, atît de mult, încît domnul Rochester, nerăbdător pare-se din pricina întîrzierii mele, trimise să întrebe de ce nu cobor. Sophie tocmai îmi prindea, cu o broșă, vălul (pînă la urmă tot simplul văl de mătase). Cum am izbutit să scap din mîinile ei, am și fugit.

— Oprește-te ! îmi strigă ea în franțuzește. Uită-te în oglindă, nu te-ai privit de loc.

Mă întorsei spre oglindă și zării o femeie gătită și voalată care-mi semăna atît de puțin, încît crezui aproape că am în fața ochilor imaginea unei străine.

— Jane ! se auzi un glas și mă grăbii să cobor.

Fui întîmpinată în capul scării de domnul Rochester.

— Zăbavnico, îmi zise el, inima mi se pîrjolește pe jeratic de nerăbdare, și tu întîrzii atîta !

Mă conduse în sufragerie și mă cercetă cu băgare de seamă, îmi spuse că „sînt frumoasă ca un crin, și că nu-s numai mîndria vieții, ci și femeia sufletului său“, după care mă vesti că nu-mi dă decît zece minute răgaz să mănînc ceva. Sună și veni un servitor, de curînd angajat ca fecior.

— Ce face John ? Pregătește trăsura ? întrebă domnul Rochester.

— Da, domnule.

— S-au adus jos bagajele ?

— Se aduc acum, domnule.

— Du-te la biserică și vezi dacă au venit domnul Wood (era numele pastorului) și dascălul. Te-ntorci imediat și-mi comunici.

După cum știe cititorul, biserica era la numai cîțiva pași de porțile castelului, așa că servitorul se întoarse numaidecît.

— Domnul Wood a venit, anunță el. Își pune odăjdiile.

— Ce-i cu trăsura ?

— E gata.

— N-o să avem nevoie de ea ca să mergem la biserică, dar cînd ne-om întoarce trebuie să fie gata ; geamantanele și toate bagajele să fie aranjate, iar vizitiul pe capră.

— Da, domnule.

— Ești gata, Jane ?

Mă ridicai. N-aveam nici cavaleri, nici domnișoare de onoare, nici rude care să formeze cortegiul nupțial ; într-un cuvînt, nu era nimeni afară de domnul Rochester și de mine. Cînd trecurăm prin hol, doamna Fairfax se afla acolo. I-aș fi vorbit cu plăcere, dar mîna mea părea prinsă într-o cătușă de fier și eram tîrîtă cu atîta grabă, încît abia mă puteam ține de cel ce mă conducea. Era destul să-i privesc chipul, ca să-mi dau seama că nici o clipă de întîrziere nu va fi îngăduită. Mă întrebam dacă mai arătase vreodată un mire așa cum arăta acum domnul Rochester — atît de dornic să ajungă la țintă și vădind o hotărîre atît de neînduplecată — sau dacă ochii unui alt muritor

fuseseră cîndva atît de aprinși și de scînteietori sub o frunte la fel de masivă.

Nu știu dacă ziua o fi fost frumoasă sau nu. Coborînd aleea spre biserică, nu priveam nici cerul nici pămîntul. Toată ființa mi se concentrase în ochi, și ei nu-l priveau decît pe domnul Rochester. Mergînd astfel aș fi vrut să zăresc și eu lucrul acela nevăzut pe care el părea că-l scrutează cu o privire neîndurată și crudă, aș fi vrut să-i cunosc gîndurile împotriva cărora părea că luptă cu tărie.

Se opri înaintea porții cimitirului și băgă de seamă că mi se tăiase răsuflarea.

— Ți se pare că dragostea mă face crud ? îmi zise el. Odihnește-te puțin ; sprijină-te de mine, Jane.

Îmi mai aduc aminte de casa Domnului, care se înălța veche și cenușie înaintea noastră. O cioară se rotea deasupra clopotniței trasînd cercuri largi pe un cer roșiatic de dimineață. Îmi amintesc mormintele acoperite cu verdeață și n-am să uit nici pe cei doi străini care se plimbau printre movilițele scunde și citeau inscripțiile săpate pe cele cîteva plăci năpădite de mușchi. I-am observat pentru că, de cum ne zăriră, trecură în spatele bisericii. Mă gîndeam că vor intra pe ușa lăturalnică și or să fie de față la cununie. Domnul Rochester nu-i observase. El nu mă privea decît pe mine, căci sîngele îmi pierise din obraz ; îmi simțeam fruntea umedă, iar obrajii și buzele reci. După puțină vreme mi-am revenit și el înaintă încet cu mine spre ușa bisericii.

Intrarăm în biserica tihnită și umilă. Preotul, înveșmîntat în stiharul său alb, ne aștepta înaintea altarului scund ; dascălul sta lîngă dînsul. Totul era liniștit. Numai două umbre se mișcau într-un colț mai depărtat. Nu mă înșelasem : străinii se

strecuraseră înăuntru înaintea noastră şi se aflau lîngă cavoul Rochesterilor. Stăteau cu spatele la noi şi priveau printre gratii marmura înnegrită de vreme a mormîntului, deasupra căruia un înger îngenuncheat păzea rămăşiţele lui Damer de Rochester, ucis în mlaştinile Marstonului în timpul războaielor civile, şi ale soţiei sale, Elizabeth.

Ne aşezarăm înaintea barei unde se adunau, de obicei, cei care primeau împărtăşania. Auzii un pas tiptil în urma mea şi privii peste umăr: unul dintre străini, se vedea bine că-i un gentilom, venea spre noi. Slujba începu. Se citi actul de căsătorie. Pastorul făcu un pas înainte şi, plecîndu-se uşor înaintea domnului Rochester, urmă:

— Vă cer amîndurora să mărturisiţi (aşa cum aţi mărturisi în înfricoşata zi a judecăţii de apoi, cînd tainele tuturor inimilor vor fi scoase la lumină) dacă vreunul din voi are ştiinţă de vreo piedică la unirea voastră prin căsătorie. Fiţi încredinţaţi că toţi cei care nu sînt uniţi după voia Domnului nu sînt uniţi în faţa sa, şi căsătoria lor nu e nici legală.

Tăcu, după obicei. Oare de cîte ori tăcerea aceasta e curmată de un răspuns? Poate o dată într-un veac. Pastorul, care nici nu-şi ridicase ochii de pe carte şi nu-şi ţinuse decît o clipă răsuflarea, voia să urmeze. Mîna lui se şi întinsese spre domnul Rochester şi buzele lui se deschideau să întrebe: „Vrei să iei de soţie pe această femeie?“ cînd o voce clară răsună în apropiere:

— Căsătoria nu se poate face; declar că există o piedică.

Pastorul privi pe acel care vorbise — şi amuţi; dascălul la fel. Domnul Rochester tresări uşor, ca şi cînd un cutremur ar fi zguduit pămîntul sub

picioarele sale, dar revenindu-şi numaidecît zise, fără să-şi întoarcă măcar capul:

— Continuă!

Acest cuvînt, rostit cu glas adînc dar încet, fu urmat de o mare tăcere. Domnul Wood reluă:

— Nu pot continua, înainte de a cerceta cele spuse şi de-a vedea limpede dacă-i adevăr sau minciună.

— Slujba nu poate continua, adăugă vocea din spatele nostru, căci sînt în măsură să dovedesc ceea ce spun. Există o piedică de netrecut în calea acestei căsătorii.

Domnul Rochester auzi, dar păru a nu ţine seamă. Stătea în picioare ţeapăn şi neînduplecat. Nu făcu decît o singură mişcare, ca să-mi ia mîna într-a sa. Oh, cît de tare şi fierbinte era strîngerea lui! Fruntea-i puternică, palidă, masivă, părea de marmură. Ochii-i străluceau cercetători şi sălbatici.

Domnul Wood părea că nu ştie ce să facă.

— Şi care e acea piedică? întrebă el. Poate că nu e de netrecut, lămureşte-ne.

— Am spus că e de netrecut şi vorbesc în cunoştinţă de cauză, fu răspunsul.

Acel care vorbise înaintă şi se sprijini de bară. Urmă să vorbească netulburat, liniştit, clar şi desluşit, dar fără să ridice glasul.

— Piedica pomenită constă pur şi simplu în existenţa unei căsătorii anterioare. Soţia domnului Rochester se află încă în viaţă.

Aceste cuvinte, rostite cu voce înceată, îmi zguduiră nervii mai cumplit decît o lovitură de trăsnet; fiinţa mea simţi o muşcătură mai usturătoare decît fusese vreodată cea a focului sau a gerului; dar eram stăpînă pe mine şi nu mă temeam c-o să leşin. L-am privit pe domnul Rochester şi l-am silit să mă privească şi el. Chipul îi părea dăltuit

în stîncă, ochii lui străluceau şi scăpărau. Nu tăgădui nimic : părea că sfidează totul. Fără să vorbească, fără să zîmbească şi fără să pară că recunoaşte în mine o făptură omenească, îmi strîngea talia cu braţul lui puternic şi mă ţintuia lîngă sine.

— Cine eşti ? întrebă el pe străin.

— Mă numesc Briggs şi sînt avocat. Biroul meu e la Londra, strada... răspunse el.

— Şi afirmi că aş fi căsătorit ?

— Da, domnule. Am venit să-ţi amintesc că există o femeie care-i soţia dumitale şi că dacă dumneata n-o recunoşti, legea o recunoaşte.

— Spune-mi te rog numele ei, al părinţilor ei şi unde locuieşte.

— Îndată...

Domnul Briggs scoase binişor o hîrtie din buzunar şi citi pe un ton oficial şi cu o voce nazală cele ce urmează :

„Afirm şi pot dovedi că-n ziua de 20 octombrie... (era cu cincisprezece ani în urmă), Edward Fairfax Rochester, de la Thornfield Hall... din comitatul... şi cu locuinţa la Ferndean Manor, în comitatul... Anglia, s-a însurat cu sora mea, Bertha Antoinetta Mason, fiica lui Jonas Mason, negustor, şi al Antoinettei Mason, soţia lui, creolă, la biserica... din Spanish Town, Jamaica.

Actul de căsătorie poate fi găsit în registrele bisericii. O copie se află acum în posesia mea.

Semnat, Richard Mason."

— Actul acesta, dacă e autentic, poate dovedi că am fost însurat, dar nu şi că femeia de care se pomeneşte în el mai e încă în viaţă.

— Trăia acum trei luni, răspunse omul legii.

— De unde ştii ?

— Am un martor, pe care cu greu l-ai putea contrazice chiar dumneata însuţi.

— Adu-l de faţă... sau du-te dracului !

— Mai întîi am să-l aduc — e aici. Domnule Mason, fii bun şi te apropie.

La auzul acestui nume, domnul Rochester încleştă dinţii şi fu cuprins de un tremur puternic. Fiind lîngă dînsul, simţeam cum e scuturat de furie sau de deznădejde. Al doilea străin, care pînă atunci stătuse ascuns în colţul întunecat, înaintă. Un chip palid se ivi deasupra umărului avocatului ; da, era într-adevăr Mason. Domnul Rochester se întoarse şi-l privi. După cum am mai spus de cîteva ori, ochii lui erau negri ; acum străluceau de o lumină sălbatică şi sîngeroasă. Chipul i se însufleţi. S-ar fi zis că focul ce-i ardea în inimă se răspîndise pînă pe obrazul măsliniu şi pe fruntea-i mai înainte palidă. Ridică braţul puternic şi poate că l-ar fi lovit pe Mason, l-ar fi aruncat pe lespezile bisericii şi cu o izbitură necruţătoare ar fi gonit sufletul din acel trup firav, dacă el, speriat de moarte, nu s-ar fi tras îndărăt scîncind jalnic : „Doamne sfinte !" Atunci scîrba îl cuprinse pe domnul Rochester. Ura i se schimbă într-un dispreţ rece, patima îi pieri ca şi cînd ar fi luat-o un vînt.

— *Tu* ce-ai de spus ?

Un răspuns nedesluşit ieşi de pe buzele albe ale lui Mason.

— Ai să-l vezi pe dracu, dacă nu poţi răspunde desluşit ! Te întreb din nou : *Tu* ce ai de spus ?

— Domnule, domnule, întrerupse preotul, nu uita că te afli într-un lăcaş sfînt.

Apoi, adresîndu-se lui Mason, îl întrebă încet :

— Poţi să-mi spui, domnule, dacă soţia domnului Rochester mai este încă în viaţă ?

— Curaj ! făcu avocatul, vorbeşte tare.

Trăieşte şi locuieşte la castelul Thornfield, zise Mason cu glas ceva mai desluşit. Am văzut-o în aprilie trecut. Sînt fratele ei.

— La castel ! exclamă preotul. Nu se poate. Locuiesc de multă vreme aici, domnule, şi n-am auzit niciodată pomenindu-se la Thornfield de vreo doamnă Rochester.

Un zîmbet amar strîmbă buzele domnului Rochester, care şopti :

— Nu, slavă Domnului ! Am avut grijă ca nimeni să n-audă de ea, cel puţin sub numele ăsta.

Căzu pe gînduri şi vreo zece minute păru că chibzuieşte, apoi reluă :

— M-am săturat ! Adevărul o să ţîşnească acum ca glonţul din ţeavă. Wood, închide-ţi cartea şi scoate-ţi odăjdiile. John Green (acesta era numele dascălului), părăseşte biserica. Cununia n-o să se facă azi.

Dascălul plecă.

Domnul Rochester urmă, nepăsător şi cu îndrăzneală :

— Cuvîntul bigam sună urît în urechile voastre. Şi totuşi aveam de gînd să fiu bigam, dar soarta nu mi-a fost prielnică, sau poate mai curînd pronia cerească s-a împotrivit planurilor mele. În aceste clipe nu sînt mai bun decît diavolul, şi, cum ar spune fără îndoială pastorul meu, merit cea mai aspră osîndă a Domnului, merit să fiu aruncat în flăcările veşnice ale gheenei, ori să fiu dat pradă viermilor celor neadormiţi. Domnilor, planul meu s-a prăbuşit ! Acest avocat şi clientul lui au spus adevărul ; am fost însurat şi nevastă-mea trăieşte încă. Wood, zici că n-ai auzit niciodată vorbindu-se la castel de doamna Rochester, dar fără îndoială că ţi-au ajuns la urechi zvonurile despre misterioasa nebună, păzită cu grijă. Mulţi ţi-or fi şoptit că e o soră a mea nelegitimă, alţii că e o amantă părăsită. Îţi spun acum că-i soţia mea, cu care m-am însurat cu cincisprezece ani în urmă ; se numeşte Bertha Mason şi e sora acestei persoane atît de dîrze pe care-o vedeţi aici, cu obrajii palizi, tremurînd din tot trupul şi arătîndu-ne ce inimă tare pot avea bărbaţii. Bucură-te, Dick ! Nu te teme de mine ! N-o să te lovesc — mai curînd aş lovi o femeie. Bertha Mason e nebună. Se trage dintr-o familie în care, de două sau trei generaţii, aproape toţi sînt nebuni ori idioţi ! Mama ei, creola, era alcoolică şi nebună ! Asta am aflat-o de-abia după căsătorie, fiindcă nimeni nu suflase nici un cuvînt, tăinuindu-mi tarele familiei. Bertha, ca fată ascultătoare, urmă în totul pe maică-sa. Aveam o tovarăşă fermecătoare — nevinovată, cuminte şi modestă ; vă puteţi deci lesne închipui că eram fericit. Am avut înaintea ochilor privelişti minunate ! Oh, fireşte, treceam prin clipe divine ! Dacă aţi şti însă totul... Dar nu vă datorez lămuriri mai amănunţite. Briggs, Wood, Mason, vă poftesc pe toţi să veniţi acasă s-o vedeţi pe pacienta doamnei Poole, *pe soţia mea !* O să vedeţi ce fel de fiinţă am fost amăgit să iau de nevastă şi o să vă daţi seama dacă am dreptul să rup această legătură şi să caut să-mi leg viaţa de o fiinţă omenească. Fata asta, adăugă el, uitîndu-se la mine, nu ştia despre groaznica taină mai multe decît voi ; credea că totul e frumos şi curat ; nu s-a gîndit niciodată c-o să fie prinsă în capcana unei căsătorii false de un nenorocit legat deja de o fiinţă rea, nebună şi îndobitocită ! Veniţi, urmaţi-mă !

Părăsi biserica, strîngîndu-mi mereu mîna cu putere. Cei trei bărbaţi veneau după noi. Trăsura aştepta înaintea intrării celei mari a castelului.

— Deshamă și du trăsura la loc, John, zise cu răceală domnul Rochester. Azi nu mai avem nevoie de ea.

Cînd intrarăm, doamna Fairfax, Adèle, Sophie și Leah ieșiră în întîmpinarea noastră să ne salute și să ne facă urări.

— Dați-vă la o parte cu toții ! strigă stăpînul. Nu ne fac trebuință felicitările voastre. Cine are nevoie de ele ? Eu unul nu ! Vin cu cincisprezece ani prea tîrziu !

Trecu, ținîndu-mă mereu de mînă și făcînd semn bărbaților să-l urmeze. Urcarăm scara, străbăturăm coridorul și ajunserăm în sfîrșit la catul al treilea. Domnul Rochester deschise o ușă mică și pătrunserăm în odaia tapisată, unde recunoscui patul cel mare și dulapul pictat.

— Mason, tu cunoști odaia asta, zise călăuza noastră, aici te-a înjunghiat și te-a mușcat.

Ridică draperiile, descoperind a doua ușă și deschizînd-o și pe aceasta. Intrarăm într-o odaie fără ferestre. În cămin, în dosul unei apărători masive, ardea focul și o lampă atîrnată cu un lanț de tavan lumina încăperea. Grace Poole aplecată asupra focului, părea că prăjește ceva într-o tigaie. În umbra deasă dintr-un colț al odăii, se mișca o ființă al cărei chip și trup nu puteau fi bine deslușite. La prima vedere, nu se putea spune dacă era o făptură omenească sau un animal : părea că merge în patru labe și mîrîia ca o fiară sălbatică, dar era îmbrăcată și o claie de păr negru, încărunțit, îi cădea ca o coamă deasă pe cap și pe chip, ascunzîndu-i-le.

— Bună ziua, doamnă Poole ! zise domnul Rochester. Ce mai faci ? Ce face azi bolnava ?

— O ducem destul de bine, vă mulțumesc, zise

Grace, ridicînd cu grijă tigaia care sfîrîia. E cam smintită, dar nu furioasă.

Un țipăt sălbatic veni să contrazică vorbele liniștitoare. Hiena îmbrăcată se ridică în două picioare.

— Ah ! domnule, v-a văzut, strigă Grace. Ați face mai bine să plecați.

— O clipă, Grace ; trebuie să ne îngădui să stăm puțin aici.

— Atunci, domnule, luați seama. Pentru numele lui Dumnezeu, luați seama !

Nebuna urla. Își dădu la o parte șuvițele zbîrlite de pe obraz și privi sălbatic spre oaspeți. Recunoscui prea bine chipul acela vînăt și trăsăturile umflate. Doamna Poole se apropie.

— Fugi de-aici, zise domnul Rochester, împingînd-o deoparte. Sper că n-are cuțit. Cît despre mine, știu să mă păzesc.

— Nu poți ști niciodată ce armă are, domnule ; e atît de vicleană ; nici un om nu-i poate pătrunde șiretlicurile.

— Mai bine am pleca, șopti Mason.

— Du-te dracului ! răspunse cumnatu-său.

— Păziți-vă ! strigă Grace.

Cei trei bărbați se retraseră în același timp. Domnul Rochester mă îmbrînci în spatele lui ; nebuna sări asupră-i, îl apucă cu iuțeală de gît și vru să-i muște obrajii. Porni o luptă în lege. Era o femeie voinică, aproape tot atît de înaltă ca soțul ei și, în afară de asta, trupeșă ; dovedea o putere de bărbat și de multe ori fu cît pe-aci să-l sugrume, în ciuda forței lui atletice. Ar fi putut s-o doboare cu o lovitură zdravănă, dar nu voia s-o lovească, ci doar s-o domolească. În sfîrșit, prinse brațele nebunei și i le legă la spate cu o frînghie pe care i-o dădu Grace, iar cu alta o legă

de un scaun. Toate acestea fură întovărășite de țipetele cele mai sălbatice și de zvîrcolirile cele mai îngrozitoare. Atunci domnul Rochester se întoarse spre cei de față și-i privi cu un zîmbet amar și deznădăjduit.

— Asta-i *soția mea!* zise el. Astea-s singurele îmbrățișări conjugale pe care mi-e dat să le cunosc. Și *asta* e ceea ce doream să am (îmi puse mîna pe umăr), această fată, care stă atît de serioasă și liniștită înaintea porților iadului și privește îngîndurată la țopăielile unui demon. O iubeam din pricina contrastului nemăsurat dintre ea și aceea pe care o urăsc. Wood și Briggs, priviți deosebirea! Comparați ochii aceștia luminoși cu cei roșii pe care îi vedeți rotindu-se nebunește; comparați acest chip cu masca aceea; această talie cu acea matahală și judecați, dumneata, propovăduitor al Evangheliei și dumneata, om al legii. Amintiți-vă numai că așa cum veți judeca așa veți fi judecați! Acum ieșiți de-aici. Trebuie să-mi încui comoara.

Plecarăm cu toții. Domnul Rochester rămase puțin în urma noastră, să stea de vorbă cu Grace Poole și să-i dea cîteva porunci. Pe cînd coboram scara, avocatul îmi spuse:

— Dumneata, domnișoară, ești nevinovată și unchiul dumitale, dacă o mai fi trăind, va fi foarte fericit s-o afle de la domnul Mason, cînd s-o întoarce dînsul la Madera.

— Unchiul meu! Ce știi despre el? Îl cunoști?

— Domnul Mason îl cunoaște. A fost cîțiva ani reprezentant al firmei lui, la Funchal. Cînd unchiul dumitale a primit scrisoarea în care-i pomeneai de proiectata dumitale căsătorie cu domnul Rochester, domnul Mason se afla la Madera, unde se oprise să se mai întremeze puțin înainte de-a se întoarce în Jamaica. Domnul Eyre i-a pomenit de scrisoarea dumitale, întrucît știa că clientul meu cunoaște pe un gentilom cu acest nume. Domnul Mason, uimit și îndurerat, după cum cred că-ți închipui, îi dezvălui tot adevărul. Unchiul dumitale, îmi pare rău că trebuie să ți-o spun, e acum bolnav la pat; ținînd seama de boală — e tuberculos — și de stadiul în care a ajuns, nu-i probabil să se mai înzdrăvenească vreodată. Așa că n-a putut veni în Anglia să te scape din urzeala în care ai căzut, însă l-a implorat pe domnul Mason să nu piardă nici o clipă și să ia măsuri pentru a împiedica această falsă căsătorie. Chiar domnul Eyre l-a îndrumat spre mine, iar eu am făcut tot ce am putut, și, slavă Domnului! n-am sosit prea tîrziu. Trebuie să-i mulțumești lui Dumnezeu. Dacă n-aș fi convins că unchiul dumitale se va prăpădi înainte de vremea cînd ai putea sosi la Madera, te-aș sfătui să pleci o dată cu domnul Mason. Așa cum stau lucrurile, însă, cred că ai face mai bine să rămîi în Anglia pînă vei primi vești de la domnul Eyre, sau vei auzi de dînsul. Mai avem vreun motiv să rămînem aici? întrebă el pe Mason.

— Nu, nu, să plecăm, răspunse acesta cu înfrigurare.

Plecară fără să-și ia rămas bun de la domnul Rochester. Pastorul rămase să adreseze cîteva sfaturi sau cuvinte de mustrare trufașului său enoriaș. După ce-și împlini datoria, plecă și dînsul.

L-am auzit depărtîndu-se pe cînd stam în ușa întredeschisă a odăii mele, unde mă retrăsesem. După ce casa se goli, mă închisei în odaie, trăsei zăvorul ca nimeni să nu poată intra și începui — nu să plîng sau să jelesc, căci eram încă prea liniștită pentru asta — ci să-mi scot cu gesturi de automat rochia de mireasă și să îmbrac iar rochia

mea de stofă, pe care în ajun crezusem că o port pentru ultima dată. După aceea m-am așezat. Mă simțeam obosită și slabă; încrucișai brațele pe masă și-mi rezemai capul pe ele. Căzui pe gînduri. Pînă atunci nu făcusem decît să ascult, să văd, să merg de colo-colo pe unde eram condusă ori tîrîtă, să asist la succesiunea amețitoare a întîmplărilor și a destăinuirilor. *Dar acum sosise ceasul cugetării.*

Afară de scena cu nebuna, dimineața fusese destul de calmă. La biserică totul se petrecuse în liniște, nu fuseseră nici izbucniri de patimi, nici certuri zgomotoase, nici insulte sau provocări, nici lacrimi, nici hohote de plîns. Se rostiseră doar cîteva cuvinte: un bărbat venise să spună, cu sînge rece, că există o piedică la încheierea căsătoriei. Domnul Rochester pusese mai multe întrebări tăioase și scurte. Se dăduseră răspunsuri și lămuriri, se aduseseră dovezi; stăpînul meu se hotărîse să mărturisească întregul adevăr și ne arătase proba vie a crimei sale; străinii plecaseră și totul se sfîrșise.

Stăteam, ca de obicei, în odaia mea. Eram tot eu; după cît se vedea nu suferisem nici o schimbare; nu fusesem nici rănită, nici lovită, nici schilodită și totuși, unde era Jane Eyre de ieri? Unde-i era viața? Unde îi erau nădejdile?

Jane Eyre care fusese o atît de fericită logodnică, și aproape că fusese mireasă, era din nou o fată abătută și singură: viața ei era searbădă, speranțele-i erau jalnice. Gerul Bobotezei sosise în toiul verii; la mijlocul lui iunie se stîrnise o furtună de decembrie. Zăpada înghețase merele coapte și viforele vestejiseră trandafirii îmbobociți; promoroaca acoperise ca un giulgiu pășunile și lanurile; pe poienile unde ieri se răsfățau în soare

florile, se-așternuseră astăzi uriașe troiene de zăpadă, neatinse însă de picior omenesc; pădurile, care doar acum douăsprezece ceasuri se legănau în adierile molcome, înfrunzite și înmiresmate ca boschetele înflorite de la tropice, se întindeau acum pustiite, sălbatice și albe ca și codrii de pini din înghețata Norvegie. Nădejdile îmi erau moarte, lovite de o soartă perfidă, asemenea celei ce se-abătuse într-o noapte asupra tuturor întîiilor născuți din țara Egiptului. Mă gîndeam la visele mele dragi, ieri încă atît de înfloritoare și luminoase; azi erau hoituri țepene, reci și învinețite, pe care nimic nu le mai putea readuce la viață. Mă gîndeam la dragostea mea, la acel sentiment ce aparținea stăpînului meu fiindcă el îl făcuse să se nască, și care zăcea acum ca un copil bolnav într-un leagăn de gheață; boala și neliniștea îl cuprinseseră și nu se putea duce să caute alinare în brațele domnului Rochester, nu putea afla căldură la pieptul lui. Oh, niciodată nu se va mai putea întoarce către el; căci credința într-însul fusese spulberată, încrederea nimicită! Domnul Rochester nu mai era în ochii mei ceea ce fusese, căci nu se dovedise a fi ceea ce crezusem. Nu-l puteam socoti desfrînat, nu puteam spune că mă înșelase, dar nu mai era pentru mine imaginea adevărului neprihănit și trebuia să fug din preajma lui... de *asta* îmi dădeam foarte bine seama. Dar cînd? Cum? Și unde să mă duc? Nu știam încă, și totuși eram sigură că el însuși o să mă alunge de la Thornfield. Mi se părea că nu mă poate iubi cu adevărat; fusese doar o patimă trecătoare și acum, dacă nu și-o putea satisface, nu mai avea nevoie de mine; mi-ar fi teamă chiar să-i mai ies în cale; vederea mea trebuie că-i e nesuferită. Oh, cît de orbi îmi fuseră ochii și cît de naivă purtarea!

Țineam ochii închiși — părea că întunericul mă învăluise în păienjenișul lui — gîndurile-mi curgeau ca un val negru și tulbure. Mi se părea că, neputincioasă, părăsită și fără vlagă, mă culcasem în albia secată a unui rîu uriaș. Auzeam zgomotul apei dezlănțuite din munții îndepărtați, simțeam cum înaintează șuvoiul, dar n-aveam destulă voință să mă ridic și nici putere să fug. Zăceam vlăguită și tînjeam după moarte. Un singur gînd mai palpita înăuntrul meu, ca o urmă de viață : gîndul la Dumnezeu. Acel gînd mă făcuse să plăsmuiesc o rugăciune nerostită ; cuvintele rătăceau care încotro prin mintea-mi întunecată, cerîndu-se rostite, dar neaflînd energia care le-ar fi putut face să se desprindă de pe buze :

„Dumnezeule să nu mă părăsești, căci primejdia e aproape și nimeni nu mă poate sprijini !"

Într-adevăr, primejdia era aproape, și cum nu cerusem cerului s-o îndepărteze, nu îngenunchease, nu împreunasem mîinile și nici nu mișcasem buzele, ea veni. Cu valuri mari și furioase puhoiul se năpusti asupră-mi. Conștiința deplină a vieții mele distruse, a dragostei pierdute, a nădejdilor sfărîmate și a credinței nimicite — toate se revărsară asupră-mi ca o singură masă mohorîtă. Ceasul acela amar nu poate fi descris : sufletul îmi era înecat ; mă scufundam din ce în ce în apa mocirloasă ; nu găseam nici un sprijin ; talazurile mă copleșeau.

CAPITOLUL XXVII

La un oarecare ceas al după-amiezii înălțai capul, și, privind în jurul meu și văzînd pe zid răsfrîngerea razelor soarelui ce cobora înspre apus, mă întrebai : „Ce îmi rămîne de făcut ?"

Dar răspunsul pe care mi-l dădea mintea mea : „Trebuie să părăsești numaidecît Thornfieldul" fu atît de prompt, atît de groaznic, că-mi astupai urechile. Mi-am spus că nu pot îndura acum asemenea cuvinte. „Să nu fiu nevasta lui Edward Rochester, zisei eu, iată lucrul cel mai puțin dureros. Să mă trezesc din visele mele cele mai încîntătoare și să-mi dau seama că totul n-a fost decît iluzie și deșertăciune, e o grozăvie pe care o pot suporta și o pot stăpîni. Dar să-l părăsesc numaidecît și pentru totdeauna, asta-i de neîndurat. E peste puterile mele."

Atunci însă un glas lăuntric mă încredință că o puteam face și-mi prezise că aveam s-o fac. Luptai împotriva propriei mele hotărîri ; aș fi vrut să fiu slabă, ca să mă pot feri din calea noilor suferinți pe care le prevedeam. Conștiința-mi deveni tiranică : apucă de gît Pasiunea și-i spuse, cu asprime disprețuitoare, că abia piciorul gingaș și l-a muiat

în mocirlă, dar îi jură că în curînd o va rostogoli cu brațul ei de fier, în genuni de chin.

„Atunci, strigai eu, să fiu sfîșiată în bucăți! Dar să-mi ajute cineva!"

„Nu, tu însăți o să te sfîșii și nimeni n-o să te ajute; tu însăți ai să-ți smulgi ochiul drept; tu însăți ai să-ți retezi mîna dreaptă; inima ta va fi jertfa și tu preotul care-o va jertfi."

Mă ridicai dintr-o dată, cuprinsă de groază în fața singurătății pe care o prezicea un judecător atît de neînduplecat; în fața tăcerii pe care o alunga un glas atît de îngrozitor. Cînd m-am ridicat, nu-mi mai puteam ține capul sus. Îmi dădui seama că eram gata să leșin de foame și surescitare, nu mîncasem și nu băusem nimic toată ziua, fiindcă nici dimineața nu luasem nimic. Cu un fior dureros îmi dădui seama că atîta vreme trecuse din clipa cînd mă încuiasem în odaie și nimeni nu venise să mă întrebe ce fac, ori să mă poftească să cobor; nici măcar micuța Adèle nu-mi bătuse la ușă, nici doamna Fairfax nu mă căutase. „Pe cel părăsit de noroc repede-l uită prietenii", șoptii eu, trăgînd zăvorul și ieșind din odaie. Dădui peste-un obstacol; eram încă amețită, vederea mi-era tulbure și mădularele slabe. Nu mi-am putut reveni numaidecît; am căzut, dar nu pe dușumea; un braț întins mă prinse; am privit în sus și l-am văzut pe domnul Rochester, care sta pe un scaun în fața ușii mele.

— În sfîrșit, te-ai hotărît să ieși! îmi zise el. Te-am așteptat multă vreme și-am tot tras cu urechea, dar n-am auzit nici o mișcare, nici măcar un suspin; cinci minute de-ar mai fi ținut tăcerea asta de moarte și aș fi spart ușa, ca un tîlhar. Așadar, fugi de mine, te încui în odaie și jelești singură! Aș fi preferat să vii și să mă cerți cu toată furia. Ești o fire pasionată și mă așteptam la o scenă; mă pregăteam să văd lacrimi fierbinți și doream numai ca ele să fie vărsate la pieptul meu; le-ai vărsat însă pe podeaua nesimțitoare, sau în batista-ți udă leoarcă. Dar greșesc: n-ai plîns de loc! Obrajii îți sînt galbeni, ochii obosiți, însă nu văd nici urmă de lacrimi. Atunci inima ta a plîns cu lacrimi de sînge? Cum, Jane, nici un cuvînt de mustrare? Nimic amar... nimic dureros? Nimic care să rănească inima sau să ațîțe patima? Stai liniștită acolo unde te-am pus și mă privești cu ochii ăștia obosiți și resemnați. Jane, n-am avut de gînd să te rănesc atît de cumplit. Nici acela care ar avea o singură mieluță și ar iubi-o ca pe copilul lui, ar hrăni-o din pîinea lui, ar adăpa-o din cana lui și-ar culca-o la pieptul lui, dar apoi ar duce-o din greșeală la tăiere și-ar ucide-o, n-ar regreta sîngeroasa-i greșeală mai mult decît regret eu ceea ce am făcut. Oare o să mă ierți vreodată?

Cititorule, l-am iertat în clipa și pe locul acela. În ochii lui se arăta o căință atît de adîncă, în glasul lui o jale atît de sfîșietoare, în purtarea lui o tărie atît de bărbătească; și în afară de toate astea era în privirea și expresia chipului său o dragoste atît de statornică, încît îi iertai totul; dar nu cu glas tare, nu arătînd în vreun fel, ci numai în adîncul sufletului meu.

— Știi că sînt un nemernic, Jane? continuă el, privindu-mă cu multă atenție, mirîndu-se probabil de tăcerea și blîndețea mea, urmare mai degrabă a slăbiciunii, decît a voinței mele.

— Da, domnule.

— Atunci, spune-mi-o fără ocoluri și răspicat, nu mă cruța.

— Nu pot! sînt obosită și bolnavă. Aș vrea puțină apă.

Se înfioră şi scoase un oftat adînc, apoi mă ridică în braţe şi mă duse jos. La început nu mi-am dat seama în ce odaie m-a dus ; privirea mi-era înceţoşată, sticloasă, şi nu puteam distinge nimic. În curînd simţii căldura înviorătoare a focului, căci deşi era vară, cît stătusem în odaia mea ajunsesem rece ca gheaţa. Domnul Rochester îmi puse la buze o cupă cu vin ; gustai şi mă simţii mai întărită, apoi mîncai ce-mi dădu dînsul şi după un scurt timp îmi revenii de-a binelea. Eram în bibliotecă, aşezată în jilţul stăpînului meu, care se afla foarte aproape de mine. „Dacă aş putea muri acum, mă gîndeam eu, fără să sufăr prea mult, aş fi foarte fericită. Atunci, nu m-aş mai vedea silită să fac durerosul efort de a-mi zdrobi corzile inimii, pentru a le despărţi de ale lui. Se pare că trebuie să-l părăsesc. Nu vreau să-l părăsesc, nu pot să-l părăsesc."

— Cum te simţi acum, Jane ?

— Mult mai bine, domnule ; în curînd o să-mi revin de-a binelea.

— Mai bea puţin vin, Jane.

Îl ascultai. El puse paharul pe masă, se aşeză în faţa mea şi mă privi cu luare aminte. Deodată se depărtă, scoţînd o exclamaţie plină de tulburare pătimaşă. Începu să umble repede prin odaie şi reveni lîngă mine ; se aplecă asupră-mi, să mă îmbrăţişeze, dar amintindu-mi că acum nu-i puteam primi dezmierdările, întorsei obrazul şi-l îndepărtai pe al lui.

— Cum ? Ce înseamnă asta ? exclamă el repede. Oh, înţeleg ! Nu vrei să săruţi pe bărbatul Berthei Mason ? Socoţi că braţele mele sînt mai de mult ocupate şi că îmbrăţişările mele aparţin alteia ?

— În orice caz, domnule, eu nu mai am nici loc în braţele dumneavoastră, nici drept la îmbrăţişările dumneavoastră.

— De ce, Jane ? Vreau să te scutesc de oboseala de a vorbi şi am să răspund eu pentru tine : „Pentru că ai o nevastă", vrei să spui. Am ghicit ?

— Da.

— Dacă judeci aşa, înseamnă că ai o ciudată părere despre mine. Mă socoteşti probabil un uneltitor desfrînat, un nelegiuit josnic şi mîrşav, care a simulat o dragoste dezinteresată, ca să te-mpingă într-o capcană întinsă cu sînge rece, spre a-ţi terfeli demnitatea şi a-ţi distruge stima pentru tine însăţi. Ce-mi poţi răspunde ? Văd că nimic. Mai întîi fiindcă eşti încă slabă şi ţi-e greu chiar să-ţi mai tragi sufletul ; pe urmă, nu te poţi obişnui cu gîndul că trebuie să mă acuzi şi să mă înjoseşti ; în fine, stăvilarele lacrimilor tale sînt deschise, iar dacă ai vorbi prea mult, ele s-ar revărsa din belşug şi nu vrei să te cuprindă mînia, să-mi faci reproşuri, ori scene. Te gîndeşti ce *să faci*, *a vorbi* ţi se pare fără sens. Te cunosc şi mă feresc.

— Domnule, zisei eu, nu doresc să vă fac nici un rău.

Glasul meu tremurător mă înştiinţă că nu trebuia să vorbesc prea mult.

— Încerci să mă nimiceşti, nu în înţelesul pe care-l dai *tu* cuvîntului, ci în acela pe care i-l dau *eu*. Mi-ai spus de fapt că sînt om însurat şi ca atare o să mă ocoleşti şi o să te depărtezi de mine : chiar adineauri, n-ai vrut să mă săruţi. Ai de gînd să rămîi o străină pentru mine, să trăieşti în casa asta doar ca preceptoarea Adèlei. Dacă am să-ţi spun vreodată un cuvînt binevoitor, dacă vreodată un sentiment mai cald te va îndemna să te apropii de mine, îţi vei spune :

„Acest om a fost gata să facă din mine amanta lui ; pentru el trebuie să rămîn o stană de piatră". Și ai să fii cu adevărat o stană de piatră.

Mi-am dres și mi-am întărit glasul pentru a-i răspunde :

— În jurul meu totul s-a schimbat, domnule ; trebuie deci să mă schimb și eu, în privința asta nu mai încape nici o îndoială. Trebuie să evităm emoțiile mari și să ne ferim de lupta fără sfîrșit a amintirilor, iar către asta nu-i decît o singură cale : Adèle să aibă altă profesoară, domnule.

— Oh, pe Adèle o trimit la pension — asta am și hotărît ! În afară de asta nu vreau să te văd chinuită de hîdele amintiri pe care ți le-ar trezi Thornfieldul, acest loc blestemat, acest cort al lui Achan[1], acest mormînt nerușinat ce arată luminii cerului năluca unei moarte care trăiește, acest iad îngust de piatră, locuit de un singur diavol, mai temut decît toate legiunile Satanei. Jane, n-o să rămîi aci, nu, nici eu nu vreau. Am făcut o greșeală cînd te-am adus la Thornfield, știind că e un loc blestemat. Înainte de a te vedea poruncisem să ți se ascundă tot ce se povestea despre casa asta ticăloasă, căci mă temeam că nici o guvernantă nu va voi să stea cu Adèle, dacă ar ști alături de cine locuiește, iar planurile mele nu-mi îngăduiau să-mi duc în altă parte nebuna, deși aveam o casă veche, Ferndean Manor, mai retrasă și mai ascunsă chiar decît asta, unde aș fi putut s-o închid în deplină siguranță, dacă nu m-aș fi gîndit că e așezată într-un loc nesănătos, în inima unei păduri, și conștiința mea nu-mi îngăduia așa ceva. S-ar fi putut prea bine întîmpla ca zidurile acelea umede să mă fi descotorosit

[1] Numele unui nelegiuit din legendele biblice.

curînd de dînsa. Fiecare ticălos cu năravul lui, dar eu nu-l am pe acela de a asasina, fie și indirect, nici chiar pe acei pe care-i urăsc mai mult. Totuși, ascunzîndu-ți prezența nebunei, mă purtam ca și cînd aș fi acoperit un copil cu o mantie și l-aș fi lăsat lîngă un copac cu fructe veninoase ; aerul din preajma acestui diavol e otrăvit și totdeauna a fost așa. Dar am să închid castelul Thornfield, am să bat în cuie poarta cea mare, am să închid cu obloane de lemn ferestrele de la parter. Am să dau doamnei Poole 200 de lire pe an să stea aici cu *nevastă-mea*, cum îi spui acestei iazme îngrozitoare. Ce nu face Grace pentru bani ! O să aduc și pe băiatul ei, paznicul de la Grimsby Retreat, să-i țină tovărășie și să-i fie la îndemînă s-o ajute în timpul acceselor *nevestei mele*, de cîte ori, tulburată de duhurile ei, îi va trăsni prin cap să ardă pe oameni noaptea în patul lor, să-i înjunghie, să le sfîșie carnea de pe oase și altele de soiul ăsta...

— Domnule, îl întrerupsei eu, n-aveți nici o milă pentru femeia asta nenorocită ; vorbiți de ea cu ură, cu o antipatie răzbunătoare. E o cruzime din partea dumneavoastră. Ea nu-i răspunzătoare de nebunia ei...

— Jane, micuța mea dragă (lasă-mă să-ți spun astfel, căci așa simt eu), nu știi despre cine vorbești și iar mă judeci rău. N-o urăsc fiindcă e nebună. Crezi că dacă ai fi nebună, te-aș urî ?

— Sînt încredințată, domnule.

— Atunci te înșeli ; nu mă cunoști, nu știi nimic despre mine și nici dragostea nu mi-o cunoști. Fiecare părticică din trupul tău mi-e tot atît de scumpă ca propriul meu trup ; suferința și boala tot nu m-ar împiedica să-l iubesc. Mintea ta e comoara mea și chiar de-ar fi zdruncinată, tot

comoara mea ar rămîne. Dacă ai fi nebună, pentru a-ţi potoli furia ai avea braţele mele şi nu cămaşa de forţă. Chiar dacă m-ai prinde în braţe, într-un acces de furie, pentru mine ar fi aceeaşi încîntare. Dacă te-ai năpusti asupra mea cum a făcut ieri femeia aceea, încercînd să te stăpînesc, te-aş prinde într-o îmbrăţişare plină de dragoste. Nu m-aş feri de tine cu scîrbă, cum mă feresc de ea. Cînd ai fi liniştită, n-ai avea alt îngrijitor, alt paznic în afară de mine ; aş şti să te veghez cu duioşie neobosită, cu toate că nu m-ai putea răsplăti nici măcar cu un zîmbet ; nu m-aş mai sătura cătîndu-ţi în ochi, chiar dacă ei nu m-ar cunoaşte. Dar de ce să ne mai gîndim la asta ? Spuneam că vreau să te iau de la Thornfield. Ştii că totu-i pregătit de plecare ; mîine ai să pleci. Nu-ţi cer decît să mai petreci o noapte sub acest acoperămînt, Jane, şi după aceea îţi vei lua pentru de-a pururi rămas bun de la toate ticăloşiile şi spaimele Thornfieldului ! Am un loc retras care va fi un adăpost sigur împotriva amintirilor dureroase, împotriva intruşilor nedoriţi şi chiar a minciunii şi defăimării.

— Luaţi-o pe Adèle cu dumneavoastră, domnule, îl întrerupsei eu. O să vă ţină tovărăşie.

— Ce vrei să spui, Jane ? Nu ţi-am arătat că Adèle o să se ducă la pension ? Şi ce nevoie am de tovărăşia unui copil care nici nu-i al meu, ci e copilul din flori al unei dansatoare franceze ? De ce să mă zbat pentru ea ? De ce, te întreb, vrei să-mi dai pe Adèle de tovarăşă ?

— Vorbeaţi de un adăpost retras, domnule. Izolarea şi singurătatea sînt triste, prea triste pentru dumneavoastră.

— Singurătatea ! Singurătatea ! repetă el iritat. Văd că trebuie să dau explicaţii. Nu pot înţelege ce înseamnă înfăţişarea de sfinx pe care o ia chipul tău. *Tu* vei împărţi cu mine acea singurătate. Înţelegi ?

Clătinai din cap. Domnul Rochester era atît de aţîţat, încît aveam nevoie de curaj chiar şi pentru această tăgadă mută. Se plimba agitat prin odaie şi văzîndu-mi gestul se opri, ca şi cînd ar fi prins deodată rădăcini. Mă privi lung şi aspru. Întorsei ochii ; îi aţintii asupra focului şi mă silii să par liniştită şi stăpînă pe mine.

— Trebuie să ţinem seamă de Jane şi de firea ei aprinsă, zise el în sfîrşit, cu mai multă linişte decît mă aşteptam judecînd după privirea lui. Ghemuleţul de mătase s-a depănat destul de lin pînă acum ; dar îmi dădeam bine seama că se va ivi un nod şi că mătasea o să se încîlcească. Iată nodul ! Acum va trebui să mă aştept la tot felul de jigniri, necazuri şi plictiseli fără sfîrşit ! Doamne-Dumnezeule ! Cum aş vrea să am ceva din puterea lui Samson, ca să sfărîm această piedică, aşa cum aş destrăma un ghemotoc de cîlţi !

Începu să se plimbe iar, însă după puţin timp se opri din nou, de astă dată în faţa mea.

— Jane ! îmi zise el, vrei să înţelegi de vorbă ?

Apoi se aplecă şi, apropiindu-şi buzele de urechea mea, adăugă :

— Pentru că, dacă nu vrei, am să încerc cu sila.

Glasul îi era răguşit, privirea ca a unui om ce se pregăteşte să scuture lanţuri de nesuferit şi e gata să se arunce orbeşte într-o acţiune nesăbuită. Îmi dădui seama deodată că ar fi fost de ajuns o clipă, o nouă pornire de furie, ca să nu-i mai pot sta împotrivă. Spre a-l stăpîni, n-aveam decît scurta clipă de faţă ; un gest de dispreţ, fuga sau teama, mi-ar fi pecetluit soarta — şi pe a lui totodată. Dar nu eram de fel înfricoşată ; simţeam

în mine o mare putere lăuntrică ; înțelegeam că am înrîurire asupra lui și acest gînd mă întărea. Criza era primejdioasă, dar nu lipsită de farmec : trăiam o senzație ca aceea ce cuprinde probabil inima unui indian, cînd lunecă în barca lui ușoară, pe un curent cumplit de repede. Apucai mîinile crispate ale domnului Rochester, îi desfăcui degetele încleștate, și-i spusei blajin :

— Stați jos. Vă voi vorbi atît cît o să-mi îngăduiți și voi asculta tot ce-o să-mi spuneți, fie că e sau nu e un lucru la locul său.

Se așeză, dar rămase tăcut. De cîtăva vreme luptam cu lacrimile : mă silisem să le opresc, știind că nu i-ar place să mă vadă plîngînd. Acum însă mă gîndeam că le pot lăsa să curgă în voie, cît pofteam. Dacă asta îl supăra, cu atît mai bine. Așa că dădui frîu liber lacrimilor și începui să plîng zdravăn.

După puțin timp, mă rugă fierbinte să mă liniștesc. Îi răspunsei că nu pot, cît timp îl văd stăpînit de-o asemenea patimă.

— Nu sînt supărat, Jane, îmi zise el. Dar te iubesc prea mult, iar tu ți-ai împietrit chipul mic și palid și aveai o privire atît de rece și neîndurătoare încît n-am putut s-o îndur. Acum taci și șterge-ți lacrimile.

Glasul lui blînd îmi dovedi că se liniștise, așa că mă liniștii și eu. Încerca să-și sprijine capul de umărul meu, dar nu i-am îngăduit. Se strădui să mă atragă spre el și nu l-am lăsat.

— Jane ! Jane ! îmi zise domnul Rochester cu un accent de mîhnire atît de amară, încît am tresărit fără voie. Iată deci că nu mă iubești. N-ai prețuit decît rangul meu și situația de soție, iar acum, cînd crezi că nu-ți mai pot fi bărbat,

fugi de mine ca de o broască rîioasă sau de-o maimuță.

M-au durut aceste cuvinte : dar ce era să spun ? Ce trebuia să fac ? De bună seamă ar fi trebuit să nu spun nimic, să nu fac nimic. Regretam însă atît de mult că-l mîhnisem în așa hal, încît nu-mi putui înfrîna dorința de a turna cîteva picături de balsam pe rana ce i-o făcusem.

— Vă iubesc, exclamai eu, mai mult decît oricînd : dar nu se cade nici să arăt, nici să nutresc acest sentiment și rostesc asemenea vorbe pentru ultima oară.

— Ultima oară, Jane ? Cum ? Crezi că vei putea trăi alături de mine, vei putea să mă vezi în fiecare zi și, continuînd a mă iubi, să rămîi necontenit rece și nepăsătoare față de mine ?

— Nu, domnule, sînt sigură că n-aș putea. De aceea nu văd decît o singură ieșire ; dar sînt sigură c-o să vă înfuriați dacă v-o spun.

— Oh, spune totuși ! Dacă am să tun și am să fulger, îți rămîne totuși meșteșugul plînsului.

— Domnule Rochester, trebuie să vă părăsesc.

— Pentru cîtă vreme, Jane ? Pentru cîteva clipe ? Ca să-ți netezești părul ciufulit, ca să-ți speli obrazul aprins ?

— Trebuie să părăsesc pe Adèle și Thornfieldul, să mă despart pentru totdeauna de dumneavoastră ; trebuie să încep o viață nouă în mijlocul unor oameni străini și-n niște locuri necunoscute.

— Negreșit ; ți-am spus-o doar. Trec sub tăcere nebunescul gînd de a te despărți de mine. Vrei să spui, dimpotrivă, că ai să devii o parte din mine însumi. Cît despre noua viață despre care vorbești, ai dreptate : da, o să fii totuși nevasta mea ; nu sînt însurat. Ai să fii doamna Rochester — și cu numele și de fapt. O să-ți fiu credincios

cît voi trăi ; o să te duc la una din proprietățile mele din sudul Franței ; o vilă cu ziduri albe, pe malurile Mediteranei. Acolo vei trăi fericită, ocrotită și nevinovată. Să nu te temi că te voi tîrî în păcat și că o să fac din tine amanta mea. De ce dai din cap ? Jane, fii înțelegătoare, iar mă faci să înnebunesc.

Glasul și mîinile îi tremurau ; nările largi îi fremătau, ochii-i ardeau, dar totuși am îndrăznit să-i vorbesc.

— Domnule, zisei eu, soția dumneavoastră trăiește : chiar dumneavoastră ați recunoscut-o azi dimineață. Dacă aș trăi așa cum doriți, v-aș fi amantă. A tăgădui, înseamnă a face un sofism, a spune o minciună.

— Jane, uiți că nu sînt un om calm ; nu sînt nici răbdător, nici rece, nici lipsit de patimă ; ai milă de mine și de tine, pune degetul pe pulsul meu, ascultă-i bătăile și ia bine seama !

Îmi întinse mîna ; obrazul și buzele din care pierise sîngele, deveniseră livide. Eram foarte abătută. Mi se părea că ar fi crud să-l tulbur și mai mult printr-o împotrivire pe care n-o putea suferi. Să-i fac pe plac nu se putea. Făcui ceea ce instinctiv fac toate făpturile omenești cînd se află în primejdie ; cerui ajutorul unei ființe mai mari decît omul ; cuvintele : „Doamne, ajută-mă !“ îmi scăpară fără voie de pe buze.

— Sînt nebun ! exclamă deodată domnul Rochester. Să-i spun că nu sînt însurat, fără să-i lămuresc de ce ! Uit că nu știe nimic despre firea acelei femei și despre împrejurările în care s-a încheiat legătura asta drăcească ! Da, sînt sigur că Jane va fi de părerea mea cînd va afla tot ce știu eu. Dă-mi mîna, Janet, pentru ca ochii și urechile să mă încredințeze că ești lîngă mine ; vreau să-ți

înfățișez situația mea reală, în cîteva cuvinte ! Mă poți asculta ?

— Da, domnule : ceasuri întregi, dacă vreți.

— Îți cer doar cîteva minute. Jane, ai auzit vreodată că n-am fost cel mai mare dintre frați, că am avut un frate mai în vîrstă ?

— Da, domnule. Mi-aduc aminte că mi-a spus odată doamna Fairfax.

— Ai auzit că tatăl meu era zgîrcit ?

— Da, domnule, am auzit.

— Ei bine, Jane, tata voia ca averea lui să rămînă laolaltă ; nu se putea obișnui cu gîndul s-o împartă și să-mi dea partea cuvenită. Hotărîse ca totul să fie al fratelui meu Rowland. Totuși, nu se putea împăca nici cu gîndul că cel mai mic dintre copii o să fie un om sărac : voia să mă îmbogățească printr-o căsătorie și începu să-mi caute o tovarășă. Domnul Mason, plantator și negustor în Indiile Occidentale, era un vechi cunoscut al său. Tata știa că acel domn Mason se bucura într-adevăr de-o avere mare ; se interesă și află că vechiul lui prieten avea un băiat și o fată și că-i dădea fiică-si o zestre de treizeci de mii de lire sterline. Era de ajuns. Cînd am terminat colegiul, am fost trimis la Jamaica, să mă însor cu mireasa aceea pețită în numele meu. Tata nu mi-a pomenit de avere, dar mi-a spus că Spanish Town se mîndrea cu frumusețea domnișoarei Mason. Și rostea adevărul. Era frumoasă, așa cum e Blanche Ingram, înaltă, oacheșă și maiestuoasă. Familia ei ar fi vrut să pună mîna pe mine fiindcă eram de neam mare și același lucru îl dorea și fata ; mi-am văzut logodnica, minunat îmbrăcată, la mai multe baluri. Rareori am putut fi singur cu ea și-am avut puține discuții mai intime. Se străduia să mă măgulească și căuta să-și pună în valoare, spre

desfătarea mea, farmecele şi talentele. Toţi bărbaţii din cercul ei păreau că o admiră pe ea şi mă pizmuiesc pe mine. Eram uluit, aţîţat, şi simţurile îmi fură tulburate; eram tînăr, nepriceput, fără experienţă şi crezui c-o iubesc. Stupidele conveniențe sociale, dorinţele arzătoare, pripeala şi orbirea tinereţii, împing pe un bărbat către cele mai cumplite prostii. Rudele ei mă îmboldeau, curtezanii ei îmi aţîţau deşertăciunea, ea însăşi mă îndemna şi astfel, înainte de a-mi putea da seama ce-i cu mine, căsătoria s-a încheiat. Oh, îmi dispare orice respect pentru mine cînd mă gîndesc la fapta aceea! Mă îneacă dispreţul. N-am iubit-o, n-am stimat-o şi nici măcar n-am cunoscut-o vreodată. Nu eram sigur că are vreo calitate, nu remarcasem nici modestie, nici blîndeţe, nici nevinovăţie, nici rafinament în gîndurile şi purtările ei. M-am însurat cu ea, ca un nătărău, idiot şi orb ce eram! Mai mic mi-ar fi fost păcatul dacă... dar să nu uit cu cine vorbesc.

N-o văzusem niciodată pe mama logodnicei mele; presupuneam că murise. După ce-a trecut luna de miere, mi-am dat seama că presupunerea mea fusese greşită; era doar nebună şi închisă într-o casă de sănătate. Avea şi un frate mai tînăr, idiot. Cel mai în vîrstă, pe care l-ai văzut (şi pe care nu-l pot urî — deşi urăsc toată familia asta — fiindcă prin necontenitul interes pe care-l poartă surorii lui nenorocite şi prin ataşamentul de cîine ce mi-l arăta pe vremuri dovedeşte că păstrează încă, în mintea lui slabă, oarecare urme de afecţiune), va avea probabil aceeaşi soartă ca şi ceilalţi. Tata şi fratele meu Rowland ştiau totul, dar nu se gîndiseră decît la cele treizeci de mii de lire şi se-nţeleseseră de minune în uneltirea asta urzită împotriva mea.

Toate lucrurile descoperite acum erau odioase; dar afară de faptul că fusesem înşelat şi că mi se ascunseseră atîtea taine, nu m-aş fi gîndit niciodată să-i fac vreun reproş soţiei mele, nici chiar atunci cînd îmi dădui seama că firea ei era cu totul diferită de a mea, că gusturile ei erau vătămătoare pentru mine, că avea o minte de rînd, josnică, strîmtă şi nu se dovedea în stare să nutrească nici un gînd nobil şi înălţător; cînd am văzut că alături de ea nu pot petrece nici măcar o seară, nici măcar un ceas plăcut, că nu puteam sta niciodată de vorbă pentru că, despre orice am fi discutat, primeam numaidecît un răspuns aspru, bădăran, pervers sau tîmpit, cînd îmi dădui seama că nu pot avea nici măcar un cămin liniştit şi bine gospodărit, pentru că nici un servitor nu putea îndura izbucnirile ei sălbatice şi necugetate, sîcîiala poruncilor ei idioate şi tiranice care se băteau cap în cap — da, chiar şi atunci m-am stăpînit, m-am ferit să-i fac vreun reproş şi am încercat să-mi macin în taină dezamăgirea, scîrba şi antipatia adîncă.

Jane, nu vreau să te tulbur cu amănunte înfiorătoare. Pentru ce vreau să-ţi spun sînt de ajuns doar cîteva cuvinte. Am trăit patru ani cu femeia pe care ai văzut-o acolo, sus, şi te rog să mă crezi că m-a pus la grea încercare. Răul din ea se dezvolta cu o iuţeală înfricoşătoare şi creştea clipă de clipă. Era atît de cumplită, încît numai cruzimea ar fi putut-o stăpîni şi nu voiam să fiu crud. Ce inteligenţă de pigmeu şi în acelaşi timp ce uriaşă pornire către rele avea! Cît de chinuitoare au fost pentru mine toate astea! Bertha Mason, demnă fiică a unei mame ticăloase, m-a făcut să cunosc toate chinurile înjositoare şi scîrboase ce-l

așteaptă pe un bărbat legat de o femeie necumpătată și necinstită.

Între timp a murit frate-meu și către sfîrșitul celor patru ani a murit și tata. Acum eram bogat, dar totuși înfricoșător de sărac. Eram legat de ființa cea mai grosolană, necinstită și depravată pe care o cunoscusem vreodată, iar legea și societatea spuneau că e o parte din mine. Nu mă puteam despărți de ea prin nici un mijloc legal, fiindcă doctorii descoperiră atunci că *nevastă-mea* era nebună — căci într-adevăr excesele dezvoltaseră de timpuriu germenii bolii. Jane, nu-ți place povestea mea. Pari bolnavă. Vrei să amîn pe altădată restul ?

— Nu, domnule, terminați ; acum vă plîng — vă plîng din toată inima.

— Jane, mila unora vatămă și jignește atît de tare, că îți vine să le-o azvîrli îndărăt în obraz — dar asta e mila inimilor înăsprite, josnice. De fapt, e o durere hibridă și egoistă să asculți pe cineva povestindu-și pătimirile ; e un sentiment împletit cu disprețul care nesocotește pe cel ce-a suferit. Dar nu asta-i mila ta, nu-i așa, Jane ? Nu sentimentul ăsta ți-l citesc în clipa de față pe obraz și nu el ți se revarsă în ochi, îți înalță sufletul și face să-ți tremure mîna într-a mea. Mila asta, draga mea, e mama suferindă a dragostei ; neliniștile ei sînt durerile firești ale patimii cerești. O primesc, Jane ; dă fiicei libertatea să se ducă acolo unde vrea — brațele mele sînt deschise și o așteaptă.

— Acum, domnule, continuați. Ce-ați făcut cînd ați aflat că-i nebună ?

— Am fost în culmea deznădejdii, Jane ; între mine și abis nu mai era decît o rămășiță de demnitate omenească. În ochii lumii eram dezonorat în chip rușinos, dar m-am hotărît să rămîn curat în ochii mei, pînă în ultima clipă. M-am îndepărtat de ea, ca să nu mă molipsesc de crimele sale. M-am ferit de orice legătură cu sminteala ei și totuși societatea urma să lege laolaltă numele și persoanele noastre ; o auzeam și o vedeam în toate zilele ; ceva din răsuflarea ei (puah !) se afla și în aerul pe care-l respiram. Și, pe lîngă toate astea, îmi mai aminteam și că-i fusesem soț. Atunci, ca și acum, această amintire îmi era nespus de odioasă. Mai mult încă, știam că atîta vreme cît va trăi ea n-o să mă pot însura cu altă femeie. Deși era cu cinci ani mai mare (familia ei și tata mă înșelaseră chiar și asupra vîrstei), putea trăi mai mult decît mine, căci trupul ei era pe-atît de voinic, pe cît îi era sufletul de beteag. Deci, la vîrsta de douăzeci și șase de ani, toate nădejdile mi-erau zdrobite.

Într-o noapte, am fost trezit de țipetele ei. (De cînd spuseseră doctorii că-i nebună, bineînțeles că odaia ei stătea încuiată.) Era una din acele nopți arzătoare ale Indiilor Occidentale, care de cele mai multe ori vestesc un uragan. Cum nu puteam să dorm, m-am sculat și am deschis fereastra. Aerul părea un val de pucioasă și nicăieri nu puteam afla o adiere răcoritoare. Țînțarii năvăleau pe fereastră și bîzîiau prin odaie. Marea era aproape și mugetul valurilor amintea de huietul unui cutremur ; nori negri acoperiseră cerul ; luna mare și roșie, ca o ghiulea fierbinte, se cufunda în valuri, aruncînd o ultimă privire sîngeroasă asupra acestui pămînt ce tremura la apropierea furtunii. Atmosfera și decorul acela mă tulburau. Blestemele nebunei îmi răsunau mereu în urechi. În urletele ei, îmi pomenea adeseori numele cu o ură vrednică de un diavol și într-un limbaj !... Niciodată o

femeie de stradă n-a folosit vorbe mai murdare. Cu toate că ne despărţeau două odăi, îi auzeam fiecare cuvînt căci în Indiile Occidentale casele au pereţii foarte subţiri, aşa că urletele ei de lup turbat răzbăteau uşor pînă la mine.

„Viaţa asta, exclamai eu în cele din urmă, e un iad! În cotloanele cele mai din fund ale Gheenei e de bună seamă acelaşi aer şi răsună aceleaşi urlete. Am dreptul, dacă pot, să mă eliberez din infern. Chinurile acestei stări ucigătoare nu par să mai aibă sfîrşit. Nu mi-e teamă de focul cel veşnic care-l înspăimîntă pe fanatic, nu poate exista un viitor mai rău decît zilele mele de-acum. Să pun capăt acestei vieţi şi să mă întorc acasă, la Dumnezeu!"

Spunînd aceste cuvinte, îngenuncheai să deschid lada în care aveam două pistoale încărcate. Voiam să-mi pun capăt zilelor, dar gîndul ăsta nu ţinu decît o clipă, căci nu eram nebun şi criza de neţărmurită deznădejde ce stîrnise în mine dorinţa şi planul de a mă nimici dispăru pe dată.

Un vînt răcoros, venit din Europa, suflă peste ocean şi intră pe fereastra deschisă; vijelia izbucni; şuvoaiele se dezlănţuiră, tunetele bubuiră, fulgerele spintecară cerul şi aerul se răcori. Atunci am luat o hotărîre. Plimbîndu-mă prin grădina umedă, pe sub portocalii, rodii şi ananaşii care picurau udaţi de furtună, în timp ce zorile strălucitoare ale tropicelor mijeau în jurul meu, am chibzuit îndelung. Am chibzuit astfel, Jane -- şi ascultă acum, căci Înţelepciunea cea adevărată m-a mîngîiat în ceasul de-atunci şi mi-a arătat calea cea dreaptă.

Vîntul blînd venit din Europa şopotea încă prin frunzele înviorate şi Atlanticul îşi rostogolea cu vuiet talazurile dezlănţuite. Inima mea de multă

vreme uscată şi arsă se-nsufleţi în clipa aceea şi sînge viu năvăli iarăşi către ea — fiinţa mea rîvnea reînnoire, sufletul mi-era însetat de-o sorbitură curată. Am simţit cum îmi reînvie speranţa şi mi-am dat seama că regenerarea mea e cu putinţă. De sub o arcadă înflorită din capătul grădinii, am privit peste întinsul de apă mai albastru decît cerul: lumea veche se afla dincolo; planuri limpezi mi s-au înfăţişat astfel:

„Întoarce-te în Europa, zise Speranţa. Acolo nu se ştie că ai un nume pătat şi că tîrăşti după tine o povară spurcată; poţi să duci nebuna în Anglia şi s-o închizi la Thornfield; ai să iei toate măsurile ca să nu se afle nimic şi-ai să-i dai toate îngrijirile trebuincioase; apoi o să călătoreşti cît vei vrea şi o să ai orice legături îţi vor place. Femeia aceasta care şi-a bătut joc de îndelungata-ţi suferinţă ţi-a mînjit numele, ţi-a pîngărit onoarea, ţi-a pustiit tinereţea, nu-i soţia ta şi nici tu nu eşti soţul ei. Ai grijă să fie tratată cum cere starea ei şi ai făcut tot ce-ţi pot cere Dumnezeu şi oamenii. Identitatea ei, legătura ei cu tine, îngroapă-le în uitare; eşti sortit să nu le împărtăşeşti nimănui. Pune-o în siguranţă, dă-i tot ce are nevoie, acoperă-i cu un văl de taină degradarea şi părăseşte-o."

Făcui întocmai. Tata şi frate-meu nu suflaseră nici un cuvînt despre căsătoria mea, fiindcă chiar din scrisoarea în care le anunţam că mă însurasem — întrucît începusem să fiu scîrbit şi după cîte aflasem despre starea şi caracterul familiei Berthei Mason, vedeam înaintea mea un viitor ce mă îngrozea — îi rugasem să păstreze taina. Foarte curînd, cea pe care tata mi-o alesese ca tovarăşă de viaţă ajunsese să se poarte cu atîta ticăloşie, încît el ar fi roşit dacă ar fi trebuit s-o

recunoască drept nora lui. Departe de a dori deci să facă cunoscută această căsătorie, a pus aceeași grijă ca și mine în a o ascunde.

Am dus-o deci în Anglia ; a fost o călătorie înfiorătoare cu un asemenea monstru pe vas. Am simțit o mare ușurare cînd am ajuns la Thornfield și am instalat-o în odaia de la catul al treilea, devenită de atunci vizuina unei adevărate fiare sălbatice — celula unui demon. Cu oarecare greutate am izbutit să-i găsesc o îngrijitoare, fiindcă era nevoie de cineva în care să pot avea absolută încredere, căci altminteri furiile nebunei ar fi făcut ca taina să fie descoperită ; bolnava avea zile și chiar săptămîni de luciditate pe care le folosea să mă batjocorească. În cele din urmă am găsit, la Grimsby Retreat, pe Grace Poole. Ea și doctorul Carter (cel care l-a pansat pe Mason în noaptea cînd nebuna s-a năpustit asupra lui și l-a înjunghiat) sînt singurii care-mi cunosc taina. Doamna Fairfax a bănuit poate ceva, dar n-a putut afla nimic precis. Grace s-a dovedit în general un bun paznic, dar, din nefericire, de cîteva ori paza ei a dat greș, în bună parte din pricina unui nărav de care nu se poate lecui și care se datorește probabil meseriei ei obositoare. Nebuna e răutăcioasă și vicleană în același timp ; niciodată n-a scăpat prilejul de-a trage foloase de pe urma greșelilor paznicei, o dată ca să ascundă cuțitul cu care și-a înjunghiat fratele și de două ori ca să pună mîna pe cheia odăii ei și să iasă în timpul nopții. Prima oară a încercat să mă ardă de viu în patul meu, a doua oară a venit la tine, ca un strigoi. Mulțumesc providenței că a vegheat asupra ta și a îngăduit ca furia Berthei să se reverse numai asupra vălului tău, care poate-i aducea în chip nedeslușit aminte de zilele cînd ea însăși se pre-

gătise să fie mireasă. Mă cutremur cînd mă gîndesc la ce s-ar fi putut întîmpla. Îmi îngheață sîngele în vine cînd îmi aduc aminte de făptura care s-a năpustit asupra mea azi dimineață și care și-a plecat chipul vînăt și roșu deasupra cuibului porumbiței mele.

— Și ce ați făcut, domnule, întrebai eu în pauza care urmă. Ce-ați făcut, după ce v-ați adus soția aici ? Unde ați plecat ?

— Ce-am făcut, Jane ? M-am transformat într-un fel de argint viu. Unde m-am dus ? Am călătorit la fel ca jidovul rătăcitor. Am colindat tot continentul și-am rătăcit prin toate țările. Dorința și ținta mea erau să găsesc o femeie bună, deșteaptă, vrednică de a fi iubită și care să fie exact opusul turbatei lăsate la Thornfield.

— Dar nu vă puteați însura, domnule.

— Eram hotărît s-o fac și încredințat că pot și am dreptul. Nu mă gîndeam s-o înșel, așa cum te-am înșelat pe tine. Voiam să-mi spun fără ocolișuri povestea vieții mele și să-mi fac propunerea în mod deschis. Mi se părea atît de firesc ca toată lumea să mă socotească liber să iubesc și să fiu iubit, încît nu m-am îndoit o clipă că voi găsi femeia care să mă înțeleagă și să mă accepte, cu tot blestemul ce apasă asupră-mi.

— Și atunci, domnule ?

— De cîte ori îmi pui întrebări, Jane, mă faci să zîmbesc. Deschizi ochii ca o pasăre speriată și din cînd în cînd te frămînți ca și cum răspunsurile n-ar veni destul de repede și ai vrea să citești de-a dreptul în inimă. Dar înainte de a urma, explică-mi ce vrei să spui prin acest : „Și atunci, domnule ?" Deseori repeți vorbele astea și de fiecare dată, nu știu din ce pricină, mă simt îndemnat să vorbesc fără sfîrșit.

— Vreau să spun : Și după aceea ? Ce-ați făcut ? Ce-a urmat ?

— Spune-mi precis : ce anume vrei să știi ?

— Dacă ați găsit femeia care să vă placă, dacă i-ați cerut să vă ia de bărbat și ce a răspuns.

— Îți pot spune numai dacă am găsit pe cea care să-mi placă și dacă i-am cerut să mă ia de bărbat ; ce mi-a răspuns, rămîne însă scris în cartea destinului. Zece ani în șir am rătăcit prin lumea largă, locuind cînd într-o capitală, cînd într-alta, uneori la Petersburg, cele mai adesea la Paris, din cînd în cînd la Roma, Neapole și Florența. Soarta îmi dăruise bani din belșug și un nume cu faimă. Puteam să-mi aleg societatea ; mi-erau deschise toate ușile. Am căutat femeia visurilor mele printre *lady*-ele engleze, contesele franceze, senioritele italiene și baronesele germane. N-am găsit-o. Erau clipe cînd credeam că prind o privire, disting un glas sau zăresc o siluetă menită să întruchipeze visul meu, dar eram repede dezamăgit. Să nu-ți închipui că eu căutam o ființă fără cusur. Căutam numai lucrul după care jinduiam — antipodul creolei. Am căutat zadarnic. Nu găseam nici o singură ființă pe care să fi fost ispitit s-o cer în căsătorie eu — cel ce cunoșteam primejdiile, ororile și suferințele legate de o căsnicie nepotrivită. Dezamăgirea mă făcu să-mi pierd liniștea — încercai să mi-o regăsesc în petreceri, dar nu în desfrîu. Desfrîul l-am urît și-l urăsc. Acesta era cusurul de căpetenie al Mesalinei mele indiene. Scîrba mea adîncă față de orgii și de ea îmi stînjenea adesea plăcerile. Toate petrecerile care începeau să semene a orgii, păreau că mă apropie de ea și de metehnele ei. Și atunci fugeam.

Totuși, nu puteam trăi singur ; am încercat atunci tovărășia amantelor. Cea dintîi pe care am

ales-o a fost Céline Varens — încă una din greșelile care fac pe un bărbat să-i fie silă de el însuși, cînd și le amintește. Știi cine era femeia asta și cum s-a sfîrșit legătura noastră. A avut două urmașe : o italiancă, Giacinta, și o nemțoaică, Clara. Amîndouă treceau drept femei deosebit de frumoase. Dar după cîteva săptămîni ce preț mai avea frumusețea lor pentru mine ? Giacinta era destrăbălată și violentă ; după trei luni m-am săturat de ea. Clara era cinstită și blîndă, dar greoaie, rece, proastă. Era tare departe de gustul meu. Mi-a părut foarte bine că pot scăpa de ea în mod cuviincios, dîndu-i o sumă cu care să-și asigure un trai liniștit. Dar, Jane, citesc în clipa asta pe chipul tău că n-ai de loc o părere bună despre mine. Mă crezi un ticălos lipsit de orice principii și simțăminte, nu-i așa ?

— Într-adevăr, domnule, nu vă mai admir atît de mult ca altădată. Nu v-ați gîndit că-i urît să trăiți așa, cînd cu o amantă, cînd cu alta ? Vă aud vorbind despre asta ca despre ceva foarte firesc.

— Așa am trăit dar nu mi-a plăcut. Era o viață abjectă și niciodată n-aș mai putea reîncepe. A întreține o amantă e la fel de rușinos cu a-ți cumpăra o sclavă ; amîndouă îți sînt inferioare, adesea prin naștere, totdeauna prin situație și e degradant să trăiești în strînsă intimitate cu inferiorii. Acum nu mai pot îndura amintirea clipelor petrecute cu Céline, Giacinta și Clara.

Simții cît de mult adevăr cuprindeau aceste cuvinte ; îmi dădui seama că dacă aș ajunge să uit de mine și de toate principiile înrădăcinate cîndva în ființa mea, dacă sub un pretext oarecare, îmboldită de vreo ispită, aș deveni urmașa acelor femei nenorocite, într-o zi el m-ar privi cu același

dispreț cu care le acoperea acum memoria. N-am pomenit nimic despre această convingere a mea : era de ajuns c-o aveam ; mi-am ferecat-o în inimă, ca să-mi poată fi de ajutor în clipa marii încercări.

— Ei, Jane, de ce nu-mi spui : „Și atunci, domnule ?“, fiindcă n-am sfîrșit încă. Ai o figură gravă. Văd că iar ai ceva împotriva mea. Dar să ne întoarcem la subiectul nostru. În ianuarie trecut, după ce-am scăpat de toate iubitele mele, cu sufletul înăcrit și înăsprit de o viață rătăcitoare, singuratică și fără sens, ros de dezamăgire, cu păreri proaste despre bărbați, dar mai ales despre *femei* (căci începeam să cred că femeile deștepte, credincioase și iubitoare nu există decît în basme), m-am întors în Anglia, chemat de treburi.

Într-o seară geroasă de iarnă, eram călare prin apropierea Thornfieldului. Loc blestemat ! Nu mă așteptam să găsesc aici nici liniște, nici mulțumire. Deodată am zărit o făptură mică stînd singură și liniștită pe o moviliță. Trecui pe lîngă ea cu tot atîta nepăsare, ca și pe dinaintea salciei retezate de pe partea cealaltă a drumului ; nici o clipă n-am prevăzut ce-avea să însemne făptura aceea pentru mine ; nimic dinăuntrul meu nu mă înștiințase că stăpînul vieții mele, geniul meu bun și geniul meu rău, aștepta acolo într-o modestă deghizare. Nu mi-am dat seama de asta nici chiar atunci cînd, după căderea lui Mesrour, ea a venit la mine și mi-a oferit cu gravitate ajutor. Făptură copilărească și firavă ! Mi se părea că un cînepar s-a lăsat la picioarele mele și mi-a propus să mă poarte pe aripioarele lui plăpînde. Am fost morocănos, dar nu s-a depărtat ; a rămas lîngă mine cu o stăruință ciudată, m-a privit și mi-a vorbit

cu un fel de autoritate. Trebuia să fiu ajutat, ajutat de mîna ei ; și ajutat am fost.

Cînd mă sprijinii pe acel umăr firav, ceva nou, o sevă proaspătă păru că mi se răspîndește în trup. Fu o fericire pentru mine să știu că acea micuță zînă a vîntului făcea parte din casa mea. Dacă n-ar fi fost așa, n-aș fi putut, fără o adîncă părere de rău, s-o las să plece și să piară îndărătul tufișurilor. În seara aceea te-am auzit cînd te-ai înapoiat acasă, Jane ; de bună seamă, nu-ți închipuiai că mă gîndesc la tine și că pîndeam clipa cînd să te pot zări. A doua zi te-am observat vreme de o jumătate de ceas — stînd tot așa, ascuns — pe cînd te jucai cu Adèle în coridor. Îmi amintesc că în ziua aceea ningea și nu puteai ieși ; eram în odaia mea și lăsasem ușa întredeschisă : puteam vedea și auzi tot. S-ar fi putut spune că toată atenția ta era concentrată asupra Adèlei, dar vedeam bine că gîndurile-ți sînt aiurea ! Totuși, micuță Jane, erai răbdătoare cu ea ; multă vreme i-ai vorbit și te-ai ocupat de bietul copil. Cînd, în sfîrșit, Adèle s-a despărțit de tine, ai căzut într-o adîncă reverie și ai început să te plimbi cu pași rari de-a lungul coridorului. Treceai din cînd în cînd pe dinaintea unei ferestre, priveai zăpada care se cernea deasă, ascultai suspinele vîntului și continuai să pășești agale și să visezi. Îmi închipui că vedeniile tale nu erau întunecate, căci în ziua aceea lumina blîndă a ochilor tăi arăta că gîndurile nu-ți sînt negre, nici amare ; privirea ta trăda nu meditație tristă și melancolie, ci mai degrabă acele frumoase vise ale tinereții ce se nasc atunci cînd elanul ei urmează, pe aripi hotărîte, zborul nădejdii în cele mai de sus tării ale

cerului. Glasul doamnei Fairfax, care vorbea cu o slujnică pe sală, te-a trezit ; ai zîmbit atît de ciudat, Janet ! Era mult bun simț și finețe în zîmbetul tău. Părea că spune : „Vedeniile mele sînt frumoase, dar nu trebuie să uit că sînt cu totul ireale ; mintea mea a născocit un cer trandafiriu, un rai verde și înflorit, dar știu că trebuie să-mi croiesc drumul pe o potecă grea și să înfrunt furtunile negre ce se adună în juru-mi“. Atunci ai coborît și ai cerut doamnei Fairfax să-ți dea să faci nu mai știu ce ; cred că erau socotelile săptămînale ale casei, sau cam așa ceva. Eram supărat pe tine, fiindcă plecaseși din raza vederii mele.

Am așteptat cu nerăbdare seara, pentru că atunci te puteam chema lîngă mine. Bănuiam că ai o fire neobișnuită, nouă pentru mine, și doream s-o cercetez mai adînc și s-o cunosc mai bine. Ai intrat în odaie cu o înfățișare sfioasă și independentă în același timp, erai îmbrăcată simplu, așa ca astăzi. Te-am făcut să vorbești, și după puțină vreme mi-ai părut plină de contraste ciudate. Felul cum te îmbrăcai, manierele, erau încorsetate de o disciplină aspră, înfățișarea ta era rezervată și arăta un suflet delicat, dar totodată neobișnuit cu societatea și totdeauna înfricoșat să nu facă o greșeală sau să spună o prostie. Dar cînd îți vorbea cineva, te uitai la el cu ochi pătrunzători, îndrăzneți și plini de căldură. În fiecare privire a ta era forță și iscusință. Cînd încercam să te pun în încurcătură cu vreo întrebare, găseai totdeauna un răspuns ager.

S-ar părea că în curînd te-ai obișnuit cu mine ; după cîte cred eu, Jane, simțeai că între tine și tristul și mohorîtul tău stăpîn există o simpatie, căci am fost uimit văzînd cu cîtă iuțeală o siguranță calmă ți-a domolit firea. Oricît de mohorît aș fi fost, tu nu arătai nici uimire, nici teamă, nici plictiseală, nici neplăcere față de firea mea morocănoasă ; te mulțumeai să mă cercetezi și, din cînd în cînd, te vedeam zîmbind cu un farmec atît de simplu și cuminte că nici nu-l pot descrie. Ceea ce observam mă făcea fericit și-mi stîrnea curiozitatea. Îmi plăcea tot ce vedeam și doream să văd și mai mult. Totuși, te-am ținut multă vreme la distanță și nu ți-am căutat decît rareori tovărășia. Eram un epicurean intelectual și doream să prelungesc plăcerea acestei cunoștinți noi și ațîțătoare ! Apoi m-am temut că, umblînd prea slobod cu floarea mea, o să-i văd strălucirea veștejindu-se și farmecul dulce al prospețimii risipindu-se. Pe atunci nu știam că nu-i o înflorire trecătoare și că-și păstrează fără încetare strălucirea, ca și cînd ar fi fost șlefuită într-un diamant ce nu se sfarmă. Doream de asemenea să știu dacă m-ai căuta, în ziua cînd te-aș ocoli ; n-ai făcut-o și ai stat în sala de studii tot atît de liniștită, ca pupitrul și șevaletul. Dacă te întîlneam din întîmplare, treceai pe lîngă mine salutîndu-mă ușor, atît cît impunea respectul cuvenit mie.

În tot acest timp erai de obicei gînditoare ; nu păreai tristă, căci nu sufereai, dar inima nu-ți era ușoară, fiindcă prezentul nu-ți oferea nici o bucurie, iar viitorul doar slabe nădejdi. Mă întrebam ce gîndești despre mine, și chiar dacă măcar te gîndești vreodată la mine. Ca s-o aflu, am început iar să te observ. Cînd stam de vorbă, era ceva fericit în privirea ta iar în purtările tale, ceva ce arăta mulțumire. Am văzut că ești o fată prietenoasă. Tăcerea camerei de studiu și monotonia vieții te făcuseră tristă. M-am lăsat purtat de încîntarea de a fi bun cu tine : bunătatea ți-a trezit emoția, chipul ți s-a îmblînzit și glasul a

devenit mîngîietor. Îmi plăcea să-mi aud numele rostit cu recunoștință și bucurie de buzele tale și cînd ne întîlneam întîmplător, cînd mă priveai, în gesturile tale se arăta o șovăială ciudată, ochii trădau puțină îndoială și o ușoară tulburare. Nu știam încotro mă vor împinge toanele mele și mă întrebam dacă voi juca rolul stăpînului aspru ori al prietenului binevoitor și blînd. Țineam prea mult la tine, Jane, și nu mai puteam face pe stăpînul. Cînd îți întindeam prietenește mîna, pe chipul tău tineresc înflorea atîta lumină și fericire, încît deseori îmi venea foarte greu să nu mă reped și să te strîng la piept.

— Nu-mi vorbiți de zilele acelea, domnule, îl întrerupsei eu, ștergîndu-mi pe furiș o lacrimă.

Cuvintele lui mă torturau. Știam ce am de făcut și încă foarte curînd. Toate amintirile și destăinuirile sentimentelor domnului Rochester nu făceau decît să-mi îngreuneze și mai mult îndeplinirea datoriei.

— Nu, Jane, reluă el. De ce să zăbovim asupra trecutului, cînd prezentul e mult mai sigur și viitorul mai frumos ?

Tresării, auzind asemenea cuvinte trufașe.

— Acum înțelegi cum stau lucrurile, nu-i așa ? urmă el. După ce jumătate din adolescență și din tinerețe s-a scurs într-o suferință de nedescris, iar restul într-o dureroasă singurătate, am găsit, în sfîrșit, pe aceea pe care o pot iubi din tot sufletul. Te-am găsit. Te iubesc, ești tot ce-i mai bun în mine, îngerul meu ocrotitor. Sînt legat de tine printr-o dragoste uriașă. Te socotesc bună, iubitoare, înzestrată cu multe însușiri ; în inima mea s-a născut o patimă trainică pentru tine. Ea mă mînă spre tine, te atrage spre mine, ne înlănțuie viețile ; flacăra ei curată și puternică ne topește pe amîndoi într-o singură făptură. Simțeam și știam tot ce-ți spun acum și de aceea m-am hotărît să mă căsătoresc cu tine. Cine-mi spune că am o soție, mă batjocorește zadarnic. Acum știi că n-am decît un diavol hîd. Am greșit încercînd să te înșel ; dar mă temeam de încăpățînarea ta și de prejudecățile pe care le ai încă din copilărie. Voiam să fii a mea înainte de a risca această mărturisire. Era o lașitate din partea mea ; ar fi trebuit să mă adresez de la început nobleței și mărinimiei tale, așa cum fac acum ; ar fi trebuit să-ți povestesc viața mea de supliciu, să-ți spun că mi-e foame și mi-e sete de un trai mai nobil, mai înălțător, să-ți arăt nu *hotărîrea* mea — cuvîntul acesta e prea slab — ci patima mea neînfrîntă de a iubi sincer și de-a fi credincios, cînd sînt iubit sincer și cu credință. Atunci ți-aș fi cerut să primești credința mea și să mi-o dai pe a ta. Fă-o acum, Jane.

Urmă o clipă de tăcere.

— De ce taci, Jane ?

Eram pusă la o cumplită încercare : o mînă de fier înroșit îmi răscolea măruntaiele. Clipă cumplită, plină de zbucium, de negură, de clocot ! Nici o făptură omenească nu putea dori să fie iubită mai frumos decît eram eu. Îl adoram pe cel care mă iubea astfel și totuși trebuia să renunț și la dragostea și la idolul meu. Un singur cuvînt înfricoșător închidea în el toată datoria mea neîndurată : „Despărțire !“

— Jane, înțelegi ce-ți cer ; spune-mi doar : „O să fiu a dumitale, domnule Rochester“.

— *Nu* voi fi a dumneavoastră, domnule Rochester.

Urmă o nouă tăcere lungă.

— Jane ! — reluă el cu o blîndeţe ce-mi sfîşia inima şi îmi strecura în sînge o groază care mă făcea rece ca gheaţa, fiindcă sub acel glas liniştit simţeam zvîcnirile leului — Jane, vrei să mă laşi s-apuc pe o cale, iar tu să alegi alta ?

— Da.

— Jane, reluă iar (aplecîndu-se spre mine şi sărutîndu-mă) tot mai vrei să faci aşa ?

— Da.

— Şi acum ? urmă el, sărutîndu-mi cu duioşie fruntea şi obrajii.

— Da, exclamai eu, desfăcîndu-mă repede din îmbrăţişarea lui.

— Oh, Jane, eşti crudă ! Eşti — eşti rea ! Doar n-ar fi un păcat să mă iubeşti.

— Ar fi un păcat să vă ascult.

O expresie sălbatică făcu să i se ridice sprîncenele şi să i se crispeze obrazul. Se sculă, dar mai izbuti să se stăpînească. Îmi sprijinii mîna de spătarul scaunului. Mi-era teamă, tremuram, dar hotărîrea mea era luată.

— O clipă, Jane. După ce vei fi plecat, aruncă o privire asupra oribilei mele vieţi. Toată fericirea mea va dispare o dată cu tine. Ce-mi rămîne de făcut ? N-am tovarăşă decît pe nebuna de sus : e ca şi cînd mi-ai arăta un leş din cimitir. Ce să fac, Jane ? Încotro să mă îndrept, ca să-mi găsesc o tovarăşă ? Unde să aflu nădejdea ?

— Faceţi ca mine : păstraţi încrederea în Dumnezeu şi în voi înşivă : în viaţa de apoi. Nu pierdeţi speranţa că ne vom întîlni acolo.

— Aşadar nu vrei să te îndupleci ?

— Nu.

— Atunci mă osîndeşti să trăiesc ca un nenorocit, să mor ca un blestemat ?

Ridicase glasul.

— Vă sfătuiesc să trăiţi fără păcat şi vă doresc o moarte liniştită.

— Îmi smulgi dragostea şi nevinovăţia ? Mă zvîrli îndărăt în ghearele destrăbălării şi îmi propui desfrîul drept orice îndeletnicire ?

— Nu, domnule Rochester, nu vă osîndesc la soarta asta, după cum nu mă osîndesc nici pe mine. Şi eu şi dumneavoastră sîntem născuţi să îndurăm şi să luptăm ; supuneţi-vă, fără să cîrtiţi. Mă veţi uita cu mult înainte de-a vă uita eu.

— Dacă-mi vorbeşti astfel, înseamnă că mă socoteşti un mincinos : îmi pătezi onoarea. Ţi-am afirmat că nu mă voi schimba niciodată, şi tu-mi spui de la obraz că o să mă schimb curînd. Purtarea ta arată cît de greşit judeci şi ce păreri eronate ai ! E mai bine să arunci deznădejdea asupra unuia dintre semenii tăi, decît să calci o biată lege omenească, atunci cînd nimeni n-ar suferi din pricina asta ? Tu n-ai nici rude, nici prieteni pe care să-ţi fie teamă c-ai să-i jigneşti, rămînînd cu mine.

Era adevărat. Şi pe cînd vorbea, Judecata şi Conştiinţa mă trădară şi se întoarseră împotriva mea strigîndu-mi că sînt o criminală, dacă-l respingeva Vorbeau aproape tot atît de tare ca şi Simţirea, şi toate împreună strigau sălbatic : „Oh ! înduplecă-te, înduplecă-te ! Gîndeşte-te la suferinţa lui, gîndeşte-te la primejdia ce-l pîndeşte ! Uită-te în ce stare îl părăseşti ! Aminteşte-ţi de firea lui aprigă, gîndeşte-te la urmările deznădejdii lui ; mîngîie-l, scapă-l, iubeşte-l ! Spune-i că-l iubeşti şi că vei fi a lui. Cui îi pasă de *tine ?* Cine să fie jignit sau mîhnit de ce faci tu ?"

Şi totuşi răspunsul a fost neînduplecat : „Mie îmi pasă de mine. Cu cît sînt mai singură, mai lipsită de prieteni şi de sprijin, cu atît trebuie să mă respect mai mult. Voi păstra legile date de

Dumnezeu şi sfinţite de om; voi rămîne credincioasă învăţăturilor pe care le-am căpătat cînd eram cu mintea întreagă, nu nebună ca acum. Legile şi învăţăturile nu ne-au fost date pentru zilele senine. Au fost făurite pentru clipe cum este cea de faţă, cînd inima şi sufletul se răzvrătesc împotriva străşniciei lor. Sînt aspre, dar vor rămîne neînfrînte. Dacă le-aş putea călca după bunul meu plac, ce preţ ar mai avea? Totdeauna am crezut că sînt de mare preţ; iar dacă n-o mai pot crede acum, asta-i pentru că sînt smintită — smintită de-a binelea pentru că prin vine îmi curge foc, pentru că inima îmi bate prea repede ca să-i mai pot număra bătăile. În acest ceas de încercare trebuie să mă ţin de părerile mai vechi, de hotărîrile luate dinainte şi pe acest tărîm trainic o să-mi apăs cu nădejde piciorul!"

Aşa şi făcui. Domnul Rochester mă privi şi-mi ghici numaidecît gîndul. Se înfurie grozav şi, fără să-i pese de urmări, se lăsă tîrît de mînia lui. Străbătu odaia, îmi luă braţul şi mă cuprinse de mijloc. Părea că mă înghite cu privirea lui înflăcărată: fiziceşte mă simţeam neputincioasă ca un pui, pradă căldurii unui cuptor încins, dar mai eram stăpînă pe sufletul meu şi încercam sentimentul unei mari seninătăţi. Din fericire, sufletul are un tălmaci, care adesea nu-şi dă seama de ce face, dar care e totdeauna credincios: ochii. Ai mei se îndreptară spre obrazul sălbăticit al domnului Rochester şi oftai fără să vreau; strînsoarea lui era dureroasă, iar puterile mele aproape sleite.

— Niciodată, zise el scrîşnind din dinţi, niciodată n-am văzut o fiinţă atît de slabă şi atît de greu de îmblînzit. E în mîinile mele ca o trestie plăpîndă! urmă el, scuturîndu-mă cu putere. Aş putea-o îndoi cu un singur deget; dar ce-aş

folosi dacă aş face-o, dacă aş smulge-o din rădăcini, dacă aş călca-o în picioare? Priviţi ochii aceştia, priviţi făptura asta hotărîtă, sălbatică şi liberă, a cărei privire parcă mă sfidează nu numai cu îndrăzneală, ci cu siguranţa unui sobru triumf! Chiar dacă aş avea în stăpînire colivia, tot n-aş putea fi stăpîn pe gingaşa pasăre sălbatică! Dacă aş sfărîma şubreda închisoare, n-aş face decît să dau libertate captivei. Aş putea cuceri cuibul; dar cea care-l locuieşte ar zbura spre înalt, înainte ca eu să pun stăpînire pe locuinţa ei de tină! Dar eu pe tine te vreau, suflet plin de voinţă şi tărie, de virtute şi curăţenie, pe tine şi nu doar învelişul tău fragil. Dacă ai vrea, ai putea să zbori în voie către mine şi să te adăposteşti la inima mea; dar dacă ai fi înşfăcată cu silnicie, asemeni unui duh neprihănit, ai scăpa îmbrăţişărilor mele, şi-ai pieri înainte de a-ţi fi putut respira parfumul. Oh! vino, Jane, vino!

Rostind aceste cuvinte, îmi dădu drumul din strînsoare şi se mulţumi să mă privească. Era mult mai greu să ţin piept acelei priviri decît pasionatei îmbrăţişări; dar acum numai o neroadă s-ar fi dat bătută. Îi sfidasem şi-i înfrînsesem mînia; acum trebuia să-i suport durerea. Mă îndreptai spre uşă.

— Pleci, Jane?

— Da, domnule, plec.

— Mă părăseşti?

— Da.

— Şi n-o să te mai întorci? Nu vrei să fii sprijinitorul şi mîntuitorul meu? Dragostea mea adîncă, sfîşietoarea mea suferinţă, rugăminţile mele fierbinţi, toate astea nu înseamnă nimic pentru tine?

Ce nesfîrşită durere era în glasul lui! Cit de greu mi-a fost să repet cu tărie :

— Plec.

— Jane!

— Domnule Rochester!

— Pleacă, atunci — mă învoiesc. Dar nu uita că mă laşi aici pradă durerii. Urcă-te în odaia ta ; cîntăreşte tot ce ţi-am spus, Jane ; aruncă o privire asupra suferinţelor mele şi gîndeşte-te la mine.

Făcu doi paşi şi se trînti cu faţa-n jos pe sofa.

— Oh! Jane! exclamă el, într-o izbucnire dureroasă. Oh! Jane! nădejdea mea, dragostea mea, viaţa mea!

Auzii atunci un hohot de plîns puternic şi zguduitor.

Ajunsesem la uşă, dar m-am întors ; eram tot atît de hotărîtă să rămîn, precît fusesem de hotărîtă să plec. Îngenuncheai lîngă el ; îi ridicai obrazul de pe pernă şi-l întorsei spre mine ; îl sărutai, îi mîngîiai părul.

— Dumnezeu să te binecuvinteze, stăpînul meu drag! exclamai eu. Dumnezeu să te păzească de suferinţi şi de rele, să te călăuzească, să te mîngîie şi să te răsplătească pentru bunătatea ta faţă de mine.

— Dragostea micuţei mele Jane ar fi fost cea mai împărătească răsplată, răspunse el. Fără ea, inima mi-e pe veci sfărîmată. Dar Jane îmi va dărui dragostea ei ; da, mi-o va dărui cu generozitate şi nobleţe.

Sîngele îi năvăli în obraz şi ochii îi străluceau ; se ridică şi întinse braţele ; dar scăpai din strînsoarea lui şi părăsii numaidecît odaia.

„Rămas bun!“ strigă inima mea. „Adio pentru totdeauna!“ adăugă Deznădejdea.

. . . .

În noaptea aceea nici nu m-am gîndit să dorm, dar îndată ce mă culcai, căzui într-un somn greu. Şi în vis îmi reveniră anii copilăriei : se făcea că mă aflam în odaia roşie de la Gateshead, că noaptea era întunecoasă şi mintea mea pradă unei spaime ciudate. Mi se părea că luminiţa care, cu mulţi ani în urmă mă făcuse să leşin de frică, se prelinsese în sus pe perete şi tremura în mijlocul tavanului întunecat. Înălţai capul să privesc : tavanul se prefăcu în nori deşi şi înalţi, străbătuţi de-o lumină asemenea celei pe care-o dă luna cînd răzbate din ceaţă. Aşteptam răsăritul lunii cu cea mai ciudată nelinişte, ca şi cum pe discul ei roşu ar fi urmat să fie scrisă vreo hotărîre a soartei. Iar luna ţîşni brusc dintre nori, aşa cum nu mai făcuse niciodată, de cînd e lumea. La început am zărit o mînă care ieşea din cutele negre ale cerului şi le da deoparte ; apoi am văzut în locul lunii un chip omenesc ce se desluşea, alb, pe un fond de azur şi-şi pleca nobila frunte spre pămînt. Mă privi cu nesaţ şi în sfîrşit îmi vorbi. Deşi glasul venea de la mari depărtări, îl auzii limpede vorbind inimii mele :

— „Fugi de ispită, fata mea.“

— „Da, mamă, aşa voi face.“

La fel am răspuns cînd m-am trezit din acest vis ce semăna a transă. Era încă întuneric ; dar nopţile de iulie sînt scurte şi zorii se arată repede după miezul nopţii. „Trebuie să încep cît mai devreme, ca să duc la bun sfîrşit sarcina pe care-o am de îndeplinit“, mă gîndii eu.

Mă sculai. Eram îmbrăcată, căci nu-mi scosesem decît pantofii. Luai dintr-unul din sertare puţine albituri, o brăţară şi un inel. Căutîndu-le, degetele

mele dădură de mărgăritarele unui colan pe care cu cîteva zile mai înainte domnul Rochester mă silise să-l primesc. Îl lăsai ; nu era al meu : era al unei logodnice închipuite, care se destrămase în văzduh.

Din celelalte lucruri, am făcut o legătură, am pus în buzunar portofelul meu cu cei douăzeci de şilingi (era tot ce aveam), mi-am legat şalul la spate şi pălăria de paie pe sub bărbie, mi-am luat legătura şi pantofii, pe care nu voiam încă să-i încalţ, şi am ieşit din odaie.

„Adio, bună doamnă Fairfax !“ şoptii eu, strecurîndu-mă pe lîngă uşa ei. „Adio, mica şi scumpa mea Adèle !“ spusei, aruncînd o privire spre odaia copilei. Nu puteam intra s-o sărut, căci trebuia să scap de supravegherea unei foarte agere urechi care poate asculta.

Aş fi vrut să trec pe dinaintea odăii domnului Rochester fără să mă opresc, dar cînd fui în faţa uşii sale, simţii că bătăile inimii încetaseră şi fui silită să aştept puţin. Nici el nu dormea : umbla zbuciumat de la un capăt la celălalt al odăii şi ofta mereu. Dacă aş fi vrut, în odaia aceea ar fi existat un rai pentru mine, cel puţin un rai trecător ; n-aveam decît să intru şi să spun : „Domnule Rochester, vă voi iubi şi voi rămîne cu dumneavoastră pînă la moarte“, şi atunci spre buzele mele ar fi ţîşnit un izvor plin de desfătări. Chibzuii o clipă.

Acest stăpîn plin de bunătate, care nu poate dormi, aşteaptă cu nerăbdare să se lumineze de ziuă. Mîine dimineaţă va trimite după mine, dar eu voi fi plecată. Mă va căuta, dar mă va căuta zadarnic ; se va simţi părăsit, va vedea că nu i-am primit dragostea, va suferi şi va fi, poate, cuprins de deznădejde.

Mă gîndii la toate astea şi era cît pe aci să pun mîna pe clanţă, dar mă dădui repede înapoi şi mă strecurai mai departe. Coborîi mîhnită scara. Ştiam ce am de făcut şi o făceam fără să mă mai gîndesc. Căutai în bucătărie cheia uşii de alături, puţin untdelemn şi o pană ca să ung cheia şi broasca ; luai pîine şi apă, căci poate aveam de făcut un drum lung şi nu voiam să-mi pierd puterile, şi aşa împuţinate în ultima vreme. Făcui totul fără cel mai mic zgomot. Deschisei uşa, ieşii şi o închisei încet în urma mea. Începuse să mijească de ziuă. Porţile cele mari erau încuiate ; din fericire, portiţa dintr-una din ele nu era închisă decît cu zăvorul ; ieşii pe-acolo şi trăsei zăvorul. Acum eram afară din Thornfield.

La o milă depărtare, dincolo de ogoare, se întindea drumul ce ducea în direcţie contrarie Millcote-u-lui ; nu-l străbătusem niciodată, dar îl văzusem adesea şi mă întrebasem încotro duce ; într-acolo îmi îndreptai paşii. Nu mai trebuia să stau pe gînduri, nu trebuia să mai privesc nici înapoi, nici înainte. Nu trebuia să mă mai gîndesc nici la trecut, nici la viitor. Primul era o pagină plină de o dulceaţă cerească şi de o tristeţe ucigătoare totodată ; un singur rînd dacă aş citi, ar fi de ajuns ca să-mi frîngă curajul şi să-mi topească energia. Cel din urmă era un pustiu îngrozitor, ca lumea după potop.

Pînă la răsăritul soarelui mersei de-a lungul ţarinelor, gardurilor vii şi potecilor. Cred că era o dimineaţă frumoasă de vară. Pantofii pe care-i încălţasem după ce părăsisem casa se umeziră curînd de rouă. Dar eu nu priveam nici soarele ce se-nălţa, nici cerul zîmbitor, nici natura care se trezea. Cine străbate un peisaj frumos în drum spre eşafod nu se gîndeşte la florile ce-i zîmbesc

pe drum, ci la butuc şi la tăişul securei, la tăierea oaselor şi a vinelor sale, la mormîntul ce se cască la capătul drumului ; iar eu mă gîndeam la fuga mea tristă, la pribegia mea de om fără cămin. Nu mă puteam opri să mă gîndesc, cu inima sfîşiată, la tot ce lăsasem în urmă, la acela care pîndea din odaia lui răsăritul soarelui, nădăjduind să mă vadă venind să-i spun că vreau să fiu a lui şi să rămîn lîngă el. Doream să fiu a lui, rîvneam să mă întorc şi încă nu era prea tîrziu. Îi mai puteam cruţa fiorul de amar al disperării ; eram sigură că fuga nu-mi fusese încă descoperită. Puteam să mă întorc, să fiu mîngîierea şi mîndria lui, să-l smulg din ghearele suferinţei, să-l opresc poate de la pieire. Oh, cum mă mai chinuia teama de singurătatea lui — mult mai mult decît de-a mea ! Părea o săgeată ce-mi pătrunsese în piept : mă sfîşia cînd încercam s-o smulg, mă durea cînd amintirea o înfigea mai adînc. În crînguri şi tufişuri, păsările începuseră să cînte : se arătau credincioase tovarăşelor lor, ele, simbolurile dragostei. Dar cine eram eu ? În toiul suferinţelor inimii şi-a străduinţelor încordate de a-mi îndeplini datoria, mi-era silă de mine însămi. Nu simţeam nici o mîngîiere în a-mi da mie însămi dreptate, nu simţeam nici o bucurie la gîndul că am fost în stare să mă respect : mi-am jignit, mi-am rănit, mi-am părăsit stăpînul. Mi se părea că-s cu adevărat vrednică de ură. Totuşi de întors nu mă mai puteam întoarce, nu mai puteam da nici un singur pas înapoi. Desigur că Dumnezeu însuşi mă călăuzea, căci durerea îmi călcase în picioare voinţa şi-mi înăbuşise conştiinţa. Am plîns amar, urmîndu-mi drumul singuratic ; mergeam repede, repede, ca un om în delir. Deodată mă cuprinse o slăbiciune, ce pornea dinăuntrul trupului, şi mi se strecura în

mădulare : căzui. Stătui pe jos cîtăva vreme apăsîndu-mi obrazul pe iarba umedă. Mă temeam, sau, mai bine zis, nădăjduiam să mor acolo, dar în curînd am izbutit să mă mişc ; m-am tîrît în genunchi şi pe mîini şi, în sfîrşit, m-am sculat mai hotărîtă ca oricînd să răzbat pînă la şosea.

Cînd ajunsei acolo, fui silită să mă aşez într-un tufiş ca să mă odihnesc ; auzii zgomot de roţi şi văzui o trăsură venind. Mă ridicai şi făcui semn cu mîna. Omul opri. Întrebai pe vizitiu unde merge ; îmi pomeni un loc îndepărtat, unde eram sigură că domnul Rochester nu avea cunoştinţe. Îl întrebai cît mi-ar cere să mă ia şi pe mine ; voia treizeci de şilingi. Îi spusei că n-am decît douăzeci. Se mulţumi şi cu atît. Cum trăsura era goală, îmi spuse că-mi dă voie să intru înăuntru. Portiera fu închisă şi pornirăm.

Iubite cititorule, deie Domnul să nu simţi niciodată ce am simţit eu ! Iar ochii tăi să nu verse niciodată un potop de lacrimi atît de fierbinţi şi sfîşietoare ca ale mele ! Fie ca rugăciunile tale să nu se înalţe niciodată spre cer atît de dureroase şi atît de deznădăjduite cum au fost cele pe care le şopteau buzele mele în ceasul acela ; niciodată să n-ai a te teme, ca mine, că eşti unealtă a răului împotriva celui pe care-l iubeşti din tot sufletul.

CAPITOLUL XXVIII

Au trecut două zile. Era o seară de vară. Vizitiul m-a dus într-un loc numit Whitcross, unde am coborît. Pentru banii pe care-i dădusem nu mă putea duce mai departe, iar eu nu mai aveam nici un singur șiling. Trăsura plecase și în clipa asta se afla la o milă departe de mine. Rămăsesem singură. Atunci mi-am dat seama că am uitat legătura în lada trăsurii, unde o pusesem pentru mai multă siguranță. Acolo rămăsese și acolo avea să rămînă : nu mai aveam nimic !

Whitcross nu e un oraș și nici măcar un cătun : nu-i decît un stîlp de piatră la răscrucea a patru drumuri. E văruit în alb, de bună seamă ca să poată fi văzut de departe și chiar pe întuneric. În vîrful acelui stîlp sînt patru brațe care arată la ce distanță se află diferite orașe. După cîte scrie acolo, orașul cel mai apropiat e la zece mile și cel mai depărtat la peste douăzeci. Numele bine cunoscute ale orașelor îmi arătară unde mă aflu : eram într-unul din ținuturile de centru și nord ale Angliei, plin de mlaștini și înconjurat de munți. În urmă, la dreapta, la stînga, erau bălți mari ; un lanț de munți se zărea foarte departe, dincolo de valea adîncă ce mi se întindea la picioare.

Populația e probabil rară. Nu se vedea nici picior de călător pe șoselele ce se întindeau spre cele patru puncte cardinale — largi, albe și singuratice ; fuseseră toate tăiate chiar prin mijlocul bălților și hățișurile creșteau dese și sălbatice, pînă la marginea lor. Totuși, întîmplarea ar fi putut să mîne pașii unui drumeț pe acolo, iar eu doream să nu fiu văzută. Străinii s-ar fi întrebat, firește, ce caut acolo și de ce stau în fața stîlpului plimbîndu-mă fără rost, ca și cînd m-aș fi rătăcit. Aș fi fost, poate întrebată și n-aș fi putut da decît răspunsuri care-ar fi părut de necrezut și-ar fi stîrnit bănuieli.

Nimic nu mă mai leagă de lume în clipa asta ; nici un farmec, nici o nădejde nu mă atrage spre semenii mei ; nici unul dintre cei care m-ar vedea n-ar avea un gînd bun sau o urare pentru mine. N-am pe nimeni altcineva decît natura, mama noastră a tuturor ; de aceea, la sînul ei îmi voi căuta odihna.

Am pornit drept prin hățiș și m-am îndreptat spre o scobitură pe care o zărisem la marginea bălților. M-am afundat pînă la genunchi în bălăriile întunecate, dese. În sfîrșit, într-un colț ascuns am găsit o stîncă de granit acoperită de mușchi. M-am așezat sub un colț al ei ; capul mi-era ocrotit de stîncă și deasupra se-ntindea numai cerul.

Chiar în ascunzătoarea aceea, mi-a trebuit cîtăva vreme ca să nu mai simt nici un fel de neliniște ; aveam o teamă nedeslușită ca vreo turmă de sălbăticiuni să nu se repeadă asupra mea, sau să nu mă descopere vreun vînător. Dacă vîntul bătea mai tare, priveam în jurul meu și-mi era frică să nu mă pomenesc deodată cu un taur sălbatic ; dacă auzeam șuieratul vreunei păsări, credeam că e un om. În cele din urmă, mi-am dat seama că

spaimele mele n-au nici un temei ; adînca tăcere care domnea în jur mă liniști, așa încît începui să-mi recapăt încrederea. Pînă atunci nu mă gîndisem ; nu făcusem decît să ascult, să privesc și să mă tem ; acum puteam din nou gîndi.

Ce trebuia să fac ? Unde trebuia să mă duc ? Oh, ce întrebări nesuferite pentru mine, care nu puteam face nimic și nu mă puteam duce nicăieri ! Picioarele mele zdrobite ar fi trebuit să străbată un drum lung pînă să dau de o așezare omenească ; doar milei oamenilor mă puteam adresa, ca să capăt un adăpost. Ar fi trebuit să stîrnesc simpatia silnică și nemulțumită a necunoscuților, să îndur deseori refuzul, pînă ce povestea mea să fie ascultată, pînă ce vreuna dintre nevoile mele să fie împlinită !

Atinsei tufișurile ; erau uscate și încă mai păstrau căldura primită de la arșița zilei de vară. Privii cerul ; era senin și o stea licărea chiar deasupra locului unde stam culcată. Roua cădea încet ; nu se simțea nici o adiere. Natura părea blîndă și bună cu mine. Îmi închipuii că mă iubea, așa surghiunită cum eram ; și atunci eu, care de la oameni puteam aștepta doar neîncredere, hulă și insultă, mă alipeam de ea cu o dragoste de fiică. Cel puțin în noaptea aceea aveam să-i fiu oaspete, așa cum îi eram copil ; mama o să mă găzduiască fără bani și fără să-mi ceară răsplată. Îmi rămăsese o singură bucățică de pîine, cumpărată cu ultimul meu gologan într-un oraș prin care trecusem la amiază. Văzui, ici și colo, afine coapte, strălucind prin tufișuri, ca niște boabe de antracit ; culesei un pumn și le mîncai cu pîine. Dacă nu mi-am potolit pe de-a-ntregul foamea, cel puțin mi-am înșelat-o cu masa aceea de pustnic. Cînd am terminat, mi-am făcut rugăciunea de seară și mi-am ales un loc de dormit.

Lîngă stîncă, hățișul era foarte des : cînd stam întinsă, picioarele mi se-afundau în el. Se înălța în amîndouă părțile și lăsa doar un loc strîmt prin care pătrundea aerul răcoros al nopții. Mi-am împăturit în două șalul și l-am întins deasupra mea drept cuvertură ; o mînă de mușchi îmi sluji de pernă. Astfel cuibărită, nu mi-a fost frig, cel puțin la căderea nopții.

Dacă n-ar fi fost mîhnirea ce mă copleșea, m-aș fi putut odihni în tihnă. Inima tristă, cu corzile rupte, sîngerînd din răni ascunse, nu mă lăsa să mă odihnesc. Tremuram pentru domnul Rochester și pentru soarta lui și mă cuprinse o nesfîrșită milă pentru el. Neputincioasă, ca o pasăre cu aripile frînte, mă străduiam zadarnic să zbor către stăpînul meu.

Chinuită de gînduri, m-am ridicat în genunchi. Noaptea se lăsase, cu stelele ei strălucitoare : era o noapte liniștită, tăcută, prea senină ca să nu alunge orice teamă. Știam că Dumnezeu e peste tot, dar firește că-i simțim mai deplin prezența cînd zidirile lui se înfățișează înaintea noastră în întreaga lor măreție ; și nicăieri nu citim mai desăvîrșit nemărginirea, atotputernicia și omniprezența celui prea înalt decît pe cerul senin al nopții unde luminile sale își împlinesc tăcute calea fără sfîrșit.

Îngenuncheasem să mă rog pentru domnul Rochester. Mi-am ridicat spre cer ochii încețoșați de lacrimi și-am zărit Calea Laptelui. Cu gîndul la acele lumi nenumărate care străjuiesc pe firmament nelăsîndu-ne să zărim decît o blîndă dîră de lumină, am simțit puterea și măreția lui Dumnezeu. Eram sigură că-și va mîntui lucrarea mîinilor sale și căpătam convingerea că așa după

cum lumea nu va pieri, nici vreunul dintre sufletele ce sînt podoaba ei nu va fi nimicit. Ruga mea fu deci un imn de mulţumire. Izvorul vieţii e şi mîntuirea sufletelor. Domnul Rochester era aşadar în siguranţă : el era al lui Dumnezeu şi Dumnezeu îl va ocroti. M-am ghemuit iar în culcuşul de la picioarele stîncii şi după puţină vreme somnul mă făcu să-mi uit durerea.

Dar în ziua următoare, Nevoia îmi apăru neiertătoare. Păsărelele îşi părăsiseră de mult cuiburile ; de mult albinele, folosind ceasurile dulci ale dimineţii, înainte ca roua să se usuce, culegeau nectarul florilor — şi cînd umbrele lungi ale zorilor se scurtară, cînd soarele îşi revărsă strălucirea asupra cerului şi a pămîntului, mă ridicai şi privii în jurul meu.

Ce zi liniştită, frumoasă şi caldă ! Ce pustietate aurită era bărăganul acela întins ! Totul strălucea în lumina soarelui. Aş fi vrut să pot trăi acolo. Văzui o şopîrlă alergînd pe stîncă ; o albină zumzăind printre dulcile afine. Aş fi vrut să mă prefac pe dată într-o albină sau într-o şopîrlă, ca să-mi găsesc hrana potrivită şi adăpost statornic acolo. Dar eram făptură omenească şi aveam cerinţele făpturii omeneşti : nu trebuia să zăbovesc acolo unde nimic nu le-ar fi putut împlini. Mă ridicai, privii culcuşul pe care-l părăsisem. Lipsită de orice nădejde în viitor n-aveam decît o singură dorinţă : aş fi vrut ca ziditorul meu să fi găsit cu cale ca în noaptea aceea, pe cînd dormeam, să-mi cheme la sine sufletul, pentru ca trupului meu obosit, izbăvit prin moarte de orice noi înfruntări cu soarta, să nu-i mai rămînă decît să putrezească şi să se amestece în pace cu ţărîna acestei pustietăţi. Dar viaţa era încă a mea, cu toate suferinţele, nevoile şi răspunderile ei. Trebuia să duc povara,

să îndur suferinţele, să primesc răspunderile. Am pornit la drum.

Odată ajunsă la Whitcross, am luat-o pe drumul cel mai ferit de soarele nemilos care-şi arunca văpăile din înaltul cerului. Doar lucrul ăsta mă hotărîse s-apuc pe-acolo. Am umblat mult timp şi cînd am socotit că mersesem destul şi că puteam, fără nici un fel de remuşcare, să cedez oboselii ce aproape mă doborîse, că-mi puteam îngădui să pun capăt sforţărilor aşezîndu-mă pe o piatră din preajmă şi să mă las în voia toropelii ce-mi cuprinsese inima şi mădularele — auzii deodată dangătul unui clopot de biserică.

M-am îndreptat spre locul de unde venea sunetul şi, în mijlocul unor coline romantice pe care cu un ceas în urmă nu le luasem în seamă, zării un cătun şi o clopotniţă. Valea din dreapta mea era acoperită de păşuni, de păduri şi lanuri de grîne ; un pîrîiaş şerpuia în mijlocul frunzişurilor, sclipind în felurite nuanţe de verde, printre grînele ce se coceau, prin pădurile umbroase şi pajiştile însorite. Fui trezită din visarea mea de un zgomot de roţi. Era o căruţă încărcată din greu, ce urca anevoie dealul ; puţin mai încolo zării două vaci şi pe paznicul lor. Mă simţeam aproape de munca şi viaţa omenească ; trebuia să mai lupt, să mă silesc să trăiesc şi să mă supun şi eu, ca atîţia alţii, trudei vieţii.

Am pătruns în sat pe la ceasurile două. La capătul singurei uliţe a cătunului se afla o prăvălioară în fereastra căreia se vedeau cîteva pîini. Tare aş mai fi vrut una ! „Asta m-ar mai întări, îmi zisei ; altfel, îmi va fi greu să merg mai departe." De cum m-am aflat din nou în mijlocul semenilor mei, dorinţa de a-mi recăpăta puterea se ivi iarăşi în inima mea. Mi-am dat seama că ar fi înjositor

să leşin de foame pe uliţa unui cătun. N-aveam nimic de dat în schimbul pîinii ? Mă gîndii. Purtam la git o mică eşarfă de mătase ; aveam mănuşile. Nu ştiam ce trebuie să faci cînd ai ajuns la aşa mare strîmtoare ; nu ştiam dacă vreunul din cele două lucruri avea să fie primit ; probabil că nu ; oricum, trebuia să încerc.

Intrai în prăvălie ; înăuntru era o femeie. Văzînd o persoană care i se părea îmbrăcată ca o doamnă, înaintă curtenitoare spre mine şi mă întrebă ce doresc. M-a cuprins ruşinea. Limba nu putu rosti fraza pregătită ; nu îndrăzneam să-i dau mănuşile aproape stricate, nici eşarfa mototolită ; de altfel, simţeam că e caraghios. O rugai numai să mă lase să stau puţin pe scaun, căci eram obosită. Înşelată în aşteptările ei, îmi îngădui cu răceală, arătîndu-mi un scaun pe care mă prăbuşii numaidecît. Îmi venea să plîng ; dar înţelegînd că nu era clipa prielnică pentru a mă lăsa cuprinsă de emoţie, mă stăpînii. Peste puţin o întrebai dacă existau în sat croitorese sau lenjerese.

— Da, îmi răspunse dînsa, trei sau patru. Tocmai bine pentru cît e de lucru.

Mă gîndii. Eram într-o situaţie cumplită. Stăteam faţă în faţă cu nevoia. N-aveam de nici unele, n-aveam prieteni, n-aveam bani. Trebuia să fac ceva. Dar ce anume ? Trebuia să mă adresez cuiva ? Dar cui ?

Nu ştie, prin împrejurimi, pe cineva care-ar avea nevoie de-o servitoare ?

Nu ; nu ştia.

Care-i îndeletnicirea cea mai de seamă prin partea locului ? Cu ce se ocupau oamenii ?

— Unii sînt fermieri ; mulţi lucrează la fabrica de ace a domnului Oliver şi la turnătorie.

— Domnul Oliver angajează şi femei ?

— Nu. Acolo-i treabă pentru bărbaţi.

— Dar femeile ce fac ?

— Nu ştiu, îmi răspunse ea. Ba o treabă, ba alta. Oamenii săraci se descurcă şi ei cum pot.

Întrebările mele păreau s-o obosească. Şi într-adevăr : ce drept aveam s-o sîcîi ? Veniră unul sau doi vecini ; fără îndoială că era nevoie de scaunul meu. Mi-am luat rămas bun şi am plecat.

O pornii pe uliţă, uitîndu-mă în dreapta şi în stînga la toate casele, dar nu găsii nici un pretext să intru în vreuna din ele. Am rătăcit mai bine de un ceas în jurul cătunului, cînd depărtîndu-mă, cînd apropiindu-mă iarăşi. Eram complet istovită şi suferearn îngrozitor de foame ; apucai pe-o potecuţă şi mă aşezai sub un gard viu, dar în curînd am pornit iar la drum, nădăjduind să găsesc ceva de mîncare sau să capăt măcar vreo desluşire. La capătul potecii, văzui o casă drăguţă, în faţa căreia era o grădiniţă de flori ce părea foarte bine îngrijită. Mă oprii. Cu ce rost m-aş putea apropia şi de ce aş atinge ciocanul sclipitor care atîrna lîngă uşă ? De ce ar dori stăpînii acestei case să-mi fie de folos ? Şi totuşi m-am apropiat şi am bătut. O tînără bine îmbrăcată şi cu privirea blîndă veni să-mi deschidă. Întrebai cu glas încet şi liniştit — căci în inimă nu mai aveam nici o nădejde, iar trupul mi-era sleit — dacă aveau nevoie de o servitoare.

— Nu, îmi răspunse dînsa, nu ţinem servitoare.

— N-ai vrea să-mi spui, urmai eu, unde-aş putea găsi de lucru ? Sînt străină şi nu cunosc pe nimeni aici. Aş face orice.

Dar nu era treaba acestei tinere să se gîndească la mine sau să-mi găsească un loc. De altfel, cîte îndoieli nu puteau trezi în ochii ei starea şi povestea mea ! Clătină din cap şi-mi spuse că-i pare

rău, dar nu-mi poate da nici o lămurire. Și ușa albă fu închisă — încetișor și politicos — dar fu închisă, lăsîndu-mă afară.

Dacă ar fi lăsat-o ceva mai mult deschisă, cred că i-aș fi cerșit o bucată de pîine. Decăzusem groaznic.

Nu mă puteam hotărî să mă întorc în satul acela sărac, unde, de altfel, nu aveam de ce nădăjdui să aflu vreun ajutor. Mă simțeam mai curînd atrasă spre pădurea ce se zărea în depărtare și al cărei frunziș des părea să te îmbie la odihnă ; dar eram atît de sfîrșită, de slabă, de sleită de foame, încît instinctul mă îndemna să rătăcesc în jurul locuințelor, pentru că acolo aveam mai mulți sorți să găsesc ceva de mîncare. Singurătatea n-ar mai fi fost singurătate, iar odihna n-ar mai fi fost odihnă, atita vreme cît foamea își înfigea — ca un vultur — pliscul și ghearele în coastele mele.

Mă apropiam de case, plecam, mă întorceam, apoi mă îndepărtam din nou, alungată neîncetat de gîndul că nu pot cere nimic, deoarece n-am dreptul să cred că suferințele mele ar putea interesa în vreun fel pe cineva. Ziua trecea și eu rătăceam ca un cîine de pripas turbat de foame ; străbătînd un lan, am zărit înaintea mea clopotnița bisericii și într-acolo m-am îndreptat. Lîngă cimitir, în mijlocul unei grădini, văzui o căsuță arătoasă și mă gîndii că trebuie să fie casa parohială. Mi-am adus aminte că străinii care vin într-un loc unde nu cunosc pe nimeni și caută de muncă, se îndreaptă uneori către preot să afle sfaturi și ajutor. Menirea preotului e să ajute — cel puțin cu sfaturile — pe toți acei ce vor să se ajute singuri. Mi se părea că aveam dreptul să caut un sfat. Prinzînd curaj, mi-am adunat puținele puteri ce-mi mai rămăseseră și-am ajuns la casa

aceea : bătui la ușa bucătăriei. O bătrînă veni să-mi deschidă : o întrebai dacă acolo e casa parohială.

— Da.

— Părintele e acasă ?

— Nu.

— Se întoarce curînd ?

— Nu, nu-i în sat.

— A plecat departe ?

— Nu prea departe, să fie vreo trei mile. Tatăl său a murit pe neașteptate. E la Marsh-End și de bună seamă n-o să se întoarcă decît peste vreo cincisprezece zile.

— Părintele nu-i cumva căsătorit ? Stăpîna casei nu-i aici ?

Nu, în afară de ea, care era îngrijitoarea, nu se mai afla nimeni. Ei nu-i puteam cere ajutor : nu puteam încă să cerșesc ; și mă tîrîi din nou mai departe. Îmi scosei iarăși eșarfa de mătase și pîinea din prăvălioară îmi veni în minte. O, dacă aș fi avut numai o coajă de pîine, o bucățică doar, să-mi potolesc chinurile foamei ! Instinctiv, mă întorsei în sat. Revăzui prăvălia și intrai. Cu toate că femeia nu era singură, îndrăznii s-o rog :

„Vrea să-mi dea o pîinișoară în schimbul eșarfei de mătase ?"

Mă privi bănuitoare :

„Nu, n-a făcut niciodată un astfel de tîrg."

Aproape deznădăjduită, îi cerui jumătate de pîinișoară. Și-acum mă refuză, zicînd că :

„Cum poate ea să știe de unde am eșarfa ?"

„N-ar vrea să ia mănușile ?"

„Nu ! ce să facă ea cu ele ?"

Dar nu-i plăcut să vorbești de astfel de amănunte, cititorule. Unii spun că e o desfătare să te gîndești la dureri trecute : în ce mă privește,

mă doare cumplit cînd îmi amintesc aceste zile de restrişte : degradarea morală îmbinată cu suferinţa fizică alcătuiesc o amintire prea apăsătoare ca să revii cu inima uşoară asupra ei. Nu osîndeam pe nici unul dintre acei care mă alungau ; simţeam că trebuia să mă aştept la asta şi că n-o puteam înlătura. Un cerşetor obişnuit e deseori privit cu suspiciune : unul bine îmbrăcat, e suspectat fără doar şi poate. E adevărat că ceream de lucru ; dar cine era dator să-mi găsească ? Fireşte că nu cei care mă vedeau pentru prima oară şi nu ştiau nimic despre mine. În ce-o priveşte pe femeia care nu voise să ia eşarfa mea în schimbul unei pîini, avea toată dreptatea dacă propunerea i se părea dubioasă ori schimbul neavantajos. Dar să mă opresc aci ; mi-e silă să mai vorbesc despre asta.

Puţin înainte de a se înnopta, trecui pe lîngă o casă de ţăran. Gospodarul şedea în pragul uşii şi-şi lua cina lui alcătuită din pîine şi brînză. M-am oprit şi am spus :

— Eşti bun să-mi dai şi mie o bucată de pîine ? sînt lihnită de foame.

M-a privit cu uimire şi fără să-mi răspundă nimic a tăiat o felie mare şi mi-a dat-o. Cred că nu mă luase drept o cerşetoare, ci mă socotise o doamnă foarte originală care poftea la pîinea lui neagră. Cum am ieşit din raza vederii lui, m-am aşezat pe iarbă şi am mîncat-o.

Neavînd nădejde să găsesc adăpost sub vreun acoperămînt, m-am dus să caut unul în pădurea de care am pomenit ; dar am avut o noapte rea : încercările mele de-a mă odihni au fost zadarnice. Pămîntul era umed şi aerul rece ; în mai multe rînduri m-au trezit zgomote de paşi şi-am fost silită să-mi schimb locul ; nu eram nici liniştită, nici nu mă simţeam în siguranţă. Înspre dimineaţă

dădu o ploaie şi toată ziua fu umedă. Nu-mi cereţi, cititorilor, să vă spun în mod amănunţit cum mi-am petrecut ziua ; ca şi în ajun, cerui de lucru şi fui alungată ; ca şi în ajun, răbdai de foame. Toată ziua n-am mîncat decît o singură dată. Trecînd prin faţa unei case, am văzut o fetiţă care voia să arunce resturi de *porridge* rece în troaca porcului.

— Vrei să mi le dai mie ? am rugat-o eu.

Fetiţa m-a privit mirată.

— Mamă, strigă ea, uite o femeie care îmi cere *porridge*-ul ăsta.

— Dă-i-l, fetiţo, dacă e o cerşetoare, răspunse un glas din casă. Porcului nu-i trebuie aşa ceva.

Copilul îmi goli în căuşul mîinilor aluatul rece şi vîrtos. Îl mîncai cu lăcomie.

Cînd înserarea jilavă se lăsase de-a binelea, ajunsei pe o cărare singuratică şi mă plimbai pe ea mai bine de un ceas.

„Puterile mă părăsesc, îmi zisei : simt că în curînd n-am să mai pot merge. Voi petrece şi noaptea asta ca o surghiunită ? Ce mă fac dacă plouă prea tare şi va trebui să-mi pun capul pe pămîntul rece şi ud ? Mă tem că n-o să am încotro, fiindcă nimeni nu va voi să mă primească. Dar voi trece prin chinuri de-a dreptul îngrozitoare, aşa torturată de foame, de frig, mîhnită şi cuprinsă de deznădejde cum sînt ! Se prea poate să mor pînă mîine dimineaţă. Şi de ce oare nu mă pot împăca eu cu gîndul morţii ? De ce mă zbat să păstrez o viaţă fără nici un preţ ? Fiindcă ştiu că domnul Rochester mai trăieşte încă, sau cel puţin aşa cred ; apoi, pentru că fiinţa mea se răzvrăteşte la gîndul de a muri de frig şi de foame. Oh ! Pronie cerească, mai dă-mi încă puţină putere ! Ajută-mă, călăuzeşte-mă !“

Privirile-mi împăienjenite rătăciră asupra îm-

prejurimilor întunecate și cețoase. Îmi dădui seama că rătăcind de colo pînă colo mă depărtasem de sat. Nu-l mai vedeam. Chiar lanurile care-l înconjurau pieriseră. Pe cărări ocolite și singuratice mă apropiasem iar de întinderea mlaștinilor, iar între mine și colina umbrită nu mai erau decît fîșii de pămînt aproape tot atît de sălbatice și neroditoare ca și hățișurile pe care le cunoșteam.

„Prea bine, mai bine să mor aici, decît pe o uliță sau pe un drum umblat, cugetai eu. Și-i mult mai bine să-mi smulgă corbii carnea de pe oase — dacă sînt corbi pe aici — decît să fiu cetluită într-un sicriu de danie și să putrezesc într-un mormînt de sărac."

Mă îndreptai deci spre coline. Ajunsei repede acolo. Nu mă gîndeam decît să găsesc un loc mai ferit unde să fiu, dacă nu în siguranță, cel puțin ascunsă. Dar toată întinderea, cît vedeai cu ochii, era netedă ca-n palmă. Numai culorile se schimbau, din loc în loc : verde — acolo unde creșteau mușchiul și trestia, negru — prin părțile unde pe pămîntul uscat sălășluia numai moartea. Cum întunericul creștea treptat, deabia mai puteam distinge alternarea petelor întunecoase și luminoase, căci culorile dispărură o dată cu lumina zilei.

Privirile îmi mai rătăceau încă pe colinele mohorîte și pe marginile mlaștinii, pierzîndu-se în necuprinsul celei mai sălbatice priveliști, cînd deodată răsări o lumină, departe, între stînci și smîrcuri. „E un *ignis fatuus* [1]", fu primul meu gînd și așteptai să se stingă îndată. Dar lumina strălucea mereu, fără să se îndepărteze și fără să se apropie. „O fi aprins cineva un foc de buruieni ?" m-am

[1] Metanul, care emană din bălți ca produs al putrezirii unor substanțe organice, arde cîteodată cu flacără vie, al cărei nume latinesc e *ignis fatuus*.

întrebat atunci, așteptîndu-mă să-l văd cum se-ntețește. Observînd însă că nici nu se întinde, nici nu se micșorează, am înțeles că acolo trebuie să fie fereastra luminată a unei case. „Dar chiar dacă-i așa, tot n-am să pot ajunge vreodată acolo, îmi zisei. E mult prea departe, și, la un pas de mine dacă ar fi, la ce mi-ar folosi ? N-aș putea decît să bat din nou la o ușă, ca să văd cum mi se închide în nas."

M-am culcat pe locul unde mă găseam și mi-am lipit obrazul de pămînt. Am stat liniștită cîtva timp ; vîntul sufla pe deasupra colinei și pe deasupra mea, apoi murea gemînd în depărtare ; ploaia se porni deasă și mă udă pînă la piele. Dacă m-ar fi-nțepenit cu totul, ajungînd repede la amorțirea prietenoasă a morții, n-ar fi avut decît să toarne într-una : n-aș fi simțit frigul. Dar carnea mea încă vie se înfiora de răceala stropilor. După puțină vreme, mă ridicai.

Lumina era tot acolo : licărea slab prin ploaie, dar continua să străpungă întunericul. Mă străduii să umblu din nou ; încet-încet îmi tîram într-acolo picioarele istovite. Trecui de colină, străbătînd o mlaștină, peste care iarna nu s-ar fi putut trece și care chiar atunci, în miezul verii, era moale și vîscoasă. Căzui de două ori, dar mă ridicai și-mi adunai puterile. Toată nădejdea mea era lumina aceea : cu orice preț trebuia să ajung la ea.

După ce trecui de mlaștină, zării în mijlocul cîmpului o dîră albă. Mă apropiai : era un drum sau o potecă ce ducea de-a dreptul spre lumina ce licărea pe o înălțime, înconjurată cu un pîlc de copaci. Atît cît îmi îngăduia întunericul să le deslușesc forma și frunzișul, mi se părură a fi niște brazi. Cînd mă apropiai mai mult, steaua mea dispăru. Între ea și mine se pusese o stavilă.

întinsei mîna să-mi dau seama ce-i masa aceea întunecoasă din fața mea și dădui de pietrele zgrunțuroase ale unui zid scund, pe deasupra căruia exista ceva ca un grilaj, iar înăuntru un gard viu cam tot atît de înalt. Mergeam bîjbîind. Deodată ceva alb, mare, îmi izbi iar ochii : era poarta. I-am atins clanța și poarta lunecă ușor în țîțîni. De fiecare parte străjuia cîte un tufiș fumuriu, probabil ilică sau tisă.

Pătrunsei înăuntru și, strecurîndu-mă printre boschete, zării o căsuță neagră, scundă și destul de lungă ; dar nu mai văzui lumina călăuzitoare ; totul se cufundase în întuneric. Cei din casă se culcaseră oare ? Tare mi-era teamă că da.

Căutînd ușa, dădui de un colț al zidului ; mă întorsei și atunci raza blîndă se ivi din nou prin ochiurile rombice ale unei ferestruici cu zăbrele ; ferestruica asta era cam la un metru de pămînt și părea și mai mică din pricina unei iedere sau vreo altă plantă agățătoare ale cărei frunze dese acopereau toată latura asta a casei. Deschizătura era atît de îngustă și de ferită, încît cei din casă socotiseră de prisos să mai pună obloane sau perdele. Mă oprii. Dînd la o parte frunzișul, putui să văd tot ce se petrecea înăuntru. Zării deslușit o odaie cu pămînt pe jos, strălucind de curățenie ; pe o poliță de nuc erau așezate cîteva tacîmuri de cositor în care se răsfrîngea strălucirea roșiatică a unui foc de turbă : un ceas, o masă mare albă și cîteva scaune se mai aflau înăuntru. Raza care mă călăuzise pornea de la o lumînare ce ardea pe masă ; la lumina ei, o femeie în vîrstă, cu chipul cam aspru, dar de o curățenie desăvîrșită, ca de altfel toate lucrurile ce o înconjurau, împletea un ciorap.

Observai toate aceste amănunte în grabă, căci n-aveau nimic deosebit. Lîngă cămin, zării stînd la căldură, în pacea aceea trandafirie, un grup mai interesant. Două tinere gingașe — adevărate domnișoare din lumea mare — ședeau, una într-un balansoar și alta pe un scăunel. Amîndouă erau în doliu mare și croiala rochiilor lor negre de crep le scotea în relief albeața gîtului și a obrazului. Un bătrîn cîine de vînătoare, culcat la picioarele lor, își odihnea capul lui mare pe genunchii uneia dintre fete ; o pisică neagră era cuibărită în poala celeilalte.

Mi se părea ciudat să văd asemenea tinere într-o bucătărie atît de modestă ! Cine erau ? Nu puteau fi copiii femeii care lucra la masă, fiindcă ea avea înfățișarea unei țărănci, iar fetele, dimpotrivă, păreau delicate și distinse. Niciodată nu văzusem chipuri ca ale lor, și totuși, privindu-le, trăsăturile amîndorura mi se păreau cunoscute. N-aș fi putut spune că erau frumoase : erau prea palide și prea serioase ca să li se potrivească acest cuvînt. Cînd fiecare se aplecă asupra cărții ce-o avea în mînă, înfățișarea lor gînditoare părea aproape aspră. Pe o măsuță așezată între ele, am zărit încă o lumînare și două volume mari, pe care le răsfoiau din cînd în cînd, părînd a le compara cu cărțile mai mici pe care le citeau, asemeni cuiva care s-ar sluji de dicționar. Scena era complet mută și te făcea să crezi că toate personajele sînt umbre, iar odaia în care ardea focul un simplu tablou. Liniștea era atît de mare, că auzeam tăciunii căzînd sub grătar și tictacul ceasului din colțul întunecat ; mi se părea că aud chiar clinchetul iglițelor bătrînei. De aceea, cînd un glas rupse tăcerea, cuvintele ajunseră la mine destul de limpezi :

— Ascultă, Diana, exclamă deodată una dintre harnicele școlărițe. Franz și bătrînul Daniel stau noaptea împreună și Franz povestește un vis din care s-a deșteptat îngrozit. Ascultă !

Și cu glas scăzut începu să citească ceva din care nu pricepui nici un singur cuvînt. Era o limbă străină, dar nu era nici franceză, nici latină. N-aș putea spune dacă era greacă sau germană.

— E o scenă puternică, zise ea, cînd sfîrși. Îmi place.

Cealaltă tînără, care înălțase capul să-și asculte sora, repetă, privind focul, o frază din ceea ce se citise. Mai tîrziu am învățat limba aceea și am avut și cartea în mînă. Am să citez deci acum fraza, deși cînd am auzit-o prima dată mi s-a părut un sunet de alămuri, lipsit de orice înțeles : *„Da trat hervor Einer, anzusehen wie die Sternennacht.“* [1]

— Da, e foarte frumos ! exclamă fata și ochii ei negri și adînci scînteiară. Acum ia aminte la un arhanghel aspru și înfricoșat. Rîndurile astea prețuiesc cît o sută de pagini de vorbărie : *„Ich wäge die Gedanken in der Schale meines Zornes und die Werke mit dem Gewichte meines Grimmas“*. [2] Îmi place !

Amîndouă tăcură din nou.

— E vreo țară unde se vorbește așa ? întrebă bătrîna, ridicînd ochii de pe împletitură.

— Da, Hannah. Există o țară mult mai întinsă decît Anglia, unde toți vorbesc așa.

---

[1] Atunci, păși înainte unul dintre ei, care părea o stea a nopții (germ.).

[2] Cîntăresc gîndurile în balanța furiei și faptele cu greutatea mîniei mele (germ.)

— Tare mă mir cum s-or fi înțelegînd oamenii p-acolo. Dar dacă v-ați duce una din voi în țara aceea, ați pricepe ce vorbesc ?

— S-ar putea să înțelegem ceva, dar nu tot, fiindcă nu sîntem așa de învățate cum ne crezi, Hannah. Nu vorbim germana și nici nu putem citi decît slujindu-ne de dicționar.

— Și ce folos aveți din asta ?

— Vrem să dăm mai tîrziu lecții de germană sau, cum se spune, să predăm primele noțiuni. Atunci o să cîștigăm mai mulți bani decît acum.

— S-ar putea. Da acu nu mai învățați : pentru astă-seară e destul.

— Așa cred și eu ; sînt obosită ; și tu, Mary ?

— Teribil ; la urma urmei e o muncă grea să înveți o limbă fără alt profesor decît lexiconul.

— Oh, da ; mai ales o limbă așa de grea ca germana asta încîlcită, dar frumoasă totuși. Oare cînd o să se întoarcă St. John ?

— Fără îndoială că n-o să mai zăbovească mult. E tocmai zece, zise fata, scoțînd un mic ceas de aur de la centură. Plouă tare. Hannah, vrei să fii bună să vezi dacă nu s-a stins focul din salon ?

Femeia se ridică și deschise ușa prin care se zărea nedeslușit un coridor ; o auzii ințețind focul într-o odaie alăturată și se întoarse numaidecît.

— Vai, copii ! exclamă ea. Îmi face rău cînd mă duc acum în odaia asta ; e atît de tristă, cu jilțul cel mare gol, împins într-un colț.

Își șterse ochii cu șorțul și fetele, pînă atunci grave, deveniră triste de-a binelea.

— Pentru el e mai bine acolo unde e, urmă Hannah. N-ar trebui să-l dorim să fie din nou aici. Și apoi, nici nu poți avea o moarte mai ușoară decît a avut dînsul.

— Zici că n-a pomenit niciodată de noi ? întrebă una dintre fete.

— N-a avut vreme, odorul meu. Sărmanul vostru tată s-a stins într-o clipă. Cu o zi înainte i-a fost cam rău, dar nu era nimic grav, și cînd domnul St. John l-a întrebat dacă vrea să trimită după voi, a început să rîdă. A doua zi — acum două săptămîni — spunea că parcă simte o greutate la cap ; s-a dus să se culce, și nici că s-a mai sculat. Cînd a intrat fratele vostru în odaie, l-a găsit aproape țeapăn. Oh, copii ! E cel de pe urmă dintre oamenii care au fost odată, căci dumneavoastră și domnul St. John sînteți altfel, semănați cu mama dumneavoastră, care era aproape tot atît de învățată. La chip era aidoma cu Mary ; Diana seamănă mai mult cu tatăl.

Mie mi se părea că cele două surori semănau atît de mult, încît nu înțelegeam deosebirea pe care servitoarea (căci îmi dădusem seama că era servitoare) o făcea între ele. Amîndouă erau blonde și mlădioase ; fețele amîndurora erau pline de distincție și inteligență. E adevărat că părul uneia părea ceva mai închis decît al celeilalte și că nu se pieptănau la fel : buclele castaniu deschis ale lui Mary erau despărțite printr-o cărare în creștet și pieptănate lins ; șuvițele mai întunecate ale Dianei îi acopereau gîtul cu bucle dese. Bătu ceasul zece.

— Sînt sigură că vreți să mîncați, zise Hannah. Domnul St. John o să mănînce cînd s-o întoarce.

Începu să pună masa. Fetele se ridicară și părură că vor să treacă în salon. Pînă atunci le privisem cu atîta încordare, purtarea și discuția lor îmi trezise într-atît interesul, încît aproape uitasem starea jalnică în care mă aflam : dar acum îmi amintii de ea și, prin contrast, o văzui și mai dureroasă,

și mai deznădăjduită. Mi se părea cu totul peste putință să înduioșez pe locuitorii acestei case, să-i conving că nevoile și suferințele mele nu erau o minciună și să-i îndemn să-mi pună capăt rătăcirilor ! Cînd înaintai spre ușă și bătui șovăielnic, înțelesei că acest ultim gînd era o adevărată nălucire. Hannah veni să-mi deschidă.

— Ce vrei ? mă întrebă ea uimită, cercetîndu-mă la lumina lumînării.

— Pot vorbi cu stăpînele dumitale ? întrebai eu.

— Mai bine spune-mi mie ce vrei. De unde vii ?

— Sînt străină.

— Ce cauți aici la ora asta ?

— Aș vrea un adăpost pentru noapte într-un șopron sau în altă parte și o bucată de pîine să-mi potolesc foamea.

Se întîmplă lucrul de care mă temeam : chipul ei exprima numai neîncredere.

— O să-ți dau o bucată de pîine, zise ea după o pauză, dar nu putem găzdui o hoinară. Așa ceva nu se cade.

— Lasă-mă să vorbesc cu stăpînele dumitale.

— Nu. Ce să facă ele pentru dumneata ? Nu trebuie să cutreieri drumurile la ceasul ăsta ; nu-i bine.

— Dar unde să mă duc dacă mă izgonești ? Ce să fac ?

— Oh, sînt sigură că știi unde să te duci și ce să faci. Tot ce te sfătuiesc e să nu faci nimica rău. Uite un penny ; acum pleacă...

— Un penny nu mă poate hrăni și n-am putere să merg mai departe. Nu-mi închide ușa, te rog din suflet, pentru numele lui Dumnezeu !

— Trebuie ; plouă în casă...

— Spune-le domnișoarelor că aș vrea să le vorbesc, lasă-mă să le văd...

— Nu, nici să nu te gîndești. Nu ești femeie de treabă, altfel n-ai face atîta tărăboi. Pleacă !

— Dar am să mor, dacă mă gonești !

— Lasă că nu mori. Mă tem că ai vreun gînd rău de dai tîrcoale noaptea pe la casele oamenilor. Dacă după tine vor să vină niște hoți sau alți oameni de soiul ăsta, spune-le că nu sîntem singure acasă ; avem cu noi un bărbat, cîini și puști.

Cu aceste cuvinte, servitoarea cinstită, dar neînduplecată trînti ușa și trase zăvorul pe dinăuntru.

Eram în culmea suferințelor mele. Un fior de durere nespusă îmi sfîșie și-mi zdrobi inima. Mă cuprinse o adîncă deznădejde. Eram cu adevărat sfîrșită ; nu mai puteam face un pas. Mă prăbușii pe treptele ude. Gemeam, îmi frîngeam mîinile, plîngeam, pradă unui chin năprasnic. Oh, vedenia aceea a morții ! Ceasul de pe urmă se apropia într-o asemenea spaimă ! Vai, cît de singură eram și cît de prigonită de semenii mei ! Nu-mi pierdusem numai nădejdea, ci mă părăsise și curajul — pentru o clipă cel puțin ; dar curînd m-am străduit să fiu din nou tare.

„Nu pot decît să mor, dar cred în Dumnezeu și încerc să aștept în tăcere împlinirea voii sale."

Aceste cuvinte nu le gîndisem numai, ci le și rostisem cu glas tare. Înăbușindu-mi întreaga suferință în adîncul sufletului, mă sforțai — o silii să rămînă acolo, liniștită și mută.

— Toți oamenii trebuie să moară, zise un glas foarte aproape de mine ; dar nu toți sînt osîndiți la o moarte timpurie și dureroasă ca a dumitale, dacă ar trebui să mori înaintea ușii acesteia.

— Cine sau ce a vorbit ? întrebai eu speriată de glasul neașteptat și nemaifiind în stare să nutresc vreo speranță. Zării o siluetă lîngă mine, dar bezna nopții și slăbiciunea ochilor mă împiedicau să văd cine era. Noul-venit bătu tare și prelung în ușă.

— Dumneata ești, domnule St. John ? strigă Hannah.

— Da, da ; deschide repede.

— Trebuie să fii ud pînă la piele și ți-o fi tare frig pe o noapte ca asta ! Intră ! Surorile dumitale sînt neliniștite. Cred că sînt oameni răi care ne dau tîrcoale. Adineauri a fost aici o cerșetoare. Ia te uită : mai e culcată aici ! Hai ! Ridică-te ! Mai mare rușinea ! Pleacă !

— Taci, Hannah ! Trebuie să vorbesc cu femeia asta. Dumneata ți-ai făcut datoria, gonind-o ; lasă-mă să mi-o fac și eu pe a mea, aducînd-o înăuntru. Eram foarte aproape. Am auzit ce-ai vorbit cu ea. Cred că-i un caz cu totul special, care cere să fie cercetat cu luare aminte. Domnișoară, ridică-te și intră înaintea mea în casă.

M-am supus cu greutate. Peste puțin ședeam în fața focului din bucătăria strălucitoare de curățenie. Eram sfîrșită, tremuram și îmi dădeam seama că înfățișarea mea, după ce fusesem bătută de vînt și de ploaie, nu putea fi decît înfricoșătoare și dezordonată. Cele două tinere, domnul St. John, fratele lor și bătrîna servitoare, toți aveau ochii ațintiți asupra mea.

Auzii pe cineva întrebînd :

— Cine-i, St. John ?

— Nu știu ; am găsit-o în fața ușii, răspunse el.

— E palidă, zise Hannah.

— Palidă ca moartea sau ca lutul, spuse cineva. Așezați-o pe un scaun, altfel se prăbușește.

Într-adevăr, eram amețită. M-am clătinat ; dar mi s-a dat un scaun. Știam ce se petrece în jurul meu, numai că nu puteam vorbi.

— Poate că puţină apă i-ar face bine. Hannah, du-te de adu apă. Uite ce slabă e. I-a pierit tot sîngele din obraji !

— Parcă-i o stafie !

— E bolnavă, sau e doar lihnită de foame ?

— Cred că-i e foame. Hannah, e lapte acolo ! Dă-mi şi o bucată de pîine.

Diana (o recunoscui după buclele lungi ce le văzui proiectate de lumina focului în clipa cînd se aplecă spre mine) rupse o bucată de pîine, o muie în lapte şi mi-o apropie de buze. Obrazul îi era foarte aproape de al meu ; trăsăturile ei trădau milă, iar respiraţia ei precipitată, simpatie. Cînd îmi spuse : „Încearcă să mănînci", am simţit în acele cuvinte simple o emoţie ce fu pentru mine ca un balsam.

— Da, încearcă, repetă Mary cu blîndeţe, scoţîndu-mi pălăria leoarcă şi ridicîndu-mi puţin capul.

Gustai din ce-mi ofereau, întîi fără putere, apoi cu nesaţ.

— Nu prea mult deodată, opriţi-o, zise fratele. E destul, şi dădu deoparte pîinea şi ceaşca cu lapte.

— Încă puţin, St. John, uite cu ce poftă se uită !

— Nu acum, surioară. Vezi dacă poate vorbi : întreab-o cum o cheamă ?

Simţii că pot vorbi şi răspunsei :

— Mă numesc Jane Elliott.

Temîndu-mă mai mult ca oricînd să nu fiu descoperită, mă hotărîsem dinainte să iau acest nume fals.

— Şi unde stai ? Unde-ţi sînt prietenii ?

Tăcui.

— Putem trimite după cineva pe care-l cunoşti ?

Clătinai din cap.

— Ce ne poţi spune despre dumneata ?

Acum, cînd trecusem pragul acestei case şi mă aflam înaintea celor ce-o locuiau, nu mă mai simţeam alungată, hoinară şi proscrisă. De aceea, îndrăznii să mă descotorosesc de aspectul meu de cerşetoare şi să-mi reiau, în acelaşi timp, înfăţişarea şi purtările fireşti. Îmi mai revenisem, şi, cînd domnul St. John îmi ceru amănunte pe care eram prea slabă să le dau, îi răspunsei, după o scurtă pauză :

— Domnule, astă-seară nu-ţi pot da nici un fel de amănunte.

— Dar atunci, reluă dînsul, ce-ai vrea să fac pentru dumneata ?

— Nimic, am răspuns.

Puterile nu-mi îngăduiau să dau decît răspunsuri scurte. Diana fu cea care vorbi :

— Vrei să spui, zise ea, că ţi-am dat tot ce aveai nevoie şi că te putem lăsa să pleci pe o noapte ca asta ?

O privii. Înfăţişarea ei era deosebită şi arăta în acelaşi timp putere şi bunătate. Prinsei deodată curaj. Răspunzînd printr-un zîmbet privirii ei pline de milă, le-am spus :

— Am încredere în dumneavoastră. Ştiu că chiar dacă aş fi un cîine vagabond şi fără stăpîn, tot nu m-aţi alunga în noaptea asta de lîngă vatra voastră, aşa că nu mi-e teamă. Faceţi ce vreţi cu mine, dar iertaţi-mă dacă azi nu vă pot vorbi mai mult ; răsuflarea mi se taie şi, de cîte ori vorbesc, un spasm îmi strînge beregata.

Cîteşitrei mă priviră şi rămaseră tăcuţi.

— Hannah, zise în sfîrşit domnul St. John, las-o aici şi n-o mai întreba nimic. Peste zece minute dă-i restul de lapte şi pîine. Mary şi Diana, veniţi cu mine în salon. O să stăm de vorbă.

Ieșiră. În curînd una din fete, n-aș putea spune care, se întoarse.

Stînd în preajma focului înviorător din cămin, mă cuprinse o amorțeală plăcută. Tînăra vorbi încet cu Hannah, dîndu-i cîteva porunci ; după puțină vreme, izbutii, cu ajutorul servitoarei, să urc scara. Îmi scoaseră veșmintele ude și peste puțină vreme trupul meu amorțit se odihnea într-un pat cald, uscat. Mulțumii lui Dumnezeu simțind, cu toată oboseala nesfîrșită, văpaia unei bucurii plină de recunoștință — și adormii.

CAPITOLUL XXIX

Îmi aduc aminte foarte nedeslușit de cele vreo trei zile și trei nopți ce urmară. Mai păstrez amintirea cîtorva simțăminte încercate atunci, dar puține gînduri și fapte mi-au mai rămas în minte. Știam că mă aflu într-o odăiță mică și într-un pat îngust. Mi se părea că prinsesem rădăcini în acel pat, căci stăteam nemișcată ca o piatră și dacă cineva m-ar fi smuls de acolo, ar fi însemnat aproape să mă ucidă. Nu-mi dădeam seama de scurgerea vremii, nu știam cînd e dimineață, cînd vine amiaza sau se lasă noaptea. Vedeam cînd intră sau iese cineva din odaie și puteam chiar spune cine anume e. Înțelegeam ce se spunea cînd cel care vorbea se afla lîngă mine ; dar nu puteam răspunde : mi-era cu neputință să deschid gura sau să fac vreo mișcare. Hannah mă vizita cel mai des. Nu-mi făcea plăcere s-o văd. Simțeam că ar fi vrut să scape de mine, că nu înțelegea nici starea mea, nici împrejurările prin care ajunsesem aici și că nu prea mă avea la inimă. Diana și Mary intrau în odaie o dată sau de două ori pe zi și le auzeam șoptind lîngă mine fraze ca acestea :

— Ce bine-i că am lăsat-o să intre !

— Da. Altfel, dacă ar fi stat toată noaptea afară,

cu siguranță a doua zi am fi găsit-o moartă. Cine știe prin cîte o fi trecut !

— Cred că prin încercări ciudate. Sărmana pribeagă ! E atît de palidă și de istovită !

— După cum vorbea, cred că-i o fată bine crescută și cu educație. Veșmintele pe care le-a dezbrăcat, deși pătate și ude, erau fine și aproape noi.

— Are o figură ciudată ; așa slabă și cu privirea rătăcită cum e, îmi place totuși. Îmi închipui că trebuie să aibă o fizionomie plăcută.

N-am auzit niciodată un cuvînt de regret pentru găzduirea ce mi-o oferiseră ; niciodată n-au arătat față de mine neîncredere sau dușmănie. Asta îmi făcea foarte bine.

Domnul St. John nu veni să mă vadă decît o singură dată : mă privi și spuse că starea mea de letargie era o reacție firească după o oboseală prea mare și prelungită. După părerea lui, nu ar fi fost nevoie să se trimită după doctori, întrucît era neîndoielnic că organismul singur o să lucreze mai bine. Adăugă că nervii îmi fuseseră grav zdruncinați și aveau nevoie de odihnă îndelungată ; că nu sufeream de nici o boală și că întremarea mea, o dată începută, va fi grabnică. Spuse aceste lucruri în puține cuvinte și cu glas domol. După o pauză, adăugă cu tonul unui om puțin obișnuit să-și împărtășească sentimentele :

— O fizionomie neobișnuită, și care, fără îndoială, nu arată nici vulgaritate, nici josnicie.

— Dimpotrivă, răspunse Diana. La drept vorbind, St. John, mă simt atașată de această biată ființă ; aș vrea să poată rămîne pentru totdeauna aici.

— De bună seamă că n-o să se poată, răspunse domnul St. John. O să vedeți că trebuie să fie vreo tînără *lady* care, avînd cine știe ce neînțelegeri cu ai săi, i-a părăsit fără să se gîndească mult. Dacă n-o fi prea încăpățînată, o să izbutim s-o redăm alor ei : citesc însă pe chipu-i o voință atît de dîrză, încît mă îndoiesc de izbîndă.

Mă privi cîteva clipe, apoi adăugă :

— Chipul ei trădează o fire foarte simțitoare, dar nu-i de loc frumoasă.

— E atît de bolnavă, St. John !

— Bolnavă sau nu, nu poate fi drăguță. Are trăsături lipsite cu totul de farmec și de armonie.

A treia zi mă simții mai bine ; a patra zi, putui să vorbesc, să mă mișc, să mă ridic în pat și să mă întorc de pe o parte pe alta. Hannah îmi dăduse puțin arpacaș și pîine prăjită. Cred că era aproape de ora mesei. Mîncasem cu plăcere. Hrana asta mi se părea bună, lipsită de gustul sălciu cu care febra îmi otrăvise pînă atunci tot ce înghițisem. Cînd Hannah plecă, mă simții relativ mai în putere și mai vioaie. Peste cîtăva vreme, mă săturai de odihnă și simții nevoia să fac ceva. Voiam să mă scol ; dar cu ce să mă îmbrac ? N-aveam decît veșmintele mele umede și pline de noroi, cu care căzusem în baltă și mă culcasem pe jos. Îmi era rușine să mă arăt așa înaintea binefăcătorilor mei, dar am fost cruțată de această umilință.

Pe un scaun, la piciorul patului, zării toate veșmintele mele, curate și uscate. Rochia de mătase neagră atîrna pe perete. Toate urmele de noroi fuseseră șterse și nu mai era de fel mototolită ; într-un cuvînt, o puteam îmbrăca fără nici o jenă. Pînă și ciorapii și pantofii mei, bine curățați, deveniseră iarăși prezentabili. Aveam în odaie tot ce-mi trebuia ca să mă spăl și un pieptene să-mi aranjez părul. Cu multă trudă, fiindcă eram silită să mă odihnesc după fiecare cinci minute, am izbutit să

mă îmbrac. Rochia atîrna pe mine, pentru că slăbisem mult, dar m-am înfășurat într-un șal ca să-mi ascund starea în care mă aflam. În sfîrșit, eram iarăși curată și cu o înfățișare cuviincioasă ; pe veșmintele mele nu se mai vedea nici urmă de necurățenie, nici urmă de neorînduială, două lucruri pe care nu le puteam suferi și care mă înjoseau în proprii mei ochi. Coborîi scara de piatră, sprijinindu-mă de balustradă ; ajunsei într-un coridor scund și îngust ce ducea spre bucătărie. Intrînd acolo, simții miros de pîine proaspătă ; căldura unui foc binefăcător ajunse pînă la mine. Hannah supraveghea cuptorul în care punea ceva la copt. Se știe cît e de greu să scoți prejudecățile din mintea unui om lipsit de educație, căci ele sînt puternic înrădăcinate acolo, ca buruienile printre pietre. Hannah fusese întîi cît se poate de rece și aspră față de mine, după aceea se mai îmblînzise puțin și acum, cînd mă văzu curată și bine îmbrăcată, îmi zîmbi chiar.

— Cum, te-ai sculat ? întrebă dînsa. Atunci ți-e mai bine. Dacă vrei, așază-te lîngă sobă, pe scaunul meu.

Îmi arătă balansoarul ; mă așezai. Ea își văzu mai departe de trebăluială, privindu-mă din cînd în cînd cu coada ochiului ; apoi, după ce scoase cîteva pîini din cuptor, se întoarse spre mine și-mi zise fără ocol :

— Ai mai cerșit vreodată, înainte de a veni aici ?

Pentru o clipă, mă cuprinse mînia ; dar dîndu-mi seama că supărarea n-ar fi avut nici un rost și că pentru ea cel puțin mă înfățișasem într-adevăr ca o cerșetoare, îi răspunsei liniștită, dar nu fără oarecare fermitate :

— Te înșeli dacă mă crezi o cerșetoare ; nu sînt cerșetoare, cum nu ești dumneata sau vreuna dintre tinerele dumitale stăpîne.

După o tăcere, spuse :

— Nu-nțeleg : s-ar zice că n-ai nici casă, nici gologani.

— Poți să n-ai nici casă, nici bani și totuși să nu fii cerșetoare.

— Știi carte ? mă întrebă ea, după cîtăva vreme.

— Da ; și încă multă.

— Dar n-ai fost niciodată la pension.

— Ba da, opt ani.

Bătrîna holbă ochii.

— Și cum de n-o poți scoate la capăt ?

— Pînă acum m-am descurcat și nădăjduiesc să mă descurc și de-acum încolo. Ce faci cu coacăzele astea ? întrebai eu, văzînd că aduce un coș cu fructe.

— Le pun în plăcinte.

— Dă-mi-le să le curăț eu.

— Nu, nu-ți dau să faci nimic ; odihnește-te !

— Dar trebuie să fac ceva. Dă-mi-le.

Se învoi și-mi aduse chiar un prosop curat să-l pun peste rochie, ca să n-o pătez.

— Nu ești obișnuită cu munci grele ; văd după mîinile dumitale, remarcă ea. Pesemne că ai fost croitoreasă.

— Nu, te înșeli. Nu te mai îngriji de ce-am fost eu. Nu-ți mai bate capul ; mai bine spune-mi cum se cheamă casa asta.

— Unii îi spun Marsh-End [1], alții Moor-House [2].

— Și stăpînul casei e domnul St. John ?

— Nu stă aici ; e numai pentru cîtăva vreme

---

[1] Capătul mlaștinii.
[2] Casa mlaștinilor.

la noi. Stă la el în parohie, la Morton.

— Satul care e la cîteva mile de aici ?

— Da.

— Dar ce-i el ?

— E pastor.

Mi-am amintit răspunsul pe care mi-l dase bătrîna servitoare cînd încercasem să-l văd pe pastor.

— Atunci, urmai eu, aci era casa tatălui său ?

— Chiar așa. Bătrînul Rivers stătea aici, unde stătuseră și taică-său și bunicul și străbunicul său.

— Atunci domnul pe care l-am văzut aici se numește domnul St. John Rivers ?

— Da. St. John e numele lui de botez.

— Și pe surorile sale le cheamă Diana și Mary Rivers ?

— Da.

— Tatăl lor a murit ?

— Acum trei săptămîni, pe neașteptate.

— N-au mamă ?

— Stăpîna a murit ; uite, luna asta se-mplinește anul.

— Ești de mult la dînșii ?

— De treizeci de ani. I-am crescut pe cîteșitrei.

— Asta dovedește că ești o femeie cinstită și credincioasă. Ți-o spun pe față, cu toate că ai avut nepolitețea să spui că sînt cerșetoare...

Bătrîna mă privi din nou cu uimire :

— Cred c-am greșit cînd am crezut ce-am crezut despre dumneata. Dar foiesc atîția pungași pe-aici, că trebuie să mă ierți.

— ...și cu toate că ai vrut să mă gonești, urmai eu cu oarecare asprime, pe o noapte cînd nu s-ar fi cuvenit să dai un cîine afară.

— Da, am fost aspră. Dar ce să fac ? Nu mă gîndeam atît la mine cît la copii, sărmanii de ei. Dacă n-aș fi eu, nu s-ar mai afla nimeni să le

poarte de grijă, așa că uneori sînt silită să am o inimă de piatră.

Cîteva minute păstrai o tăcere gravă.

— Nu trebuie să mă judeci cu prea multă asprime, reluă ea.

— Ba te judec aspru, răspunsei eu, și o să-ți spun de ce : Nu atît pentru că nu mi-ai dat adăpost și m-ai socotit o șarlatancă, ci fiindcă ai găsit cu cale să mă cerți că n-am casă și n-am bani. Unii dintre cei mai cinstiți oameni de pe lume au fost tot atît de sărmani ca și mine ; și dacă ești creștină, nu s-ar cădea să socotești că sărăcia e o crimă.

— E adevărat, răspunse dînsa, și domnul St. John îmi spunea asta. Văd că m-am înșelat ; acum însă am altă părere despre dumneata. Pari o fată foarte cumsecade și de treabă.

— Ajunge ; acum te iert. Hai să dăm mîna.

Femeia puse în mîna mea palma ei bătucită și plină de făină. Un zîmbet binevoitor îi lumină fața plină de zbîrcituri și din clipa ceea furăm prietene.

Fără îndoială, îi plăcea să pălăvrăgească. Pe cînd eu curățam fructele și ea frămînta coca pentru plăcintă, începu să-mi dea nenumărate amănunte despre fostul ei stăpîn, despre stăpînă și despre „copii“, cum le spunea ea celor tineri.

Bătrînul domn Rivers, aflai de la dînsa, fusese un om destul de simplu, dar un adevărat gentilom, și nici o familie nu era mai veche ca a lui. Marsh-Endul aparținuse totdeauna familiei Rivers și după afirmațiile ei „casa era clădită de cel puțin două sute de ani, deși părea foarte umilă și tristă, mai ales dacă o comparai cu marele castel al domnului Oliver din Morton Vale“. Ea îl știa însă pe tatăl lui Bill Oliver, de cînd fusese lucrător cu

ziua și muncise în fabrica de ace ; pe cîtă vreme familia domnului Rivers e nobilă și de viță veche. După cum se poate vedea din condicele bisericii, e de pe vremea regelui Henry [1]. Dar totuși, recunoștea dînsa, stăpînul era ca mai toată lumea, nu se deosebea prea mult de ceilalți, fiind nebun după vînătoare, după plugărit și alte treburi de astea. Stăpîna fusese cu totul altfel. Îi plăcea grozav să citească și să învețe, iar copiii îi urmaseră pilda. N-au existat niciodată și nici nu există alții ca ei în tot ținutul. Toți trei au iubit cartea, încă din clipa cînd au știut să vorbească ; au fost plămădiți „din alt aluat". Cînd domnul St. John s-a făcut mare, a fost trimis la seminar, să se facă pastor. Fetele, de cum au părăsit pensionul, au căutat loc de guvernante (ele însele îi spuseseră bătrînei că tatăl lor pierduse în urmă cu cîțiva ani mulți bani de pe urma unui faliment dat de omul lui de încredere) și cum tatăl nu mai era destul de bogat să le lase avere, de-acum încolo trebuiau s-o scoată ele singure la capăt. Multă vreme nu stătuseră decît foarte puțin pe acasă. Acum, după moartea tatălui lor, veniseră să stea cîteva săptămîni. Dar le place atît de mult Marsh-End, Morton și toate cîmpiile astea mlăștinoase și colinele din împrejurimi... Cu toate că fuseseră la Londra și în alte orașe mari, ele spuneau totdeauna că nu există nimic mai frumos decît ținutul în care te-ai născut. Și apoi, se simțeau atît de bine împreună ! Nu se certau niciodată. Nici nu știa dac-o mai fi existînd pe lume o familie atît de unită.

Cînd sfîrșii de curățat coacăzele, întrebai unde erau cele două fete și fratele lor.

---

[1] Henric al VIII-lea, regele Angliei între 1509 și 1547.

— S-au dus să facă o plimbare pînă la Morton, îmi răspunse dînsa, dar au să se întoarcă peste o jumătate de ceas să bea ceaiul.

Într-adevăr, se întoarseră la ora la care îmi spusese Hannah și intrară prin bucătărie. Cînd mă văzură, domnul St. John mă salută și-și urmă drumul, iar cele două fete se opriră. În cîteva cuvinte calme și pline de bunătate, Mary își exprimă plăcerea pe care o simțea văzînd că fusesem în stare să cobor ; Diana îmi luă mîna și clătină din cap, dojenitoare.

— Ar fi trebuit să-mi ceri mai întîi voie să te dai jos din pat, îmi zise ea ; ești încă foarte palidă și foarte slabă. Biata copilă ! biata fată !

Glasul Dianei îmi amintea uguitul turturelelor. Avea niște ochi a căror privire îmi plăcea s-o întîlnesc. Întregul ei chip îmi părea plin de farmec. Figura surorii ei era tot atît de inteligentă, trăsăturile tot atît de drăguțe, dar avea o înfățișare mai serioasă ; purtarea ei, deși blîndă, era mai rece, mai distantă. Exista și oarecare autoritate în privirea și cuvintele Dianei ; fără îndoială, avea voință. Firea mea era așa fel alcătuită, încît simțea o adevărată plăcere să se supună unei personalități ca a ei, iar cînd principiile și demnitatea mi-o îngăduiau, îmi plăcea să mă plec în fața unei voințe active.

— Și ce faci aici ? urmă dînsa. Locul dumitale nu-i aici. Mary și cu mine stăm uneori în bucătărie, fiindcă aici, acasă ne place să facem ce vrem ; dar dumneata ești oaspetele nostru. Intră în salon.

— Dar mă simt foarte bine în bucătărie.

— De loc. Hannah are treabă și, uite, te umple de făină.

— Și-apoi aici e prea cald pentru dumneata, adăugă Mary.

— Firește, spuse și soră-sa. Hai, trebuie să asculți. Continuînd să-mi țină mîna într-a ei, mă făcu să mă ridic și-mi conduse pașii spre o odaie.

— Stai aici, pînă ce ne dezbrăcăm și facem ceaiul, îmi zise dînsa, împingîndu-mă pe divan; una din plăcerile noastre e să ne pregătim singure mîncarea, cînd avem chef de așa ceva, sau cînd Hannah are alte treburi, coace pîinea, spală ori calcă.

Închise ușa lăsîndu-mă singură cu domnul St. John, care ședea în fața mea cu o carte sau un ziar în mînă. Cercetai cu privirea mai întîi întreg salonul, apoi pe cel care se afla acolo.

Vedeam o odaie destul de mică, foarte modest mobilată, dar plăcută, fiindcă era curată și liniștită. Scaunele de modă veche străluceau de curățenie, iar masa de nuc ar fi putut sluji drept oglindă. Cîteva portrete de bărbați și femei din vremuri trecute împodobeau pereții acoperiți cu un tapet decolorat; într-un dulăpaș cu geamuri se aflau cîteva cărți și un serviciu vechi de porțelan. În odaie nu se vedea nici o podoabă inutilă, nici o mobilă modernă, afară de un pupitru din lemn de trandafir și două cutii de lucru, puse pe o masă, deoparte. Totul, în sfîrșit, și covoarele și perdelele, erau vechi, dar bine păstrate.

Domnul St. John, la fel de imobil ca și tablourile atîrnate pe pereți, cu ochii țintă pe cartea lui și cu gura închisă, ca și cum i-ar fi fost pecetluită, era ușor de cercetat; n-ar fi fost întru nimic mai ușor dacă, în loc să fie un om, ar fi fost statuie. Era tînăr: să tot fi avut douăzeci și opt, treizeci de ani; era înalt și subțire; chipul lui îți atrăgea privirea. Avea o figură de grec, cu linii foarte pure, nas drept și clasic, gură și bărbie ateniene. Rareori se poate vedea un cap englezesc apropiindu-se atît de mult de modelele antice. Pe bună dreptate își arătase nemulțumirea față de trăsăturile mele neregulate, cînd ale lui erau atît de armonioase. Ochii lui mari albaștri erau umbriți de gene castanii, cîteva șuvițe de păr blond îi cădeau în dezordine pe fruntea înaltă și albă ca fildeșul.

„Ce figură plăcută!" o să spuneți. Totuși, privindu-l pe domnul St. John, nu-mi trecu nici o clipă prin cap că poate fi o ființă blîndă, supusă și simțitoare, ba nici măcar domoală. Cu toate că în clipa aceea stătea nemișcat, gura, nasul și fruntea lui aveau ceva ce trăda neliniștea, asprimea sau patima. Nu-mi spuse nici un cuvînt și nu-mi aruncă nici o privire pînă nu se întoarseră surorile lui. Diana, care tot trebăluia pregătind ceaiul, îmi aduse o prăjitură de-abia scoasă din cuptor.

— Mănînc-o, îmi zise dînsa, trebuie să-ți fie foame. Hannah mi-a spus că de la dejun n-ai mîncat decît puțin arpacaș.

O primii, fiindcă mi-era într-adevăr foame. Domnul Rivers închise atunci cartea, se apropie de masă, și, cînd se așeză, ațînti asupra mea privirea ochilor lui albaștri, pictați parcă. Privirea aceea era atît de pătrunzătoare și arăta atîta hotărîre, încît îmi dădui seama că dacă domnul Rivers nu mă privise pînă atunci, o făcuse într-adins și nu din sfială.

— Ți-e tare foame? zise el.

— Da, domnule, am răspuns.

Era în firea mea să răspund scurt la o întrebare scurtă și simplu la o întrebare directă.

— Noroc că frigurile nu te-au lăsat să mănînci în ultimele trei zile, reluă dînsul; ar fi fost primejdios la început să mănînci după pofta dumitale. Acum poți mînca, dar totuși cu socoteală.

Răspunsul meu fu necuviincios și stîngaci în același timp :

— Nădăjduiesc, domnule să nu mănînc multă vreme pe socoteala dumitale.

— Nu, răspunse el cu răceală. Cînd o să ne dai adresa prietenilor dumitale, o să le scriem și o să te redăm lor.

— Trebuie să vă spun deschis că așa ceva nu mi stă în putință : n-am nici casă, nici prieteni.

Toți trei mă priviră, dar fără neîncredere. Privirile lor nu arătau suspiciune, ci mai degrabă curiozitate. Vorbesc numai de cele două fete, căci deși ochii lui St. John erau limpezi în sensul literal al cuvîntului, în sens figurat era greu să le măsori adîncimea. Se părea că el folosește ochii mai degrabă pentru a cerceta gîndurile altora, decît pentru a și le dezvălui pe ale sale. În căutătura lui era un amestec de prudență și asprime care avea mai curînd darul să stînjenească, decît să îmbărbăteze.

— Vrei să spui, mă întrebă dînsul, că n-ai nici o rudă ?

— Da, domnule. N-am nici o legătură cu vreo ființă omenească ; n-am drept la adăpost în nici o casă din Anglia.

— E o situație foarte ciudată pentru o persoană de vîrsta dumitale.

Îi văzui privirea îndreptîndu-se spre mîinile mele, care se odihneau pe masă. Mă întrebam ce caută ; înțelesei numaidecît, după întrebarea pe care mi-o puse.

— N-ai fost niciodată măritată ?

Diana începu să rîdă.

— Cum, St. John ! exclamă ea ; are cel mult șaptesprezece sau optsprezece ani.

— Am aproape nouăsprezece, zisei, dar nu sînt măritată. Nu.

Simții că roșesc, căci cuvîntul trezea în mine amintiri amarnice și usturătoare. Toți îmi observară stînjeneala și emoția. Diana și Mary, ca să mi le ușureze, își îndreptară ochii în altă parte, dar fratele, mai întunecat și mai rece, continuă să mă privească pînă ce lacrimile îmi umeziră ochii și obrazul mi se îmbujoră.

— Unde ai stat în ultimul timp ? întrebă el din nou.

— Ești prea curios, St. John, șopti Mary încet.

El însă se sprijinea mai departe de masă și cu privirea lui puternică și pătrunzătoare cerea un răspuns.

— Numele locului și persoanei pe lîngă care am trăit sînt taina mea, răspunsei eu scurt.

— O taină pe care eu sînt de părere că ai dreptul, dacă vrei, s-o păstrezi atît față de St. John cît și față de oricine te-ar întreba, observă Diana.

— Totuși, dacă nu știu nimic despre dumneata și despre viața dumitale nu-ți pot veni în ajutor, zise el. Iar dumneata ai nevoie de ajutor, nu ?

— Am nevoie, și-l caut. Doresc ca un adevărat binefăcător să-mi găsească de lucru și să am o leafă, care să-mi ajungă măcar pentru satisfacerea celor mai umile trebuințe ale vieții.

— Nu știu dacă sînt un adevărat binefăcător, dar doresc să-ți dau tot sprijinul de care sînt în stare, pentru a te ajuta să-ți îndeplinești o năzuință atît de cinstită. Mai întîi spune-mi ce-ai fost obișnuită să faci și *ce poți* face ?

Îmi băusem ceaiul. Băutura asta mă întărise, așa cum vinul ar da putere unui uriaș. Nervii mei istoviți căpătaseră iarăși tărie, așa că putui răs-

punde fără şovăire acestui judecător tînăr şi pătrunzător.

— Domnule Rivers — îi zisei eu întorcîndu-mă spre el şi privindu-l, aşa cum mă privea, adică deschis şi fără sfială — dumneata şi surorile dumitale mi-aţi făcut un mare bine, cel mai mare bine pe care un om îl poate face semenului său ; m-aţi smuls din ghearele morţii prin fapta dumneavoastră mărinimoasă. Această binefacere îţi dă un drept nemărginit la recunoştinţa mea şi oarecare drept la încrederea mea. Despre pribeaga pe care ai primit-o o să-ţi spun tot ce-ţi pot spune fără să primejduiesc pacea minţii mele, mîntuirea mea morală şi fizică şi pe aceea a altora. Sînt orfană, fiică de preot. Părinţii mei au murit înainte ca eu să-i pot cunoaşte. Am fost crescută de altcineva şi dată la o şcoală a asistenţei publice. Îţi voi spune şi numele locului unde am petrecut întîii şase ani ca elevă, apoi doi ani ca profesoară : Institutul orfanilor de la Lowood, comitatul... Poate că ai auzit vorbindu-se de el, domnule Rivers. Pastorul Robert Brocklehurst era administratorul institutului.

— Am auzit vorbindu-se de domnul Brocklehurst şi am văzut şcoala.

— Am plecat de la Lowood acum aproape un an, ca să devin preceptoare într-o casă. Aveam un loc bun şi eram fericită. Acel loc am fost silită să-l părăsesc cu patru zile înainte de a sosi aici. Nu pot şi nu trebuie să spun din ce pricină am plecat de acolo ; ar fi inutil, primejdios şi de altfel nici n-ar putea fi crezut. Nu mi se aduce nici o învinuire : sînt tot atît de nevinovată ca oricare dintre dumneavoastră. Sînt nefericită şi o să mai fiu cîtăva vreme, căci pricina care m-a făcut să fug din casa aceea, unde găsisem un adevărat paradis, e în acelaşi timp ciudată şi înfricoşătoare. Cînd am plecat, două lucruri mi se păreau însemnate : graba şi taina. De aceea am fost nevoită să las în urma mea tot ce aveam, afară de o legătură, dar, în graba şi zăpăceala mea, am uitat-o şi pe asta într-o trăsură care m-a adus la Whitcross. Am rămas aşadar fără nimic. Am dormit două nopţi sub cerul liber, am umblat două zile fără să trec pragul unei case şi-n acest timp n-am mîncat decît de două ori ; sleită de foame, sfîrşită de oboseală şi deznădejde, vedeam cum mi se apropie sfîrşitul ; dar dumneata, domnule Rivers, n-ai vrut să mă laşi să mor de foame înaintea uşii dumitale şi m-ai găzduit sub acoperămîntul casei voastre. Ştiu tot ce au făcut de atunci surorile dumitale pentru mine, căci în timpul letargiei mele aparente, vedeam ce se petrece în jurul meu şi mi-am dat seama ce datorez milostivirii lor mărinimoase şi pornite din inimă, ca şi milei dumitale apostolice.

— N-o mai sili să vorbească acum, St. John, zise Diana, văzînd că mă opresc. E doar de la sine înţeles că nu trebuie aţîţată. Aşază-te pe sofa, domnişoară Elliott.

Tresării fără să vreau : uitasem de noul meu nume.

Domnul Rivers, căruia părea că nu-i scapă nimic, observă numaidecît gestul meu.

— Spui că numele dumitale e Jane Elliott ? mă întrebă el.

— Am spus-o, într-adevăr, pentru că deocamdată doresc să mi se spună aşa ; dar nu-i numele meu adevărat şi, cînd îl aud, îmi sună ciudat în urechi.

— Nu vrei să spui adevăratul dumitale nume ?

— Nu. Mai mult ca de orice mă tem să nu se

descopere unde sînt și mă feresc de tot ce mi-ar putea dezvălui taina.

— Ai toată dreptatea, zise Diana. Acum, frate, las-o în pace puțin.

Dar după ce se gîndi cîtva timp, St. John vorbi iar pe același ton calm și cu aceeași agerime.

— Nu ți-ar place să stai mult timp la noi, îmi dau seama că ai dori să te descotorosești cît mai repede cu putință de compătimirea surorilor mele și mai ales de *caritatea* mea (căci am observat că faci o deosebire între ele ; nu mă supăr, ai dreptate) ; dorești să nu mai depinzi de noi ?

— Da, am mai spus-o. Arată-mi ce trebuie să fac și cum să-mi găsesc de lucru, e tot ce-ți cer. Trimite-mă, dacă trebuie, la ferma cea mai săracă ; dar pînă atunci îngăduie-mi să stau aici, căci mi-e teamă să iau iar de la capăt lupta împotriva spaimelor unei vieți de vagabond.

— Firește că *ai să rămîi* aici, zise Diana, punîndu-mi pe cap mîna ei albă.

— Ai *să rămîi*, repetă Mary, cu tonul firesc al unei sincerități calde.

— Vezi, îmi zise St. John, surorile mele sînt încîntate să rămîi, așa cum ar fi încîntate să păstreze și să îngrijească o pasăre pe jumătate înghețată, pe care vîntul iernii ar fi aruncat-o pe fereastra lor. În ce mă privește, eu aș fi mai bucuros să te pot face să-ți cîștigi singură pîinea. O să-mi dau toată osteneala ; dar puterile mele sînt limitate ; nu-s decît pastor într-o parohie săracă de țară ; ajutorul meu o să fie deci foarte modest și, dacă disprețuiești lucrurile neînsemnate, caută un ocrotitor mai puternic decît mine.

— Ți-a spus o dată că vrea să facă orice, numai să fie un lucru cinstit și să stea în puterea ei, răspunse Diana pentru mine. Știi doar, St. John,

că nu-și poate alege ocrotitorul ; e silită să te accepte, deși ești cicălitor.

— O să fiu croitoreasă, lenjereasă, servitoare, dădacă la copii chiar, dacă nu voi putea găsi ceva mai bun, răspunsei eu.

— Bine, zise St. John cît se poate de liniștit. Dacă spui așa, îți făgăduiesc să te ajut cît pot.

După asta luă iar cartea pe care o citise înainte de ceai. M-am retras curînd, căci stătusem și vorbisem atît cît îmi îngăduiseră puterile.

CAPITOLUL XXX

Cu cît îi cunoşteam mai bine pe cei de la Moor-House, cu atît îmi plăceau mai mult. Nu după lung timp m-am simţit destul de în putere ca să pot sta în picioare toată ziua şi, uneori, chiar să mă plimb ; puteam lua şi eu parte la îndeletnicirile celor două surori, puteam să vorbesc cu ele cît doream şi să le ajut, cînd îmi îngăduiau s-o fac. În aceste relaţii găseam o mare bucurie pe care o gustam pentru prima oară — bucuria ce provine dintr-o asemănare desăvîrşită de gusturi, sentimente şi năzuinţi.

Îmi plăcea să citesc aceleaşi lucruri care le plăceau şi lor ; ce le bucura pe ele mă încînta şi pe mine ; admiram ceea ce ele găseau cu cale să admire. Îşi iubeau casa lor singuratică şi găseam şi eu un farmec minunat în acea locuinţă micuţă, cenuşie şi veche, cu acoperişul ei jos, cu ferestrele zăbrelite ; îmi plăceau şi mie pereţii acoperiţi de muşchi, aleea de brazi bătrîni, încovoiaţi de vînturile munţilor, grădina umbroasă de tisă şi ilice, în care creşteau doar florile cele mai rezistente. Iubeau mlaştinile roşiatice care le înconjurau casa, valea spre care ducea o potecă de piatră ce pornea de la poarta grădinii, şerpuind mai întîi printre tufărişurile de ferigă şi apoi printre cele mai sălbatice pajişti ce-au mărginit vreodată un întins de hăţişuri şi unde păşteau acum turme de oi cenuşii, cu mieluşeii lor zburdalnici. Iubeau aceste locuri, cu un entuziasm nestăpînit. Înţelegeam simţămîntul lor şi îl împărtăşeam, cu tărie şi sinceritate. Eram şi eu vrăjită de împrejurimi. Simţeam sfinţenia singurătăţii : ochiul meu se desfăta privind unduirile colinelor ce se pierdeau în zare, culorile vii cu care muşchiul, bălăriile, iarba plină de flori, strălucitoarele ferigi şi stîncile pleşuve de granit înveşmîntau priveliştea. Amănuntele acestea însemnau pentru mine, ca şi pentru ele, tot atîtea pure şi dulci izvoare de plăcere. Vîntul puternic şi adierea lină, zilele aprige şi cele senine, ceasurile răsăritului şi ale apusului, noaptea cu clar de lună sau cu cer ameninţător, aveau pentru mine aceeaşi atracţie ca şi pentru ele — mă învăluiau în aceeaşi vrajă.

Şi în casă ne înţelegeam la fel de bine. Amîndouă fetele ştiau mai multe lucruri şi erau mai citite decît mine, dar mă sileam şi eu să înaintez pe drumul învăţăturii, pe care ele păşiseră mai departe decît păşisem eu. Devoram cărţile pe care mi le dădeau şi era o mare bucurie pentru mine să discut seara cu ele despre lucrurile citite în cursul zilei. Gîndurile şi părerile noastre se potriveau de minune ; într-un cuvînt, înţelegere desăvîrşită.

Dacă vreuna dintre noi trei se dovedea o fiinţă deosebită şi conducea pe celelalte, apoi aceea era de bună seamă Diana. Fiziceşte mi-era mult superioară, fiind frumoasă şi voinică. Avea o putere de viaţă şi o siguranţă ce-mi stîrneau uimirea şi pe care nu le puteam înţelege. Chiar dacă vorbeam puţin la începutul serii, de îndată ce trecea cel

dintîi val de vioiciune, îmi plăcea să mă așez la picioarele Dianei, să-mi odihnesc capul pe genunchii ei și s-o ascult pe ea sau pe Mary cum dezbăteau cu mare pricepere subiectul pe care eu abia-l atinsesem. Diana se oferi să-mi dea lecții de germană. Îmi plăcea să învăț cu ea. Văzui că îndeletnicirea de profesoară îi e pe plac și i se potrivește, iar mie îmi plăcea nu mai puțin aceea de școlăriță ; firile noastre se îmbinau, ceea ce avu drept rezultat o caldă dragoste reciprocă. Fetele aflară că știu să desenez ; numaidecît îmi puseră la dispoziție creioanele și cutiile lor de culori. Îndemînarea mea, în privința asta mai mare ca a lor, le uimi și le încîntă. Mary se așeza lîngă mine și mă privea ceasuri întregi. După cîtva timp am început să-i dau lecții ; era o elevă ascultătoare, deșteaptă și sîrguincioasă. Astfel ocupate și distrîndu-ne reciproc, zilele treceau ca ceasurile, iar săptămînile ca zilele.

Intimitatea ce se stabilise atît de repede între mine și domnișoarele Rivers nu se întinsese pînă la domnul Sf. John. Una din pricinile depărtării ce ne separa încă era și faptul că stătea rareori acasă ; părea că-și petrece o mare parte din vreme vizitînd săracii și bolnavii împrăștiați pe tot întinsul parohiei.

Nici un fel de vreme nu-l putea opri de la aceste drumuri. După ce lucra cîteva ceasuri dimineața, își lua pălăria și, pe ploaie sau soare, urmat de Carlo, un bătrîn prepelicar pe care-l moștenise de la tatăl său, pleca să-și îndeplinească misiunea ; n-aș putea spune dacă era mînat de dragoste sau numai de simțămîntul datoriei. Cînd vremea era foarte rea, surorile lui încercau să-l țină acasă. În asemenea prilejuri răspundea cu un zîmbet deosebit, mai mult solemn decît vesel :

— Dacă o pală de vînt sau cîțiva stropi de ploaie ar fi în stare să mă abată de la o sarcină atît de ușoară, ce fel de pregătire ar fi o asemenea moliciune pentru viitorul pe care mi-l plănuiesc ?

Diana și Mary răspundeau de obicei printr-un oftat și apoi rămîneau cîteva minute adîncite în gînduri triste.

Dar afară de absențele lui dese, mai era o stavilă în calea prieteniei noastre ; mi se părea că are o fire rece, distantă, ascunsă chiar. Sîrguincios în îndeplinirea datoriilor de pastor, cu o viață lipsită de orice prihană, nu părea totuși să se bucure de acea seninătate și mulțumire lăuntrică ce trebuie să fie răsplata oricărui adevărat creștin și a oricărui binefăcător. Adesea, seara, cînd ședea lîngă fereastră, înaintea pupitrului și hîrtiilor lui, se oprea din citit sau din scris, își proptea bărbia în mîini și rămînea pe gînduri ; era însă ușor să vezi, după scînteierile pupilei, că acele gînduri îl măcinau.

Pe lîngă asta, mai cred că natura nu ascundea pentru el aceleași comori de desfătare ca și pentru surorile sale. O dată, o singură dată a vorbit, fiind și eu de față, despre farmecul aspru al colinelor și despre dragostea lui arzătoare pentru acoperișul înnegrit și zidurile pline de mușchi, pe care le numea căminul lui ; în tonul și cuvintele sale străruia însă mai multă mîhnire decît bucurie. Niciodată nu părea să colinde cîmpiile mlăștinoase de dragul tăcerii lor alinătoare — niciodată nu căuta și nu zăbovea asupra miilor de pașnice încîntări pe care le puteau dărui.

Fiind așa de puțin comunicativ, mi-a trebuit cîtăva vreme pînă să-mi pot da seama de inteligența lui și am început să fac lucrul acesta în clipa cînd l-am auzit ținînd o predică la biserica din Morton. Aș vrea să vă redau predica aceea, dar e peste pu-

terile mele. Nici n-aş putea descrie cu fidelitate impresia pe care mi-a făcut-o.

A început liniştit şi, într-adevăr, în ceea ce priveşte tonul şi înălţimea vocii, liniştit a rămas pînă la capăt. O pasiune sinceră, deşi reţinută, se simţea în accentele răspicate şi în limbajul adeseori nervos. Pasiunea aceea crescu, deveni forţă — o forţă stăpînită, densă, controlată. Inima era înfiorată şi mintea uimită de puterea predicatorului — nici una însă nu devenea mai bună. Peste vorbele lui plutea o ciudată amărăciune ; se simţea lipsa unei blîndeţi mîngîietoare ; aluziile severe la dogmele calvine — alegere, predestinare, pedeapsă — erau dese şi fiecare pomenire a lor suna ca o sentinţă de condamnare. Cînd a isprăvit, în loc ca după predica lui să fiu mai uşurată, mai liniştită, mai luminată, am simţit o mîhnire nespusă, căci mi se părea — nu ştiu dacă toţi au încercat acelaşi simţămînt — că vorbirea aceea măiastră ţîşnea dintr-un izvor de dezamăgiri amare, în care se frămîntau dorinţi neîmplinite şi năzuinţi ce stîrnesc nelinişte sufletească. Eram sigură că St. John Rivers, cu toată viaţa lui neprihănită şi rîvna lui conştiincioasă, nu-şi găsise încă acea dumnezeiască pace mai presus de orice înţelegere, fiind în aceasta asemeni mie, cea cu sufletul sfîşiat de regretele ascunse după idolul prăbuşit şi raiul pierdut ; de ele m-am ferit să pomenesc în ultima vreme, dar mă stăpîneau şi mă tiranizau încă fără milă.

Astfel a mai trecut o lună. Diana şi Mary trebuiau să părăsească în curînd Moor-House şi să se întoarcă în cadrul acela cu totul diferit şi la viaţa cu totul schimbată pe care aveau s-o ducă în calitatea lor de guvernante într-un oraş mare din sudul Angliei. Fiecare avea să se întoarcă în cîte o familie unde nişte oameni bogaţi şi trufaşi le pri-

veau ca pe nişte fiinţe umile, ce depindeau întru totul de ei, sinchisindu-se prea puţin de alesele lor însuşiri sufleteşti şi preţuind numai un anumit soi de pricepere, aşa cum preţuiau îndemînarea bucătăresei, sau iscusinţa cameristei. Domnul St. John nu-mi vorbise încă nimic de locul pe care făgăduise să mi-l găsească ; totuşi, nevoia de a-mi afla un rost devenise foarte acută. Într-o dimineaţă, rămînînd pentru cîteva clipe numai cu el în salon, am cutezat să mă apropii de colţul de lîngă fereastră, pe care măsuţa, fotoliul şi pupitrul său îl transformaseră într-un fel de odaie de lucru ; voiam tocmai să-i vorbesc — deşi nu prea ştiam cum, căci e îndeobşte greu să străpungi pojghiţa de gheaţă cu care totdeauna se acoperă oamenii de felul său — cînd el mă scoase din încurcătură, deschizînd vorba. Văzînd că mă apropii, ridică ochii şi în aceeaşi clipă mă întrebă :

— Vrei să-mi spui ceva ?

— Da, domnule, aş vrea să ştiu dacă ai auzit cumva de vreun loc pentru mine.

— Acum vreo trei săptămîni am găsit, sau aproape găsisem ceva pentru dumneata ; dar cum se pare că aici eşti folositoare şi fericită totodată, şi cum surorile mele te-au îndrăgit iar tovărăşia dumitale le face deosebită plăcere, m-am gîndit că n-are nici un rost să destram această fericire, pînă ce plecarea lor de la Marsh-End nu te va sili şi pe dumneata să pleci.

— Şi ele vor pleca peste trei zile ?

— Da ; iar după ce pleacă ele, eu o să mă întorc la parohia mea din Morton. Hannah mă va însoţi şi casa asta veche o s-o închidem.

Aşteptai puţin, crezînd că o să continue ceea ce începuse, dar gîndurile lui păreau a fi luat alt curs. Văzui, cercetîndu-i privirea, că nu se mai

gîndeşte la mine şi la necazurile mele. Am fost deci silită să-l readuc la o problemă foarte importantă şi foarte îngrijorătoare pentru mine.

— La ce anume slujbă te gîndiseşi, domnule Rivers ? îl întrebai. Nădăjduiesc că întîrzierea nu va face şi mai dificilă obţinerea acelui post.

— Oh ! nu, fiindcă depinde numai de mine să ţi-l ofer şi de dumneata ca să-l primeşti.

Se opri iar şi păru că nu-i dispus să continue. Începui să-mi pierd răbdarea. Cîteva mişcări nervoase, o privire alarmată şi întrebătoare ce-i cerceta chipul, îl făcură să înţeleagă starea mea, tot atît de limpede ca şi cuvintele, dar cu mai puţină osteneală.

— Nu-i nevoie să te grăbeşti atît ca să afli despre ce-i vorba. Fiindcă, drept să-ţi spun, n-am găsit nimic plăcut sau potrivit pentru dumneata. Înainte de a te lămuri, te-aş ruga să-ţi aminteşti ce ţi-am spus mai demult : te ajut, cum ajută orbul pe şchiop. Sînt sărac, căci după ce voi fi plătit toate datoriile tatii, nu-mi va mai rămîne decît hambarul ăsta dărăpănat, cu aleea de brazi din spatele lui şi sfoara de pămînt pietros, cu tisă şi cu ilice în faţă. Sînt un necunoscut. Numele de Rivers e vechi, dar doi din cei trei ultimi reprezentanţi ai neamului îşi cîştigă pîinea slujind prin străini, iar al treilea se socoteşte străin în ţinutul lui de baştină — atît în viaţă cît şi în moarte. Da, şi se socoteşte, ba chiar trebuie să se socotească onorat de soarta hărăzită, năzuind doar către ziua cînd crucea ce-l va despărţi de legăturile trupeşti îi va fi pusă pe umeri şi cînd cel ce e capul bisericii luptătoare — în rîndurile căreia el e unul dintre cei mai umili ostaşi — va da poruncă : „Ridică-te şi urmează-mă !“

St. John rosti aceste cuvinte aşa cum îşi rostea predicile : cu glas liniştit şi grav. Obrajii nu i se îmbujorară, dar în privirea lui strălucea o lumină vie. Urmă :

— Şi fiind eu însumi sărac şi puţin cunoscut, nu-ţi pot găsi decît o muncă de om sărac şi de nimeni ştiut. Poate că o să ţi se pară umilitoare, căci acum văd că ai ceea ce lumea numeşte gusturi alese ; gusturile dumitale tind spre ideal şi se pare că ai trăit printre persoane mai mult decît bine crescute. Cît despre mine, socotesc că nici una dintre muncile care-i fac pe oameni mai buni nu pot fi umilitoare. După cîte cred eu, cu cît e mai nerroditoare şi înţelenită ţarina dată pe seama plugarului creştin, cu cît dă mai puţină răsplată trudei sale, cu atît mai înaltă e cinstea acelui ce se osteneşte. Soarta lui e atunci aceea a pionierului şi primii pionieri ai *Scripturii* au fost apostolii, iar căpetenia lor însuşi Isus, mîntuitorul.

— Continuă ! zisei eu, văzîndu-l că se opreşte iar.

Mă privi o clipă, înainte de a urma ; părea că-mi citeşte pe faţă cu atîta uşurinţă, de parcă trăsăturile mele ar fi fost o carte deschisă. Acum veni concluzia :

— Cred că o să primeşti postul pe care vreau să ţi-l ofer, zise el. O să-l păstrezi cîtăva vreme, dar nu pentru totdeauna — căci nici eu nu m-aş mulţumi pe vecie cu sarcina mea îngustă şi obscură de preot de ţară — căci firea dumitale e tot atît de potrivnică odihnei ca şi a mea, deşi în feluri deosebite.

— Lămureşte-mă, stăruii eu, văzînd că se opreşte din nou.

— Bine, o să auzi cît de sărăcăcioasă e oferta — cît de neînsemnată şi de meschină. Acum, dacă

tata a murit şi sînt stăpîn pe faptele mele, n-am să mai stau mult la Morton. O să-l părăsesc probabil în cursul anului ce vine, dar, atît cît voi mai sta aici, mă voi sili din răsputeri să-l înalţ la o stare mai bună. Acum doi ani, cînd am venit eu, la Morton nu era şcoală ; copiii săracilor nu puteau avea nici o nădejde de propăşire. Am înfiinţat una pentru băieţi ; aş vrea să înfiinţez alta pentru fete. De aceea am închiriat o casă mai mărişoară pentru şcoală şi alături de ea o căsuţă cu două odăi, pentru învăţătoarea care va avea un salariu de treizeci de lire pe an. Casa a şi fost mobilată, simplu dar cu tot ce-i trebuie, datorită bunăvoinţei domnişoarei Oliver, unica fiică a singurului bogătaş din parohie — domnul Oliver, proprietarul turnătoriei şi al fabricii de ace din vale. Tot domnişoara Oliver va da banii trebuincioşi pentru creşterea şi întreţinerea unei orfane de la azil, care va trebui să-i ajute învăţătoarei în casă şi la şcoală. Vrei să fii dumneata învăţătoarea ?

Îmi puse întrebarea aceasta cu oarecare grabă, pe jumătate sigur că i-o voi respinge plină de indignare sau cel puţin cu dispreţ. Deşi îmi ghicea uneori gîndurile şi sentimentele, nu le putea afla pe toate şi deci nu ştia cum aveam să primesc o asemenea propunere. Era modestă, într-adevăr, dar îmi oferea un adăpost şi eu aveam într-adevăr nevoie de unul. Cerea o muncă obositoare, dar în comparaţie cu cea a unei preceptoare dintr-o familie bogată, avea avantajul imens de a-mi asigura independenţa, iar gîndul supunerii faţă de cine ştie ce oameni îmi străpungea inima ca un pumnal. Locul ce mi se propunea nu era nici josnic, nici nedemn — nici nu te degrada. M-am hotărît repede.

— Îţi mulţumesc pentru propunerea dumitale, domnule Rivers, zisei, şi o primesc cu dragă inimă.

— Să fim însă bine înţeleşi, reluă dînsul. E o şcoală de ţară. N-o să ai ca eleve decît fete sărace, fiice de pălmaşi, sau în cel mai bun caz de ţărani cu ceva pămînt. Nu trebuie să le înveţi decît să împletească, să coasă, să citească, să scrie, să socotească. Ce o să faci cu talentele dumitale ? Ce o să faci cu însuşirile cele mai bune ale minţii dumitale, cu simţămintele, cu gusturile dumitale ?

— O să le păstrez ascunse, pînă voi avea iarăşi nevoie de ele. Vor fi bine păstrate.

— Atunci, ştii la ce te înhami ?

— Da.

El zîmbi. Zîmbetul acela nu era nici trist, nici amar, ci mai degrabă fericit şi foarte mulţumit.

— Şi cînd vrei să-ţi iei slujba în primire ?

— Dacă îmi îngădui, mîine mă duc să văd casa şi săptămîna viitoare deschid şcoala.

— Foarte bine ; sînt de acord.

Se ridică şi se plimbă puţin prin odaie, apoi, oprindu-se, mă privi şi clătină din cap.

— E ceva care nu vă convine, domnule ? întrebai.

— Nu vei rămîne mult la Morton. Nu, nu !

— De ce ? Cine-ţi spune asta ?

— Citesc în ochii dumitale. Arată o fire care nu se poate împăca multă vreme cu viaţa asta searbădă.

— Nu sînt ambiţioasă.

La vorba asta a tresărit.

— Ambiţioasă, repetă el, nu. Ce te face să te gîndeşti la ambiţie ? Cine e ambiţios ? Ştiu că eu sînt, dar cum de ai ghicit-o ?

— Eu vorbeam despre mine,

— Ei bine ! dacă nu eşti ambiţioasă, eşti...

Tăcu.

— Ce ?

— Voiam să spun pătimaşă ; dar poate că, neînţelegînd prea bine cuvîntul, nu ţi-ar fi plăcut. Vreau să spun că dragostea şi simpatiile oamenilor au mare putere asupra dumitale. Sînt încredinţat că n-o să te poţi mulţumi multă vreme să-ţi petreci zilele în singurătate şi să îndeplineşti o muncă searbădă, fără nici un stimulent. Ca şi mine, adăugă el, care nu m-aş putea resemna să mă îngrop în mlaştinile astea încercuite de munţi, să-mi ştiu sfîrşită puterea pe care mi-a dat-o Dumnezeu, şi darurile hărăzite de cer, spulberate şi lipsite de roadă. Vezi cum mă contrazic ? Eu, cel ce am propovăduit că oamenii trebuie să fie mulţumiţi în stările cele mai smerite şi am spus că e frumoasă pînă şi menirea acelora care, fiind în slujba lui Dumnezeu, taie lemne sau scot apă din puţ, eu slujitor al Domnului, sînt împins pînă aproape de nebunie de aceste porniri ale mele. Va trebui totuşi să găsesc un mijloc pentru a împăca principiile cu propriile-mi înclinaţii.

Părăsii odaia. Într-un ceas aflasem despre el mai mult decît în toată luna care trecuse şi totuşi eram încă nedumerită.

Mary şi Diana erau din ce în ce mai triste şi mai tăcute, pe măsură ce se apropia ziua cînd trebuiau să-şi părăsească fratele şi casa. Amîndouă se sileau să pară aşa ca de obicei, dar mîhnirea împotriva căreia aveau de luptat era dintr-acelea ce nu se pot învinge sau ascunde cu totul. Diana spunea că avea să fie o despărţire deosebită de cele de pînă acum şi că urmau să se despartă de St. John pentru ani de zile, poate chiar pentru toată viaţa.

— O să jertfească totul pentru planul pe care de-atîta vreme şi-l făureşte, zicea ea. Îşi va jertfi toate darurile cu care l-au înzestrat firea şi sentimentele atît de puternice. St. John pare un om calm, Jane, dar e mistuit de o înfrigurare cumplită. L-ai crede blînd, dar în anumite privinţe e neînduplecat ca moartea însăşi şi, ce-i mai dureros, e că nu-mi îngăduie conştiinţa să-l abat de la aspra lui hotărîre. Desigur nu-l pot dojeni nici o clipă pentru asta ; e un lucru frumos, nobil, creştinesc, dar îmi sfîşie inima.

Lacrimile curgeau şiroaie din ochii ei frumoşi. Mary se plecă mai mult asupra lucrului.

— Nu mai avem tată şi curînd nu vom mai avea nici casă, nici frate, şopti dînsa.

În clipa aceea se petrecu un fapt ce părea dinadins rînduit să dovedească adevărul zicalei că o nenorocire nu vine niciodată singură. St. John trecu pe dinaintea ferestrei, citind o scrisoare. Intră în casă.

— A murit unchiul John, zise el.

Cele două surori rămaseră încremenite — nu se arătau nici uimite, nici îngrozite, păreau a fi auzit o veste mai mult însemnată decît tristă.

— A murit ? repetă Diana.

— Da.

Privi cercetător pe frate-său.

— Şi atunci ? şopti dînsa.

— Atunci, Di ? reluă el, păstrînd aceeaşi nemişcare de statuie. Ce să fie ? Nimic. Citeşte.

Îi întinse scrisoarea pe care ea îşi aruncă ochii şi o dădu apoi lui Mary. Mary o citi în tăcere şi o înapoie fratelui. Tustrei se priviră şi zîmbiră trist, duşi pe gînduri.

— Amin, zise Diana în cele din urmă. O să trăim totuşi.

— Oricum, starea noastră nu-i mai proastă decît înainte, observă Mary.

— Numai că, zise domnul Rivers, ceea ce ar fi putut să fie contrastează puternic cu ceea ce e.

Împături scrisoarea, o puse în pupitru şi ieşi. Cîteva minute nu vorbi nimeni ; în sfîrşit, Diana se întoarse spre mine.

— Jane, zise ea, te miră probabil tainele noastre şi de bună seamă ne socoteşti nişte fiinţe fără simţire, văzîndu-ne atît de puţin îndurerate de moartea unei rude aşa de apropiate cum e un unchi, dar nu l-am cunoscut şi nu l-am văzut niciodată. Era fratele mamei ; tata se certase de mult cu el. După sfatul lui a pus tata tot ce avea într-o afacere care l-a dus de rîpă. Au urmat reproşuri de amîndouă părţile ; s-au despărţit furioşi şi nu s-au mai împăcat niciodată. Mai tîrziu, unchiul a făcut afaceri bune. Se pare că a strîns o avere de vreo douăzeci de mii de lire. Nu s-a însurat niciodată şi n-avea pe altcineva pe lume, decît pe noi şi o altă rudă tot atît de apropiată. Tata a nădăjduit totdeauna că unchiul o să-şi răscumpere greşeala, lăsîndu-ne nouă averea. Scrisoarea ne vesteşte că a lăsat totul celeilalte rude, afară de treizeci de guinee, care trebuie împărţite între St. John, Diana şi Mary Rivers, pentru cumpărarea a trei inele de doliu. Fireşte, avea dreptul să facă cum voia şi, totuşi, această veste ne-a mîhnit puţin. Mary şi cu mine ne-am fi socotit bogate dacă am fi avut cîte o mie de lire fiecare, iar pentru St. John o astfel de sumă ar fi fost foarte preţioasă, fiindcă i-ar fi îngăduit să facă mult bine.

După ce am primit această lămurire, nimeni n-a mai vorbit de asta şi nici domnul Rivers, nici surorile sale nu mai pomeniră nimic.

A doua zi am plecat de la Marsh-End, ca să mă duc la Morton. O zi după aceea, Diana şi Mary au pornit spre îndepărtatul oraş B. Săptămîna următoare domnul Rivers şi Hannah se întoarseră la casa parohială şi ferma cea veche fu părăsită.

CAPITOLUL XXXI

Găsisem, în sfîrşit, o locuinţă şi acea locuinţă era o modestă căsuţă. O odăiţă cu pereţii spoiţi cu var, cu pămînt pe jos, cu mobilierul alcătuit din patru scaune de lemn vopsit, o masă, un ceas, un bufet cu două sau trei tacîmuri, cîteva farfurii şi un serviciu de ceai. Deasupra se afla o altă odaie, la fel de mare ca şi bucătăria, şi în care se găseau un pat de brad şi un dulap micuţ, prea mare totuşi pentru sărăcăcioasa mea garderobă, chiar îmbogăţită cum era cu lucrurile neapărat trebuincioase oferite de mărinimoasele mele prietene.

E seară. Pe mica orfană care-mi slujeşte am trimis-o acasă, după ce i-am dăruit o portocală. Stau singură la gura sobei. Azi dimineaţă, s-a inaugurat şcoala satului. Am avut douăzeci de eleve : trei dintre ele ştiu să citească, nici una nu ştie să scrie, nici să socotească ; cîteva împletesc, iar unele ştiu puţin să şi coasă. Au cel mai aspru accent din tot ţinutul. Pînă acum ne-a fost greu să ne înţelegem. Unele au purtări proaste şi sînt tot atît de necioplite, de neînţelegătoare, pe cît sînt de neştiutoare ; altele, dimpotrivă, sînt supuse, vor să înveţe şi au înclinaţii care-mi plac. Nu trebuie să uit că aceste ţărăncuţe grosolan îmbrăcate sînt făcute din sînge

şi din carne, ca şi vlăstarele celor mai nobile familii, iar sămînţa desăvîrşirii, rafinamentului, deşteptăciunii, a sentimentelor alese, este înnăscută în sufletele lor ca şi în cele de obîrşie foarte aleasă. Datoria mea e să dezvolt această sămînţă. Negreşit că aceasta îmi va da un oarecare simţămînt de fericire. Nu aştept mari bucurii de la viaţa ce mi se deschide înainte ; totuşi, forţîndu-mi mintea şi întrebuinţîndu-mi puterile cum se cuvine, o s-o pot scoate la capăt.

Fusesem oare, într-adevăr, veselă, mulţumită, liniştită, în timpul acelei dimineţi şi a după-amiezii petrecute în şcoala umilă, cu pereţii goi ? Ca să nu mă înşel pe mine însămi, sînt silită să răspund că nu. Eram aproape deznădăjduită. Mă simţeam — da, neroadă ce sînt — mă simţeam înjosită. Mă întrebam dacă primind acest loc, nu mă coborîsem pe scara vieţii sociale, în loc să mă înalţ. Eram grozav de scîrbită de neştiinţa, sărăcia şi bădărănia tuturor celor pe care îi auzeam şi îi vedeam în jurul meu. De fapt nici n-ar trebui să mă urăsc şi să mă dispreţuiesc prea mult pentru aceste sentimente. Ştiu că n-am avut dreptate — şi asta e un pas însemnat. O să mă străduiesc să le înving. Nădăjduiesc ca mîine să izbutesc, în parte. Peste cîteva săptămîni poate că aceste sentimente vor fi înfrînte cu totul şi peste cîteva luni e cu putinţă ca fericirea de a-mi vedea elevele propăşind repede să-mi prefacă în bucurie scîrba de acum.

De altfel, îmi zisei, ar fi fost oare mai bine să mă fi lăsat biruită de ispită, să fi ascultat de patimă, să nu fi făcut nici o sforţare dureroasă, să nu fi luptat de loc, ci să mă fi lăsat prinsă într-o reţea de mătase, să mă fi întins pe florile ce acopereau capcana ca să mă trezesc într-o ţară din sud, în mijlocul unei vile elegante, să fi trăit

acum în Franţa, ca amantă a domnului Rochester, îmbătată de dragostea lui ? M-ar fi iubit, o, da, m-ar fi iubit cu înflăcărare cîtva timp ! Oh, da, mă iubea ! Nimeni nu mă va mai iubi aşa cum m-a iubit el ; niciodată n-o să mai aud plăcutele omagii aduse frumuseţii, tinereţii şi graţiei mele, căci niciodată, în ochii nimănui, n-o să mai par a avea aceste farmece. Mă iubea, era mîndru de mine, aşa cum niciodată nu va mai putea fi un alt bărbat. Dar ce spun eu ? De ce las ca mintea să-mi rătăcească astfel ? De ce, mai ales, simt aşa cum simt ?

Ce-i mai bine, mă întrebam : să fii sclavă într-un paradis blestemat în Marsilia — chinuită de o fericire amăgitoare, arsă de cele mai amare lacrimi de remuşcare într-un ceas şi de ruşine în celălalt, sau să fii învăţătoare la ţară, liberă şi cinstită, într-un colţişor pierdut între munţi, în adierea brizei, în inima sănătoasă a Angliei ?

Da, simt acum că am făcut bine ţinînd la principii şi legi, dispreţuind şi strivind îndemnurile nesănătoase ale unei nebunii de o clipă. Dumnezeu m-a călăuzit în alegerea mea şi mulţumesc proniei cereşti care m-a îndrumat !

După ce am ajuns la această încheiere, m-am ridicat şi m-am dus spre uşă să privesc apusul soarelui şi cîmpiile liniştite dinaintea căsuţei mele care, ca şi şcoala, era la o jumătate de milă departe de sat. Se auzeau ultimele triluri ale păsărilor.

„Văzduhul era dulce şi roua, un balsam."

Admiram priveliştea şi mă socoteam fericită, de aceea fui uimită cînd după scurt timp îmi dădui seama că plîng. De ce ? Din pricina soartei care mă smulsese de lîngă stăpînul meu, pentru că n-aveam să-l mai văd niciodată şi pentru că mi-era

teamă să nu-l fi cuprins o mare deznădejde şi o furie nebună din cauza plecării mele ; pentru că mă temeam să nu se abată prea mult de la drumul drept, aşa fel încît să nu-i rămînă nici o speranţă de îndreptare. La acest gînd, îmi întorsei faţa de la cerul minunat pe care-l priveam şi de la valea singuratică a Mortonului. Am spus *singuratică*, deoarece în partea pe care o puteam vedea nu era nici o casă, ci numai biserica şi casa parohială, pe jumătate ascunse de copaci, şi, în depărtare, acoperişul de la Vale Hall, unde locuiau bogatul domn Oliver şi fiică-sa. Îmi ascunsei ochii în palme şi-mi sprijinii capul de rama de piatră a uşii, dar în curînd un zgomot uşor, ce venea de la poarta dintre livadă şi micuţa mea grădină, mă făcu să ridic capul. Un cîine, pe care-l recunoscui a fi bătrînul Carlo al domnului Rivers, împingea poarta cu botul şi numaidecît îi zării şi stăpînul, sprijinit de poartă, cu braţele încrucişate. Fruntea-i era încreţită şi ochii lui aţinteau asupra mea o privire severă, supărată aproape. Îl poftii să intre.

— Nu, nu pot să stau, îmi zise el. Am adus numai un pacheţel pe care l-au lăsat surorile mele pentru dumneata. Cred că e o cutie de culori, creioane şi hîrtie.

Mă apropiai să-l iau. Era un dar binevenit. Mi se păru că, pe cînd înaintam, St. John mă privea cu asprime ; de bună seamă mi se vedeau încă foarte desluşit urmele lacrimilor pe obraz.

— Munca din prima zi ţi s-a părut mai grea decît ai crezut ? mă întrebă el.

— Ba nu, dimpotrivă ! Cu vremea cred c-o să mă înţeleg de minune cu şcolăriţele mele.

— Ai fost poate dezamăgită de casă şi de mobilă. E adevărat, totul e cam sărăcăcios, dar...

Îl întrerupsei.

— Căsuța mea, zisei, e curată și solidă ; mobilele sînt îndestulătoare și potrivite nevoilor mele ; tot ce văd, mă face să fiu recunoscătoare, nu tristă. Nu sînt chiar atît de proastă, nici atît de roabă plăcerilor, ca să-mi pară rău că lipsește un covor, un divan, sau vesela de argint. De altfel, acum cinci săptămîni n-aveam nimic. Eram o surghiunită, o cerșetoare, o hoinară alungată de toți ; acum cunosc pe cineva, am un cămin, o îndeletnicire ; mă minunez de bunătatea lui Dumnezeu, de dărnicia prietenilor, de norocul pe care l-am avut și nu mă plîng.

— Dar nu te simți apăsată de singurătate ? Căsuța e tare întunecoasă și goală.

— Pînă acum abia am avut vreme să mă bucur de liniște, deci nici vorbă să mă simt apăsată de singurătate.

— Foarte bine. Nădăjduiesc că ești într-adevăr mulțumită, așa precum spui. Oricum ar fi, bunul dumitale simț o să-ți arate că e prea devreme să te lași cuprinsă de temeri și de șovăială, ca nevasta lui Lot[1]. Nu știu ce-ai lăsat în urma dumitale, înainte de a te fi cunoscut, dar te sfătuiesc să reziști oricărei ispite care te-ar îndemna să privești în urmă ; urmează-ți drumul cu bărbăție, cel puțin încă vreo cîteva luni.

— Așa și am de gînd, răspunsei.

St. John urmă :

— E greu să lupți împotriva pornirilor firii și împotriva cerințelor omenești, dar știu din experiență că se poate. Dumnezeu ne-a dat, într-o oarecare măsură, puterea de a ne făuri propriul

[1] Personaj biblic, care a scăpat din catastrofa orașului Sodoma. Legenda spune că soția sa a fost transformată într-un stîlp de sare deoarece fugind din cetate a privit în urmă.

nostru destin și, cînd puterile noastre par a avea nevoie de un sprijin pe care nu-l putem căpăta, cînd voința noastră își alege un drum pe care nu-l putem urma, nu trebuie nici să murim de foame, nici să ne lăsăm copleșiți de deznădejde ; n-avem decît să căutăm altă hrană pentru sufletul nostru, tot atît de bună ca fructul oprit la care rîvneam și, poate, mai curat ; n-avem decît să tăiem, pentru pașii noștri pîndiți de primejdii, un drum care, dacă e mai greu, e tot atît de direct și tot atît de larg ca drumul pe care soarta ni l-a închis.

Acum un an eram și eu foarte nenorocit, deoarece credeam că am greșit cînd m-am făcut preot și monotonele îndatoriri ecleziastice mă apăsau de moarte. Ardeam de dorința unei vieți mai pline, a unei munci mai ispititoare, a unei cariere literare de pildă ; aș fi vrut să am soarta unui artist, a unui scriitor, a unui orator ; oricare, afară de cea de preot. Da, sub veșmintele mele de preot bătea inima unui ostaș, a unui om politic, a unui îndrăgostit de glorie, de faimă, a unuia care rîvnește puterea. Viața mi se părea atît de nenorocită, încît voiam s-o schimb sau să mor. După cîtăva vreme de întunecime și de luptă, lumina străluci și strălucirea ei mi-aduse ușurarea. Existența mea, strîmtorată pînă atunci, se desfășură deodată într-o întindere fără hotare. Un glas din cer îmi poruncea să-mi adun puterile, să-mi întind aripile și să zbor mai departe decît puteau cuprinde ochii. Dumnezeu avea să-mi dea o misiune și, ca s-o îndeplinesc, îmi trebuia pricepere și putere, bărbăție și elocință, toate însușirile omului de stat, ale ostașului, ale oratorului ; căci toate acestea se îmbină într-un bun misionar.

M-am hotărît, deci, să devin un misionar. De atunci, felul meu de a gîndi s-a schimbat ; cătușele

s-au sfărîmat şi au căzut, nemailăsînd din vechea înrobire decît o durere amară, pe care doar timpul o poate tămădui. Tata s-a împotrivit hotărîrii mele, e drept, dar, după moartea lui nici o piedică nu mi-a mai stat în cale. După ce voi pune ordine în treburile mele băneşti, după ce voi fi găsit un înlocuitor, voi mai rezolva şi cîteva complicaţii sentimentale — o ultimă luptă cu slăbiciunea omenească, în care sînt sigur că voi birui, fiindcă am jurat să birui toate obstacolele — şi atunci voi părăsi Europa ca să plec în Orient.

Spuse aceste cuvinte cu glasul lui ciudat, liniştit şi totuşi emfatic. Cînd sfîrşi, nu se uită la mine, ci la soarele care apunea şi pe care şi eu îl priveam. Amîndoi stăteam cu spatele la drumul ce venea din cîmp pînă la portiţa grădinii. N-auzisem nici un zgomot; susurul pîrîului din vale era singurul sunet care însufleţea priveliştea în ceasul acela ; iată pricina pentru care am tresărit cînd un glas vesel şi dulce, ca un clopoţel de argint, exclamă :

— Bună seara, domnule Rivers, bună seara, bătrîne Carlo. Cîinele dumitale îşi cunoaşte mai repede prietenii decît dumneata, domnule. El a ciulit urechile şi a dat din coadă încă de cînd mă aflam la marginea ţarinilor, iar dumneata încă îmi întorci spatele.

Era adevărat. Cu toate că de la cele dintîi accente armonioase domnul Rivers tresărise puternic, ca şi cînd un trăsnet neaşteptat ar fi detunat deasupra capului său, noua sosită sfîrşise de vorbit înainte ca el să fi arătat că se gîndeşte să-şi schimbe poziţia. Stătea cu braţele sprijinite de poartă şi cu faţa spre apus. În sfîrşit, se întoarse încet ; părea, că lîngă el apăruse o nălucă. La trei paşi se afla o fiinţă îmbrăcată în alb ; era o tînără drăguţă şi

graţioasă, cu forme pline dar delicate, şi după ce se aplecă spre Carlo să-l mîngîie şi-şi înălţă capul, dînd la o parte un văl lung, am zărit un chip de o frumuseţe desăvîrşită.

„Frumuseţe desăvîrşită" e o expresie pretenţioasă, totuşi n-o retrag şi nu o schimb de loc ; în cazul de faţă era îndreptăţită de trăsăturile cele mai dulci pe care le poate făuri clima Albionului, de înseşi culorile trandafirilor şi crinilor pe care adierile umede şi cerurile lui înnourate le zămislesc şi le ocrotesc. N-avea nici un cusur şi nu-i lipsea nici un farmec. Tînăra fată avea trăsături regulate şi delicate, ochi mari întunecaţi şi langurosi, ca în cele mai frumoase picturi ; genele lungi şi umbroase îi încadrau ochii frumoşi, dîndu-i un farmec dulce, sprîncenele bine arcuite îi accentuau seninătatea chipului, iar fruntea albă şi netedă sublinia seninătatea şi scotea în relief strălucirea feţei. Obrajii erau fragezi, catifelaţi şi ovali ; buzele roşii, delicate şi pline de sănătate ; dinţii frumoşi şi strălucitori ; bărbia mică şi cu gropiţe ; părul bogat, pieptănat în cozi groase — totul părea alcătuit pentru întruchiparea frumuseţii ideale. Făptura aceea desăvîrşită mă uluise : o admiram din toată inima. Desigur că natura o părtinise şi, uitîndu-şi purtarea ei obişnuită de mamă vitregă, dovedind dărnicia unei mari doamne, îşi înzestrase odorul cu toate darurile.

Ce credea domnul St. John despre acel înger pămîntesc ? Îmi pusei, fireşte, această întrebare, cînd văzui că se întoarce spre ea, că o priveşte şi căutai răspunsul în atitudinea lui. Dar privirile sale se şi îndepărtaseră de zînă, întorcîndu-se spre o biată tufă de mărgărite, ce creştea lîngă portiţă.

— E o seară frumoasă, dar ora-i cam tîrzie ca

să te plimbi singură! zise el, strivind sub talpă capetele de nea ale cîtorva flori.

— Oh! răspunse ea, abia venisem de la S... (și spuse numele unui mare oraș, aflat cam la douăzeci de mile depărtare) azi după-amiază. Tata mi-a spus că ai deschis școala și că a venit și noua învățătoare. Atunci, după ceai, mi-am pus bonețica și am alergat în vale, s-o văd. Dînsa e? întrebă ea, arătînd spre mine.

— Da, răspunse St. John.

— Crezi că o să-ți placă la Morton? mă întrebă ea, cu un ton simplu, naiv, care, deși copilăros, îmi plăcea.

— Nădăjduiesc că da, răspunsei; am temeiuri solide s-o cred.

— Școlărițele te ascultă cu atenția pe care o așteptai de la ele?

— Da.

— Locuința îți place?

— Foarte mult.

— Am mobilat-o drăguț?

— Foarte drăguț.

— Am făcut o bună alegere punînd pe Alice Wood să te ajute?

— Da. Învață iute și-i îndemînatică.

Mi-am dat seama că tînăra aceea trebuie să fie domnișoara Oliver, ființa pe care și natura și soarta o copleșiseră cu daruri. Mă întrebam în ce zodie fericită s-o fi născut.

— Am să vin cîteodată să te ajut, adăugă ea; o să fie o distracție pentru mine să te vizitez din cînd în cînd. Domnule Rivers, de-ai ști ce bine am petrecut cît am stat la S...! Astă-noapte, sau mai degrabă azi dimineață, am dansat pînă la două. Regimentul... a rămas la S..., de cînd cu răscoalele. Ofițerii sînt bărbații cei mai simpatici din lume.

I-au făcut de rușine pe tinerii noștri tocilari și negustori de foarfeci.

Mi se păru că-l văd pe domnul Rivers mușcîndu-și buza de jos, în vreme ce și-o arcuia pe cea de sus. E sigur că gura lui se crispă și partea de jos a obrazului luă o înfățișare mai întunecată și mai aprigă ca niciodată, cînd fata îi vorbi de bal. Nu mai privi mărgăritele și ridică asupra ei o privire aspră, cercetătoare și plină de înțeles. Ea răspunse printr-un hohot de rîs, ce se potrivea de minune tinereții, prospețimii gropițelor și ochilor ei strălucitori.

Văzînd pe St. John că devine mut și rece, domnișoara începu să-l mîngîie pe Carlo.

— Bietul Carlo mă iubește, zise ea. Nu fuge de prietenii lui, nu stă ursuz lîngă ei și, dacă ar putea vorbi, n-ar tăcea.

Pe cînd mîngîia capul cîinelui, aplecîndu-se cu grație desăvîrșită înaintea tînărului și austerului stăpîn, văzui chipul domnului Rivers îmbujorîndu-se, ochii lui gravi îmblînzindu-se o clipă și strălucind, ca năpădiți de-o emoție de nestăpînit. Așa cum arăta acum, era aproape tot atît de frumos ca bărbat pe cît era dînsa ca femeie. Pieptul i se umflă, ca și cum inima, sătulă de o constrîngere despotică, s-ar fi destins fără voie și ar fi încercat să se avînte cu putere ca să-și capete libertatea, dar St. John o stăpîni, așa cum un călăreț îndrăzneț domolește un cal nărăvaș. Nu răspunse nici prin grai, nici prin gesturi, prietenoaselor încercări de apropiere.

— Tata spune că nu mai vii de loc să ne vezi, zise domnișoara Oliver, ridicînd ochii. Te porți ca și cînd ai fi un străin la Vale Hall. E singur astă-

seară ; nu se simte bine. Vrei să vii cu mine să-l vezi ?

— Nu-i un ceas la care l-aş putea deranja pe domnul Oliver, răspunse St. John.

— Nu-i adevărat ! Eu îţi spun că e un ceas foarte potrivit. E tocmai ceasul cînd tata are nevoie de tovărăşie ; şi-a terminat treaba şi n-are nimic de făcut. Hai, vino, domnule Rivers. De ce eşti atît de sfios şi de încruntat ?

Văzînd că St. John stăruie în tăcerea lui, urmă :

— Am uitat ! zise ea, scuturîndu-şi frumosul cap încîrlionţat şi părînd supărată pe ea însăşi. Sînt atît de zăpăcită şi uşuratică ! Iartă-mă. Am uitat cu totul că ai o pricină ca să nu răspunzi pălăvrăgelilor mele. Diana şi Mary te-au părăsit azi. Ai părăsit Moor-House şi ai rămas atît de singur. Crede-mă, te rog, că-mi pare rău. Hai să-l vezi pe tata.

— Astă-seară nu, domnişoară Rosamond, astă-seară nu.

Vorbea aproape ca un automat. Numai el ştia cît de greu îi venea să refuze.

— Atunci, dacă eşti atît de încăpăţînat, plec, fiindcă nu îndrăznesc să mai rămîn ; începe să cadă roua. Bună seara.

Îi întinse mîna şi el abia o atinse.

— Bună seara, repetă el, cu glas încet şi înăbuşit, ca un ecou.

Domnişoara Rosamond plecă, dar se întoarse peste o clipă.

— Nu ţi-e bine ? întrebă dînsa.

Cu drept cuvînt putea pune această întrebare, căci chipul lui St. John era tot atît de alb ca şi rochia ei.

— N-am nimic, răspunse el, şi se depărtă după ce salută mai întîi.

Fata o luă pe un drum ; el pe altul. Se întoarse de două ori să-l privească, în timp ce, uşoară ca o zînă, îşi urma drumul printre lanuri. Cît despre el, mergea hotărît şi nu întoarse capul nici o singură dată.

Vederea suferinţei şi jertfei altuia îmi smulse gîndurile de la propriile mele dureri. Diana Rivers spusese că fratele său e „neînduplecat ca moartea însăşi". Nu exagerase de loc.

CAPITOLUL XXXII

Continuam să mă ocup de şcoală cu toată hărnicia şi devotamentul de care eram în stare. La început a fost cu adevărat greu. În ciuda strădaniilor mele, mi-a trebuit cîtăva vreme pînă să pot pătrunde firea şcolăriţelor. Văzîndu-le atît de neştiutoare şi amorţite, credeam că nu mai era nici o nădejde şi că toate vor rămîne la fel de neajutorate, dar, după scurt timp, îmi dădui seama că mă înşelasem ; existau şi între ele diferenţe, ca şi între copiii cu educaţie, şi, cînd am ajuns să ne cunoaştem, acele diferenţe se măriră repede. Cînd încetă uimirea pe care le-o pricinuia felul meu de a vorbi şi purtările mele, băgai de seamă că unele dintre aceste fete de la ţară, necioplite şi cu înfăţişare greoaie, erau înzestrate cu o minte într-adevăr ageră. Unele se arătau îndatoritoare şi drăguţe şi am găsit printre ele destul de multe pilde de curăţenie sufletească, de demnitate înnăscută şi însuşiri minunate care-mi cîştigară bunăvoinţa şi admiraţia. În curînd simţiră plăcerea de a-şi face bine temele, de a fi curate, de a-şi învăţa regulat lecţiile, şi a avea purtări liniştite şi ordonate. Iuţeala progreselor lor fu în unele privinţi uimitoare şi curînd am simţit o mîndrie justificată şi

am fost fericită ; de altfel, începusem să le îndrăgesc pe elevele mai bune, după cum şi ele mă iubeau pe mine. Printre şcolăriţe, aveam cîteva fete de fermieri, care erau mai mari, aproape femei în toată firea. Ştiau să citească, să scrie, să coasă. Le învăţai gramatica, geografia, istoria şi lucrături mai fine de mînă ; găsii printre ele firi bune, dornice să înveţe şi să se ridice. Adeseori, seara, petreceam cîteva ceasuri plăcute la ele acasă. Părinţii lor (fermierul şi nevasta) mă copleşeau cu atenţii. Mă bucuram de ospitalitatea lor simplă şi o răsplăteam printr-o consideraţie şi un respect scrupulos faţă de sentimentele lor, respect cu care poate nu fuseseră obişnuiţi şi care-i încînta şi le făcea bine, pentru că, fiind astfel ridicaţi în ochii lor, voiau să fie vrednici de consideraţia ce li se arăta.

Îmi dădeam seama că sînt iubită. De cîte ori mă plimbam, auzeam de peste tot salutări rostite cu căldură şi eram întîmpinată cu zîmbete prieteneşti. A trăi înconjurată de respectul tuturor, chiar numai de cel al oamenilor care muncesc, înseamnă să trăieşti liniştit şi fericit sub lumina soarelui. Simţămintele senine înmuguresc şi înfloresc la razele sale. În acea epocă a vieţii mele, sufletul îmi era mai adesea plin de recunoştinţă decît doborît de mîhnire : dar, totuşi, ca să-ţi spun totul, cititorule, în mijlocul acelei vieţi liniştite şi rodnice, după ce-mi petreceam ziua printre elevele mele într-o muncă cinstită iar seara desenam şi citeam, cu mulţumire, singură, vise ciudate mă urmăreau în timpul nopţii : vise diferite, zbuciumate, furtunoase. În mijlocul acelor scene neobişnuite din vis, a aventurilor grozave şi romantice, întîlneam totdeauna pe domnul Rochester în clipa de supremă încercare. Atunci mi se părea

că sînt în brațele lui, că-i aud glasul, că-i întîlnesc privirea, că-i ating mîinile și obrazul, credeam că-l iubesc și că sînt iubită de el ; nădejdea de a-mi petrece zilele lîngă el se aprindea iar, cu toată puterea de altădată. Apoi mă sculam și-mi aminteam unde eram și ce făceam ; tremurînd, tulburată, mă așezam pe patul meu simplu de brad ; noaptea liniștită și neagră, era martora chinurilor și deznădejdii mele ; ea asculta izbucnirile patimii mele. A doua zi, la ora nouă, deschideam cu punctualitate școala și, liniștită, împăcată, mă pregăteam pentru datoriile zilei.

Rosamond Oliver își ținu făgăduiala de a mă vizita. De obicei venea cînd își făcea călare plimbarea de dimineață. Venea în galop mic pînă la ușă, pe poneiul ei, urmată de un servitor în livrea. Nu se poate închipui nimic mai încîntător decît acea tînără amazoană, în costumul ei purpuriu, cu toca ei de catifea neagră, pusă cu multă grație pe buclele lungi ce-i mîngîiau obrajii și-i fluturau pe umeri. Așa intra în școală și trecea prin mijlocul țărăncuțelor uimite. Venea de obicei la ceasul cînd domnul Rivers citea catehismul. Mă tem că privirea fetei pătrundea adînc în sufletul tînărului pastor. Un fel de instinct îl vestea cînd intra ea, chiar dacă n-o vedea, chiar cînd nu se uita spre ușă. Cum apărea, el roșea, trăsăturile-i marmoreene se schimbau aproape pe nesimțite, cu toate sforțările ce voiau să le păstreze neclintite. Chiar liniștea lor arăta o înflăcărare mai aprigă decît ar fi putut-o vădi mușchii zguduiți sau privirile săgetătoare.

Cu siguranță că ea își cunoștea puterea și domnul Rivers nu i-o ascundea, fiindcă nu putea. Cu tot stoicismul lui creștinesc, cînd ea îi vorbea și îi zîmbea vesel, încurajator și chiar drăgăstos, mîinile

îi tremurau și ochii îi ardeau. Dacă buzele îi rămîneau mute, privirea-i mîhnită și tare părea totuși să spună : „Te iubesc și știu că-ți plac. Tac, nu pentru că mă îndoiesc de izbîndă ; dacă ți-aș dărui inima, cred că ai primi-o. Dar inima aceasta a și fost depusă pe un altar sfînt ; flăcările o înconjoară și în curînd nu va mai rămîne decît cenușa jertfei."

Atunci ea se îmbufna ca un copil dezamăgit ; vioiciunea-i radioasă îi era adesea potolită, ca și cum un nor greu ar fi trecut peste ea ; își trăgea repede mîna dintr-a lui și se depărta în grabă din fața aceluia ce era totodată erou și mucenic. Fără îndoială că St. John ar fi dat lumea întreagă ca s-o urmeze, s-o rețină, s-o păstreze acolo în clipa cînd ea pleca, dar nu voia să piardă nici o șansă de a cuceri cerul, nici să abandoneze, pentru dragostea ei, nădejdea raiului adevărat și veșnic. De altfel, o singură patimă nu putea îndestula firea lui de corsar, de poet și de preot. Nu putea și nu voia să renunțe la vastul cîmp de luptă al misionarului pentru saloanele și pacea din Vale Hall. Toate cele arătate le aflai într-o discuție cînd, în ciuda rezervei lui, avui îndrăzneala să-i smulg această mărturisire.

Domnișoara Oliver îmi și făcuse de mai multe ori cinstea să mă viziteze acasă. În curînd o cunoscui bine, căci nu era prefăcută și nu tăinuia nimic ; era cochetă, dar bună ; pretențioasă, dar nu egoistă. Lumea fusese totdeauna îndatoritoare față de dînsa, dar nu făcuse din ea o ființă cu totul răsfățată. Era pripită, dar avea suflet bun. Era mîndră de chipul ei (nici n-ar fi putut să nu fie înfumurată cînd orice privire aruncată în oglindă îi arăta o asemenea revărsare de frumusețe), dar nu afectată. Nu făcea de loc caz de bogăție, fiind darnică, simplă, destul de deșteaptă, veselă, vioaie

și ușuratică. Într-un cuvînt, o ființă pe de-a-ntregul fermecătoare, chiar pentru o observatoare rece ca mine, dar fără să fie cu adevărat interesantă și fără să lase o impresie puternică. Era departe de a semăna, de pildă, cu surorile lui St. John. Totuși, o iubeam aproape ca și pe Adèle, numai că față de o copilă pe care o îngrijești și o înveți capeți o afecțiune mai puternică decît cea pe care o poți avea pentru o prietenă adultă, la fel de atrăgătoare.

Avea pentru mine o simpatie uneori capricioasă. Spunea că semăn cu domnul Rivers : „Numai că nu ești nici pe departe atît de drăguță, afirma ea, deși ești plăcută și gingașă ; dar el e un înger". Totuși, eram „bună, învățată, liniștită și dîrză ca el" și a face din mine o învățătoare de sat era un *lusus naturae* [1], spunea dînsa. Era sigură că din istoria vieții mele s-ar putea face un roman minunat.

Într-o seară, cînd cu zburdălnicia ei copilărească și curiozitatea ei necugetată, dar nicidecum jignitoare, scotocea în bufetul și masa bucătărioarei mele, a găsit întîi două cărți franceze, un volum de Schiller, o gramatică germană și un dicționar, apoi tot ce-mi era trebuincios pentru desen, cîteva schițe, între altele un mic portret în creion al uneia dintre elevele mele cu un adevărat chip de înger, cîteva priveliști după natură, luate în valea Morton și prin împrejurimi. La început a fost mirată, apoi încîntată.

— Dumneata ai făcut desenele astea ? mă întrebă ea. Știi franțuzește și nemțește ? Ce comoară de fată, ce minune ești ! Desenezi mai bine decît profesorul meu de la pensionul din S... Vrei să-mi faci portretul ca să i-l arăt tatii ?

[1] Un joc al naturii (lat.).

— Cu plăcere, i-am răspuns.

Încercam fiorul unei adevărate plăceri de artist, la gîndul că o să am un model atît de desăvîrșit și de încîntător. Purta o rochie de mătase albastră-închisă, care-i lăsa gîtul și brațele goale, iar drept orice altă podoabă n-avea decît frumosul păr castaniu, ce-i flutura pe gît cu tot farmecul sălbatic al buclelor ei naturale. Luai o bucată de carton fin și desenai cu grijă contururile chipului ei fermecător. Mă gîndii să colorez desenul, dar, cum era tîrziu, o rugai să-mi pozeze și în altă zi.

Mă lăudă atît de mult tatălui ei, încît el o întovărăși în seara următoare. Era un bărbat înalt, între două vîrste, cu trăsături masive și cu părul încărunțit. Stînd în picioare lîngă fiică-sa, părea un foișor năpădit de mușchi lîngă o floricică strălucitoare. Mi se păru un om taciturn, poate mîndru, dar fu foarte prietenos cu mine. Schița portretului fetei lui îi plăcu mult. Mă rugă să fac un portret cît voi putea de bun și să vin în ziua următoare să petrec seara la Vale Hall.

M-am dus. Era o casă mare, frumoasă, și care arăta bogăția proprietarului. Tot timpul cît am stat acolo, Rosamond a fost veselă și însuflețită. Tatăl ei se arătă foarte prietenos, și cînd începu să vorbească, după ceai, cu mine, își exprimă în mod călduros admirația pentru ceea ce făcusem la școala din Morton.

— Dar, adăugă el, după toate cîte le văd și le aud, mă tem că ești prea învățată pentru un astfel de post și o să-l părăsești în curînd pentru altul care o să-ți placă mai mult.

— Oh ! da, firește, tată, exclamă Rosamond, e destul de învățată să fie guvernantă într-o familie din lumea mare.

„Prefer de o mie de ori să fiu aici decît în oricare familie de seamă din ţară", gîndii eu.

Domnul Oliver îmi vorbi cu mult respect despre domnul Rivers şi despre toţi ai lui. Îmi spuse că sînt o familie veche, că strămoşii lor fuseseră bogaţi, că odinioară tot Mortonul le aparţinuse şi că, chiar acum, ultimul urmaş al familiei putea, dacă voia, să-şi dovedească legăturile de rudenie cu cele mai strălucite neamuri. Socotea că-i un păcat ca un bărbat atît de tînăr şi frumos, plin de talente, să plece ca misionar ; înseamnă să risipească o viaţă de mare preţ. Era vădit deci că domnul Oliver nu vedea nici o piedică în faţa căsătoriei dintre St. John şi Rosamond. Socotea obîrşia tînărului preot, îndeletnicirea lui sfîntă, numele lui vechi, ca pe nişte compensaţii îndestulătoare pentru lipsa de avere.

Era 5 noiembrie, într-o zi de sărbătoare. După ce-mi ajutase să deretic prin casă, mica mea jupîneasă plecase foarte mulţumită de onorariul de un penny pe care i-l dădusem pentru a-i răsplăti rîvna. Toată casa strălucea de curăţenie : pe jos era aşternut un strat proaspăt de nisip, portiţa sobei fusese lustruită, iar scaunele frecate cu grijă. Mă îmbrăcasem curat şi puteam să-mi petrec după-amiaza după pofta inimii mele.

Un ceas am tradus cîteva pagini dintr-o carte germană, după aceea mi-am luat paleta şi creioanele şi m-am apucat de o muncă plăcută şi uşoară. Voiam să sfîrşesc portretul domnişoarei Oliver. Capul era gata ; nu mai aveam decît să adaug cîteva trăsături de penel fondului, să mai dau unele umbre draperiilor, o urmă de carmin pe buzele pîrguite, o mişcare mai graţioasă unor bucle, o culoare mai închisă umbrei lăsată de gene dedesubtul ochilor azurii. Desăvîrşirea acestor amănunte fermecătoare mă absorbise cu totul, cînd cineva bătu zorit în uşa ce se deschise numaidecît. St. John Rivers intră.

— Am trecut să văd cum îţi petreci ziua liberă. Nădăjduiesc că nu dusă pe gînduri ? zise el. Da, văd că nu ; asta-mi place. Cînd desenezi, te simţi mai puţin singură. După cum vezi, încă n-am încredere în dumneata, cu toate că pînă acum te-ai purtat minunat. Ţi-am adus o carte, ca să-ţi treci timpul deseară.

Puse pe masă un poem apărut de curînd, una dintre acele opere de valoare atît de des hărăzite publicului norocos din vremea aceea — epoca de aur a literaturii moderne.

Vai ! cititorii din vremea noastră nu sînt atît de norocoşi. Dar curaj ! N-am să mă opresc aci ca să învinuiesc şi să mă vait. Ştiu că poezia n-a murit, nici geniul nu s-a pierdut, nici Mamon [1] n-a dobîndit puterea de a le încătuşa sau ucide ; amîndouă vor arăta iarăşi, într-o bună zi, că trăiesc şi-şi vor afirma existenţa, prezenţa şi puterea. Îngeri puternici, aflaţi la adăpost în cer, zîmbesc cînd sufletele josnice izbîndesc şi cele slabe îşi plîng restriştea. Poezia distrusă ? Geniul alungat ? Nu ! mediocritate, nu ; nu îngădui invidiei să-ţi strecoare în cuget acest gînd. Nu, ele nu numai că trăiesc, ci domnesc şi răsplătesc, iar fără înrîurirea lor divină răspîndită pretutindeni, te-ai afla în iad — în iadul propriei tale nimicnicii.

Pe cînd priveam cu nesaţ paginile sclipitoare ale lui *Marmion* [2] (căci era *Marmion*), St. John se aplecă să-mi cerceteze desenul. Tresări, dar se ri-

---

[1] Zeul bogăţiilor în mitologia asiriană.

[2] Poem epic al scriitorului englez Walter Scott (1771—1832).

dică fără să spună nimic. Înălţai ochii spre el, însă îmi ocoli privirea. Îi cunoşteam gîndurile şi puteam să citesc desluşit în inima lui. În clipa aceea eram mai liniştită şi mai calmă decît el. Aveam asupra lui, în mod trecător, superioritatea că-mi dădeam seama ce se petrece cu dînsul, fără ca el s-o ştie. Mă gîndii să-i fac puţin bine, dacă pot.

„Cu toată dîrzenia şi puterea lui de a se stăpîni, îmi zisei, îşi impune o sarcină prea grea. Ferecă în el toate sentimentele şi-şi ascunde toate chinurile ; nu destăinuieşte nimic ; nu-şi deschide niciodată inima. Sînt sigură că-i va face bine să-i vorbesc puţin despre această frumoasă Rosamond, pe care socoteşte că nu se cuvine s-o ia de soţie. Am să-l fac să vorbească."

Îi spusei întîi :

— Ia loc, domnule Rivers.

Ca de obicei, îmi răspunse că n-are vreme.

„Foarte bine, mi-am zis în gînd, stai în picioare dacă vrei, dar n-o să pleci tocmai acum. Nu te las ; în privinţa asta sînt foarte hotărîtă. Singurătatea e cel puţin tot atît de dureroasă pentru dumneata ca şi pentru mine. O să încerc întîi să descopăr izvorul tainic al tăriei tale şi să găsesc vreo spărtură în pieptul acesta de marmură, ca să-ţi torn cîteva picături din balsamul simpatiei"...

— Seamănă portretul ăsta ? întrebai eu plină de cutezanţă.

— Dacă seamănă? Cu cine să semene? Nu m-am uitat mai de aproape.

— Ba te-ai uitat, domnule Rivers.

Brutalitatea mea neaşteptată şi ciudată îl făcu aproape să tresară. Mă privi uimit.

„Oh ! asta nu-i încă nimic, îmi zisei. Am de gînd să nu mă las intimidată de oricare răceală din

partea dumitale ; sînt hotărîtă să merg foarte departe."

Urmai :

— L-ai privit de aproape şi cu băgare de seamă ; dar n-am nimic împotrivă să te mai uiţi la el.

Mă ridicai şi i-l pusei în mînă.

— E un portret foarte reuşit, zise el ; culorile sînt dulci şi luminoase, desenul corect şi gingaş.

— Da, da, ştiu. Dar ce zici despre asemănare ? Cu cine seamănă portretul ?

Stăpînindu-şi o oarecare şovăială răspunse :

— Cred că... cu domnişoara Oliver.

— Fireşte... Şi acum, domnule, ca să te răsplătesc pentru că ai ghicit atît de bine, am să-ţi fac o copie îngrijită şi fidelă, chiar de pe această miniatură, numai să-mi făgăduieşti că o primeşti. Nu vreau să-mi pierd vremea şi să mă ostenesc făcînd un lucru pe care l-ai socoti nevrednic de dumneata.

El se uita mereu la portret. Cu cît îl privea mai mult, cu atît îl ţinea mai strîns şi părea că-l soarbe din ochi.

— Seamănă ! şopti el ; ochii sînt bine făcuţi ; culoarea, lumina, expresia, totul e desăvîrşit. Parcă zîmbeşte !

— Ţi-ar place să ai unul la fel, sau te-ar supăra ? Spune-mi. Cînd o să fii în Madagascar, la Capul Bunei Speranţe, sau în India, o să-ţi pară bine să ai o astfel de amintire ? Sau vederea ei o să-ţi trezească gînduri triste şi supărătoare ?

Ridică pe furiş ochii, mă privi nehotărît şi tulburat, apoi se uită iar la portret.

— Desigur că aş vrea să-l am ; dar dacă ar fi cuminte sau înţelept din partea mea, asta-i altă întrebare.

De cînd eram convinsă că Rosamond îl plăcea cu adevărat şi că tatăl ei nu s-ar împotrivi la căsă-

torie, şi cum aveam mintea mai puţin aprinsă decît St. John, mă hotărîsem să mă trudesc din răsputeri ca această căsătorie să se facă. Eram sigură că devenind posesorul frumoasei averi a domnului Oliver, ar fi putut face tot atît de mult bine în jurul lui ca şi în cazul cînd s-ar fi dus să-şi risipească geniul şi puterile sub soarele tropicelor. Stăpînită de această convingere, răspunsei :

— După cîte pot judeca eu, cred că ar fi mai înţelept şi mai cuminte dacă ţi-ai lua de îndată originalul.

Între timp el se aşezase pe un scaun ; pusese portretul în faţa lui, pe masă, şi, cu fruntea sprijinită în palmă, îl privea transportat. Văzui că nu era supărat, nici jignit de îndrăzneala mea. Mi-am dat seama chiar că, vorbindu-i atît de făţiş despre un subiect de care el socotea că nu te poţi apropia, vorbindu-i pe şleau, îl făceai să simtă o bucurie, o nesperată uşurare. Oamenii închişi la suflet au adesea mai multă nevoie decît cei expansivi să audă vorbindu-li-se în mod deschis despre sentimentele şi durerile lor. Cel mai stoic în aparenţă e la urma urmei tot om, şi „a te precipita" cu îndrăzneală şi bunăvoinţă „în tăcuta mare" a sufletului său, înseamnă adesea a-i face binele cel mai de seamă.

— Te place, sînt sigură, zisei, aşezîndu-mă în dosul scaunului său, iar tatăl ei te respectă. Apoi e o fată minunată ; e într-adevăr cam nechibzuită, dar dumneata ai deajuns de multă minte pentru amîndoi. Ar trebui s-o iei de nevastă.

— Mă place oare ? întrebă dînsul.

— Fireşte, mai mult ca pe oricine ; totdeauna vorbeşte de dumneata ; nici un subiect n-o încîntă atît de mult şi totdeauna se străduieşte să revină la el.

— E foarte plăcut să auzi acest lucru. Mai vorbeşte-mi un sfert de ceas.

Îşi scoase ceasul şi-l puse pe masă, ca să măsoare timpul.

— Dar de ce să mai vorbesc ? întrebai eu. Dacă în răstimp pregăteşti vreun argument zdrobitor să mi-l arunci împotrivă, sau făureşti vreun nou lanţ cu care să-ţi încătuşezi inima ?

— Nu-ţi închipui lucruri atît de teribile. Închipuie-ţi că cedez şi inima mi se moaie, cum se întîmplă de pildă acum. Dragostea omenească mă pătrunde ca un izvor proaspăt ce inundă cu valuri răcoroase ogorul pe care l-am pregătit cu atîta grijă şi muncă, pe care plin de rîvnă l-am însămînţat cu gînduri bune şi renunţare de sine, iar acum e înghiţit sub un val de nectar, iar seminţele noi sînt duse de ape, roase de o otravă îmbătătoare. Mă văd întins pe un divan din salonul de la Vale Hall, la picioarele logodnicei mele Rosamond Oliver. Ea îmi vorbeşte cu glasu-i blînd, mă priveşte cu ochii pe care mîna dumitale îndemînatică i-a redat atît de bine, îmi zîmbeşte cu buzele-i de mărgean. Ea e a mea, sînt al ei ; această viaţă, această lume trecătoare îmi ajunge. Taci ! Nu spune nimic ! Inima mi se umple de încîntare, simţirile mele se desfată — îngăduie să se scurgă în pace vremea pe care am hotărît-o !

Îi făcui pe voie. Tictacul ceasornicului zorea neîntrerupt. St. John respira repede şi înăbuşit ; tăcui. Sfertul de ceas trecu în mijlocul acelei linişti. Îşi puse ceasornicul la loc, lăsă portretul jos, se ridică de pe scaun şi rămase în picioare în faţa căminului.

— Acum, zise el, am vrut să dărui această clipă scurtă patimii şi nălucirii ; mi-am odihnit tîmplele la sînul ispitei şi mi-am pus de bună voie gîtul

sub jugul ei de flori ; am gustat din cupa ei. Culcuşul era arzător ; o viperă e ascunsă în cunună ; vinul e amar ; făgăduielile ei sînt deşarte, iar propunerile false. Le văd şi le ştiu.

Îl privii uimită.

— E ciudat, urmă el, că în clipa cînd iubesc mai fierbinte pe Rosamond Oliver, cînd o iubesc cu toată puterea celei dintîi pasiuni al cărei obiect e neasemuit de frumos, graţios şi fermecător, capăt în acelaşi timp încredinţarea tare şi deplină că ea n-ar fi o nevastă bună pentru mine, că nu e tovarăşa care-mi trebuie şi că în mai puţin de un an de căsătorie mi-aş da seama de asta, iar după douăsprezece luni de beţie ar urma, o ştiu prea bine, o viaţă măcinată de regrete.

Nu mă putui opri să exclam :

— E într-adevăr ciudat !

— În timp ce o parte a fiinţei mele este adînc impresionată de farmecele ei, o altă parte este tot aşa de profund izbită de cusururile sale. Ea nu mi-ar înţelege năzuinţele ; nu m-ar putea ajuta cu nimic în atingerea idealurilor mele. Rosamond să sufere, să muncească, să fie apostol ? Rosamond să fie nevasta unui misionar ? Nu, asta nu se poate !

— Dar nu trebuie să fii neapărat misionar. Poţi renunţa la planul ăsta.

— Să renunţ ? Oare nu ştii că aceasta-i chemarea mea ? Marea mea înfăptuire. Temeliile pe care le aşez pe pămînt pentru locuinţa mea cerească ? Speranţa mea că voi fi socotit printre acei care şi-au înăbuşit orice ambiţie pentru dorinţa glorioasă de a-şi îndrepta semenii, de a aduce lumina cunoaşterii în împărăţiile întunericului, de a înlocui războiul cu pacea, sclavia cu libertatea, ereziile cu credinţa, teama iadului cu nădejdea raiului ? Să renunţ la planul ăsta, care mi-e mai

scump decît sîngele ce-mi curge în vine ? Nicicodată ! Într-acolo trebuie să-mi îndrept privirile, pentru acest ţel trebuie să trăiesc.

După o lungă tăcere l-am întrebat :

— Şi domnişoara Oliver ? Îţi este indiferent dac-o vezi nenorocită ?

— Domnişoara Oliver este înconjurată de curtezani şi linguşitori. În mai puţin de o lună chipul meu o să i se şteargă din minte. O să mă uite şi o să se mărite, probabil cu cineva care s-o facă mult mai fericită decît aş fi putut s-o fac eu.

— Vorbeşti cu răceală, dar lupta asta te chinuie. Te-ai şi schimbat.

— Nu, dacă am slăbit puţin, asta-i din cauza grijilor pe care mi le pricinuiesc planurile mele a căror îndeplinire nu este încă sigură, plecarea mea mereu amînată ; chiar azi dimineaţă, am aflat că cel care trebuia să mă înlocuiască şi a cărui sosire o aştept de atîta vreme nu va putea veni decît peste trei luni sau chiar peste şase.

— Tremuri şi roşeşti de cîte ori domnişoara Oliver vine la şcoală.

Uimirea apăru din nou pe faţa lui ; nu-şi închipuise că o femeie ar putea îndrăzni să vorbească astfel unui bărbat. Eu una eram în largul meu. Nu mă pot simţi legată de fiinţe cu minţi puternice şi rafinate — fie ei bărbaţi sau femei — pînă ce nu trec de hotarele convenţionale, pînă ce nu le cuceresc încrederea şi nu dobîndesc un loc chiar lîngă vatra inimii lor.

— Eşti originală şi de loc sfioasă, îmi zise el. Firea ţi-e tot atît de curajoasă, pe cît de pătrunzătoare ţi-e privirea ; dar te încredinţez că-mi răstălmăceşti în bună parte emoţiile. Le crezi mult mai puternice şi mai adînci decît sînt, mă simpatizezi mai mult decît aş avea dreptul să-ţi cer.

Cînd obrajii mi se înroșesc și cînd tremur înaintea domnișoarei Oliver, nu mă plîng ; îmi disprețuiesc slăbiciunea ; știu că e josnică ; e o simplă înfrigurare a cărnii. Dar îți mărturisesc cu toată sinceritatea : nu-i o zvîrcolire a sufletului. Sufletul mi-e tot atît de neclintit ca o stîncă din adîncul mării zbuciumate. Cunoaște-mă așa cum sînt : ca om rece și aspru.

Am zîmbit neîncrezătoare.

— Mi-ai smuls mărturisirea pe negîndite, continuă el, și acum mult atîrnă de discreția dumitale. Mă aflu înaintea-ți în starea în care m-am născut : despuiat de mantia mînjită de sînge cu care creștinismul acoperă hidoșeniile omenești. Așa cum sînt : un om rece, aspru, ambițios. Dintre toate simțămintele, numai dragostea pentru Dumnezeu are o putere statornică asupra mea. Rațiunea, nu simțirea, mi-e călăuză ; ambiția mea e nemăsurată ; dorința mea de a mă ridica mai sus, de a face mai mult decît alții, e nesăturată. Cinstesc răbdarea, stăruința, hărnicia, talentul, fiindcă acestea sînt căile pe care oamenii ajung la țeluri mari și urcă pe înălțimi semețe. Îți privesc drumul cu interes, fiindcă te socotesc o femeie harnică, ordonată, energică, nu fiindcă te-aș compătimi în mod deosebit pentru încercările prin care ai trecut sau în gheara cărora încă te mai zbați.

— Te arăți a fi un simplu filozof păgîn.

— Nu. Între mine și filozofii deiști cred că există această deosebire : eu cred ; și cred în *Scriptură*. Ți-ai greșit epitetul. Nu sînt un filozof păgîn, ci creștin — un discipol al sectei lui Isus. Ca discipol al său, eu adopt doctrinele sale imaculate, milostive, binefăcătoare. Le apăr și am jurat să le răspîndesc. Am fost crescut de mic la sînul religiei și ea mi-a

dezvoltat însușirile. Din grăuntele mărunt, dragostea a crescut un copac care-și dăruie umbra : filantropia. Din rădăcina sălbatică, noduroasă, a dreptății omenești a răsărit sentimentul justiției divine. Din ambiția de a dobîndi putere și faimă pentru ființa mea nevrednică, a zămislit ambiția de a întinde împărăția stăpînului meu, de a înfăptui victoria în numele crucii, de a propovădui Scriptura la toată zidirea. Atîta a făcut religia pentru mine ; a folosit cît se poate de bine aluatul meu, a plivit și a altoit natura. Dar n-a putut s-o smulgă din rădăcini, nici nu va izbuti, pînă ce această făptură muritoare nu va trece în nemurire.

După ce spuse aceste cuvinte, își luă pălăria ce se afla pe masă lîngă paleta mea și mai privi o dată portretul.

— E frumoasă, șopti el. E într-adevăr trandafirul lumii !

— Nu vrei să-ți fac portretul ei ?

— *Cui bono ?* [1] Nu.

Acoperii portretul cu foaia de hîrtie fină pe care aveam obiceiul să-mi sprijin brațul cînd pictam, ca să nu murdăresc cartonul. Nu știu ce zărise deodată pe acea foaie goală ; dar ceva îi atrase privirea. O luă repede, privi marginea ; îmi aruncă o privire ciudată și cu totul de neînțeles, o privire ce părea că-mi cercetează amănunțit chipul și îmbrăcămintea, căci și-o plimbă asupra mea cu iuțeala și pătrunderea unui fulger. Buzele se întredeschiseră ca și cînd ar fi vrut să vorbească, dar își sugrumă cuvintele, oricare ar fi fost.

— Ce este ? întrebai.

— Nimic, răspunse el ; și punînd hîrtia la locul

[1] La ce bun (lat.).

ei, rupse repede, cu dibăcie, o bucățică de la marginea foii. Petecul mic de hîrtie pieri în mănușa lui, apoi mă salută grăbit, își luă rămas bun și dispăru.

La rîndul meu, cercetai hîrtia, dar nu văzui decît vreo cîteva pete de culoare pe care le făcusem ca să-mi încerc nuanțe de culoare. Mă gîndii la această întîmplare o clipă sau două ; dar neputînd descoperi taina și încredințată de altfel că nu putea avea mare însemnătate, o lăsai baltă și curînd nu mă mai gîndii de loc la ea.

CAPITOLUL XXXIII

Cînd a plecat domnul St. John, începuse să ningă și viscolul a ținut toată noaptea. În ziua următoare, un vînt puternic aduse vîrtejuri reci și orbitoare de zăpadă ; către seară valea era înzăpezită și aproape de nestrăbătut. Trăsesem obloanele și pusesem o scoarță la ușă, pentru a împiedica zăpada să pătrundă pe dedesubt. Am făcut focul și, după ce am stat aproape un ceas lîngă vatră, ascultînd vuietul turbat al viscolului, am aprins lumînarea, am luat *Marmion* și am pornit să-l citesc.

„Din dealurile Norham, cît e zarea,
Un văl de umbră pune înserarea
Pe vechile castele-nsingurate ;
Iar limpedele Tweed suspină-n vale,
Din adîncimea apelor domoale,
Purtîndu-și unda largă mai departe.

Lucirea asfințitului, gălbuie,
Pe piatra sură-a turnurilor suie
Și flutură pe vîrfuri de donjon.
În taină munții Cheviot se-alină,
Cînd părăsiți de palida lumină,
Ascultă-n noapte-al valurilor zvon."

Armonia versurilor mă făcu să uit repede viforul.

Auzii un zgomot : credeam că vîntul zgîlţiie uşa. Dar nu : era St. John Rivers care răsucise clanţa şi pătrunsese înăuntru venind din uraganul îngheţat, din bezna urlătoare. Stătea în faţa mea ; mantaua ce-l acoperea era albă ca un gheţar. Rămăsei aproape năucită, căci nu mă aşteptam să am în acea seară un oaspete venit din valea troienită.

— Ai vreo veste proastă ? întrebai. S-a întîmplat ceva ?

— Nu. Aşa de repede te sperii ? îmi răspunse dînsul scoţîndu-şi mantaua şi atîrnîndu-şi-o de uşă. Întinse apoi, cu un gest indiferent, scoarţa pe care o deranjase intrînd şi îşi scutură zăpada de pe ghete.

— O să-ţi murdăresc pe jos, zise el, dar cel puţin de data asta va trebui să mă ierţi.

Apoi se apropie de foc.

— Mi-a fost greu să vin pînă aici, continuă el, încălzindu-şi mîinile la foc. La un moment dat, m-am cufundat pînă la brîu ; noroc că zăpada e încă afînată.

Nu mă putui opri să spun :

— Dar de ce ai venit ?

— E o întrebare cam neospitalieră, pusă unui musafir, dar fiindcă mă întrebi, o să-ţi răspund că am venit doar să vorbesc cu dumneata. Cărţile mele tăcute şi odaia goală m-au obosit. De altfel, de ieri încoace nu-mi mai găsesc locul, ca un om căruia i s-a spus o jumătate de poveste şi e nerăbdător să afle sfîrşitul.

Se aşeză. Îmi amintii purtarea lui ciudată din ajun şi mă cuprinse îngrijorarea ; în orice caz, dacă era nebun, nebunia lui se dovedea foarte calmă şi potolită. Niciodată trăsăturile lui frumoase nu amintiseră marmura şlefuită atît de mult ca în

clipa aceea, cînd îşi dădu la o parte părul ud de zăpada topită, lăsînd razele focului din cămin să strălucească în voie pe fruntea şi obrajii lui atît de palizi. Urmele grijii şi mîhnirii, adînc întipărite pe chipul său m-au întristat. Aşteptam cu nădejdea că va spune un cuvînt pe care să-l pot cel puţin înţelege. Dar el continua să-şi ţină mîna la bărbie şi degetul pe buze ; se gîndea. M-a uimit înfăţişarea mîinii lui, la fel de slăbită ca şi chipul. Fără voie mă cuprinse mila şi mă văzui îndemnată să spun :

— Aş vrea ca Diana sau Mary să vină să stea cu dumneata. Nu-i bine să trăieşti singur, prea nu te-ngrijeşti de sănătatea dumitale.

— Nici vorbă, răspunse el. Mă îngrijesc eu, cînd e nevoie. Acum mă simt foarte bine. Ce te alarmează în starea mea ?

Spuse aceste cuvinte cu nepăsare şi dus pe gînduri, ceea ce-mi dovedi că grija mea i se părea cu totul de prisos. Tăcui.

Îşi mişca domol degetul pe buza de sus şi privirea lui rătăcea visătoare pe grătarul poleit de luminile jucăuşe ale flăcărilor. Socotind că trebuie neapărat să spun ceva, îl întrebai dacă nu cumva ajungea pînă la el frigul de la uşa aflată în spatele său.

— Nu, nu, îmi răspunse scurt şi aproape supărat.

„Bine, îmi zisei, taci dacă vrei. Am să te las să te gîndeşti şi mă voi întoarce la cartea mea."

Aşa că am potrivit mucul luminării şi am reluat lectura lui *Marmion*.

În curînd se sculă în picioare. Mişcarea mă făcu să ridic ochii. Îl văzui scoţînd din portofelul de marochin o scrisoare pe care o citi în tăcere, o împături şi o puse la loc, tot aşa de tăcut ; după asta rămase iarăşi pe gînduri Nu izbuteam să citesc nimic pe chipul acela cu neputinţă de pătruns.

Dar nici nu admiteam, în nerăbdarea mea, să rămîn mută. Poate să mă repeadă, dacă vrea, dar de vorbit tot voi vorbi.

— Ai primit în ultimul timp veşti de la Mary şi de la Diana ? l-am întrebat.

— Nu, nici o veste după scrisoarea pe care ţi-am arătat-o acum o săptămînă.

— Nu s-a schimbat nimic în planurile dumitale ? Nu părăseşti Anglia mai curînd decît te-aşteptai ?

— Nu cred ; ar fi o fericire prea mare.

Respinsă astfel, schimbai vorba. Pomenii de data asta despre şcoală şi despre elevele mele.

— Mama micuţei Mary Garrett e mai bine. Mary s-a întors azi la şcoală şi săptămîna viitoare o să am patru eleve noi de la Founday Close. Dacă n-ar fi fost zăpada, ar fi venit de azi.

— Adevărat ?

— Domnul Oliver plăteşte pentru două dintre ele.

— Da ?

— Are de gînd să ospăteze toată şcoala de Crăciun.

— Ştiu.

— Dumneata l-ai sfătuit ?

— Nu.

— Atunci cine ?

— Cred că fiică-sa.

— Probabil ; e atît de bună !

— Da.

O nouă tăcere. Ceasul bătu opt. Zgomotul îl smulse din reverie ; îşi întinse picioarele, se ridică şi se întoarse spre mine.

— Lasă-ţi o clipă cartea, zise el, şi apropie-te puţin de foc.

Eram din ce în ce mai uimită şi, negăsind explicaţia minunii, l-am ascultat.

— Acum o jumătate de ceas, zise el, ţi-am vorbit despre nerăbdarea mea de a cunoaşte urmarea unei povestiri ; dar m-am gîndit mai bine să iau eu rolul povestitorului, ca să fii dumneata cel care ascultă. Înainte de a începe, te încunoştiinţez că povestirea o să ţi se pară cam banală, dar amănuntele învechite îşi recapătă uneori prospeţimea, dacă-s rostite de alte buze. De altfel, veche sau nu, e scurtă.

Acum douăzeci de ani, un biet pastor (nu interesează acum numele lui) se-ndrăgosti de o tînără bogată ; fata îl iubea şi ea se şi mărită cu el, în ciuda împotrivirii tuturor rudelor sale, care nu mai vrură să ştie de dînsa după căsătorie. Doi ani după aceea amîndoi îndrăzneţii muriseră şi se odihneau liniştiţi împreună, unul lîngă celălalt, sub aceeaşi lespede.

Le-am văzut mormîntul ce alcătuia o părticică din pardoseala de piatră a unui cimitir uriaş, care înconjoară mohorîta catedrală, neagră ca funinginea, dintr-un mare oraş manufacturier, în comitatul... De pe urma lor rămăsese o fată care fu primită încă de la naştere în braţele carităţii, la fel de reci ca troienele de zăpadă în care aproape m-am înecat astă-seară. Copila părăsită fu dusă în locuinţa unei bogate rude a mamei ei, fu crescută de o mătuşă numită (acum ajung la nume) doamna Reed din Gateshead. Tresari ? Ai auzit cumva vreun zgomot ? Pesemne-i un guzgan care umblă printre grinzile clasei de alături. Înainte de a o repara şi transforma, era un hambar şi hambarele sînt de obicei pline de guzgani. Dar să ne continuăm povestirea. Doamna Reed o ţinu pe orfană zece ani. Nu ştiu dacă a fost fericită sau nu ; nimeni nu mi-a spus-o. După aceea, copila fu trimisă într-un loc

pe care îl cunoşti, întrucît e vorba de şcoala din Lowood, unde ai stat şi dumneata atîta timp. Se pare că a făcut acolo o carieră foarte onorabilă, din elevă ajungînd institutoare — ca dumneata. Sînt într-adevăr uimit de asemănarea ce există, cel puţin în unele amănunte, între povestea ei şi povestea dumitale. Fata aceea a plecat din Lowood şi s-a făcut guvernantă. Vezi, şi aici cele două destine se aseamănă. Ca guvernantă a crescut pe pupila unui oarecare domn Rochester.

— Domnule Rivers ! exclamai eu.

— Îmi dau seama ce simţi, zise el, dar stăpîneşte-te o clipă. Aproape c-am sfîrşit ; ascultă-mă pînă la capăt. Nu ştiu nimic despre domnul Rochester, decît că a propus o căsătorie onorabilă acelei fete, dar chiar în faţa altarului ea a descoperit că cel cu care venise acolo avea o soţie încă în viaţă, deşi nebună. Cum s-a purtat după aceea domnul Rochester şi ce explicaţii a dat el tinerei fete — în privinţa asta se pot face numai presupuneri. Fapt e că atunci cînd a fost nevoie de prezenţa tinerei guvernante şi au căutat-o, s-a aflat că plecase ; nimeni nu ştia cînd, unde şi cum. Părăsise noaptea castelul din Thornfield şi toate cercetările au rămas zadarnice ; întregul ţinut a fost bătut în lung şi-n lat, fără să se poată afla ceva despre ea. Totuşi, în ultima vreme, găsirea ei a devenit o problemă de extremă urgenţă : s-au dat anunţuri în toate ziarele ; eu însumi am primit o scrisoare din partea unui oarecare domn Briggs, avocat, care mi-a dat toate aceste amănunte. Nu-i o poveste ciudată ?

— Te rog să-mi spui un singur lucru, zisei eu, şi de vreme ce ştii atît de multe, fireşte că-mi poţi răspunde. Ce-i cu domnul Rochester ? Unde-i ? Ce face ? E sănătos ?

— Nu ştiu nimic despre domnul Rochester ; scrisoarea nu pomeneşte decît de tentativa lui de a comite o înşelătorie şi o ilegalitate ; despre asta ţi-am vorbit. Ar trebui mai curînd să întrebi de numele guvernantei şi de împrejurarea care cere cu urgenţă prezenţa ei.

— Nimeni nu s-a dus la Thornfield ? Nimeni nu l-a văzut pe domnul Rochester ?

— Cred că nu.

— I s-a scris ?

— Bineînţeles.

— Şi ce-a răspuns ? Unde-i scrisoarea lui ?

— Domnul Briggs îmi spune că răspunsul n-a fost redactat de domnul Rochester, ci de o doamnă care semnează Alice Fairfax.

Mi-am simţit sufletul îngheţat de groază. Aşadar, temerile mele cele mai rele erau probabil întemeiate. După cum se vede, părăsise Anglia şi în deznădejdea lui se întorsese spre vechile-i vizuini de pe continent. Şi ce narcotice căutase pentru suferinţele-i crîncene ? Cu ce voia să-şi aline teribila-i patimă ? Nu îndrăzneam să răspund la această întrebare. Oh, bietul meu stăpîn ! El, care-mi fusese aproape soţ. El, cel căruia atît de des îi spusesem „dragul meu Edward“ !

— Omul acela trebuie să fi fost un om rău, observă domnul Rivers !

— Nu-l cunoşti ; nu-l judeca aşa ! strigai eu înflăcărată.

— Foarte bine, de altfel am altceva mai bun de făcut decît să mă ocup de el ; trebuie să-mi sfîrşesc povestirea. Deoarece nu-mi ceri numele guvernantei, am să ţi-l spun eu. Aşteaptă ! Îl am aici ; e mai bine ca lucrurile de seamă să fie puse cu grijă pe hîrtie, negru pe alb.

Tacticos, își scoase din nou portofelul, îl deschise și căută ceva. Dintr-o despărțitură trase o bucățică de hîrtie mototolită ce părea că fusese ruptă în grabă. Recunoscui după formă și după petele de ultramarin, lac și roșu, bucata ruptă din hîrtia ce acoperea portretul domnișoarei Oliver. St. John se ridică, o ținu înaintea ochilor mei și eu citii, scrise de mine cu cerneală de China, cuvintele „Jane Eyre“. Le scrisesem de bună seamă într-o clipă în care gîndurile îmi rătăceau aiurea.

— Briggs, urmă el, îmi vorbea de o Jane Eyre ; anunțurile din ziare vorbeau de o Jane Eyre ; eu cunoșteam o Jane Elliott. Recunosc că aveam bănuieli, dar n-am căpătat certitudinea decît ieri după amiază. Îți mărturisești numele și renunți la pseudonim ?

— Da, da. Dar unde-i domnul Briggs ? Poate știe mai mult decît dumneata despre domnul Rochester.

— Briggs e la Londra. Nu cred să știe ceva relativ la domnul Rochester, nu-l interesează acest domn. Dînd atenție amănuntelor, uiți lucrul cel mai însemnat și nu mă întrebi pentru ce te caută domnul Briggs și de ce are nevoie de dumneata.

— Adevărat. De ce ?

— Ca să-ți spună că unchiul dumitale, domnul Eyre din Madera a murit ; ți-a lăsat toată averea și acum ești bogată. Pentru asta te caută și pentru nimic altceva.

— Eu bogată ?

— Da, da ; dumneata ești o moștenitoare bogată.

Urmă o clipă de tăcere.

— Va trebui desigur să-ți dovedești identitatea, urmă St. John, dar asta n-o să fie greu și atunci o să capeți imediat averea. E în acțiuni engleze. Briggs are testamentul și toate hîrtiile trebuincioase.

Întorsesem o filă nouă din cartea vieții mele ! E frumos, cititorule, să scapi de sărăcie ca să te îmbogățești deodată ; e chiar foarte frumos ; dar nu-i ceva pe care-l înțelegi numaidecît și de care te poți bucura pe deplin din prima clipă. Și apoi sînt în viață alte bucurii mai îmbătătoare, care-ți dau mai mulți fiori. O avere e o fericire mare, dar pămîntească ; n-are nimic ideal. Tot ce se leagă de ea e solid, liniștit, iar bucuria pe care o simți nu se poate manifesta cu entuziasm ; nu sări, nu țopăi, nu strigi ura ! Cînd afli că ești bogat, începi să te gîndești la răspunderi, la încurcături. La o adică, ești mulțumit, dar ai griji mari. Te stăpînești și primești vestea despre norocul ce-a dat peste tine cu figura serioasă.

De altfel, cuvintele : testament, moștenire, merg mînă în mînă cu moarte și înmormîntare. Unchiul murise și el era unica mea rudă. De cînd auzisem că există, nutrisem nădejdea să-l văd o dată ; acum nu mai era cu putință. Apoi banii mi se dădeau numai mie, iar nu unei familii care s-ar fi bucurat de ei ; numai mie. Desigur era un noroc ; o să fiu atît de fericită, de independentă ! O simțeam bine și gîndul acesta făcea să-mi bată inima cu putere.

— În sfîrșit, ridici capul îmi zise domnul Rivers. Credeam că te-a privit Meduza [1] și te-ai schimbat în stană de piatră. Poate că acum ai să mă întrebi ce avere ai.

— Cît ?

— Oh, o bagatelă ! Nici nu merită osteneala să-ți mai spun. Se zice că ar fi vorba de douăzeci de mii de lire.

— Douăzeci de mii de lire ?

---

[1] Personaj mitologic care avea puterea să schimbe în stane de piatră pe toți cei pe care îi privea.

Eram din nou uluită. Mă gîndisem la vreo patru sau cinci mii. Vestea îmi tăie o clipă răsuflarea. Domnul St. John, pe care pînă atunci nu-l auzisem niciodată rîzînd, începu să rîdă.

— Dacă ai fi săvîrşit un omor, zise el, şi dacă ai fi aflat că ai fost descoperită, ai avea o înfăţişare mai puţin speriată ca acum.

— E o sumă mare. Nu crezi că e o greşeală ?

— Cîtuşi de puţin.

— Poate că n-ai citit bine cifrele şi nu sînt decît două mii ?

— E scris în litere, nu în cifre : douăzeci de mii.

Mă simţeam asemeni unui om fără prea multă poftă de mîncare, dar care se pomeneşte dintr-o dată singur înaintea unei mese pregătite pentru o sută de persoane. Domnul Rivers se ridică şi-şi puse mantaua.

— Dacă noaptea n-ar fi aşa de urîtă — spuse el — aş trimite-o pe Hannah să-ţi ţină tovărăşie. Pari atît de nenorocită, că nu-i bine să te las singură. Dar biata Hannah n-ar putea răzbate prin troiene cu aceeaşi uşurinţă ca mine. Picioarele ei nu sînt aşa de lungi, încît mă văd silit să te las pradă mîhnirii dumitale. Bună seara.

Pusese mîna pe clanţă, cînd îmi veni un gînd neaşteptat.

— Stai o clipă ! strigai eu.

— Ei, ce-i ?

— Aş vrea să ştiu de ce tocmai dumitale ţi-a cerut domnul Briggs amănunte despre mine ; de unde te cunoaşte şi ce l-a făcut să creadă că dumneata, care locuieşti într-un ţinut atît de izolat cum e acesta, l-ai putea ajuta să mă descopere.

— Oh ! zise el, fiindcă sînt preot, iar preoţii sînt deseori consultaţi în asemenea cazuri ciudate.

Puse din nou mîna pe clanţă.

— Nu, nu mă mulţumesc cu atît, strigai eu.

Într-adevăr, în răspunsul său evaziv şi grăbit era ceva care, în loc să-mi aline curiozitatea, mi-o aţîţa şi mai mult.

— E ceva tare ciudat în toate astea, adăugai eu, şi vreau să ştiu totul.

— Altă dată.

— Nu ; astă seară ! Chiar astă seară !

Şi cum el făcu un pas în odaie, mă aşezai în dreptul uşii. Părea stînjenit.

— Poţi fi sigur că n-o să pleci înainte de a-mi spune tot.

— Aş prefera să-ţi spun altă dată.

— Nu, ai să-mi spui acum ! Trebuie !

— Aş vrea s-o afli mai degrabă de la Diana sau de la Mary.

Împotrivirea lui nu făcea decît să-mi sporească nerăbdarea. Voiam să ştiu tot — şi numaidecît. I-o spusei.

— Dar, răspunse el, ţi-am spus că sînt un om aspru şi greu de înduplecat.

— Şi eu sînt o femeie aspră, de care e cu neputinţă să scapi.

— Sînt rece, urmă el, şi pasiunea nu mă poate cuceri.

— Eu sînt înflăcărată, şi focul topeşte gheaţa. Flacăra căminului a făcut să se topească toată zăpada de pe mantaua dumitale ; apa a curs pe nisipul care pare acum o uliţă inundată... Domnule Rivers, dacă vrei să-ţi iert vreodată înalta crimă că mi-ai murdărit nisipul din bucătărie, spune-mi ceea ce vreau să ştiu...

— Bine, zise el. Cedez stăruinţii, dacă nu înflăcărării dumitale, tot aşa cum piatra se lasă străpunsă de picătura de apă ce cade necontenit ; de

altfel, va trebui s-o afli o dată. Ce mi-e acum, ce mi-e mai tîrziu ? Te cheamă Jane Eyre ?

— Fireşte ; asta a fost lămurit mai dinainte.

— Ştii poate că am acelaşi nume cu dumneata ? Că am fost botezat St. John Eyre Rivers ?

— Nu ! Îmi amintesc că am văzut litera E în iniţialele dumitale însemnate pe cărţile ce mi le-ai împrumutat în diferite rînduri. Dar nu m-am întrebat niciodată ce nume ar putea reprezenta această literă. Dar atunci ? Fireşte...

Tăcui ; nu voiam să nutresc, şi mai puţin încă să exprim, gîndul ce-mi trecuse prin minte — care prindea fiinţă, care, într-o clipă, se schimbă pentru mine într-o puternică probabilitate. Toate împrejurările se împleteau, se potriveau, într-o ordine închegată. Lanţul, pînă atunci doar nişte inele separate, fără formă, începea să se întindă acum drept înaintea mea ; fiecare verigă era zdravănă, iar întregul desăvîrşit. Înainte ca St. John să deschidă gura, instinctul îmi vesti toate astea. Dar cum nu mă pot aştepta ca şi cititorul să aibă aceeaşi înţelegere intuitivă, am să repet lămurirea pe care mi-a dat-o domnul Rivers.

— Mama mea era născută Eyre, zise el. Avea doi fraţi : unul preot, care s-a căsătorit cu domnişoara Jane Reed din Gateshead ; celălalt, John Eyre, era negustor şi a plecat mai tîrziu la Funchal, în Madera. Domnul Briggs, avocatul domnului Eyre, ne-a scris în august trecut ca să ne vestească moartea unchiului nostru şi să ne spună că-şi lăsase averea fiicei fratelui său, preotul, nevrînd să ştie de noi din pricina unei certe dintre tata şi el, pe care n-a uitat-o niciodată. Acum cîteva săptămîni ne-a scris din nou ca să ne arate că moştenitoarea nu putea fi găsită şi să ne întrebe dacă ştim ceva despre dînsa. Un nume, scris din

întîmplare pe o bucată de hîrtie, m-a făcut s-o descopăr. Restul îl ştii.

Vru să plece iar, dar mă proptii cu spatele de uşă.

— Lasă-mă să vorbesc, zisei ; dă-mi răgaz să răsuflu şi să mă gîndesc.

Mă oprii. El rămăsese în picioare înaintea mea, cu pălăria în mînă, şi părea destul de liniştit. Am urmat.

— Mama dumitale a fost sora tatei ?

— Da.

— Era, aşadar, mătuşa mea ?

El dădu din cap.

— Unchiul meu John era unchiul John al dumitale ? Dumneata, Diana şi Mary sînteţi copiii surorii, iar eu sînt fiica fratelui său.

— Sigur că da.

— Atunci voi trei îmi sînteţi veri : jumătate din sîngele nostru are acelaşi izvor.

— Da, sîntem veri.

Îl privii. Mi se părea că regăsisem un frate — un frate de care puteam fi mîndră, pe care-l puteam iubi — şi două surori pline de însuşiri alese, la care ţinusem mult şi pe care le iubisem din toată inima, chiar cînd nu văzusem în ele decît nişte străine. Aceste două fete, pe care le admirasem cu un amestec amar de simpatie şi deznădejde, cînd, îngenuncheată pe pămîntul umed, privisem pe fereastra scundă şi zăbrelită de la Moor-House, aceste fete îmi erau rude apropiate. Tînărul înalt, arătos, care mă ridicase aproape moartă de pe pragul casei lui, mi-era de asemenea rudă de sînge. Fericită descoperire pentru o biată părăsită ! Iată într-adevăr bogăţia ! O bogăţie a sufletului, un izvor de dragoste curată şi adevărată! Era o fericire puternică, nespus de dulce şi îmbătătoare, ce nu

semăna cu cea pe care o încercasem aflînd că am bani mulţi ; fiindcă, deşi ştirea era binevenită, nu simţisem decît o bucurie cumpătată. În încîntarea fericirii mele neaşteptate, împreunai mîinile ; inima îmi bătea să se rupă, vinele-mi zvîcneau cu putere.

— Oh, sînt fericită ! Sînt fericită ! strigai eu.

St. John zîmbi.

— Nu ţi-am spus că în loc să te ocupi de lucrurile însemnate, te interesezi de fleacuri ? rosti el. Ţi-ai păstrat calmul cînd ţi-am spus că eşti bogată, iar acum iată cum te-ai aprins pentru un lucru neînsemnat.

— Ce vrei să zici ? O fi poate neînsemnat pentru dumneata. Dumneata ai surori şi nu-ţi pasă de o verişoară. Dar eu, eu care n-aveam pe nimeni ? Trei rude sau două dacă nu vrei să te numeri printre ele, s-au născut în clipa asta pentru mine. Da, repet, sînt fericită !

Mă plimbam agitată prin odaie. Apoi mă oprii, sufocată aproape de gîndurile ce mă copleşeau, prea năvalnice ca să le primesc, să le pun în ordine. Mă gîndeam la tot ce s-ar putea întîmpla şi avea să se întîmple în curînd ; priveam pereţii albi şi credeam că văd un cer spuzit de stele, şi, parcă fiecare mă călăuzea spre o ţintă sau spre o bucurie. În sfîrşit, eram în stare să fac ceva pentru cei care-mi scăpaseră viaţa şi pe care pînă acum îi iubisem cu o dragoste neputincioasă. Erau subjugaţi şi eu puteam să-i dezrobesc ; erau răzleţiţi şi eu îi puteam strînge laolaltă ; independenţa şi bogăţia care erau ale mele puteau fi şi ale lor. Nu eram patru ? Douăzeci de mii de lire împărţite în mod egal însemna cinci mii de lire pentru fiecare. Era de ajuns şi prea de ajuns. Dreptatea ar fi fost înfăptuită, iar fericirea noastră asigurată. Bogăţia

nu mă mai copleşea, nu mai era un simplu morr an de aur, ci o bogăţie de viaţă, de nădejdi şi de bucurii.

Nu ştiu cum arătam în momentele cînd mintea mi-era năpădită de toate aceste gînduri, dar în curînd am observat că domnul Rivers aşezase un scaun la spatele meu şi încerca, plin de blîndeţe, să mă facă să şed. Mă sfătuia să fiu liniştită. Îi spusei că mintea nu-mi era nicidecum tulburată ; îi dădui mîna deoparte şi reîncepui să mă plimb prin odaie.

— Mîine ai să le scrii Dianei şi lui Mary, spusei eu, şi-o să le rogi să se înapoieze numaidecît. Diana mi-a spus că ea şi sora ei s-ar socoti bogate dacă ar avea cîte o mie de lire ; de aceea, cred că fiecare o să fie mulţumită cu cinci mii.

— Spune-mi de unde pot lua un pahar cu apă, răspunse St. John. Ar trebui să faci un efort ca să te potoleşti.

— Lasă prostiile ! Ce efect va avea asupra dumitale această moştenire ? Te va reţine în Anglia, te va hotărî să te însori cu domnişoara Oliver şi să trăieşti ca toţi muritorii de rînd ?

— Baţi cîmpii ; ţi s-a tulburat mintea. Te-am vestit prea pe neaşteptate şi noutăţile te-au tulburat atît de mult, că nu te mai poţi stăpîni.

— Domnule Rivers, mă faci să-mi pierd răbdarea ! Dar vorbesc cu destulă judecată. Dumneata nu mă înţelegi, sau mai bine zis te prefaci că nu mă înţelegi.

— Poate că dacă o să vorbeşti mai lămurit, o să te înţeleg mai bine.

— Mai lămurit ! Ce poate fi mai lămurit ? E foarte uşor de înţeles că împărţind cele douăzeci de mii de lire între nepot şi cele trei nepoate ale unchiului John, fiecăruia îi va reveni cîte cinci

mii de lire. Doresc să scrii surorilor dumitale, arătîndu-le ce moștenire au căpătat.

— Adică ce moștenire ai căpătat dumneata.

— Ți-am spus cum văd eu lucrurile în cazul de față și-n alt fel nu le pot vedea. Nu sînt o egoistă brutală, cîinește de nedreaptă sau o ticăloasă nerecunoscătoare. De altfel, vreau să am un cămin, vreau să am rude ; mi-e drag Moor-House și vreau să trăiesc acolo ; le iubesc pe Diana și pe Mary și vreau să fiu toată viața legată de ele. Îmi va plăcea și-mi va prinde bine să am cinci mii de lire ; dar douăzeci m-ar chinui și m-ar apăsa pe suflet. Apoi, dacă acești bani sînt ai mei în fața legii, nu sînt și în fața dreptății. Nu vă dau decît ce mi-ar fi cu totul nefolositor ; nu vreau nici ciorovăieli, nici împotriviri ; să ne înțelegem între noi și să hotărîm numaidecît.

— Te lași dusă de primul impuls, trebuie să te gîndești cîteva zile, ca să putem pune temei pe vorbele dumitale.

— Oh ! dacă te îndoiești doar de sinceritatea mea, atunci nu mă tem de nimic. Recunoști că am dreptate ?

— Într-adevăr, îmi dau seama că ai oarecare dreptate ; dar e împotriva tuturor obiceiurilor. Afară de asta, toată averea îți aparține pe drept. Unchiul a cîștigat-o prin străduniile lui și avea dreptul s-o lase cui voia. Ți-a lăsat-o dumitale. La urma urmelor, legea îți îngăduie s-o păstrezi și poți s-o socotești a dumitale fără mustrări de cuget.

— Pentru mine, răspunsei, e o chestie de sentiment ca și de conștiință. Trebuie să mă las călăuzită de sentimente ; am atît de rar prilejul s-o fac. Chiar dacă ai discuta, ai ridica cine știe ce obiecții și m-ai sîcîi un an întreg, n-aș putea renunța la plăcerea fără seamăn pe care am întrezărit-o, aceea de a plăti în parte o datorie nespus de mare și de a-mi cîștiga prieteni pentru tot restul vieții.

— Vorbești așa acum, spuse St. John, pentru că nu știi ce înseamnă să ai avere și prin urmare nici ce înseamnă să te bucuri de ea. Nu știi ce-ai putea ajunge cu douăzeci de mii de lire, ce loc ai putea ocupa în lume ; nu știi ce viitor s-ar deschide înaintea dumitale ; nu știi...

— Iar dumneata, îl întrerupsei, nu-ți poți închipui cu cîtă ardoare năzuiesc spre o dragoste frățească. N-am avut niciodată un cămin, nici frați, nici surori ; trebuie și vreau să le am acum. Nu-i așa că o să mă recunoașteți ca rudă și o să mă primiți printre voi ?

— Jane, o să-ți fiu frate, iar surorile mele o să-ți fie surori, fără să-ți cerem jertfa drepturilor dumitale bine întemeiate.

— Frate-meu ? Da, la mii de leghe depărtare ! Surori ? Da, robind la străini ! Iar eu bogată, îndopată cu aur, fără ca vreodată să-l fi cîștigat, ori să-l fi meritat ! Dumneata, fără un ban ! Strașnică egalitate și frăție ! O, legătură de suflet ! O, dragoste adîncă !

— Dar, Jane, dorința dumitale de a avea o familie și o fericire casnică poate fi împlinită prin alte mijloace decît cele de care vorbești ; te poți mărita.

— Iar vorbești prostii ! Să mă mărit ! Nu vreau să mă mărit și n-o să mă mărit niciodată.

— Nu mai vorbi așa. Cuvintele astea atît de necugetate sînt încă o dovadă că vorbești fără să cugeți.

— Nu, nu ! Știu ce spun ! Știu ce simt și cît de vajnic mi se răzvrătește întreaga ființă la simplul gînd al măritișului. Nimeni nu s-ar căsători

cu mine din dragoste şi nu vreau ca omul care m-ar lua să facă o simplă afacere. Nu vreau un străin care ar fi cu totul deosebit de mine şi cu care nu m-aş putea înţelege. Am nevoie de rude, vreau să spun de oameni care simt ca şi mine. Mai spune-mi o dată că ai să-mi fii frate. Cînd ai rostit aceste cuvinte, sufletul mi s-a topit de fericire. Dacă poţi, repetă-le, rostindu-le din toată inima.

— Cred că pot. Ştiu că mi-am iubit totdeauna surorile ; dragostea mea e întemeiată pe stima ce-o am pentru calităţile şi admiraţia ce-o port destoiniciei lor. Şi dumneata eşti deşteaptă şi te porţi cum trebuie. Semeni în obiceiuri şi gusturi cu Diana şi cu Mary ; prezenţa dumitale mi-a fost totdeauna plăcută şi de cîte ori am stat de vorbă cu dumneata am găsit o alinare. Simt că-ţi pot face cu uşurinţă şi în chip firesc loc în inima mea şi simt că te socotesc o a treia soră, mai tînără.

— Îţi mulţumesc. Pentru astă-seară mi-e de ajuns. Acum ai face bine să pleci, căci dacă mai rămîi, ai putea să mă superi iar cu îndoielile dumitale urîcioase.

— Dar şcoala, domnişoară Eyre ? Cred că acum va trebui s-o închidem.

— Nu. Voi rămîne pînă găseşti altă învăţătoare.

Zîmbi mulţumit, îmi strînse mîna şi plecă.

N-am nevoie să povestec amănunţit lupta pe care a trebuit s-o duc şi să arăt argumentele la care a trebuit să recurg pînă să se împartă moştenirea aşa cum doream. Am avut o sarcină foarte grea ; dar eram pe deplin hotărîtă şi verii mei văzură în cele din urmă că sînt cu adevărat neclintită în gîndul de a face o împărţire dreaptă a averii ; cum, pesemne, în inimile lor simţiseră că am dreptate şi, pe deasupra, trebuie să fi fost conştienţi că în locul meu ar fi făcut acelaşi lucru, pînă la urmă se învoiră măcar să încredinţeze rezolvarea unor arbitri. Au fost aleşi ca arbitri domnul Oliver şi un destoinic om de legi. Amîndoi mi-au dat dreptate şi aşa am izbîndit. St. John, Diana, Mary şi cu mine ne primirăm moştenirea.

CAPITOLUL XXXIV

Pînă cînd totul fu pus la punct, se apropie Crăciunul ; venea vacanța. Am închis școala din Morton, străduindu-mă însă ca despărțirea să nu rămînă, cel puțin din partea mea, un lucru sterp. Norocul deschide mîna așa cum deschide și inima, iar a da ceva cînd ai primit mult nu înseamnă decît a ușura într-un fel clocotul nepotolit al simțămintelor. De multă vreme băgasem de seamă cu bucurie că multe dintre școlărițele mele mă iubeau, iar la despărțire îmi dădui și mai limpede seama : îmi arătară dragostea lor simplu și cu tărie. Nemăsurată mi-a fost răsplata cînd am văzut că aveam într-adevăr un loc în inima curată a copilelor ; le-am făgăduit că în fiecare săptămînă voi veni să le văd și vom face împreună lecții, vreme de un ceas.

Domnul Rivers sosi în clipa cînd, după ce cercetasem clasele care cuprindeau acum șaizeci de eleve, încuiasem poarta și, cu cheia în mînă, îmi luam cu duioșie rămas bun de la vreo șase din cele mai bune eleve ale mele : n-ai fi putut găsi în casa vreunui fermier englez fete mai cuviincioase, mai vrednice de respect, mai modeste și mai instruite. Și asta-i mare lucru, fiindcă, la urma urmei, țăranii englezi sînt cei mai învățați, mai cuviincioși, și mai demni din Europa : de atunci am mai văzut *paysannes* [1] și *Bäuerinnen* [2] și cele mai bune dintre ele îmi păreau ignorante, grosolane și stupide față de fetele mele din Morton.

— Socotești că ți-ai primit răsplata pentru un întreg sezon de muncă ? mă întrebă domnul Rivers, după ce plecară copiii. Nu ești fericită că ai făcut un adevărat bine semenilor dumitale ?

— Fără îndoială.

— Și n-ai muncit decît vreo cîteva luni ! Nu socotești că o viață închinată perfecționării oamenilor ar fi bine folosită ?

— Da ; dar în ce mă privește n-aș putea s-o duc așa într-una ; vreau să mă bucur de însușirile mele, tot atît de mult pe cît vreau să le cultiv pe cele ale altora. Acum trebuie să mă bucur de ele. Nu-mi abate gîndurile spre școală ; am plecat de acolo și sînt hotărîtă să folosesc din plin vacanța.

Chipul lui St. John deveni serios.

— Și ? Ce-i înflăcărarea asta neașteptată ? Ce ai de gînd să faci ?

— Să fiu activă, cît mai activă cu putință. Întîi vreau să te rog să dai drumul lui Hannah și să cauți pe altcineva să te slujească.

— Ai nevoie de ea ?

— Da. Aș vrea să meargă cu mine la Moor-House. Diana și Mary vin peste o săptămînă și vreau să găsească totul în ordine.

— Înțeleg. Credeam că intenționezi să pleci în vreo excursie. E mai bine așa ; Hannah o să meargă cu dumneata.

— Atunci spune-i să fie gata mîine. Uite cheia de la școală ; mîine dimineață o să-ți dau și pe cea de la casă.

---

[1], [2] Țărănci (în franceză și germană).

St. John luă cheia.

— Pari foarte veselă că mi-o dai ; nu-ţi înţeleg chiar pe de-a-ntregul veselia, fiindcă nu ştiu cu ce muncă ţi-ai pus în gînd s-o înlocuieşti pe cea pe care ai părăsit-o. Ce gînduri, ce intenţii ai, care ţi-e acum scopul în viaţă ?

— Prima mea ţintă e să *curăţ* (înţelegi întreaga semnificaţie a acestui cuvînt ?) să *curăţ* din pod pînă-n pivniţă Moor-House-ul ; a doua, să frec totul cu ceară, cu ulei şi cu o grămadă de cîrpe, pînă cînd fiecare lucru va străluci din nou ; a treia, să aranjez scaunele şi mesele, paturile şi covoarele, cu o precizie matematică ; după aceea am să stric atîta cărbune şi turbă ca să fac cîte un foc bun în fiecare odaie ; în sfîrşit, cele două zile dinaintea sosirii surorilor dumitale vor fi folosite de mine şi de Hannah ca să batem ouăle, să alegem stafidele, să rîşnim mirodenii, să coacem cozonacii de Crăciun, să tocăm mărunt umplutura plăcintelor şi să împlinim alte rituri culinare, pe care cuvintele nu le pot îndeajuns desluşi unui profan ca dumneata. Într-un cuvînt, am de gînd ca pînă joia viitoare, cînd vor veni Diana şi Mary, totul să fie gata şi în stare perfectă ; ambiţia mea e să le arăt ce înseamnă o primire cu adevărat drăgăstoasă.

St. John zîmbi şters ; părea totuşi nemulţumit.

— Toate astea sînt bune deocamdată, zise el, dar, serios vorbind, nădăjduiesc că după ce-ţi va trece primul val de entuziasm o să priveşti ceva mai sus de farmecele vieţii casnice şi bucuriile de familie...

— E tot ce-i mai bun pe lume ! îl întrerupsei eu.

— Nu, Jane, nu ; lumea asta nu-i locul desfătărilor ; nu căuta să faci din ea aşa ceva ; nu-i loc de odihnă ; nu te lenevi.

— Dimpotrivă, vreau să fiu harnică.

— Jane, deocamdată te iert. Îţi las două luni să te bucuri în întregime de noua dumitale viaţă şi de fericirea de a-ţi fi găsit rudele ; dar nădăjduiesc că pe urmă o să-ţi arunci ochii dincolo de Moor-House şi Morton, dincolo de iubirea frăţească, de liniştea egoistă şi de plăcerile uşuratice pe care ţi le dau civilizaţia şi belşugul. Nădăjduiesc că o să fii din nou tulburată de puterea energiei dumitale.

Îl privii mirată.

— St. John, zisei eu, găsesc că e aproape răutăcios din partea dumitale să vorbeşti aşa. Vreau să fiu fericită, să mă îmbăt de fericire, şi dumneata mă împingi spre zbucium ! Cu ce scop ?

— Cu scopul de a te îndemna să foloseşti cu chibzuinţă darurile cu care te-a înzestrat Dumnezeu şi de care, într-o zi, îţi va cere cu siguranţă o socoteală foarte exactă. Jane, te voi veghea de-aproape şi cu grijă. Te previn. Şi voi încerca să înăbuş această înfrigurare fără rost care te împinge spre searbedele bucurii ale căminului. Nu te încredinţa cu atîta tărie legăturilor trupeşti ; păstrează-ţi statornicia şi entuziasmul pentru o cauză vrednică de ele, nu le risipi pe lucruri mărunte şi trecătoare. Înţelegi, Jane ?

— Da ; ca şi cum mi-ai vorbi chinezeşte. Simt că am pricini binecuvîntate să fiu fericită, şi *vreau* să fiu. La revedere !

Fericită am fost la Moor-House şi din greu am muncit acolo. Din greu a muncit şi Hannah şi a fost încîntată văzînd cît de veselă ştiam să fiu în mijlocul harababurii unei case întoarse pe dos, cu cîtă îndemînare ştiam să perii, să scutur, să curăţ şi să gătesc. Iar după o zi sau două de cumplită neorînduială, am avut bucuria să vedem cum încetul cu încetul se face ordine în talmeş-balme-

şul pe care-l pricinuisem. Făcusem mai înainte o călătorie la S... să cumpăr cîteva mobile noi. Verişoarele mele îmi acordaseră o sumă de bani pentru asta şi-mi dădură *carte-blanche* [1], să fac orice schimbare aş fi dorit. Odăile de culcare şi odaia unde stăteam de obicei fură lăsate aproape aşa cum erau, întrucît ştiam că Diana şi Mary aveau să se bucure mult mai mult regăsind mesele, scaunele şi paturile vechi, decît văzînd o mobilă nouă, oricît de elegantă ar fi fost. Totuşi, unele schimbări erau trebuincioase, pentru a crea întoarcerii lor atmosfera deosebită pe care o doream. Cumpărai deci nişte covoare noi şi drăguţe, nişte perdele de culoare închisă, cîteva podoabe antice de porţelan şi de bronz, alese cu grijă, oglinzi, cuverturi, dulapuri şi cele trebuincioase gătelii; toate astea dădeau viaţă întregii locuinţe, fără să fie prea bătătoare la ochi. Mai rămăsese un salon şi o odaie de musafiri. Acolo am pus mobile de mahon vechi, tapisate în roşu ; am întins preşuri de pînză pe coridor şi pe scări am pus covoare. Cînd totul a fost gata, mi se păru că interiorul de la Moor-House devenise un adevărat model de tihnă modestă, deşi pe dinafară, mai ales în această perioadă a anului, continua să arate ca o clădire mare, rece şi pustie.

În sfîrşit, sosi joia mult aşteptată. Fetele trebuiau să vină seara ; cu mult înainte aprinserăm peste tot focurile. Bucătăria strălucea de curăţenie. Hannah şi cu mine eram îmbrăcate şi totul se găsea în cea mai deplină ordine.

St. John sosi primul. Îl rugasem să nu vină pînă ce n-o fi totul rînduit şi nu fusese de loc greu să-l conving, de vreme ce numai gîndul la dezordinea dezgustătoare şi trivială care domnea în casă îl speria de moarte. Mă găsi în bucătărie,

[1] Depline puteri (fr.).

unde vedeam de nişte prăjituri pe care le pusesem la copt pentru ceai. Apropiindu-se de cămin, mă întrebă : „Te mulţumeşte îndeajuns munca de jupîneasă ?" Îi răspunsei poftindu-l să mă însoţească şi să vadă rezultatul muncii mele. După cîteva nazuri, l-am convins totuşi să mergem împreună să vedem cum arată casa. Se mulţumi să arunce o privire prin odăile pe care i le arătai, dar nu intră în nici una ; apoi îmi spuse că trebuie să fi avut multă bătaie de cap ca să fac o astfel de schimbare într-un timp atît de scurt. Nu rosti însă nici un cuvînt care să exprime mulţumire pentru felul cum arăta acum locuinţa sa.

Tăcerea asta mă îngheţă. M-am gîndit că schimbările făcute au stricat poate vreo rînduială veche la care el ţinea ; l-am întrebat pe un ton cam descurajat, dacă era cumva aşa.

— Nici vorbă, îmi răspunse el ; dimpotrivă, am observat că ai ţinut seama de vechea rînduială. Mă tem însă că te-ai îndeletnicit cu aceste treburi mai mult decît ar fi trebuit. De pildă, cîte minute ţi-au trebuit ca să chibzuieşti cum ar fi bine să aranjezi odaia asta ?

Apoi mă întrebă unde pusesem o carte ; îi arătai volumul pe raft. El o luă şi, aşezîndu-se la locul lui obişnuit de lîngă fereastră, începu să citească.

Asta nu mi-a plăcut, cititorule. St. John era bun, dar începui să simt că spunea adevărul cînd zicea că e aspru şi rece. Comoditatea şi plăcerile vieţii n-aveau farmec pentru el ; nu simţea farmecul bucuriilor liniştite. E adevărat, trăia numai cu năzuinţa spre lucruri mari şi frumoase, dar nu voia niciodată să se odihnească şi nu îngăduia odihna nici celor din jurul lui. Privindu-i fruntea de marmură înaltă, liniştită şi palidă, chipul lui frumos absorbit de studiu, am înţeles deodată că n-ar pu-

tea fi un soț bun și că să fii soția lui ar însemna o grea încercare. Înțelesei ca printr-o revelație felul dragostei lui pentru domnișoara Oliver și, ca și el, mă gîndeam că nu-i decît o dragoste a simțurilor. Înțelesei cît se disprețuia din cauza influenței neliniștitoare pe care această dragoste o avea asupra lui, cît dorea s-o înăbușe, s-o nimicească, și cîtă dreptate avea cînd se îndoia că i-ar putea aduce cîndva — lui sau ei — o fericire trainică.

Văzui că era făcut din materia din care Natura își dăltuiește eroii — creștini și păgîni — făuritori de legi, oameni de stat, cîrmuitori, era o temelie solidă pentru o cauză mare, dar, la gura sobei, ar fi arătat mai totdeauna ca o columnă rece, stînjenitoare, mohorîtă și nelalocul ei.

„Nu se simte de fel în apele lui în salonul ăsta, îmi zisei. Munții Himalaiei, tufișurile din ținuturile cafre, chiar și mlaștinile bîntuite de ciumă ale coastei Guineei i s-ar potrivi mai bine. Nu greșește cînd vrea să fugă de tihna vieții de familie căci nu ăsta-i elementul său; talentele lui s-ar închirci și nu s-ar putea dezvolta și distinge în mod strălucit. Lui îi trebuie o viață de luptă și de primejdii, în care e nevoie de curaj, energie și tărie sufletească; el trebuie să vorbească și să se agite, să fie căpetenie și comandant, pe cîtă vreme în fața acestui cămin, orice băiețel vesel i-ar părea superior. Acum îmi dau bine seama că n-a greșit cînd a hotărît să se facă misionar."

— Uite că sosesc! Sosesc! strigă Hannah, deschizînd ușa salonului.

În aceeași clipă, bătrînul Carlo începu să latre vesel. Am alergat afară. Se înnoptase. Auzii un uruit de roți și Hannah aprinse numaidecît un felinar. Trăsura se oprise înaintea portiței. Vizitiul deschise ușa și două femei bine cunoscute coborîră una după alta. Peste o clipă fața îmi era îngropată sub pălăriile lor, mîngîiată întîi de obrajii lui Mary, apoi de buclele răvășite ale Dianei. Rîdeau și mă sărutau; apoi veni rîndul bătrînei Hannah; în sfîrșit, Carlo, care era aproape nebun de bucurie, își primi și el partea lui. Mă întrebară dacă totul merge cum trebuie și, cînd le răspunsei afirmativ, se grăbiră să intre.

Erau amorțite de lunga ședere în trăsura care le adusese de la Whitcross și înghețate de gerul nopții, dar lumina veselă a focului le umplu de bucurie. Pe cînd vizitiul și Hannah aduceau bagajele, fetele întrebară unde e St. John. Tocmai atunci apăru și fratele lor din salon. Amîndouă se aruncară de gîtul lui, iar el le răspunse fiecăreia cu o sărutare liniștită; șopti cîteva cuvinte de bun sosit și rămase un timp ascultînd ce i se spune. Apoi, bănuind că surorile lui îl vor urma în salon, se retrase acolo ca într-un refugiu.

Le pregătisem luminări să se urce în odăile lor, dar Diana vru mai întîi să dea cîteva porunci pentru găzduirea vizitiului. Apoi mă urmară amîndouă. Fură încîntate de schimbările pe care le făcusem; nu încetau să admire noile tapete, covoarele noi, vasele de porțelan bogat colorate; își manifestau zgomotos mulțumirea lor nețărmurită. Eram fericită, simțind că tot ce făcusem corespundea în mod desăvîrșit dorinței lor și adăuga un mare farmec voioasei întoarceri.

Seara aceea a fost foarte plăcută. Fericitele mele verișoare fură atît de vorbărețe, avură atîtea lucruri de povestit, încît tăcerea lui St. John trecu neobservată. El era într-adevăr mulțumit că-și vede surorile, dar nu putea lua parte la încîntarea și nespusa lor bucurie; evenimentul zilei — întoarcerea surorilor lui — îi făcea plăcere, dar

zgomotul vesel și voioșia lor gureșă îl supărau. Îmi dădui seama că dorea ca ziua aceasta să treacă mai repede, nădăjduind că ziua de mîine avea să aducă mai multă liniște. Pe la mijlocul serii, cam la un ceas după ceai, se auzi o bătaie în ușă. Hannah intră și spuse că un băiat venise să-l cheme pe domnul Rivers la căpătîiul mamei lui care trăgea să moară.

— Unde locuiește, Hannah ? întrebă St. John.

— Sus, la Whitcross-Brow. Sînt aproape patru mile pînă acolo și drumul e numai mlaștini și bălți.

— Spune-i că vin.

— Ați face mai bine să nu vă duceți, domnule. E drumul cel mai primejdios pe care-l poate străbate cineva la vreme de noapte, iar peste mlaștini nu-i nici un drum. Și-i o noapte atît de cumplită, bate așa de tare vîntul. Mai bine ar fi să-i spuneți că vă duceți mîine dimineață.

Dar St. John ieșise deja pe coridor și-și îmbrăca mantaua. Plecă fără să facă nici o obiecție, fără să murmure. Era nouă ; nu se întoarse decît la miezul nopții, obosit și lihnit de foame, dar cu o înfățișare mai fericită decît la plecare. Își împlinise datoria ; făcuse o sforțare ; își pusese la încercare puterea de a munci și de a se învinge și era deci mai mulțumit de sine însuși.

Cred că în timpul săptămînii următoare, răbdarea lui a fost adesea pusă la încercare. Era săptămîna Crăciunului. Nimeni nu s-a mai ocupat de muncile obișnuite, ci timpul a fost petrecut în distracții familiare. Aerul landelor,[1] libertatea de care te bucuri acasă și bunăstarea ce începea să se arate, toate aveau asupra celor două surori puterea unui

[1] *Landă* — șes întins pe țărmurile Atlanticului, format din nisipuri marine fixe sau mobile, nefertile.

elixir amețitor. Veselia lor nu se curma de dimineață pînă seara, vorbeau toată ziua și tot ce spuneau avea haz, miez, era original și plin de farmec pentru mine, căci nimic nu-mi făcea mai mare plăcere decît să le ascult și să iau parte la discuțiile lor. St. John nu încerca să ne înfrîneze veselia, dar se ferea de ea. Rareori se afla acasă ; parohia lui era mare și casele grozav de împrăștiate. Toată ziua se ducea să-și vadă săracii și bolnavii.

Într-o dimineață, la micul dejun, după ce stătuse cîtăva vreme pe gînduri, Diana îl întrebă dacă planurile lui au rămas neschimbate.

— Neschimbate, răspunse dînsul, și nimic n-o să mă facă să le schimb.

Atunci ne-a înștiințat că plecarea lui era hotărîtă în mod definitiv pentru anul următor.

— Și Rosamond Oliver ? întrebă Mary.

Se părea că aceste cuvinte îi scăpaseră fără voie, fiindcă abia le rostise și făcu un gest care arăta c-ar fi fost bucuroasă să-și poată lua vorbele înapoi.

St. John ținea o carte în mînă ; avea obiceiul puțin plăcut de a citi la masă ; își închise cartea și ne privi.

— Rosamond Oliver, zise el, se mărită cu domnul Granby, unul dintre gentilomii cei mai respectați din S... E nepotul și moștenitorul lui sir Frederic Granby ; domnul Oliver mi-a dat ieri această veste.

Surorile schimbară o privire, apoi ochii lor se ațintiră asupra mea. După aceea, cîteșitrele ne uitarăm la dînsul : era senin ca și cristalul.

— Căsătoria asta s-a pus la cale foarte repede, zise Diana. Nu cred să se cunoască de multă vreme.

— Numai de două luni. S-au întîlnit în octombrie la balul din S... Dar cînd nu există nici o piedică

pentru căsătorie, cum e în cazul de față, cînd acea unire e izbutită din toate punctele de vedere, întîrzierile n-au nici un rost. Nunta o să se facă de îndată ce castelul din S... pe care li-l dăruiește sir Frederic, va fi gata să-i primească.

Prima dată cînd am rămas singură cu St. John, după această veste, am fost ispitită să-l întreb dacă suferă, dar părea să aibă atît de puțină nevoie de simpatie, încît, în loc să încerc a-l mîngîia, mi-a fost rușine, cînd mi-am adus aminte de tot ce-i spusesem cîndva. De altfel, pierdusem obiceiul de a-i vorbi. Devenise iar ca de piatră și simțeam că ar face să înghețe orice încercare de apropiere sau de a-i cere să-și deschidă inima. Nu-și ținuse făgăduiala ; nu se purta cu mine așa cum se purta cu surorile lui ; făcea totdeauna între ele și mine mici deosebiri, care nu contribuiau de fel la crearea unor legături mai calde între noi doi. Cu un cuvînt, acum cînd eram recunoscută ca ruda lui și trăiam sub același acoperămînt cu el, depărtarea dintre noi mi se părea mai mare decît pe vremea cînd eram doar învățătoare la școala din sat. Amintindu-mi cît de departe mă lăsase odinioară să pătrund în taina gîndurilor lui, cu greu puteam să-i înțeleg răceala de acum.

Așa stînd lucrurile, nu mică îmi fu mirarea cînd l-am văzut ridicînd deodată capul, pînă atunci plecat peste pupitru, și spunîndu-mi :

— Vezi, Jane ? Am luptat și am biruit.

Tresării auzindu-l vorbindu-mi astfel și nu-i răspunsei numaidecît. În sfîrșit, după o clipă de șovăială, îi spusei :

— Dar ești sigur că nu faci parte dintre acei cuceritori a căror victorie a costat prea mult ? O nouă asemenea izbîndă nu te-ar doborî cu totul ?

— Nu cred ; dar chiar dacă ar fi așa, ce importanță are ? N-o să mai lupt niciodată pentru aceeași cauză ; izbînda de acum e unică și hotărîtoare. De-aici încolo mi-e ușor să-mi urmez drumul. Mulțumesc lui Dumnezeu.

După ce rosti aceste cuvinte se cufundă iar în hîrtiile și tăcerea lui.

În curînd, fericirea noastră (a Dianei, a lui Mary și a mea) deveni mai potolită. Ne reluarăm vechile obiceiuri și reîncepurăm studiile obișnuite. Atunci St. John rămase mai îndelung acasă. Uneori stătea ceasuri întregi în aceeași încăpere cu noi. În vreme ce Mary desena, Diana citea o Enciclopedie (spre mare mea admirație și uimire), iar eu mă chinuiam cu germana, St. John studia o limbă orientală, de care credea că va avea nevoie pentru realizarea planurilor sale.

Continua să stea în colțul său, liniștit, cufundat în studiu, dar ochii lui albaștri părăseau adesea gramatica străină pe care o avea în față și, rătăcind în jurul odăii, se aținteau din vreme în vreme asupra noastră, tovarășele sale de învățătură, cu o ciudată încordare. Dacă era surprins, întorcea numaidecît privirea și totuși ochii aceia cercetători se întorceau neîncetat spre masa noastră. Mă întrebam mereu ce putea să însemne asta. Mă miram și de mulțumirea pe care o manifesta mereu într-o împrejurare care mi se părea fără nici o însemnătate, adică atunci cînd, în fiecare săptămînă, mă duceam la școala din Morton. Ce mă mira și mai mult era că de cîte ori timpul nu era prielnic, cînd ningea, ploua sau bătea vîntul, dacă surorile lui îmi spuneau să nu mă duc la Morton, el, dimpotrivă, bătîndu-și joc de grija lor, mă îndemna să nu mă tem de vremea proastă și să-mi fac datoria.

— Jane nu-i atît de slabă cum credeți voi, zicea el. Poate să îndure vîntul de munte, ploaia sau

cîţiva fulgi de zăpadă tot aşa de bine ca oricare dintre noi. Constituţia ei e zdravănă şi poate să înfrunte capriciile climei mai bine decît mulţi oameni ce ne par foarte vînjoşi.

De cîte ori mă întorceam moartă de oboseală şi murată de ploaie, nu îndrăzneam să mă plîng, deoarece îmi dădeam seama că văicărelile mele l-ar supăra. Curajul îi plăcea întotdeauna; slăbiciunea îl supăra în orice împrejurare.

Într-o zi căpătai totuşi îngăduinţa să rămîn acasă, pentru că eram într-adevăr răcită. Surorile lui s-au dus la Morton în locul meu; eu am rămas să citesc din Schiller, iar el descifra nişte pagini orientale, încîlcite. Sfîrşind traducerea, am vrut să mă apuc de o temă. Pe cînd îmi schimbam caietele, mă uitai la el şi văzui că mă cercetează cu ochii săi albaştri pătrunzători. Nu ştiu cîtă vreme mă cercetă astfel. N-aş putea spune. Privirea lui era atît de vie şi totuşi atît de rece. Simţii cum teama pune stăpînire pe mine, de parcă aş fi avut alături o apariţie fantastică.

— Jane, îmi zise dînsul, ce faci?

— Învăţ germana.

— Aş vrea să laşi germana şi să înveţi limba hindi.

— Vorbeşti serios?

— Foarte serios şi am să-ţi spun de ce.

Atunci mă lămuri că şi el învăţa limba hindi; că pe măsură ce înainta, uita cele învăţate la început; că i-ar fi de mare folos să aibă o elevă şi să repete mereu cu ea primele noţiuni ca să şi le întipărească astfel mai bine în minte. Adăugă că şovăise mult pînă să aleagă între mine şi surorile lui, dar că, în cele din urmă, m-a ales pe mine, pentru că eram în stare să-mi dau cea mai multă silinţă ca să învăţ un lucru. Îmi ceru să-i fac acest

serviciu adăugînd că, de altfel, jertfa nu va fi de lungă durată, deoarece mai erau doar trei luni pînă la plecarea lui.

St. John nu era un om pe care să-l poţi refuza uşor. Simţeai că la el toate impresiile — fie triste, fie vesele — îi rămîneau adînc întipărite în minte şi cu greu se ştergeau de acolo. Acceptai. Cînd se întoarseră verişoarele mele, Diana începu să rîdă văzîndu-şi fratele ocupat cu eleva lui şi amîndouă spuseră că St. John nu le-ar fi putut niciodată hotărî la aşa ceva. El răspunse liniştit:

— Ştiu.

Aflai în el un dascăl răbdător, îngăduitor, foarte pretenţios totuşi; îmi dădea mult de lucru şi, cînd răspundeam aşteptărilor, mă lăuda în felul lui; încetul cu încetul, căpătă oarecare înrîurire asupra mea, ceea ce mă făcu să-mi pierd libertatea de gîndire. Laudele şi observaţiile sale erau pentru mine mai stînjenitoare decît nepăsarea. Cînd se afla acolo, nu puteam nici să vorbesc, nici să rîd în voie; un instinct mă înştiinţa fără încetare că vioiciunea mea l-ar supăra. Simţeam că nu-i plac decît îndeletnicirile serioase şi cu toate silinţele mele nu puteam face altceva cînd era el de faţă. Mă vedeam stăpînită de un farmec ce mă îngheţa. Cînd îmi spunea: „du-te", mă duceam; „vino", veneam; „fă asta", făceam. Dar nu-mi plăcea de loc deplina mea supunere şi de multe ori aş fi preferat să-mi arate nepăsarea de altădată.

Într-o seară, cînd să ne culcăm, surorile lui şi cu mine îl înconjurarăm ca să-i spunem noapte bună. După obiceiul lui, le sărută pe amîndouă, iar mie — tot potrivit obiceiului — îmi strînse mîna. Diana, care se întîmplă să fie în seara aceea mai nebunatică (voinţa fratelui, tiranica mea stăpînă, nu avea nici o putere asupra acestei fete, pen-

tru că voința ei reprezenta o forță tot atît de puternică și de sens contrariu), exclamă :

— St. John ! Spui că Jane e a treia ta soră, dar văd că nu te porți cu ea așa cum te porți cu noi ; trebuie s-o săruți și pe ea.

Cu aceste cuvinte, mă împinse spre el. Gestul Dianei mi se păru cam îndrăzneț și eram stînjenită. St. John își plecă încet capul și chipul său elin ajunse la înălțimea chipului meu ; ochii lui pătrunzători scormoniră într-ai mei. Mă sărută. Nu există pe lume sărutări de marmură sau de gheață, și de aceea nu pot socoti că gestul ecleziastic al vărului meu a fost un asemenea sărut ; e însă cu putință să existe sărutări prin care vrei să pui la încercare pe cel îmbrățișat și un astfel de sărut era al lui. După ce mă sărută, mă privi cercetător, ca să afle ce efect avusese asupra mea, dar nu era prea ușor de văzut : sînt sigură că nu roșisem ; poate să mă fi îngălbenit puțin, fiindcă simțisem sărutul lui ca pe un fel de pecetluire a lanțurilor mele. De atunci n-a mai uitat niciodată să îndeplinească acest ritual. Liniștea și seriozitatea pe care o arătam de fiecare dată păreau să aibă un anumit farmec pentru el.

În ce mă privește, cu fiecare zi doream să-i plac mai mult ; dar pe zi ce trecea, simțeam că spre a izbuti ar fi trebuit să renunț treptat-treptat la firea mea, să-mi înăbuș talentele, să dau o altă îndrumare gusturilor mele, să mă străduiesc a-mi însuși idealul spre care, în chip firesc, nu simțeam nici o chemare. El voia să mă poarte spre înălțimi la care n-aș fi putut niciodată ajunge ; ceas de ceas mă îndemna să năzuiesc spre culmea către care urca. Era imposibil să fac asemenea lucru, după cum era imposibil să-mi modelez trăsăturile neregulate după tiparul său ordonat și clasic, sau

să dau ochilor mei verzi și schimbători strălucirea solemnă a ochilor săi albaștri ca marea.

Totuși, nu numai autoritatea lui mă înrobise în ultimul timp. De cîtăva vreme, cu foarte mare ușurință mă cuprindea tristețea ; un rău ascuns mă rodea și-mi seca orice izvor de bucurie, iar acel rău era nesiguranța.

S-ar putea să-ți închipui, cititorule, că datorită tuturor acestor schimbări de situație și avere îl uitasem pe domnul Rochester. Oh, nu, nici o clipă măcar. Amintirea lui mă urmărea mereu. Nu era un abur pe care să-l poată risipi razele soarelui și nici un chip desenat pe nisip, care să poată fi șters de bătaia vîntului ; era un nume săpat în marmură și sortit să dăinuie cît și ea. Dorința de a afla ce se întîmplase cu dînsul mă chinuia în permanență. Cînd eram la Morton, în fiecare seară mă întorceam în căsuța mea ca să mă pot gîndi la asta, iar acum, la Moor-House, mă închideam în fiecare noapte în odaia mea ca să visez la dînsul.

În corespondența cu privire la moștenire, pe care fusesem nevoită s-o port cu domnul Briggs, îl întrebasem dacă știe unde se află acum domnul Rochester și cum o duce cu sănătatea, însă, așa cum bănuise St. John, nu știa nimic. Atunci îi scrisei doamnei Fairfax, cerîndu-i amănunte. Eram încredințată că astfel o să capăt vești și convinsă că răspunsul va veni repede. M-a cuprins uimirea cînd am văzut că trec cincisprezece zile fără să primesc nimic ; dar cînd, după două luni de așteptare, poșta tot nu-mi aduse nici un răspuns, simții că mă cuprinde o neliniște dureroasă.

Am scris din nou, gîndindu-mă că poate scrisoarea dintîi se pierduse. Noua încercare îmi învioră speranțele, care ținură cîteva săptămîni, ca și cele dintîi ; apoi, ca și acelea, se spulberară. N-am

primit nici un rînd, nici un cuvînt. După o jumătate de an de așteptare zadarnică, nădejdea mea pieri cu totul și deznădejdea mă copleși.

O primăvară frumoasă strălucea în jurul meu, dar nu mă puteam bucura de ea. Vara se apropia. Diana încerca să mă înveselească. Îmi spuse că par suferindă și vru să meargă cu mine la mare. St. John se împotrivi, spunînd că n-aveam nevoie de petreceri, ci mai curînd de muncă ; pentru că viața mea nu avea o țintă și trebuia să găsesc una ; și, poate ca să-mi înlocuiască ceea ce socotea el că-mi lipsește, prelungi lecțiile de hindi și deveni din ce în ce mai pretențios. Iar eu, ca o ființă slabă de minte ce eram, nu încercam să mă împotrivesc. N-aveam putere.

Într-o zi, mă așezai să învăț, cuprinsă de o tristețe mai adîncă decît cea obișnuită și care-mi fusese prilejuită de o dezamăgire crîncenă. Dimineața, Hannah îmi spusese că am o scrisoare și cînd coborîi s-o iau, aproape sigură că voi găsi veștile pe care atît de mult le doream, văzui că-i doar o scrisoare de afaceri din partea domnului Briggs. O deznădejde amară mă făcu să izbucnesc în lacrimi și acum, cînd privirea mi-era aplecată pe literele încîlcite și stilul înflorit al unui scriitor indian, ochii mi se umplură din nou de lacrimi.

St. John mă chemă lîngă dînsul să-i citesc, dar nu puteam vorbi ; cuvintele mi se înecară în hohote de plîns. În încăpere eram numai noi doi. Diana cînta la pian în salon, iar Mary lucra în grădină. Era o foarte frumoasă zi de mai, senină, cu soare cald și mîngîiată de o boare ușoară de vînt. St. John nu păru de loc uimit de starea mea. Nu mă întrebă care-i pricina și se mulțumi să-mi spună :

— Jane, să așteptăm cîteva clipe, pînă te liniștești.

Pe cînd mă sileam să-mi stăpînesc repede durerea, el rămase calm și răbdător, sprijinit de pupitrul lui și privindu-mă ca un medic care cercetează cu ochi reci o criză așteptată și cu totul de înțeles pentru el. După ce-mi înăbușii hohotele de plîns, îmi ștersei lacrimile și șoptii că nu mă simțeam bine, îmi reluai lecția pe care reușii s-o duc pînă la capăt. St. John strînse cărțile, ale lui și ale mele, închise pupitrul și-mi zise :

— Acum, Jane, ai să te plimbi cu mine.

— S-o chem pe Diana și pe Mary.

— Nu. Azi nu vreau decît o singură tovarășă și tovarășa aceea ești dumneata. Îmbracă-te, ieși prin bucătărie și ia-o pe drumul ce duce sus, spre Marsh-Clen. Vin și eu peste cîteva minute.

Eu nu cunosc cale de mijloc ; niciodată în viața mea, de cîte ori am avut de-a face cu potrivnici neînduplecați, tari, n-am cunoscut cale de mijloc între deplina supunere și revolta fățișă. Totdeauna am păstrat-o cu credință pe cea dintîi, pînă-n clipa cînd am izbucnit, uneori cu violență vulcanică. Și întrucît în clipa aceea nici împrejurările nu mă îndreptățeau și nici nu eram în stare să mă revolt, ascultai supusă poruncile lui St. John și peste zece minute ne plimbam împreună pe sălbatica potecă ce străbătea vîlceaua.

Vîntul bătea dinspre apus, aducînd de peste dealuri mirosul bălăriilor și al stufului. Cerul era de un albastru fără pată. Rîul ce aluneca de-a lungul vîrtoapei, umflat de ploile primăverii, curgea îmbelșugat și limpede, aruncînd scăpărări aurii furate de la soare și safire împrumutate bolții. Am înaintat și am părăsit potecile, ca să pășim pe o iarbă moale, verde ca smaragdul, presărată cu flori albe și mărunte și cu steluțe mici,

galbene. Eram înconjurați de stînci, căci valea înainta șerpuind în însăși inima munților.

— Să stăm aici, zise St. John, cînd am ajuns la cele dintîi stînci ce străjuiau un fel de trecătoare, dincolo de care puhoiul se prăvălea în cascadă și unde, ceva mai departe, muntele scutura veșmîntul de iarbă și flori și păstra drept strai doar hățișurile și doar stînca drept nestemată ; mai departe totul devenea nespus de sălbatic și aerul limpede se prefăcea în negură ; acolo se păstra nădejdea pierdută a singurătății și ultimul refugiu al tăcerii.

Mă așezai. St. John sta lîngă mine. Își înălță privirea înspre trecătoare și o coborî în adîncul prăpastiei. Ochii lui urmăriră puhoiul, apoi se îndreptară spre cerul fără pată. Își scoase pălăria și lăsă ca vîntul să-i răvășească părul și să-i mîngîie fruntea. Părea că se contopește cu duhul acelei prăpăstii iar ochii-i parcă-și luau rămas bun de la ceva.

— Da, zise el tare, îi voi revedea, o să-l revăd în visurile mele, cînd voi dormi pe malurile Gangelui, și încă o dată într-un ceas mai îndepărtat cînd un alt somn îmi va mîngîia pleoapele pe malurile unui fluviu mai întunecat !

Ciudată mărturie a unei dragoste stranii ! Era pasiunea austeră a unui patriot pentru țara lui.

El se așeză. O jumătate de ceas nu vorbirăm de loc ; nici el mie, nici eu lui ; după aceea, îmi zise :

— Jane, peste șase săptămîni plec ; mi-am cumpărat un bilet pentru vaporul care pleacă la 20 ale lunii iunie.

— Dumnezeu te va avea în paza lui, fiindcă pentru el te ostenești.

— Da, murmură el, asta-i slava și bucuria mea. Sînt slujitorul unui stăpîn care nu dă greș ; nu mă

aflu sub călăuzire omenească, supus legilor șubrede și cîrmuirii rătăcitoare a viermilor, semenii mei. Regele meu, dăruitorul meu de legi, stăpînul meu e însăși desăvîrșirea. Mi se pare ciudat că toți cei care mă înconjoară nu ard de dorința de a se strînge sub același steag și a porni spre aceeași țintă.

— Nu toți au tăria dumitale, și ar fi o nebunie pentru cei slabi să dorească a păși alături de cei puternici.

— Nu vorbesc de cei slabi ; nici nu mă gîndesc la ei. Vorbesc de cei care sînt vrednici de această menire și în stare s-o împlinească.

— Aceia sînt puțini și greu de găsit.

— Adevăr grăiești : dar cînd i-ai găsit, trebuie să-i imboldești, să-i îndemni să se străduiască, să le arăți darurile pe care le-au primit și să le deslușești pricinile pentru care li s-au dat, să le vorbești în numele cerului și să le oferi, de-a dreptul din partea lui Dumnezeu, un loc printre cei aleși.

— Dacă sînt cu adevărat născuți pentru această menire, oare nu inima lor le-o va spune cea dintîi ?

Mi se părea că o vrajă se țesea în jurul meu și mă temeam să aud rostindu-se vreun cuvînt fatal, care avea să-i dea ființă aievea și să mi-o arate în fața ochilor.

— Dar ce-ți spune inima dumitale ? întrebă St. John.

— Inima mea e mută... inima mea e mută, răspunsei înfiorată.

— Atunci voi vorbi eu în locul ei, reluă același glas adînc și neobosit. Jane, vino cu mine în Indii : vino ca soție a mea, ca tovarășă a muncii mele.

Valea și cerul se învîrtiră în jurul meu, iar munții se înălțară în văzduh ! Era ca și cînd aș fi auzit o chemare din cer, ca și cînd un sol nevăzut

mi-ar fi strigat : „Vino, ajută-ne !“ Dar eu nu eram apostol, nu puteam să întîmpin crainicul și nu-i puteam primi porunca.

— Oh, St. John, am strigat, ai milă de mine !

Ruga se adresa însă cuiva care nu cunoștea nici mila, nici remușcarea, atunci cînd era vorba să împlinească ceea ce el socotea că-i o datorie. Urmă :

— Dumnezeu și firea te-au creat ca să fii soția unui misionar. Ai darurile minții, nu farmecele trupului ; ești făcută pentru muncă, nu pentru dragoste. Trebuie să fii nevasta unui misionar și ai să fii. O să fii a mea ! Te cer cu stăruință, nu pentru desfătarea mea, ci pentru slujba stăpînului meu.

— Nu sînt vrednică de asta, nu asta-i chemarea mea, răspunsei.

Se așteptase la aceste prime obiecții și n-a fost de loc mîniat. Stătea sprijinit de stînca din spatele său, cu brațele încrucișate pe piept și părea foarte liniștit. Mi-am dat seama că era pregătit pentru o lungă și dureroasă luptă și se înarmase cu răbdare ca s-o ducă pînă la capăt, hotărît să iasă biruitor.

— Jane, reluă el, umilința e temelia tuturor virtuților creștinești. Ai dreptate să spui că nu ești vrednică de această muncă. Dar cine e vrednic oare ? Oare cei care au fost într-adevăr chemați de Dumnezeu s-au socotit vreodată vrednici de acea chemare ? Eu, de pildă, nu sînt decît țărînă și cenușă și, la fel cu apostolul Pavel, recunosc în mine pe cel mai mare dintre păcătoși ; dar nu vreau să fiu împiedicat de acest sentiment al nevredniciei mele. Îmi cunosc stăpînul. E tot atît de drept, pe cît e de puternic, și, deoarece și-a ales o unealtă slabă pentru îndeplinirea unei fapte mari, va înlocui lipsurile mele prin bogățiile ne-

sfîrșite ale proniei sale. Gîndește așa cum gîndesc eu, Jane, și ai încredere cum am și eu. Îți cer să te reazemi pe stînca veacurilor ; nu te îndoi că va putea susține povara slăbiciunii tale omenești.

— Nu înțeleg viața misionarilor, spusei eu, nu le-am cercetat niciodată faptele.

— Ei bine, eu, oricît de umil aș fi, îți pot da ajutorul de care ai nevoie. Pot să-ți arăt ceas cu ceas menirea dumitale, să fiu totdeauna alături de dumneata, să te ajut în fiecare clipă. O să fac toate astea la început, dar îți cunosc puterea și știu că în curînd o să fii tot atît de tare ca și mine și n-o să mai ai nevoie de sprijinul meu.

— Dar de unde voi lua puterea de a îndeplini această menire ? N-o am în mine. Cînd îmi vorbești, nu mă simt nici tulburată, nici înflăcărată ; nu se aprinde nici o flacără în mine, nici un glas nu mă sfătuiește și nu mă îmbărbătează ; nu mă simt chemată spre o viață nouă. Ah, cît aș vrea să te pot face să vezi cum mai seamănă acum mintea mea cu o temniță lipsită de soare, în adîncurile căreia cineva zace înlănțuit, cît de teamă mi-e să nu mă convingi să încerc a face un lucru pe care nu-l pot înfăptui.

— Am să-ți dau un răspuns, ascultă-mă. De cînd te cunosc, te-am examinat necontenit : zece luni de zile ai fost subiectul cercetărilor mele. Te-am supus la încercări ciudate ; ce-am văzut, ce încheiere am tras ? Cînd ai fost învățătoare la școala din sat, ai știut să îndeplinești cu exactitate și bun simț o sarcină ce nu se potrivea nici cu obiceiurile, nici cu gusturile dumitale, am văzut că ai îndeplinit-o cu tact și pricepere ; ai știut să te înfrîngi. Văzînd liniștea de care ai dat dovadă cînd ai primit vestea averii venite pe neașteptate, mi-am dat seama că nu ești dornică de bogăție, că banii n-au asupra

dumitale o putere care să treacă peste marginile cuviinței. Cînd, cu hotărîre neclintită, ți-ai împărțit averea în patru, păstrîndu-ți numai o parte și renunțînd la celelalte trei, ca să înfăptuiești o dreptate abstractă, am recunoscut un suflet care-și află bucuria în flacăra și chinurile sacrificiului. Cînd, ca să-mi faci pe plac, ai lăsat un studiu ce te interesa și ai început unul ce mă interesa pe mine și cînd ți-am văzut siguranța și tăria neclintită în fața piedicilor ce ți se iveau în cale, am înțeles că ai toate însușirile pe care le căutam. Jane, ești ascultătoare, harnică, dezinteresată, credincioasă, statornică și curajoasă, foarte blîndă și foarte îndrăzneață ; nu mai fi neîncrezătoare în propriile dumitale puteri. Eu am o încredere nemărginită în dumneata ; ajutorul dumitale o să-mi fie neprețuit. Vei fi directoare de școală în India și o să-mi fii tovarășă și ajutoare neprețuită printre femeile indiene.

Mă simțeam apăsată de o armură de fier : vedeam cum, cu pași înceți dar siguri, St. John e aproape de izbîndă. Puteam închide ochii mult și bine. Ultimele cuvinte rostite de St. John îmi luminau calea pe care socotisem la început că mi-e cu neputință să pășesc. Pe măsură ce vorbea el, menirea ce-mi apăruse atît de nebuloasă prindea ființă și se contura tot mai deslușit sub mîna lui creatoare. Îmi aștepta răspunsul ; i-am cerut un sfert de ceas de gîndire, înainte de a cuteza să i-l dau.

— Cum vrei ! răspunse dînsul.

Și ridicîndu-se se depărtă puțin, se așeză pe iarbă și așteptă în tăcere.

„Sînt silită să văd și să recunosc, îmi zisei, că pot face ceea ce-mi cere. Pot, dacă totuși viața mi-e cruțată ; dar simt că nu pot trăi mult sub razele

soarelui din India. Ei și ce-i cu asta ? Pe el puțin îl interesează. Cînd o veni ceasul morții, mă va încredința cu chip senin Dumnezeului care m-a dăruit lui. Îmi dau foarte limpede seama de asta. Părăsind Anglia, aș părăsi o țară iubită, dar pustie pentru mine. Domnul Rochester nu se află în ea ; și chiar dacă s-ar afla, ce însemnătate ar mai putea avea pentru mine ? Trebuie să trăiesc fără el : nimic nu-i mai nesăbuit decît așteptarea în fiecare zi a unei schimbări imposibile, care să ne unească. Așa cum mi-a spus St. John : într-o zi tot va trebui să caut altceva în viață, ceva care să înlocuiască ce-am pierdut. Ceea ce-mi propune el nu-i oare opera cea mai măreață pe care o poate hărăzi Dumnezeu și pe care o poate omul primi ? Prin grijile ei nobile și rezultatele ei sublime, oare nu-i cu adevărat singura menită să umple golul lăsat de afecțiunile smulse și nădejdile spulberate ?

Cred că trebuie să spun da ! Și, totuși, mă cutremur ! Vai ! dacă îl urmez pe St. John, mă lepăd de o jumătate din mine ; dacă plec în India, merg spre o moarte timpurie. Și cum o să-mi trec răstimpul dintre clipa cînd plec din Anglia spre India și cea cînd voi pleca din India spre mormînt ? Și asta o văd limpede de tot ; ca să-l mulțumesc pe St. John voi lupta atît de mult încît fiecare nerv al meu o să sufere, dar am să-l mulțumesc ; o să îndeplinesc tot ce ar putea aștepta de la mine. Dacă plec cu el, dacă fac sacrificiul pe care mi-l cere, îl voi face pe deplin. Voi depune totul pe altar : inima, viața, în fine jertfa întreagă. El nu mă va iubi niciodată, dar o să mă admire. Îi voi face dovada unei tării sufletești cum n-a mai văzut el încă și ale cărei izvoare nu le poate bănui. Da, pot face față unor împrejurări tot atît de grele ca și cele pe care le învinge el, și fără să mă plîng

mai mult. Da, pot deci consimţi la tot ce-mi cere. Numai un lucru nu pot primi, căci mă înspăimîntă prea mult. M-a rugat să-i fiu soţie, dar n-are pentru mine mai multă inimă de soţ decît stînca aceea uriaşă şi sălbatică, la poalele căreia clocoteşte torentul. Ţine la mine aşa cum ţine un ostaş la o armă bună ; asta-i tot. Dacă n-aş fi măritată cu el, nu m-ar durea ; dar pot primi aşa ceva ? Îl pot vedea cum îşi înfăptuieşte cu răceală planul, pot să rabd ceremonia căsătoriei, să primesc verigheta de la el, să îndur toate formele dragostei (căci nu mă îndoiesc că el le-ar respecta cu stricteţe) şi să ştiu că gîndul i-e departe de mine ? Aş putea îndura ca fiecare plăcere pe care mi-ar dărui-o să fie o jertfă adusă principiilor lui ? Nu, un astfel de martiriu ar fi groaznic. Nu vreau să-l îndur. Ca soră, l-aş putea însoţi — dar nu ca soţie. O să i-o spun."

Mă uitai la el ; stătea întins, liniştit ca o coloană întinsă la pămînt, cu faţa întoarsă spre mine. Ochii lui sclipitori, pătrunzători, mă cercetau cu atenţie. Se ridică repede şi se apropie de mine.

— Sînt gata să merg în India, zisei eu, dacă pot merge liberă.

— Răspunsul dumitale cere lămuriri, nu-i desluşit.

— Pînă acum, reluai, ai fost fratele meu adoptiv, eu sora dumitale adoptivă. Să trăim tot aşa, căci ar fi mai bine să nu ne căsătorim.

El clătină din cap.

— În asemenea împrejurări nu ajunge o frăţie adoptivă. Ar fi cu totul altceva, dacă mi-ai fi, într-adevăr, soră : te-aş lua cu mine şi nu mi-aş mai căuta soţie. Dar lucrurile sînt altfel, legătura noastră trebuie să fie sfinţită şi pecetluită prin căsătorie, altminteri nu se poate : se împotrivesc

piedici de fapt. Nu le vezi, Jane ? Gîndeşte-te puţin şi bunul dumitale simţ te va lămuri.

Mă gîndii cîtăva vreme, dar reveneam mereu la acelaşi lucru : nu ne iubeam aşa cum trebuie să se iubească un soţ şi o soţie şi, deci, nu trebuia să ne căsătorim.

— St. John, zisei, te socotesc fratele meu ; dumneata mă priveşti ca pe o soră ; să continuăm a trăi aşa.

— Nu putem, nu putem, îmi răspunse el cu glas tăios şi hotărît ; e cu neputinţă. Ai spus că pleci cu mine în India. Adu-ţi aminte că ai spus asta.

— Cu o condiţie.

— Da, da. Dar ceea ce e însemnat e că primeşti să părăseşti Anglia, să mă ajuţi în viitoarea mea îndeletnicire. Aproape te-ai şi înhămat la plug ; eşti prea consecventă ca să dai înapoi. Nu trebuie să te gîndeşti decît la un lucru : care-i calea cea mai bună către săvîrşirea faptei pe care o plănuieşti ; simplifică-ţi interesele dumitale complicate, simţurile, gîndurile, dorinţele, idealurile ; topeşte-le pe toate într-un singur ţel : acela de a împlini cu prisosinţă, cu tărie, misiunea încredinţată de slăvitul nostru stăpîn şi pentru asta îţi trebuie un ajutor : nu un frate — e o legătură prea slabă — ci un soţ. Nici eu n-am nevoie de o soră, căci într-o zi mi-ar putea fi răpită. Îmi trebuie o soţie : e singura tovarăşă asupra căreia aş putea să-mi exercit influenţa în timpul vieţii şi pe care aş putea s-o păstrez pînă la moarte.

Cuvintele acestea mă îngroziră ; eram influenţată de puterea lui pînă în măduva oaselor — forţa lui mă înlănţuia.

— Atunci, St. John, caută-ţi alta, i-am spus ; alta care ţi s-ar potrivi mai bine.

— Care s-ar potrivi mai bine planului meu, chemării mele, vrei să zici ? Îţi repet : nu vreau să te căsătoreşti cu trupul bicisnic, cu omul cel muritor, cu simţurile egoiste ale omului — ci cu misionarul.

— Bine ! Atunci voi dărui misionarului puterea mea, fiindcă numai de ea are nevoie. Dar nu mă voi dărui pe mine însămi. Ar însemna să dau şi coaja, nu numai miezul. De ea nu are nevoie ; o păstrez.

— Nu poţi, nu trebuie. Crezi că Dumnezeu va fi mulţumit cu această jumătate de jertfă ? O să primească o ofrandă ciuntită ? Eu pledez cauza lui Dumnezeu şi te înrolez sub stindardul său ; în numele lui, nu pot primi o închinare împărţită ; trebuie să fie întreagă.

— Oh, zisei eu, inima mi-aş da-o lui Dumnezeu. Dar dumneata... dumneata n-ai nevoie de ea !

N-aş putea spune, cititorule, că nu era puţină batjocură stăpînită in cuvintele mele şi în sentimentul ce le însoţea. Pînă atunci mă temusem în tăcere de St. John, pentru că nu-l înţelesesem. Îmi insuflase respect, fiindcă mă ţinuse în nesiguranţă. Pînă atunci nu ştiam ce era sfînt în el şi ce era muritor. Dar în această convorbire aflai multe lucruri, începeam să-i pot analiza firea. Îi vedeam slăbiciunile, le înţelegeam. Am înţeles că aflîndu-mă acolo, la marginea hăţişului, împreună cu făptura aceea frumoasă ce stătea dinainte-mi, mă aflam la picioarele unui om supus greşelii, ca şi mine. Vălul căzu de pe asprimea şi despotismul lui. Simţindu-i calităţile, i-am simţit şi cusururile şi am căpătat curaj. Eram alături de un egal şi puteam vorbi cu el, mă puteam împotrivi lui, dacă voiam.

După ce auzise ultima mea frază, rămăsese tăcut. Încercai să-l privesc ; în ochii lui, care mă cercetau

cu amănunţime, se citea uimirea. Părea că se întreabă : „Îşi bate joc, îşi bate joc de mine ? Ce să-nsemne asta ?"

— Să nu uităm, zise el după puţină vreme, că e vorba de un lucru sfînt, de un lucru de care nu putem vorbi cu uşurinţă, fără să păcătuim. Nădăjduiesc, Jane, că eşti sinceră cînd spui că ţi-ai aduce inima prinos Domnului. Asta e tot ce-ţi cer : de îndată ce inima ta se va desprinde de ce-i omenesc şi se va închina ziditorului, venirea împărăţiei sale pe pămînt va fi ţinta celor mai înfrigurate strădanii ale dumitale. Vei fi gata să faci tot ce trebuie pentru asta. Ai să vezi că strădaniile dumitale şi ale mele vor fi mai puternice dacă noi vom fi uniţi — cu trup şi suflet — prin căsătorie, singura legătură ce poate asigura o permanentă corespondenţă cu destinul şi idealurile făpturii omeneşti ; atunci, trecînd peste toate capriciile neînsemnate, peste toate piedicile josnice, peste gingăşia sentimentelor, peste toate scrupulele cu privire la gradul, felul, tăria sau rezistenţa unei simple înclinaţii personale, te vei grăbi să primeşti această căsătorie.

— Crezi ? l-am întrebat eu scurt.

Privii atunci armonia trăsăturilor lui frumoase, dar ciudat de ameninţătoare în asprimea lor liniştită : fruntea poruncitoare, dar nu senină ; ochii strălucitori, adînci, cercetători, dar niciodată blînzi ; statura impunătoare. Încercai să-mi închipui că i-aş fi soţie. Oh ! Peste putinţă ! Puteam fi duhovnicul lui, tovarăşul lui. Aşa aş fi putut străbate cu el oceanul ; aş fi putut munci sub soarele orientului, în pustiurile Asiei ; să-i întăresc curajul, hotărîrea, evlavia ; să accept liniştită stăpînirea lui ; să zîmbesc netulburată în faţa ambiţiei lui

de neînvins ; să-l despart pe creştin de om, să admir profund pe unul şi să iert uşor pe celălalt. Legată numai astfel de el, e neîndoielnic că aş suferi adesea, trupul meu ar îndura un jug apăsător ; dar inima şi gîndul mi-ar fi libere. Aş avea totdeauna un suflet liber spre care să mă întorc şi în clipele de singurătate aş putea să mă întreţin cu sentimentele mele adevărate, pe care nimic nu le-ar încătuşa. Aş păstra în cugetul meu ascunzişuri care mi-ar aparţine cu totul şi la care el n-ar putea ajunge ; acolo ar creşte simţămintele proaspete, ferite de austeritatea lui, care astfel nu le-ar putea ofili, de pasul lui războinic care nu le-ar putea strivi. Dar era cu totul peste putinţă să-i fiu soţie — totdeauna lîngă dînsul, neîncetat înfrîntă, îmblînzită, silită să-mi înăbuş flacăra firii mele, să nu scot nici un ţipăt şi să las văpaia mocnită să-mi mistuie încetul cu încetul viaţa. Asta ar fi fost de neîndurat.

— St. John ! exclamai eu, după ce mă gîndii la toate aceste lucruri.

— Ce-i ? întrebă el cu răceală de gheaţă.

— Îţi repet, primesc să plec cu dumneata ca misionară, ca tovarăşă, dar nu ca soţie. Nu pot să mă mărit cu dumneata, căci nu pot să fiu o părticică din dumneata.

— Trebuie să devii o părticică din mine, răspunse el cu tărie. Altfel totul e zadarnic. Cum aş putea pleca eu, un bărbat care n-am încă treizeci de ani, în India, cu o tînără de nouăsprezece ani, dacă nu mi-e soţie ? Dacă nu sîntem căsătoriţi, cum am putea trăi împreună, uneori în singurătate, alteori în mijlocul triburilor sălbatice ?

— Se poate prea bine, răspunsei eu scurt ; e tot atît de uşor ca şi cînd aş fi sora dumitale adevărată, sau tot un bărbat şi preot cum eşti dumneata.

— Se ştie că nu-mi eşti soră şi nu te pot trece drept soră. Dacă am încerca, ar însemna să atragem asupră-ne bănuieli josnice. De altfel, cu toate că ai mintea sănătoasă a unui bărbat, ai şi inima unei femei, aşa că ar fi cu neputinţă.

— Ar fi foarte cu putinţă, zisei eu cu oarecare dispreţ. Ar fi prea cu putinţă. E adevărat că am inima de femeie, dar nu faţă de dumneata. Pentru dumneata am numai statornicia unui tovarăş ; sinceritatea, credinţa, frăţia unui frate de arme ; dacă vrei, respectul şi supunerea unui neofit faţă de iniţiatorul lui. Dar absolut nimic mai mult ; poţi fi fără grijă.

— Asta doresc — spuse el vorbindu-şi sie însuşi — doar atîta vreau şi, dacă mi se ridică piedici în cale, ele trebuie doborîte. Jane, nu te vei căi dacă te măriţi cu mine ! Fii sigură ! *Trebuie* să ne căsătorim — îţi repet. Nu există altă cale şi fără îndoială că după căsătorie va veni destulă dragoste care să facă unirea noastră dreaptă chiar în ochii dumitale.

M-am sculat sprijinindu-mă de stîncă şi nu m-am putut opri să-i strig :

— Dispreţuiesc ideea dumitale despre dragoste, dispreţuiesc acest fals sentiment pe care mi-l dăruieşti. Da, St. John, cînd mă îmbii c-un asemenea simţămînt, te dispreţuiesc şi pe dumneata !

El mă privi ţintă, muşcîndu-şi buza măiestrit desenată. Ar fi greu de spus dacă era uimit sau îndîrjit, căci a ştiut să se stăpînească.

— Nu mă aşteptam să aud astfel de cuvinte din gura dumitale. Eu n-am făcut şi n-am spus nimic vrednic de dispreţ.

Blîndeţea lui m-a mişcat ; am fost cucerită de stăpînirea lui nobilă şi liniştită.

— Iartă-mi cuvintele, St. John, dar e vina dumitale că m-ai întărîtat, făcîndu-mă să vorbesc atît de necugetat. Ai vorbit despre un lucru asupra căruia părerile noastre sînt diferite, un lucru despre care ar trebui să nu mai vorbim niciodată. Chiar numai cuvîntul dragoste e pentru noi un măr al discordiei. Te gîndeşti ce ar fi dragostea însăşi ? Ce ne-am face noi ? Ce-am simţi ? Dragă vere, uită planul dumitale de căsătorie.

— Nu, zise el. E un plan pe care-l alcătuiesc de mult ; singurul care mă poate face să-mi ating marele ţel : dar nu mai vreau să te rog acum. Mîine plec la Cambridge ; am acolo o seamă de prieteni de la care vreau să-mi iau rămas bun. Voi lipsi cincisprezece zile. Între timp o să te gîndeşti la propunerea mea, fără să uiţi însă că dacă n-o primeşti, nu pe mine mă refuzi, ci pe Dumnezeu. Se slujeşte de mine, numai pentru a-ţi deschide calea unei nobile misiuni ; dacă vrei să-mi fii soţie, poţi păşi pe acea cale ; dacă nu, te osîndeşti pe viaţă la un trai de tihnă egoistă şi întunecime stearpă. Bagă de seamă să nu fii socotită printre cei care au alungat de la ei credinţa cea adevărată şi prin aceasta sînt mai de osîndit decît necredincioşii !

A tăcut. Întorcîndu-şi încă o dată faţa de la mine.

„Privi spre rîu şi cătă spre coline."

Dar de astă dată îşi înăbuşi sentimentele în adîncul sufletului, pentru că nu mai eram vrednică

să le aud rostite cu glas tare. Tăcerea pe care o păstră, în timp ce păşeam alături spre casă, mă făcu să înţeleg ce simţea pentru mine. Citii pe chipul lui dezamăgirea unei firi aspre şi despotice care a dat de împotrivire tocmai acolo unde nu se aştepta decît la supunere ; dezaprobarea unui judecător rece şi neclintit, care aflase la altul sentimente şi idei ce lui i se păreau de neîngăduit. Într-un cuvînt, bărbatul ar fi vrut să mă silească la ascultare şi numai creştinul sincer îndura răutatea mea cu atîta răbdare şi lăsa atît de lungă tihnă gîndirii şi remuşcării mele.

În seara aceea, după ce-şi sărută surorile, socoti nimerit să nu-mi dea nici mîna şi părăsi odaia în tăcere. Cum însă, fără să fiu îndrăgostită, simţeam totuşi multă simpatie pentru el, am fost atît de mîhnită de această voită uitare, încît m-au podidit lacrimile.

— După cîte văd, zise Diana, v-aţi certat în timpul plimbării ; du-te după el ; te aşteaptă şi se plimbă pe sală ; îl împaci lesne.

În împrejurări de astea nu sînt de loc trufaşă. Îmi place să fiu mai degrabă fericită, decît demnă. Fugii după el. Era la piciorul scării.

— Noapte bună, St. John, zisei.

— Noapte bună, Jane, îmi răspunse el liniştit.

— Dă-mi mîna.

Ce atingere uşoară şi rece îmi înfioră degetele ! Ceea ce se întîmplase în timpul zilei nu-i plăcuse de loc. Prietenia nu-l putea încălzi, nici lacrimile nu-l puteau mişca. Deci cu el nu vor fi niciodată împăcări fericite, zîmbete vesele, cuvinte mărinimoase ; totuşi, creştinul era răbdător şi paşnic.

Cînd l-am întrebat dacă-i gata să mă ierte, mi-a răspuns că n-are obiceiul să-și aducă aminte de jigniri, că n-are nimic de iertat, deoarece nu fusese jignit.

După ce-mi spuse asta, plecă. Aş fi preferat să mă lovească.

CAPITOLUL XXXV

N-a plecat a doua zi la Cambridge, așa cum spusese : și-a amînat plecarea cu o săptămînă întreagă și în vremea asta mă făcu să simt cît de grea pedeapsă poate da un om bun dar aspru, conștiincios dar neînduplecat, cînd se crede jignit. Fără să facă ceva dușmănos, fără un singur cuvînt de reproș, se silea să-mi arate că mă disprețuiește.

Nu pentru că St. John ar fi nutrit în mintea lui gîndul unei răzbunări necreștinești ; nu pentru că ar fi vrut, dacă ar fi putut, să-mi atingă măcar un fir de păr din cap ; din fire și din principiu, disprețuia o răzbunare meschină. Pentru vina de-ai fi arătat disprețul meu și de-ai fi spus că-i disprețuiesc dragostea mă iertase ; nu uitase însă nimic și știam că n-avea să uite toată viața. Vedeam din felul cum mă privea, că între el și mine pluteau totdeauna vorbele acelea, ca și cînd ar fi fost scrise în văzduh ; de cîte ori îi vorbeam, i se părea că ele răsună în vocea mea și ecoul lor se făcea simțit în fiecare dintre răspunsurile pe care mi le da.

Nu se ferea să stea de vorbă cu mine ; dimpotrivă, mă chema în fiecare dimineață la el. Cred

că omul corupt dintr-însul simțea o plăcere pe care creştinul curat n-o împărtăşea : aceea de a arăta cu cîtă îndemînare putea, în vreme ce vorbea şi se purta ca de obicei, să lipsească fiecare frază de ţinuta şi interesul care, altădată, dădeau un anumit farmec aspru vorbirii şi purtărilor sale. Pentru mine nu mai era un om viu, ci un om de marmură. Ochii lui semănau cu o piatră albastră, strălucitoare și rece ; limba lui, nimic altceva decît o unealtă a vorbirii.

Toate acestea însemnau pentru mine un chin rafinat și lent ; alimentau un foc mocnit de indignare şi o înfiorată tulburare a durerii care mă chinuia şi mă zdrobea. Simţeam cum, dacă aş fi soţia lui, acest om bun, neprihănit ca izvorul din adîncul neatins de soare, ar fi putut să mă ucidă repede fără ca un singur strop de sînge să picure din vinele mele, fără a primi nici cea mai uşoară pată pe conştiinţa-i limpede ca un cristal.

Simţeam asta mai cu seamă cînd făceam vreo încercare să mă apropii. Nici o clipire nu răspundea bunăvoinţei mele. El nu suferea de loc din pricina răcelii dintre noi, nu dorea împăcarea, şi, cu toate că de multe ori lacrimile mele îmbelşugate udaseră pagina pe care stăteam amîndoi aplecaţi, ele nu-l impresionau decît aşa cum pot impresiona pe un om a cărui inimă e cu adevărat de piatră sau de metal. În tot acest timp se purta cu surorile lui mai drăgăstos decît altădată. Se temea probabil că simpla lui răceală nu-i destul de usturătoare pentru a mă convinge că eram alungată din inima sa şi voia să-i adauge forţa contrastului. Sînt încredinţată că n-o făcea din răutate, ci pentru a-şi respecta principiile.

Cu o seară înainte de plecarea lui la Cambridge, îl văzui plimbîndu-se singur prin grădină. Uitîndu-mă la el, îmi amintii că acest bărbat, oricît de depărtat sufleteşte ar fi fost acum de mine, îmi salvase odinioară viaţa, că eram rude şi vrui să fac o ultimă sforţare spre a-i recîştiga prietenia. Ieşii din casă şi mă apropiai de el ; stătea în picioare, sprijinindu-se de portiţa grădinii. De la început vorbii despre lucrul care-l interesa.

— St. John, zisei eu, îmi pare foarte rău că eşti supărat pe mine. Hai să fim iar prieteni.

— Nădăjduiesc că sîntem prieteni, zise el liniştit, privind mai departe răsăritul lunii, pe care îl contempla cînd m-apropiasem de el.

— Nu, St. John, reluai eu, nu mai sîntem prieteni ca altădată. Știi bine.

— Crezi ? Atunci te înşeli. Cît despre mine, nu-ţi doresc nici un rău ; îţi doresc numai binele.

— Te cred, St. John. Doar ştiu bine că nu eşti în stare să doreşti răul nimănui, dar dat fiind că-ţi sînt rudă, doresc altă dragoste decît această iubire de aproape, pe care o arăţi şi străinilor.

— Desigur, zise el, dorinţa dumitale e dreaptă şi sînt departe de a te privi ca pe o străină.

Aceste cuvinte, spuse pe ton liniştit şi rece, erau jignitoare şi derutante. Dacă m-aş fi lăsat mînată de furie şi mîndrie, l-aş fi părăsit numaidecît, dar în mine sălăşluia ceva cu mult mai puternic decît aceste sentimente. Respectam adînc calităţile şi principiile vărului meu, îi preţuiam prietenia şi pentru mine pierderea ei era o foarte dureroasă încercare ; nu voiam să părăsesc atît de repede speranţa de a o recîştiga.

— În felul ăsta trebuie să ne despărţim, St. John ? Cînd o să pleci în India, o să mă părăseşti fără să-mi spui măcar o singură vorbă bună ?

Nu se mai uită la lună şi mă privi drept în faţă.

— Cînd o să plec în India o să te părăsesc, Jane ? Cum, nu vii cu mine ?

— Mi-ai spus că nu pot, decît dacă mă mărit cu dumneata.

— Și nu vrei să te măriți cu mine ? Nu-ți schimbi hotărîrea ?

Cititorule, cunoști oare, așa cum cunosc eu, spaimele pe care aceste ființe reci le pot strecura prin șuvoiul de gheață al întrebărilor lor ? Știi cît de mult seamănă mînia lor cu furia unei avalanșe și supărarea lor cu sfărîmarea gheţurilor pe mare ?

— Nu, St. John, spusei. Nu mă mărit cu dumneata ; stărui în hotărîrea mea.

Avalanșa se mișcă și înaintă puțin, dar nu se rostogoli încă.

— Te întreb din nou : de ce nu primești ? urmă St. John.

— Acum cîtva timp, pentru că nu mă iubeai ; astăzi, pentru că mă urăști aproape. Dacă m-aș mărita cu dumneata, m-ai omorî ; mă omori de pe acum.

Obrajii și buzele lui își pierduseră culoarea.

— *Te-aș omorî, te și omor ?* Cuvintele astea sînt dintre cele care n-ar trebui rostite. Sînt necumpătate, nedemne de o femeie și neadevărate. Ele trădează o nefericită stare a minții ; ar merita mustrări mai aspre ; sînt de neiertat ; dar datoria unui om e să-și ierte semenul de șaptezeci și șapte de ori cîte șapte.

Acum totul era sfîrșit. Deși dorisem din suflet să-i șterg urmele celei dintîi jigniri, îi săpasem în inimă o altă jignire și mai adîncă. O săpasem cu fierul roșu.

— Acum, zisei, o să mă urăști de-a binelea ; e zadarnic să încerc o împăcare : văd că mi-am făcut din dumneata un dușman neîndurat.

Aceste cuvinte provocară o nouă rană, cu atît mai gravă, cu cît se apropiau de adevăr. Buzele lui livide se strînseră o clipă. Văzui ce furie dezlănțuisem în el și mi se strînse inima de durere.

— Îmi tălmăcești greșit cuvintele ! strigai eu apucîndu-i mîna. Te încredințez că n-am avut de gînd nici să te supăr, nici să te jignesc.

El zîmbi cu amărăciune și-și trase repede mîna dintr-a mea.

— Acuma, zise după o scurtă tăcere, de bună seamă că-ți iei cuvîntul înapoi și n-o să mai vrei în nici un fel să mergi în India ?

— Ba da. Vreau să merg ca o tovarășă a dumitale.

Urmă o tăcere foarte lungă. N-aș putea spune ce luptă se dădea între timp în inima lui, între Natură și Har ; doar în ochi îi scînteiau licăriri ciudate și umbre stranii îi treceau peste față. În cele din urmă zise :

— Ți-am mai arătat cît e de absurd ca o femeie de vîrsta dumitale să plece cu un bărbat ca mine, fără să fim căsătoriți. Ți-am arătat-o în așa fel, încît nu-mi închipuiam c-ai să mai vorbești vreodată de acel plan și-mi pare rău — pentru dumneata — că te aud vorbind din nou așa.

Îl întrerupsei : tot ceea ce semăna a reproș avea darul să mă îmbărbăteze pe dată.

— St. John, fii înțelegător, căci în clipa asta bați cîmpii. Pretinzi că ești jignit de ceea ce ți-am spus. Nu ești într-adevăr jignit, fiindcă avînd o judecată atît de sănătoasă nu poți fi nici atît de neînțelegător, nici atît de vanitos, încît să nu înțelegi cum trebuie gîndurile mele. Îți spun din

nou : îţi voi fi, dacă vrei, duhovnic ; dar niciodată soţie.

Se făcu din nou galben ca moartea, dar ca şi mai înainte îşi stăpîni furia şi-mi răspunse pe un ton afectat, dar liniştit :

— Nu pot primi ca o femeie care nu-i a mea să mă ajute a-mi duce misiunea la capăt. Se pare că nu poţi pleca, împreună cu mine : dar dacă eşti sinceră în propunerea pe care mi-o faci, cînd voi ajunge în oraş, am să vorbesc cu un misionar însurat, a cărui nevastă are nevoie de cineva ca s-o ajute. Averea dumitale îţi va îngădui să te lipseşti de ajutorul Societăţii Misionarilor şi astfel vei mai putea scăpa de ruşinea de a nu-ţi fi respectat cuvîntul şi de a fi dezertat din oştirea în care ai făgăduit să intri.

Dar — aşa după cum ştii şi tu cititorule — eu nu făcusem nici o făgăduială hotărîtă şi nu mă obligasem la nimic. De aceea felul lui de a vorbi mi se păru mult prea aspru şi mult prea tiranic. Răspunsei :

— Nu-i vorba nici de ruşine, nici de făgăduială călcată, nici de dezertare. Nu sînt nicidecum obligată să plec în India, mai ales cu nişte străini. Cu dumneata aş fi cutezat, pentru că te admir, am încredere în dumneata şi te iubesc ca o soră, deşi sînt încredinţată că n-aş putea să trăiesc prea mult în acel climat, ori cu cine aş merge.

— Ah, te temi de soarta dumitale ! zise el, strîngînd din buze.

— E adevărat. Dumnezeu nu mi-a dăruit viaţa ca s-o irosesc. Încep să cred că tot ce-mi ceri seamănă cu o sinucidere. De altfel, înainte de a părăsi Anglia pentru totdeauna, vreau să mă conving dacă nu sînt mai folositoare rămînînd în ţară, decît plecînd.

— Ce vrei să spui ?

— Zadarnic aş încerca să te lămuresc. E un lucru asupra căruia am de multă vreme îndoieli dureroase şi nu pot pleca nicăieri înainte de-a le limpezi într-un fel.

— Ştiu încotro ţi se îndreaptă ochii şi de ce ţi-e legată inima. Ceea ce te interesează e nedrept şi nelegiuit. De multă vreme ar fi trebuit să-ţi înăbuşi acest sentiment şi să roşeşti cînd te gîndeşti la asta. Ţi-e gîndul la domnul Rochester.

Era adevărat şi o mărturisii prin tăcerea mea.

— Atunci, urmă St. John, o să porneşti în căutarea domnului Rochester ?

— Trebuie să aflu ce s-a întîmplat cu el.

— În cazul acesta nu-mi rămîne decît să te pomenesc în rugăciunile mele şi să rog din adîncul sufletului pe Dumnezeu să nu te osîndească la chinul cel veşnic. Am crezut că recunosc în dumneata o aleasă. Dar Dumnezeu nu vede ca noi oamenii : facă-se voia lui !

Deschise poarta, ieşi şi coborî în vale. În curînd nu-l mai zării. Întorcîndu-mă în salon, am găsit pe Diana stînd în picioare dinaintea ferestrei ; părea dusă pe gînduri. Era mai înaltă decît mine ; îmi puse mîna pe umăr, se aplecă şi-mi privi lung obrazul.

— Jane, îmi zise ea, eşti agitată şi palidă ; sînt sigură că ai ceva pe suflet. Spune-mi ce se petrece între tine şi St. John. V-am privit pe fereastră o jumătate de ceas. Iartă-mi această îndeletnicire de spioană, dar de multă vreme mi-am închipuit ceva, nici eu nu ştiu bine ce ! St. John e o făptură ciudată.

Se opri şi văzînd că tac urmă numaidecît :

— Sînt convinsă că frate-meu și-a pus în gînd ceva deosebit în legătură cu tine. Multă vreme ți-a arătat un interes pe care nu l-a avut niciodată față de nimeni. Cu ce scop ? Aș vrea să te iubească. Te iubește, Jane ? Spune-mi.

Puse mîna ei rece pe fruntea mea fierbinte.

— Nu, Di, răspunsei eu. Cîtuși de puțin.

— Atunci de ce ochii lui te urmăresc totdeauna ? De ce stă atît de des singur cu tine ? De ce te ține veșnic lîngă el ? Mary și cu mine socoteam că vrea să se însoare cu tine.

— Vrea, într-adevăr ; mi-a cerut să-i fiu soție.

Diana bătu din palme.

— Tocmai la asta ne gîndeam și asta nădăjduiam și noi ! exclamă dînsa. Te măriți cu el, Jane ? Și o să rămînă în Anglia ?

— Nici vorbă de așa ceva, Diana. Propunîndu-mi să mă căsătoresc cu el, unica lui dorință e să aibă o tovarășă vrednică, care să-l ajute a-și îndeplini misiunea lui în India.

— Cum ? Vrea să pleci cu el în India ?

— Da.

— Ce nebunie ! exclamă dînsa. Sînt sigură că n-ai putea trăi nici trei luni acolo. N-o să te duci. N-ai primit ; nu-i așa, Jane ?

— N-am primit să-l iau de bărbat.

— Și deci l-ai supărat ? întrebă ea.

— Foarte rău. Mă tem că n-o să mă ierte niciodată și, totuși, i-am spus că l-aș însoți ca o soră.

— A fost o nebunie curată din partea ta, Jane. Gîndește-te ce sarcină zdrobitoare îți luai, într-o țară unde oboseala omoară chiar și pe cei voinici, iar tu ești slabă ! Îl cunoști pe St. John. Ți-ar cere lucruri cu neputință de făcut ; cu el nu ți-ar fi îngăduit să te odihnești nici în ceasurile cele mai arse de zăpușeală și, din nenorocire, am observat

că te străduiești să faci orice îți cere. Sînt uimită c-ai găsit curajul să-i refuzi mîna. Așadar, nu-l iubești, Jane ?

— Nu, nu ca soț.

— E frumos totuși.

— Iar eu, Di, vezi, sînt atît de urîtă. Nu ne-am potrivi de loc.

— Urîtă ? Tu ? Ba de loc. Ești mult prea drăguță și prea bună ca să te pîrjolești de vie la Calcutta !

Și ea mă rugă din nou să nu primesc propunerea de a-i întovărăși fratele.

— Trebuie să renunț, răspunsei eu, căci adineauri, cînd i-am repetat că sînt gata să-i slujesc de ajutor, a fost jignit de lipsa mea de cuviință. Părea că socotește ciudată propunerea mea de-a-l însoți fără să fiu măritată cu el, ca și cînd n-aș fi sperat de la început să găsesc în el un frate, ca și cînd n-aș fi fost obișnuită să-l socotesc astfel.

— Jane, ce te face să spui că nu te iubește ?

— Ar trebui să-l auzi vorbind despre asta. Mi-a spus de multe ori că nu se însoară pentru el, ci pentru îndeplinirea datoriei lui ; că sînt făcută pentru muncă, nu pentru dragoste. De bună seamă că-i adevărat, dar părerea mea e că dacă nu sînt făcută pentru dragoste, nu sînt făcută nici pentru căsătorie. Di, n-ar fi crud să fii legată pentru toată viața de un bărbat care n-ar vedea în tine decît o unealtă folositoare ?

— O, da ! N-ar fi omenesc și n-ar fi de îndurat. Nici să nu mai vorbim de-așa ceva !

— Apoi, urmai eu, deși n-am pentru el decît o dragoste de soră, totuși, dacă aș fi silită să-i fiu nevastă, poate că darurile cu care e înzestrat m-ar face să simt pentru el o dragoste ciudată, nemi-

loasă și chinuitoare, căci uneori există în privirea, în purtările, în vorba lui, o măreție eroică. Oh, atunci aș fi nespus de nenorocită! Nu ar avea nevoie de dragostea mea și, dacă i-aș arăta-o, m-ar face să simt că iubirea e un sentiment de prisos, pe care nu mi l-a cerut niciodată și care nu mi se potrivește. Știu că așa ar fi.

— Și totuși St. John e bun, spuse Diana.

— Da, e un om bun, un om mare, dar urmărindu-și țelurile lui minunate calcă fără milă peste nevoile și sentimentele oamenilor de rînd. Iată de ce ei ar face mai bine să nu-i iasă în cale fiindcă s-ar putea ca, văzîndu-și de drum, să-i calce în picioare. Uite-l că vine! Te las, Diana.

Văzînd că deschide poarta grădinii, mă urcai repede în odaia mea.

Dar fui silită să-l întîlnesc din nou la cină. În timpul mesei fu la fel de liniștit ca totdeauna. Credeam că abia o să-mi vorbească și eram convinsă că renunțase la planul lui de căsătorie; în curînd văzui însă că mă înșelasem în amîndouă privințele. Îmi vorbi ca de obicei, sau cel puțin cum obișnuia să-mi vorbească de cîtăva vreme: cu cea mai riguroasă politețe. Fără îndoială că rugase duhul sfînt să-i ajute să-și stăpînească mînia pe care i-o stîrnisem și credea că m-a iertat încă o dată.

Cînd sosi ora lecturii de seară, el alese capitolul al 21-lea din *Apocalips*.

Totdeauna era plăcut să asculți cum picurau de pe buzele lui cuvintele *Bibliei*. În nici o altă împrejurare glasul său frumos nu suna așa de dulce și de plin, niciodată purtarea sa nu devenea atît de impunătoare, în nobila sa simplitate, ca în clipa cînd rostea cuvîntul Domnului.

În seara aceea, luna se vedea strălucind prin fereastra fără perdele, făcînd aproape să nu mai fie nevoie de lumina făcliei de pe masă. Tihna domnea în cercul nostru familial. Totul făcea ca vocea lui să capete mai multă solemnitate, să dea fiori și mai puternici. St. John era plecat asupra *Bibliei* și citea paginile în care e înfățișată priveliștea unui nou cer și a unui nou pămînt: cum va veni Dumnezeu să locuiască printre oameni, cum le va șterge lacrimile, cum nu va mai fi nici moarte, nici durere, nici suferință, nici plînsete, fiindcă tot ceea ce va fi fost mai înainte se va fi șters.

Cînd a citit versetul din urmă, am fost înfiorată în chip ciudat, mai ales fiindcă am simțit, din schimbarea abia perceptibilă a glasului său, că ochii-i erau îndreptați spre mine. Iată ce cuprindea acel verset:

„Cel ce biruiește va moșteni acestea și-i voi fi lui Dumnezeu și el îmi va fi mie fiu. Cît despre — și St. John urmă cu glas încet și limpede — fricoși și necredincioși... și tot soiul de mincinoși — partea lor este în iezerul care arde cu foc și cu pucioasă; ceea ce este moartea a doua."

Din clipa aceea am știut ce soartă socotea St. John că mă așteaptă. Cînd rosti ultimele cuvinte cutremurătoare ale acestui verset, glasul lui era pătruns de un simțămînt liniștit, potolit, de izbîndă, împletit cu arzătoare dorință. Credea că numele său fusese scris în cartea cea mare și rîvnea ceasul în care va fi primit în cetatea unde „împărații pămîntului își aduc toată slava și cinstea lor într-însa, cetate ce nu are lipsă nici de soare nici de lună ca să lumineze în ea, fiindcă slava Domnului o luminează".

Își înfățișă toată dîrzenia în rugăciunea ce urmă după citirea *Bibliei*. Zelul lui sobru se arăta iarăși.

Se ruga lui Dumnezeu, cuprins de înflăcărare şi hotărît să izbîndească. Cerea putere pentru inimile slabe, lumină pentru acei care se rătăcesc de turmă, întoarcerea chiar în ceasul al unsprezecelea a acelora pe care ispitele lumii şi ale cărnii îi abătuseră de la drumul cel drept. Cerea, implora, stăruia fierbinte ca lui să i se hărăzească o parte din chinul celui osîndit focului. Ardoarea este întotdeauna de-o mare solemnitate. Întîi am fost uimită de rugăciunea lui, dar cînd îl auzii urmînd şi însufleţindu-se astfel, am fost mişcată şi, în sfîrşit, cuprinsă de respect. Simţea atît de sincer ce-i bun şi mare în ţelul lui, încît cei ce-l auzeau rugîndu-se nu puteau simţi altfel decît dînsul.

După ce sfîrşi rugăciunea, ne luarăm rămas bun de la el. Trebuia să plece a doua zi dis-de-dimineaţă. După ce-l sărutară, Diana şi Mary părăsiră odaia ; mi s-a părut că le ceruse asta în şoaptă. Îi întinsei mîna şi-i urai călătorie bună.

— Mulţumesc, Jane, îmi zise el. După cum am spus, o să mă întorc de la Cambridge peste cincisprezece zile ; îţi las acest răgaz să te gîndeşti. Dacă m-aş supune mîndriei omeneşti, nu ţi-aş mai vorbi de căsătorie, dar nu ascult decît de datoria mea şi nu urmăresc decît cel mai de căpetenie scop al meu : slăvirea lui Dumnezeu. Stăpînul meu a fost îndelung răbdător ; voi fi şi eu. Nu te pot părăsi în ora pierzaniei ca pe-un vas al mîniei ; căieşte-te, hotărăşte-te cît mai e vreme. Aminteşte-ţi că sîntem sortiţi să trudim cît este ziuă, ţine seama că „vine noaptea cînd nici un muritor nu va mai trudi". Aminteşte-ţi de soarta bogatului din parabolă, care a avut toate bucuriile în această viaţă. Deie-ţi Domnul tăria de a alege acea bogăţie de care nimeni nu te poate prăda !

Îmi pusese mîna pe cap, în timp ce rostise ultimele cuvinte. Vorbise cu sinceritate şi blîndeţe. Privirea lui nu era, fireşte, a unui îndrăgostit care-şi implora iubita, ci a unui păstor care-şi rechema oaia rătăcită, sau mai curînd a unui înger păzitor care se-ngrijea de sufletul ce i-a fost încredinţat. Toţi oamenii de talent, fie că au sau nu simţire, fie că sînt propovăduitori, novici sau stăpîni — cu condiţia să fie sinceri — au momente sublime, în care subjugă şi domină. Am simţit pentru St. John o veneraţie atît de adîncă, încît m-am pomenit deodată la punctul pe care-l evitam de atît de multă vreme. Eram ispitită să încetez orice luptă, să mă las tîrîtă de puhoiul voinţei sale, să mă înec în vîltoarea vieţii lui şi s-o jertfesc pe a mea. Mă stăpînea aproape tot aşa cum mă stăpînise altădată domnul Rochester, dar cu totul în alt chip. În amîndouă cazurile, eram nebună. Să fi cedat altădată ar fi însemnat să trec peste principii ; să fi cedat acum, ar fi însemnat să nesocotesc dreapta judecată. În clipa de faţă, cînd a trecut criza dureroasă, în oglinda liniştită a vremii văd limpede toate astea. Atunci nu-mi dădeam seama de nebunia mea.

Stam nemişcată înaintea ierofantului[1] meu. Uitam că-l refuzasem ; temerile mi se risipeau ; strădaniile mele erau zădărnicite. Imposibilul, adică această căsătorie cu St. John, devenea — repede — Posibilul. Totul se schimbase dintr-odată. Credinţa mă cuprindea în vraja ei, îngerii îmi făceau semne, chemîndu-mă ; Dumnezeu îmi poruncea ; viaţa mi se învăluia ca un sul de

---

[1] La început, titlul preotului care săvîrşea ritualul închinat zeiţei Demeter, în Grecia antică. Mai tîrziu nume acordat papei.

pergament, porțile morții se deschideau, lăsîndu-mă să văd, dincolo de ele, veșnicia. Mi se părea că spre a fi fericită acolo, puteam jertfi totul în viața asta de-o clipă. Odaia întunecoasă mi se părea plină de vedenii.

— Acum te-ai putea hotărî ? mă întrebă misionarul. Glasul lui era blînd ; și mă trase prietenește spre el. Oh, cu cît mai tare era blîndețea decît puterea ! Mă puteam împotrivi mîniei lui St. John ; bunătatea lui mă făcea, însă, să mă îndoi ca o trestie și, totuși, îmi dădeam tot timpul seama că dacă mă înduplec, mă voi căi într-o zi. Un ceas de rugăciune solemnă nu-i putuse schimba firea ; îl înălțase doar.

— M-aș putea hotărî dacă aș fi singură, răspunsei eu. Aș putea să jur că m-aș mărita cu dumneata dacă aș fi încredințată că asta e voința lui Dumnezeu ; după aceea întîmple-se orice !

— Rugăciunile mele au fost ascultate ! exclamă St. John.

Îmi apăsă mai tare mîna pe cap, ca și cînd ar fi vrut să mă ia deplin în stăpînire ; mă strînse în brațe, *aproape* ca și cînd m-ar fi iubit (spun *aproape ;* puteam să-mi dau seama de deosebire, căci știam ce înseamnă să fii iubită ; dar ca și el, lăsasem deoparte dragostea și nu mă gîndeam decît la datorie). Pe dinaintea ochilor mei pluteau nori și luptam să-i îndepărtez. Doream din tot sufletul, cu sinceritate, cu aprindere, să fac ce era bine și numai atît rugam cerul : „Arată-mi, arată-mi calea ce trebuie s-o urmez !“ Niciodată nu fusesem atît de tulburată. Cititorul va să judece dacă ceea ce se petrecu atunci a fost urmarea smintelii mele.

Casa era pe deplin liniștită, căci, probabil, afară de St. John și de mine, toată lumea dormea. Singura făclie ce ne lumina se stinse ; luna își arunca

în odaie razele-i strălucitoare. Inima îmi bătea repede ; îi auzeam zvîcnirile. Deodată, bătăile fură oprite de o senzație de nedescris ce mă înfioră din creștet și pînă-n tălpi. Nu era ceva asemănător unei descărcări electrice, dar era tot atît de ascuțită, de ciudată, de pătrunzătoare. S-ar fi spus că pînă atunci cea mai încordată activitate a simțurilor mele nu fusese decît o toropeală din care acum mi se poruncea să mă smulg. Simțurile mele se trezeau într-o așteptare încordată ; ochii și urechile mele așteptau, în timp ce carnea tremura pe mine.

— Ce-ai auzit ? Ce-ai văzut ? mă întrebă St. John.

Nu vedeam nimic, dar auzeam de undeva un glas strigîndu-mi : „Jane ! Jane ! Jane !“ Atîta tot.

— Oh, Doamne ! Ce-i asta ? suspinai eu.

Aș fi putut spune : „Unde-i ?“ Căci acel glas nu părea a fi venit din odaie, nici din casă și nici din grădină ; nu pornea din văzduh, nici din străfundurile pămîntului, nici din cer. Îl auzisem ; dar unde și cum nu puteam spune cu nici un chip. Era glasul unei ființe omenești, un glas bine cunoscut și tare iubit, cel al lui Edward Fairfax Rochester. Era trist, dureros, sălbatic, înfricoșător și părea că mă roagă.

— Vin ! strigai eu. Așteaptă-mă ! Oh, am să vin !

Am fugit să deschid ușa și m-am uitat pe coridor ; era întuneric. Am fugit în grădină ; era pustie.

— Unde ești ? strigai eu.

Munții din spatele Marsh-Glenului repetară stins : „Unde ești ?“ Ascultai. Vîntul bătea încet printre brazi ; în jurul meu nu era decît singurătatea mlaștinilor și tăcerea nopții.

— La o parte cu orice superstiție ! strigai eu, văzînd un spectru negru înălțîndu-se din tisele

întunecate. „Asta nu-i una din fantomele tale; nu-i urmarea vrajei tale: e opera firii. A fost stîrnită și nu-i de mirare — s-a străduit din răsputeri."

Mă îndepărtai repede de St. John, care venise după mine şi voia să mă oprească. De astă dată îmi venise *mie* rîndul. Puterea *mea* era în joc şi mă simţeam foarte tare. Îi spusei să nu-mi pună întrebări, să nu facă observaţii. Îl rugai să plece: trebuia și voiam să fiu singură. Se supuse numaidecît. Cînd ai destulă tărie să poruncești, e ușor să te faci ascultat. Mă urcai şi mă încuiai în odaia mea; îngenuncheai și mă rugai în felul meu, adică cu totul deosebit de cel al lui St. John, dar tot atît de fierbinte. Mi se părea că sînt aproape de tot de un duh puternic și că sufletul meu se prosterna cu recunoştinţă la picioarele lui. Mă sculai după această rugăciune de mulţumire, luai o hotărîre și mă culcai luminată şi decisă. Aşteptam cu nerăbdare ziua ce avea să vină.

CAPITOLUL XXXVI

În sfîrşit, se lumină de ziuă. M-am sculat la răsăritul soarelui. Timp de un ceas ori două mi-am aşezat lucrurile din cameră, am făcut ordine în sertare şi în dulap, ca să le las în starea cerută de o scurtă absenţă. În vremea asta l-am auzit pe St. John ieşind din odaie. Se opri în faţa uşii mele. M-am temut să nu bată la uşă, dar se mulțumi să-mi strecoare o foaie de hîrtie pe sub ușă. O luai și citii:

„Aseară m-ai părăsit prea pe neașteptate. Dacă ai mai fi stat încă puţin, ai fi putut pune mîna pe crucea creștinului, pe cununa îngerilor. Mă întorc peste cincisprezece zile și voi aștepta hotărîrea dumitale. Între timp, roagă-te și veghează, ca să fii apărată de ispită. Cred că sufletul ţi-e plin de bunăvoinţă, dar trupul ţi-e slab. Mă voi ruga necontenit pentru dumneata.

Al dumitale,
St. John"

„Sufletul meu vrea să facă ceea ce e drept, i-am răspuns în gînd, iar trupul meu sper că e destul de puternic ca să împlinească voinţa cerului, atunci cînd ea îmi va fi limpede cunoscută. Oricum, va fi de ajuns de puternic să cerceteze, să răscolească,

să afle o ieşire din acest nor de îndoială şi să ajungă la limanul certitudinii."

Cu toate că eram în întîi iunie, dimineaţa se arăta rece şi posomorîtă, iar ploaia deasă bătea în geamuri. L-am auzit pe St. John deschizînd uşa din faţă ; m-am uitat pe fereastră, l-am văzut cum străbate grădina. Apucă pe drumul ce trecea peste mlaştinile ceţoase spre Whitcross ; de acolo trebuia să ia diligenţa.

„Peste cîteva ore, îmi zisei, voi porni pe acelaşi drum ca şi tine ; am să iau şi eu diligenţa la Whitcross. Am pe cineva în Anglia de la care vreau să primesc veşti, înainte de a pleca pentru totdeauna."

Mai rămîneau două ceasuri pînă la masa de dimineaţă. Începui să mă plimb încet prin odaie, gîndindu-mă la întîmplarea ce mă făcuse să iau această hotărîre neaşteptată. Îmi amintii senzaţia care mă zguduise, căci o retrăiam în întreaga ei ciudăţenie. Mi-aduceam aminte glasul pe care-l auzisem. Din nou mă întrebai de unde putea veni, dar tot atît de zadarnic ca şi înainte ; mi se părea că vocea era în mine, nu în lumea din afară. Îmi spusei că s-ar putea să fie doar o impresie nervoasă, o nălucire. Şi totuşi, nu puteam crede aşa ceva. Mai degrabă semăna cu o inspiraţie. Copleşitoarea explozie sufletească, ce se dezlănţuise ca şi cutremurul de pămînt care zdruncinase temeliile închisorii lui Pavel şi Silas, deschisese uşile celulei sufletului meu şi-i trăsese zăvoarele ; îl deşteptase din somn, şi el se trezise tremurînd, ascultînd înfiorat. Apoi de trei ori un strigăt vibrase în urechea mea speriată, în inima şi în sufletul meu care nu se temeau şi nu se clătinau, căci acest strigăt n-avea nimic surprinzător, nici înspăimîntător, ci mai degrabă părea vesel de

sforţarea pe care o putuse face fără sprijinul corpului stînjenitor.

„Peste cîteva zile, îmi zisei punînd capăt visării mele, voi şti ceva despre cel al cărui glas părea că mă chemase în noaptea trecută. Scrisorile au fost zadarnice : o să fac eu însămi cercetări."

La dejun le înştiinţai pe Diana şi Mary că plec şi o să lipsesc cel puţin patru zile.

— Pleci singură, Jane ? mă întrebară ele.

— Da ; plec ca să aflu ceva veşti despre un prieten, de soarta căruia sînt îngrijorată.

Mi-ar fi putut spune că ele erau singurele mele prietene, căci le-o spusesem adesea — şi eram convinsă că în clipa aceea şi-aduceau aminte de cuvintele mele — dar, cu gingăşia lor sufletească, nu făcură nici o observaţie. Numai Diana mă întrebă dacă sînt sigură că-s destul de sănătoasă ca să călătoresc, fiindcă, după cîte spunea ea, eram foarte palidă. Răspunsei că numai neliniştea mă făcea să sufăr şi că nădăjduiam să mă potolesc în curînd.

Mi-a fost uşor să-mi fac pregătirile, căci n-am fost tulburată nici de întrebări, nici de bănuieli. Cînd le spusei că nu puteam să le dau desluşiri, primiră cu bunăvoinţă şi cuminţenie tăcerea pe care eu eram cu atît mai puţin ispitită s-o rup. Mă lăsară să fac ce vreau ; la fel m-aş fi purtat şi eu cu ele în împrejurări asemănătoare.

Plecai de la Moor-House pe la trei şi puţin după patru mă aflam lîngă stîlpul din Whitcross, aşteptînd diligenţa ce trebuia să mă ducă la Thornfield. O auzii de departe, datorită liniştii ce domnea peste colinele singuratice şi drumurile pustii. Acum un an, coborîsem într-o seară de vară din aceeaşi trăsură în acelaşi loc, deznădăjduită, fără nici o ţintă. Făcui semn şi diligenţa se opri.

M-am urcat, fără să mai fiu nevoită de astă dată să dau tot ce am pentru un loc în diligenţă. Eram din nou pe drumul Thornfieldului. Mă simţeam ca un porumbel călător care se întoarce acasă.

Călătoria a ţinut treizeci şi şase de ceasuri. Plecasem din Whitcross într-o marţi după amiază, iar joi de dimineaţă surugiul opri să adape caii la un han, în mijlocul unui peisaj ale cărui tufişuri verzi, ogoare întinse şi dealuri scunde mi-erau cunoscute. Cît de încîntătoare mi se părură ! Ce culori minunate avea verdeaţa în comparaţie cu mlaştinile mohorîte din Morton, în North-Midland. Da, cunoşteam acea privelişte şi ştiam că sînt aproape de ţintă.

— Cît mai e pînă la Thornfield Hall ? întrebai pe unul din grăjdarii hanului.

— Peste cîmp, doar două mile, doamnă.

„În sfîrşit, călătoria mea s-a terminat", îmi zisei. Coborîi din diligenţă şi lăsai geamantanul în grija hangiului. Îmi plătii locul, dădui un bacşiş surugiului şi plecai. Soarele lumina firma hanului şi citii aceste cuvinte în litere de aur : „La stema Rochesterilor". Deci mă şi aflam pe moşiile stăpînului meu ; inima îmi zvîcni în piept, dar îndată după aceea se întristă din nou. Îmi trecuse prin minte un gînd :

„Domnul Rochester a părăsit poate Anglia şi chiar dacă ar fi la Thornfield Hall, spre care te zoreşti, cine-i acolo alături cu el ? Soţia lui nebună. Nu poţi face nimic aici ; nu vei îndrăzni să-i vorbeşti, nici să-l cauţi. Te osteneşti zadarnic. Ai face mai bine să te opreşti. Cere veşti oamenilor de la han ; îţi vor spune ei ce vrei să ştii, te vor lămuri pe deplin. Du-te şi întreabă-l pe omul acesta, dacă domnul Rochester e la castel."

Era un gînd înţelept şi, totuşi, nu-l puteam accepta. Mă temeam de un răspuns care m-ar cufunda în deznădejde. A prelungi îndoiala, însemna a prelungi nădejdea. Încălzită de razele ei mai puteam privi castelul. Înaintea mea se-ntindeau movila şi cîmpiile pe care le străbătusem în dimineaţa cînd fugisem, surdă, oarbă, nesigură, urmărită de o furie răzbunătoare ce mă gonea fără zăbavă. Chiar înainte de a mă fi hotărît, eram în mijlocul ogoarelor. Cît de repede mergeam ! Uneori fugeam chiar. Cu ce înfrigurare priveam înainte, căutînd cu ochii pădurile bine cunoscute ! Cu cîtă căldură salutam copacii, pe care îi cunoşteam, pajiştile şi colinele ce se zăreau printre dînşii !

În sfîrşit, zării pădurea plină de cuiburile negre ale ciorilor ; un croncănit puternic tulbură liniştea dimineţii. Mă cuprinse o încîntare ciudată şi înaintai cu mai mare grabă. Străbătui încă un lan şi apucai pe o potecă ; se zăreau zidurile împrejmuitoare ale curţii şi dependinţele. Casa era încă ascunsă în dosul arborilor.

„Vreau s-o văd mai întîi din faţă, îmi zisei ; cel puţin să zăresc crenelurile îndrăzneţe ce izbesc privirea şi să văd fereastra odăii stăpînului meu : poate stă acum în pervaz. Se scoală devreme ; poate că se plimbă prin livadă sau pe dinaintea casei. De l-aş putea cel puţin zări ! N-o să fiu doar atît de nebună să fug spre el şi, totuşi, nu pot şti, nu pot fi sigură. Şi dacă aş face aşa ceva, ce s-ar putea întîmpla ? Dumnezeu să-l aibă în pază ! Dacă aş putea gusta încă o dată fericirea pe care mi-o dăruieşte privirea lui, cine ar suferi ? Dar aiurez ; poate că în clipa asta el priveşte răsăritul soarelui de pe crestele Pirineilor sau de pe ţărmurile mărilor liniştite ale sudului."

Mergeam de-a lungul zidului scund al livezii şi tocmai coteam după colţ. Între doi stîlpi de piatră,

cu ghiulele tot de piatră în vîrf, era o poartă ce dădea spre pajişti. Stînd în dosul unui stîlp, puteam privi pe furiş toată faţada casei ; îmi întinsei cu precauţiune capul, să mă încredinţez dacă nu era trasă vreuna din jaluzelele dormitorului, să zăresc din locul acela ferit ferestrele, crenelurile, faţada — totul.

Ciorile care îmi zburau pe deasupra capului se uitau poate la mine. Ce-or fi gîndit ? La început trebuie să le fi părut foarte atentă şi foarte sfioasă, apoi, încetul cu încetul, foarte cutezătoare şi neliniştită. Mai întîi am aruncat o ochire scurtă, apoi am privit îndelung ; după aceea am ieşit din ascunzătoare şi-am înaintat pe pajişte. Deodată mă oprii în faţa intrării principale şi privii cu îndrăzneală. Poate că s-or fi întrebat : „Ce să însemne sfiala prefăcută de la început şi purtarea urîtă de acum ?"

Ascultă o comparaţie, cititorule :

Un îndrăgostit îşi găseşte iubita adormită pe-un mal aşternut cu muşchi şi vrea să arunce o privire asupra chipului ei frumos, fără s-o trezească. Se furişează prin iarbă, grijuliu să nu facă vreun zgomot ; se opreşte, închipuindu-şi că ea s-a mişcat ; se dă înapoi — pentru nimic în lume n-ar vrea să fie zărit. Totul e liniştit ; înaintează iar, se înclină deasupră-i ; un văl uşor acoperă trăsăturile ei. Îl ridică şi se apleacă spre ea ; acum ochii săi parcă-i şi văd aievea frumuseţea caldă, înfloritoare şi fermecătoare în tihna ei. Cît de grăbită e prima lor privire ! Dar cît de încremeniţi rămîn ! Cum mai tresare ! Cuprinde brusc şi cu tărie în braţe trupul pe care cu o clipă mai înainte nu îndrăznea să-l atingă nici cu un deget ! Strigă un nume şi-şi scapă povara şi-o priveşte

rătăcit ! o prinde apoi în braţe şi strigă şi priveşte, fiindcă acum nu se mai teme s-o trezească prin nici un zgomot — cu nici o mişcare ! Credea că iubita sa doarme tihnită ; o găseşte împietrită în moarte !

Îmi îndreptasem privirile cu o bucurie temătoare spre o casă arătoasă, dar nu zării decît o ruină înnegrită de fum.

Nu era nevoie să mă ascund în dosul unui stîlp ca să pot privi jaluzelele ferestrelor, cu teama de-a nu trezi pe cei care dormeau acolo ! Nu era nevoie să pîndesc încordată scîrţîitul uşilor deschise sau zgomotul paşilor pe drumul pietruit ori de-a lungul aleilor cu prundiş ! Pajiştea, cîmpiile, erau călcate în picioare şi părăginite ; portalul n-avea uşi ; partea din faţă era aşa cum o văzusem într-unul din visurile mele : un zid foarte înalt şi foarte şubred, găurit de ferestre fără pervaz ; nu mai era nici acoperiş, nici creneluri, se năruise totul.

De jur-împrejur domnea tăcerea morţii şi singurătatea unui pustiu sălbatic. Nici o mirare că scrisorile mele rămăseseră fără răspuns ; era ca şi cum le-aş fi trimis în cripta unui cimitir. Pietrele înnegrite arătau clar că focul mistuise castelul. Dar cine-i dăduse foc ? Cum se întîmplase nenorocirea ? Distrugerea marmurei, a ghipsului şi a lemnului fusese singura pierdere pricinuită de foc ? Sau vieţi omeneşti fuseseră nimicite, asemenea casei ? Cine căzuse victimă ? Groaznică întrebare, la care nimeni nu-mi putea răspunde. Nu era nici un semn şi nici o mărturie mută.

Plimbîndu-mă în jurul pereţilor ruinaţi, străbătînd castelul pustiit, îmi dădui seama că trebuie să fi ars de mult. Zăpezile iernii se adunaseră în troiene sub bolta înnegrită şi ploile pătrunseseră

prin găurile acelea care odinioară fuseseră ferestre. Primăvara își aruncase semințele în grămada de dărîmături arse ; iarba și buruienile răsăreau ici și colo printre pietrele și bîrnele prăbușite. În timpul acesta, însă, unde era nefericitul stăpîn al acelor dărîmături ? În ce țară ? Cine avea grijă de el ? Fără să vreau, ochii mi se îndreptaseră spre turnul cenușiu al vechii biserici și-mi spusei : „Să fie oare alături de Damer de Rochester, la adăpostul strîmtei case de marmură a Rochesterilor ?“

Trebuia să capăt un răspuns la aceste întrebări și nu-l puteam afla decît la han. Mă întorsei numaidecît acolo. Hangiul îmi aduse chiar el dejunul. Îl rugai să închidă ușa și să stea pe un scaun, pentru că aveam să-i pun cîteva întrebări ; dar cînd el îmi făcu pe voie, abia dacă știam cu ce să încep, într-atît mă temeam de răspunsul lui. Și totuși, priveliștea de paragină pe care o avusesem sub ochi mă pregătise pentru o povestire tristă. Hangiul era un om între două vîrste și cu o înfățișare respectabilă.

— Cunoști, fără îndoială, castelul din Thornfield, îndrăznii eu să-i spun în cele din urmă.

— Da, doamnă ; am stat acolo pe vremuri.

— Dumneata ? „Oricum, nu pe vremea mea, îmi zisei, căci chipul tău îmi e străin.“

— Am fost valetul răposatului domn Rochester, adăugă dînsul.

„Răposat“ ! Mi s-a părut că primesc drept în inimă lovitura pe care tocmai încercasem s-o evit.

— Răposat ! șoptii eu. A murit, va să zică ?

— Vorbesc de tatăl domnului Edward, actualul stăpîn, explică el.

Am simțit din nou că răsuflu și sîngele îmi zvîcni iarăși cu putere în vine. Cuvintele astea mă înștiințau lămurit că domnul Edward — domnul Rochester al *meu* (Dumnezeu aibă-l în paza lui oriunde s-ar afla !) — cel puțin trăia. El era „stăpînul de acum“. Dragi mi-erau aceste cuvinte ! Acum mi se părea că aș putea să ascult cu relativă liniște orice mi-ar dezvălui. Dacă nu era într-un mormînt, puteam suporta gîndul că și-a aflat adăpost chiar și la celălalt capăt al pămîntului.

— Domnul Rochester locuiește acum la castelul Thornfield ? întrebai eu. Cunoșteam dinainte răspunsul, dar doream să amîn cît puteam mai mult orice întrebare directă despre locul unde se afla.

— Nu, doamnă — oh, nu ! Nu stă nimeni la castel. Se vede că sînteți străină de locurile astea, fiindcă altminteri ați fi știut ce s-a întîmplat toamna trecută. Castelul Thornfield nu mai e decît o dărîmătură : a ars taman în vremea secerișului. A fost o nenorocire groaznică ! Atîtea lucruri de preț au fost nimicite ; abia dacă s-au putut scăpa cîteva mobile. Focul s-a dezlănțuit în toiul nopții și pînă să vină pompierii de la Millcote, castelul era o pălălaie de flăcări. Era o priveliște îngrozitoare. Am fost de față la prăpăd.

— În toiul nopții ! șoptii eu. Da, acesta era la Thornfield ceasul nenorocirilor. Se știe cum a izbucnit focul ?

— S-a bănuit, doamnă, sau mai degrabă ar trebui să spun că am fost cu toții siguri. Nu știți, poate, zise el apropiindu-și scaunul de masă și vorbind mai încet, că o nebună era închisă în casă.

— Am auzit vorbindu-se despre așa ceva.

— Da, doamnă, și era păzită cu mare strășnicie. Mulți ani de zile nu era sigur că există, fiindcă nimeni n-o văzuse, dar se zvonea doar că ar fi cineva ascuns în castel. Se spunea că domnul Edward o adusese cu el din străinătăți pe femeia

aceea, iar unii spuneau că era o fostă iubită de-a lui. Anul trecut însă s-a întîmplat un lucru ciudat — foarte ciudat.

Mă temeam că o să-l aud povestindu-mi chiar păţania mea şi mă silii să-l readuc la fapte.

— Şi nebuna ? am întrebat.

— Nebuna, doamnă, era nevasta domnului Rochester. Lucrul ăsta s-a descoperit într-un chip ciudat. La castel era o tînără guvernantă, de care domnul Rochester...

— Dar ce-a fost cu focul ? îl întrerupsei.

— Am să ajung şi acolo, doamnă... De care s-a îndrăgostit domnul Edward. Servitorii spun că n-au văzut niciodată pe cineva îndrăgostit mai nebuneşte decît dînsul. Se ţinea scai de ea. Servitorii îi spionau, fiindcă, ştiţi, doamnă, aşa au ei obiceiul. O iubea cum nimeni nu-şi poate închipui, da' la drept vorbind nu era de loc drăguţă. Cică era mică, slabă ; ca o fetiţă. N-am văzut-o niciodată, dar am auzit pe Leah, fata din casă, vorbind despre ea ; şi Leah ţinea la ea foarte mult. Domnul Rochester avea patruzeci de ani şi fata n-avea nici douăzeci. Ştiţi, cînd oamenii se îndrăgostesc la vîrsta asta de femei tinere, parcă sînt fermecaţi. Ei, şi domnul Rochester voia s-o ia de nevastă.

— O să-mi povesteşti asta mai tîrziu, zisei. Aş vrea să ştiu mai curînd ce-a fost cu focul. A fost cumva bănuită nebuna ?

— Chiar aşa doamnă, aţi nimerit-o : fără doar şi poate că ea a pus focul. Era păzită de una, Grace Poole, o femeie pricepută în meseria ei şi vrednică de toată încrederea. N-avea decît un cusur, cusur obişnuit la oameni de ăştia : *avea totdeauna lîngă ea o sticlă de rachiu* şi din cînd în cînd trăgea cîte o duşcă. Poate fi iertată : avea o viaţă aşa de grea. Numai că era cam primejdios, fiindcă, după ce

bea, adormea adînc şi atunci nebuna, vicleană ca o vrăjitoare, îi lua cheile din buzunar, ieşea din odaie şi rătăcea prin casă, şi făcea toate ticăloşiile ce-i treceau prin cap. Se spune că o dată a încercat să-şi ardă soţul de viu, în patul lui, dar nu cunosc bine întîmplarea. În noaptea de-atunci, a dat întîi foc perdelelor din odaia de-alături de ea, apoi a coborît şi a dat foc odăii unde stătuse guvernanta (s-ar fi zis că ştia ceva din ce se întîmplase şi avea pică pe ea). A dat foc patului. Noroc că nu dormea nimeni în el, căci fata fugise cu două luni înainte. Domnul Rochester o căutase, de-ai fi crezut că-i lucrul cel mai de preţ pe care-l avea în lume, dar n-a mai auzit niciodată pomenindu-se de ea. A suferit atît, încît a căzut într-un fel de aiureală ; nu fusese niciodată o fire potolită, dar acum ajunsese primejdios. Voia să fie într-una singur ; a trimis-o pe doamna Fairfax, îngrijitoarea, la nişte prieteni de-ai ei, care locuiau departe, dar s-a purtat frumos cu ea şi i-a făcut şi o pensie pe viaţă. Merita, că era femeie cumsecade. Pe domnişoara Adèle, o domnişoară pe care o creştea dînsul, a trimis-o la un pension. Domnul Rochester a rupt legăturile cu toată lumea şi s-a închis ca un pustnic în castel.

— Cum ! N-a plecat din Anglia ?

— El să plece ? Da' de unde ! Nu trecea pragul casei decît noaptea, cînd se plimba ca o nălucă pe cîmpii şi prin livadă. S-ar fi zis că şi-a pierdut minţile şi eu cred că într-adevăr şi le pierduse ; înainte de a fi dat ochii cu gîndăcelul acela de guvernantă fusese omul cel mai vioi, cel mai îndrăzneţ şi cel mai de treabă pe care-l văzusem vreodată. Nu-i plăcea, ca altora, băutura, cursele

de cai, cărțile; de altfel fără să fie bărbat prea frumos, era tare curajos și avea o voință de fier. L-am cunoscut de copil și, dac-ar fi fost după mine, domnișoara aceea, Eyre, mai bine și-ar fi rupt gîtul înainte de a veni la Thornfield Hall.

— Va să zică domnul Rochester era la castel cînd a izbucnit focul ?

— Da, firește, și s-a urcat la mansardă cînd totul era în flăcări, i-a trezit pe servitori și i-a ajutat să coboare, apoi s-a întors s-o scape pe nebună. Ea însă era pe acoperiș, deasupra crenelurilor, dădea din mîini și scotea niște urlete așa de groaznice că s-auzeau cale de-o poștă. Am văzut-o cu ochii mei: era o femeie voinică și avea un păr lung, negru, care flutura în lumina flăcărilor. L-am văzut și eu pe domnul Rochester urcîndu-se pe acoperiș prin luminator. L-am auzit strigînd: „Bertha !" Pe urmă s-a apropiat de ea, dar nebuna a scos un țipăt înspăimîntător, a sărit — și într-o clipă n-a mai rămas decît o grămadă de carne pe caldarîm.

— Moartă ?

— Moartă ! Moartă ca și piatra pe care s-a prăbușit.

— Doamne, Dumnezeule !

— Da, doamnă: era îngrozitor !

Se înfioră și el.

— Și după aceea ? zisei.

— După aceea ? A ars casa pînă la temelii de-au mai rămas doar cîteva ziduri în picioare.

— A murit cineva ?

— Nu, deși poate că ar fi fost mai bine.

— Ce vrei să spui !

— Bietul domn Edward ! exclamă el. Nu credeam că trăiesc s-o văd și pe asta ! Unii spun că

era o pedeapsă dreaptă, fiindcă a tăinuit căsătoria dintîi și a vrut să-și ia altă nevastă, pe cînd a lui trăia încă: eu, însă, îl compătimesc.

— Spui că trăiește ! exclamai eu.

— Da, da, dar mulți cred că ar fi fost mai bine să fi murit.

— De ce ? Cum ?

Sîngele îmi îngheță din nou.

— Unde e ? întrebai. E în Anglia ?

— Da, e în Anglia; acum nu mai poate părăsi țara; a rămas aici pentru totdeauna.

Ce cumplită mi-era agonia ! Și omul acesta părea că vrea să mi-o prelungească.

— Bietul domn Edward e orb ! zise el în sfîrșit.

Mă temeam de ceva mai rău; îmi fusese teamă să nu fie nebun. Mi-am adunat toate puterile, să întreb care era pricina acelei nenorociri.

— Curajul și bunătatea lui, doamnă. N-a vrut să plece din castel pînă n-a ieșit toată lumea. Cînd doamna Rochester s-a aruncat de pe acoperiș, el a coborît scara cea mare și în clipa aceea scara s-a surpat. A fost scos viu de sub dărîmături, dar era foarte greu rănit; un ochi i se scursese și o mînă era atît de zdrobită, că domnul Carter, chirurgul, a fost silit să i-o taie numaidecît. Celălalt ochi i s-a umflat, așa că și-a pierdut cu desăvîrșire vederea și acuma, săracul, e orb și ciung.

— Unde-i ? Unde stă ?

— La Ferndean, o proprietate de a sa, la vreo treizeci de mile de-aici. E un loc pustiu.

— Cine stă cu el ?

— Bătrînul John și nevastă-sa; n-a vrut pe nimeni altul. Se zice că e rău de tot.

— Ai vre-o trăsură pe-aci ?

— Avem o brişcă, doamnă, o brişcă foarte arătoasă.

— Pregăteşte-o numaidecît şi spune vizitiului că dacă ajungem la Ferndean înainte de a se înnopta, o să-i plătesc şi lui şi dumitale de două ori preţul pe care-l ceri de obicei.

CAPITOLUL XXXVII

Castelul Ferndean era o clădire străveche, de mărime potrivită, fără pretenţii arhitecturale şi îngropată în mijlocul pădurilor. Mai auzisem vorbindu-se de el. Domnul Rochester îl pomenise adesea şi se ducea uneori pe acolo. Tatăl lui cumpărase proprietatea pentru vînatul care se găsea din belşug pe-acolo. Ar fi arendat-o dacă ar fi găsit arendaş, dar nimeni nu voia s-o ia, pentru că era într-un loc depărtat şi nesănătos. Ferndean rămînea astfel nelocuit şi nemobilat, afară de două sau trei odăi pregătite pentru sezonul de vînătoare, cînd stăpînul venea pentru puţină vreme acolo.

Ajunsei acolo cu puţin înainte de-a se înnopta. Cerul era întunecat, vîntul rece şi cădea o ploaie măruntă de-ţi pătrundea pînă la oase. Făcui ultima milă pe jos, după ce dădusem drumul briştei şi plătisem vizitiului suma făgăduită. Castelul nu se zărea nici chiar cînd te aflai foarte aproape de el, atît de deasă şi întunecată era pădurea dimprejur. Porţi de fier, aşezate între stîlpi de granit, îmi arătară intrarea. După ce trecui de ele, mă găsii în semiîntunericul pricinuit de două şiruri de arbori. Printre copacii noduroşi cu trunchiul alb, pe sub bolţile ramurilor se-ntindea un drum năpădit

de iarbă. O luai pe acolo, nădăjduind să ajung în curînd la castel, dar drumul nu se mai sfîrşea ci şerpuia tot mai departe, fără să se vadă nici urmă de castel sau de curte.

Credeam că o luasem greşit şi că mă rătăcisem. Întunericul serii şi bezna pădurilor mă înconjurau din toate părţile. Privii în jurul meu, să caut alt drum, dar nu zării nici unul ; trunchiurile mari erau apropiate şi frunzişurile bogate se înlănţuiau strîns : nicăieri vreun luminiş.

Înaintai. În sfîrşit, drumul se lumină, copacii se răriră puţin. Curînd zării o îngrăditură, apoi o casă. Întunericul te făcea s-o deosebeşti anevoie dintre copaci, aşa de prăpădite, umede şi verzi erau zidurile părăginite. După ce am trecut de un portal închis doar cu un zăvor, m-am pomenit în mijlocul unei curţi, înconjurate de copacii pădurii ; nu erau nici flori, nici răzoare, ci numai o alee largă, aşternută cu nisip, mărginită de pajişti şi care se pierdea apoi în desişul pădurii. Casa, văzută din faţă, avea două creste ascuţite, iar ferestrele erau înguste şi zăbrelite. Uşa de la intrare se arăta la fel de îngustă şi ajungeai la ea suind o treaptă. Era, aşa cum îmi spusese hangiul, un loc singuratic, tot atît de liniştit ca o biserică în timpul săptămînii. Doar ploaia ce cădea pe frunzele pădurii mai gonea tăcerea.

„Poate fi oare viaţă pe aici ?“ mă întrebai.

Da, era cineva, căci auzii o mişcare, uşa îngustă se deschise şi o umbră păru a se arăta : cineva se pregătea să iasă.

Un om înaintă şi se opri pe treaptă : un bărbat cu capul descoperit. Întinse mîna, ca şi cum ar fi vrut să-şi dea seama dacă plouă. În ciuda întunericului, îl recunoscui : era chiar stăpînul meu, Edward Fairfax Rochester.

Mă oprii, îmi ţinui răsuflarea şi începui să-l examinez fără să fiu văzută, vai ! fără să pot fi văzută de dînsul. Ce întîlnire neaşteptată, în care încîntarea bucuriei era înăbuşită de amarnica suferinţă ! Nu-mi fu greu să mă stăpînesc, să nu ţip şi să nu mai înaintez atît de repede.

Avea aceeaşi înfăţişare vînjoasă ca şi odinioară : mergea încă tot atît de drept, părul era încă tot negru ca pana corbului, trăsăturile nu erau schimbate, nici n-arătau ca ale unui om abătut. Într-un singur an nici un fel de suferinţă nu-i putuse slei puterea atletică, nici zdruncina făptura viguroasă. Dar ceva era schimbat în înfăţişarea lui ! Chipul deznădăjduit şi zbuciumat mă făcu să mă gîndesc la unele fiare sălbatice sau la acele păsări de pradă care, rănite şi înlănţuite, devin primejdioase cînd te apropii de suferinţa lor. Doar vulturul închis în cuşcă, ai cărui ochi cercănaţi cu aur au fost stinşi de cruzimea omului poate arăta ca acest Samson fără vedere.

Crezi oare, cititorule, că mă temeam de cruzimea lui oarbă ? Dacă-ţi închipui aşa ceva, înseamnă că mă cunoşti prea puţin. Îmi legănam durerea în nădejdea dulce că`n curînd voi putea depune un sărut pe acea frunte de stîncă şi pe acele buze pecetluite cu atîta asprime ; dar încă nu sosise clipa aceea. Şi nu voiam deocamdată să mă apropii de dînsul.

Coborî singura treaptă a scării şi înaintă încet, pe dibuite, spre pajişte. Unde era acum mersul lui îndrăzneţ ? Se opri, ca şi cînd n-ar fi ştiut încotro s-o ia. Ridică mîna, deschise pleoapele, privi în gol şi, trudindu-se mult, îşi îndreptă ochii spre cer şi copaci ; îmi dădui seama că pentru el totul era cufundat într-o bezna pustie. Îşi ridică mîna dreaptă (căci ţinea la piept braţul stîng care-i

fusese ciuntit). Părea că vrea să-și dea seama, pipăind, de tot ce-l înconjoară, dar nu găsi decît gol : copacii erau la o depărtare de cîțiva metri. Renunță, încrucișă brațele și rămase liniștit și mut în ploaia ce cădea acum deasă pe capul lui descoperit. În clipa aceea, John se apropie de el.

— Vreți să-mi luați brațul domnule ? întrebă el. A început să plouă tare. Ar fi mai bine să intrați în casă.

— Lasă-mă.

John se depărtă, fără să mă fi văzut. Domnul Rochester încercă să se plimbe, dar zadarnic ; totul era prea nesigur pentru el. Se îndreptă spre casă și, după ce intră, închise ușa.

Atunci mă apropiai și bătui : îmi deschise nevasta lui John.

— Bună ziua, Mary, zisei. Ce mai faci ?

Femeia tresări, ca și cînd ar fi văzut o nălucă. O liniștii. La întrebarea ei grăbită : „Ești cu adevărat dumneata, domnișoară, care vii la acest ceas tîrziu, în locul ăsta singuratic ?" îi răspunsei luîndu-i mîna și apoi urmînd-o în bucătărie, unde John ședea lîngă un foc zdravăn. Îi lămurii în puține cuvinte că aflasem tot ce s-a întîmplat după ce părăsisem Thornfieldul și venisem să-l văd pe domnul Rochester. L-am rugat pe John să se ducă pînă la stația de poștă, unde părăsisem brișca și să-mi ia geamantanul rămas acolo. În timp ce-mi scoteam șalul și pălăria, întrebai pe Mary dacă nu puteam dormi acolo peste noapte. Aflînd că lucrul acesta, deși cam greu, era totuși cu putință, îi spusei că rămîn. Chiar în clipa aceea se auzi în salon sunînd un clopoțel.

— Cînd intri în salon, spune stăpînului dumitale că vrea cineva să-i vorbească, dar nu-i spune cine, îi zisei eu bătrînei Mary.

— Nu cred c-o să te primească, spuse ea. Nu vrea să vadă pe nimeni.

Cînd se întoarse, întrebai ce a spus domnul Rochester.

— Vrea să-ți știe numele și ce dorești, răspunse ea. Apoi turnă apă într-un pahar și-l puse pe o tavă pe care se mai aflau două lumînări.

— Pentru asta a sunat ? întrebai eu.

— Da : deși orb, vrea totdeauna să aibă lumină seara.

— Dă-mi tava ! I-o duc chiar eu.

I-o luai și ea îmi arătă ușa salonului. Tava îmi tremura în mîini, o parte din apă se vărsă din pahar. Inima îmi bătea cu putere. Mary deschise ușa și o închise apoi după mine.

Salonul avea o înfățișare posomorîtă. Ardea un foc potolit, iar orbul stătea aplecat spre el, sprijinindu-și capul de căminul înalt, demodat. Bătrînul Pilot stătea culcat departe de stăpînu-său. Se depărtase din calea orbului și se ghemuise, ca și cum s-ar fi temut să nu fie călcat fără voie pe labe. Cînd intrai, Pilot ciuli urechile, se ridică lătrînd, scheunînd și sărind în jurul meu, aproape să-mi trîntească tava din mîini. Am pus-o pe masă, m-am apropiat de cîine, mîngîindu-l și zicîndu-i încet :

— Jos, Pilot !

Domnul Rochester se întoarse mașinal să vadă de unde venea acel zgomot, dar neputînd vedea nimic, se întoarse oftînd.

— Dă-mi apa, Mary, zise dînsul.

Mă apropiai cu paharul acum numai pe jumătate plin. Pilot mă urmă, la fel de neastîmpărat.

— Ce este ? întrebă domnul Rochester.

— Jos, Pilot ! zisei din nou.

În clipa cînd vru să ducă paharul la buze se opri și păru că ascultă. Totuși, bău și puse paharul pe masă.

— Dumneata ești, Mary, nu-i așa ? întrebă el.

— Mary e în bucătărie, i-am răspuns.

Întinse repede mîna, dar nu mă vedea, așa încît nu mă putu atinge.

— Cine-i ? Cine-i ? întrebă el, silindu-se să mă vadă cu ochii săi stinși. Zadarnică și dureroasă trudă. Răspunde-mi, vorbește-mi ! zise el cu glas tare și poruncitor.

— Mai vreți puțină apă, domnule ? Am vărsat jumătate din pahar, zisei eu.

— *Cine* e ? *Ce* e ? *Cine* vorbește ?

— Pilot m-a recunoscut, răspunsei eu. John și Mary știu că sînt aici. Am sosit abia astă-seară.

— Dumnezeule mare ! Ce nălucire, ce nebunie dulce mă cuprinde ?

— Nu e nici o nălucire și nici o nebunie. Aveți mintea prea puternică, domnule, ca să vă lăsați înșelat de năluciri, și o sănătate prea viguroasă, ca să vă fie teamă de nebunie.

— Unde e cea care-mi vorbește ? Să fie oare numai un glas ? Oh ! Nu *pot* s-o văd, dar trebuie s-o simt, sau inima va înceta să-mi mai bată și capul o să-mi plesnească. Oricine ești, lasă-mă să te ating, căci altminteri îmi pierd mințile !

Începu să bîjbîie. Îi oprii mîna care rătăcea și o cuprinsei într-ale mele.

— Sînt într-adevăr degetele ei ! exclamă dînsul. Degetele ei gingașe ! Atunci chiar ea e aici !

Mîna lui puternică scăpă dintr-ale mele ; îmi apucă brațul, umărul, gîtul, talia ; mă strînse în brațe.

— E Jane ? E *într-adevăr* ea ? Da, da, ăsta-i chipul ei, talia ei.

— Și e glasul ei, adăugai eu. E chiar ea întreagă. Și inima ei, de asemenea ! Dumnezeu să vă binecuvînteze, domnule ! Sînt fericită că mă aflu iar atît de aproape de dumneavoastră.

— Jane Eyre ! Jane Eyre ! atîta doar putea să spună.

— Da, stăpînul meu drag, răspunsei. Sînt Jane Eyre : te-am regăsit și mă întorc la tine.

— Ești chiar tu în carne și oase ? Ești chiar tu, scumpa mea Jane ?

— Mă atingeți doar, domnule, și mă țineți strîns : nu sînt rece ca un cadavru și nici impalpabilă ca aerul.

— Iubita mea e în viață ! Sînt negreșit mîinile ei, trăsăturile ei ; dar nu pot fi atît de fericit după toate chinurile mele, e doar un vis. Un vis din nopțile acelea, cînd mi se părea că o țineam strîns la piept ca acum și o sărutam și simțeam că mă iubea și că nu mă va părăsi !

— Nu, domnule, de azi nu vă voi mai părăsi niciodată.

— N-o să mă părăsească niciodată, spune năluca. Dar totdeauna mă trezeam și vedeam că-i o batjocură deșartă. Mă regăseam singur și părăsit : viața mi-era mereu întunecată, strivită și fără nădejde. Apa lipsea sufletului meu însetat și pîine nu se afla pentru sufletul meu înfometat. Dulce vedenie, care te cuibărești acum în brațele mele, și tu ai să zbori ; ai să pieri ca surorile tale. Dar, Jane, înainte de a pleca, sărută-mă, sărută-mă încă o dată.

— Aici, domnule, și aici !

Îmi apăsai buzele pe ochii lui strălucitori altădată și stinși acum. Îi ridicai părul și-i sărutai fruntea. Păru că se trezește deodată, pătruns de încredințarea că nu era pradă unui vis.

— Tu ești Jane, nu-i așa ? zise el. Și te-ai întors la mine va să zică ?

— Da, domnule.

— Atunci nu zaci fără viață într-un șanț sau în apele vreunui rîu ? Nu ești o proscrisă disprețuită, printre străini ?

— Nu, domnule. Acum sînt o femeie liberă.

— Liberă ! Ce vrei să spui, Jane ?

— Unchiul meu din Madera a murit și mi-a lăsat cinci mii de lire.

— Ah ! exclamă el, asta-i ceva practic... e ceva real, așa-i ? Asta n-aș fi visat-o niciodată. Și apoi, e într-adevăr glasul ei atît de cald, atît de pătrunzător și totuși atît de mîngîietor. Îmi încîntă sufletul ofilit și-i dă o nouă viață. Cum, Janet ? ! Ești o femeie liberă ? Ești o femeie bogată ?

— Da, domnule. Și dacă nu vreți să mă lăsați să trăiesc aici alături de dumneavoastră, o să-mi pot ridica o casă lîngă a dumneavoastră. Seara, cînd veți avea nevoie de tovărășie, o să veniți să stați în salonul meu.

— Dar dacă acum ești bogată, Jane, ai fără îndoială prieteni care vor avea grijă de tine și nu-ți vor îngădui să-ți închini viața unui schilod, unui orb ?

— V-am spus, domnule, că sînt tot atît de liberă, pe cît de bogată. Sînt propria-mi stăpînă.

— Și vrei să rămîi cu mine ?

— Negreșit, afară de cazul cînd dumneavoastră nu vreți. Vă voi fi vecină, infirmieră și îngrijitoare. V-am găsit singur, vă voi ține tovărășie, vă voi citi și mă voi plimba cu dumneavoastră ; o să șed lîngă dumneavoastră, o să vă slujesc ; o să fiu mîinile și ochii dumneavoastră. Nu mai fiți trist, dragul meu stăpîn ; cît oi trăi eu, n-o să fiți singur, n-o să fiți părăsit.

Nu răspunse. Părea serios și adîncit în gînduri. Oftă și întredeschise buzele să vorbească, dar le închise din nou. Eram cam stînjenită. Poate că fusesem prea grăbită să sar peste convenții ; poate că el, ca și St. John, vedea o lipsă de ținută în nechibzuința mea. Făcîndu-i această propunere, mă gîndeam că o dorea și că mă va cere de nevastă. Cu toate că n-o spusese, eram convinsă că o să-mi ceară numaidecît să fiu a lui. Dar văzînd că nu face nici o aluzie și se întunecă tot mai mult la față, mă gîndii deodată că poate mă înșelasem și mă purtasem prea ușuratic. Atunci încercai să mă desprind ușor din brațele lui, dar el mă trase cu putere mai aproape.

— Nu, nu, Jane, exclamă dînsul, nu trebuie să pleci ! Te-am ținut în brațe, te-am auzit, am simțit mîngîierea prezenței tale, duioșia consolării tale, nu mă pot lipsi de aceste bucurii. Puține lucruri mi-au mai rămas, pe tine cel puțin trebuie să te am. Lumea poate să rîdă. Poate să-mi spună că sînt prost și egoist ; nu-mi pasă. Sufletul meu are nevoie de tine ; vrea să fie mulțumit, sau se va răzbuna amarnic asupra trupului ce-l înlănțuie.

— Bine, domnule, voi rămîne lîngă dumneavoastră ; v-am făgăduit-o.

— Da, dar spunînd că rămîi lîngă mine, tu ai înțeles un lucru, iar eu altul. Poate că ai avea tăria să te hotărăști să rămîi totdeauna cu mine, să mă slujești ca o mică infirmieră plină de bunăvoință (pentru că ai un suflet bun, mărinimos, care te îndeamnă să te jertfești pentru cei pe care-i compătimești). Fără îndoială că asta s-ar cuveni să-mi fie de ajuns. N-ar trebui să am acum față de tine decît sentimente paterne. Nu-i așa, că la asta te gîndești ? Hai, spune-mi !

— Gîndesc ce vreți dumneavoastră, domnule. Mă voi mulțumi să fiu îngrijitoarea dumneavoastră, dacă socotiți că e mai bine așa.

— Dar nu poți să fii veșnic îngrijitoarea mea, Janet; ești tînără, o dată și o dată trebuie să te măriți.

— Nu-mi pasă de măritiș.

— Trebuie să-ți pese, Janet; dacă aș fi ca altădată, m-aș sili să te fac s-o dorești; dar... un infirm fără vedere!

După aceste cuvinte, se cufundă iar în descurajarea lui. Eu, dimpotrivă, devenii mai veselă și-mi recăpătai îndrăzneala; cuvintele lui de pe urmă îmi arătară unde se afla piedica și, cum pentru mine nu era de loc o piedică, mă simții din nou în largul meu. Reluai convorbirea cu și mai multă vioiciune.

— E vremea ca cineva să vă facă iar bun și milos, i-am zis mîngîindu-i părul lung și des, căci văd că v-ați prefăcut într-un leu sau altă fiară de soiul ăsta. Aveți un *faux air* [1] de Nabucodonosor [2] al acestor meleaguri; e adevărat, părul dumneavoastră îmi amintește de penele vulturului, dar n-am observat încă dacă unghiile au început să vă semene cu ghearele răpitoarelor.

— La capătul acestui braț nu-i nici o mînă, nici unghii, zise el scoțînd de la piept brațul lui ciuntit și arătîndu-mi-l. E doar un ciot. Spectacol oribil, nu-i așa, Jane?

— Da, e dureros să-l văd; și e dureroasă priveliștea ochilor acestora și a cicatricei lăsate de foc pe frunte; dar ceea ce e mai rău, e că sînt în primejdie să vă iubesc mai mult din pricina asta și să vă prețuiesc mai mult decît meritați.

[1] Aparență falsă (fr.).

[2] Vestit rege al Babilonului (605—562 î.e.n.).

— Credeam, Jane, că văzîndu-mi brațul și cicatricele de pe obraz, o să simți doar silă.

— Cum, credeați așa ceva? Să nu-mi vorbiți astfel, dacă nu vreți să vă spun ceva ce nu ar fi de loc spre cinstea judecății dumneavoastră. Dar acum lăsați-mă să mă duc să ațîț focul și să curăț căminul. Puteți desluși un foc strălucitor?

— Da. Cu ochiul drept zăresc o licărire, o ceață roșiatică.

— Și vedeți luminările?

— Foarte tulbure, fiecare e pentru mine o pată luminoasă.

— Pe mine mă zăriți?

— Nu, iubita mea, dar sînt foarte recunoscător că te aud și te simt.

— Cînd cinați?

— Nu cinez niciodată.

— Dar o să cinați astă-seară. Mi-e foame! Desigur că și dumneavoastră, numai că nu vă gîndiți la asta.

Chemai pe Mary și odaia căpătă curînd o înfățișare mai veselă. Am pregătit de asemenea o cină bună. Eram tulburată și în tot timpul mesei și multă vreme după aceea am trăit marea plăcere și bucurie de a-i vorbi. Mă simțeam în largul meu, nu-mi înfrînam de loc voioșia și vioiciunea față de dînsul, căci știam că-i sînt pe plac. Se vedea bine că tot ce-i spuneam îl mîngîie și-l însuflețește. Încîntătoare certitudine ce dădea viață și căldură întregii mele făpturi. În prezența lui trăiam din plin, iar el trăia cînd eram eu de față. Cu toate că era orb, zîmbetul îi juca pe chip, bucuria îi strălucea pe frunte și trăsăturile lui luau o înfățișare mai caldă și mai blîndă.

După masă, începu să-mi pună multe întrebări, ca să știe unde am fost, ce am făcut și cum l-am regăsit, dar nu-i răspunsei decît pe jumătate; era

prea tîrziu să mai intru în amănunte. De altfel, mă temeam să nu-i ating vreo coardă a unei adînci înfiorări și nu voiam să-i deschid în inimă un nou izvor de tulburare. Deocamdată, singurul meu țel era să-l înveselesc ; vesel era și dînsul — cum am mai spus — dar numai cînd și cînd. Dacă lîncezea puțin convorbirea, neliniștit, mă pipăia și-mi spunea :

— Jane. Ești totuși o făptură omenească, Jane. Ești sigură de asta, nu-i așa ?

— Da, domnule Rochester, de asta nu mă îndoiesc.

— Dar cum se face că în această seară tristă și întunecată te-ai găsit deodată lîngă căminul meu singuratic ? Am întins mîna să iau un pahar de apă și tu mi l-ai dat ; ți-am pus o întrebare, crezînd că o să-mi răspundă nevasta lui John, și în urechi mi-a răsunat glasul tău.

— Pentru că eu v-am adus tava și nu Mary.

— Ceasurile pe care le petrec cu tine sînt parcă vrăjite. Cine poate să spună ce viață tristă, întunecată și fără speranță am dus în ultimele luni ? Nu făceam nimic, nu nădăjduiam nimic. Asemuiam ziua cu noaptea. Nu simțeam decît frigul, cînd lăsam focul să se stingă ; foamea, cînd uitam să mănînc și veșnic o mîhnire necontenită ; uneori mă cuprindea o dorință delirantă de-a o vedea iar pe draga mea Jane. Da : cu mai multă înflăcărare doream să o simt lîngă mine decît să-mi recapăt vederea. Cum se poate ca Jane să fie lîngă mine și să-mi spună că mă iubește ? N-o să plece tot așa, pe neașteptate, cum a venit ? Mă tem că mîine n-o s-o mai găsesc.

În starea în care se afla, un răspuns obișnuit, care să-l scoată din zbuciumul minții lui tulburate, era cel mai bun mijloc de a-l liniști. Îmi trecui degetele peste sprîncenele lui ; îi spusei că erau

arse și că mă voi îngriji eu să le fac să crească din nou, la fel de groase și negre ca înainte.

— De ce să-mi faci în vreun fel bine, spirit milostiv, dacă o să vie clipa fatală cînd mă vei părăsi din nou ? O să dispari ca o umbră, iar eu n-o să știu unde și cum ai pierit și n-o să te mai pot regăsi.

— Aveți un pieptănaș la dumneavoastră, domnule ?

— De ce, Jane ?

— Ca să vă pieptăm puțin coama asta neagră și zbîrlită. Dacă vă privesc de aproape, sînteți îngrozitor. Spuneți că aș fi o zînă ; dumneavoastră, dumneavoastră semănați și mai mult cu un moroi.

— Sînt tare urît, Jane ?

— Da, domnule, totdeauna ați fost urît, știți prea bine.

— Cum ? Cei la care ai stat nu te-au vindecat de răutate ?

— Și totuși erau buni, de o sută de ori mai buni decît dumneavoastră. Se gîndesc la lucruri la care dumneavoastră nici n-ați visat vreodată. Gîndurile lor erau mai înălțătoare decît ale dumneavoastră.

— Cu cine dracu ai stat ?

— Dacă vă tot frămîntați așa, am să vă smulg tot părul și cel puțin atunci n-o să vă mai îndoiți că trăiesc.

— Cu cine ai stat, Jane ?

— Astă-seară nu vă spun, domnule ; trebuie să așteptați pînă mîine. A-mi lăsa povestirea neisprăvită reprezintă pentru mine o chezășie că o să fiu chemată mîine la masa dumneavoastră ca s-o sfîrșesc. Ah ! trebuie să-mi amintesc că nu se cade să vin mîine dimineață numai cu un pahar de apă, ci să aduc cel puțin un ou, fără să mai vorbesc de șuncă.

— Spiriduș poznaș ! Copil al zînelor, crescut de oameni ! Lîngă tine simt ceea ce n-am simțit de un an de zile. Dacă Saul[1] te-ar fi avut în locul lui David, Satana ar fi fost alungată fără ajutorul harpei.

— Acum, domnule, iată-vă pieptănat cum trebuie și vă las. Am călătorit trei zile și cred că sînt obosită. Noapte bună.

— Numai o vorbă, Jane : nu erau decît doamne în casa unde ai locuit ?

Fugii rîzînd și mai rîdeam încă urcînd scara. „O idee bună, îmi zisei. Asta-i mijlocul cel mai nimerit ca să-l scot din mîhnirea lui, cel puțin pentru o vreme."

A doua zi, devreme de tot, îl auzii trecînd dintr-o odaie într-alta. Cum cobori Mary, el o întrebă : „Domnișoara Eyre e aici ?" Apoi : „Ce odaie i-ai dat ? Nu-i umedă ?" „Domnișoara Eyre s-a sculat ? Du-te și întreab-o dacă are nevoie de ceva și cînd coboară."

Coborîi cînd socotii că era ora dejunului. Intrai încet în odaia unde stătea domnul Rochester și-l putui privi, înainte ca el să-și dea seama că sînt acolo. Mă cuprinse mîhnirea la vederea acelui spirit puternic, robit de un trup beteag. Ședea pe un scaun. Deși era liniștit, nu se odihnea. Fără îndoială, aștepta. Pe trăsăturile lui era sculptată durerea obișnuită. Părea o lampă stinsă, care așteaptă să fie aprinsă. Dar vai ! nu el putea înteți din nou flacăra ce-i lumina odinioară chipul ; pentru asta avea nevoie de altcineva. Voiam să fiu fericită și veselă, dar bărbatul acela, cîndva atît de voinic

[1] Primul rege al israeliților, care a domnit 40 de ani. Deși a avut 4 fii, urmașul său — spune Biblia — a fost David, desemnat de Dumnezeu prin profetul Samuel.

și acum lipsit de putere, mă emoționa pînă în adîncul sufletului. Totuși, mă apropiai de el plină de vioiciune.

— Azi e într-adevăr foarte frumos, domnule, zisei. Nu mai plouă și soarele strălucește minunat. În curînd o să vă plimbați.

Ințețisem flacăra chipului său : trăsăturile îi străluceau.

— Ah ! în sfîrșit, vesela mea ciocîrlie ! exclamă el. Vino la mine. N-ai plecat, n-ai pierit ? Acum un ceas ți-am auzit surorile cîntînd în pădure. Dar pentru mine cîntecul lor n-avea farmec, tot așa cum soarele care răsare n-are lumină. Urechea mea e nepăsătoare la toate melodiile de pe pămînt și nu tînjește decît după glasul dragii mele Jane. Din fericire nu e tăcută. Prezența ei e singura rază ce mă poate încălzi.

Ochii mi se umplură de lacrimi, auzind mărturisirea acestei neputințe ; părea un vultur regal înlănțuit, care se vede silit să ceară hrană unei vrăbii. Dar nu voiam să plîng. Îmi ștersei repede ochii și începui să pregătesc micul dejun.

Cea mai mare parte a dimineții o petrecurăm în aer liber. Dusei pe domnul Rochester pe cîmpii scăldate de lumină, dincolo de pădurea tristă și umedă. Îi descrisei frunzișul de un splendid verde strălucitor, îi spusei cît de frumoase sînt florile și gardurile vii, cît de încîntător e cerul albastru. Căutai un loc frumos, la umbră. El se așeză pe trunchiul uscat al unui copac, iar eu pe genunchii săi. De ce n-aș fi făcut-o, dacă eram amîndoi mai fericiți împreună decît despărțiți ? Pilot se culcă lîngă noi ; totul era liniștit. Înlănțuindu-mă cu brațele, curmă deodată tăcerea.

— Dezertoare, dezertoare nemiloasă ! Oh, Jane, nu-ți poți închipui ce am simțit cînd am văzut că

ai fugit de la Thornfield, că nu te pot găsi nicăieri şi cînd, după ce ţi-am cercetat odaia, mi-am dat seama că n-ai luat nici bani, nici lucruri care să-ţi fie de folos. Ai lăsat în cutioara lui micuţă şiragul de perle pe care ţi l-am dăruit, iar cuferele tale mai erau încă acolo legate şi încuiate, aşa cum le pregătiseşi pentru călătorie. „Ce se face iubita mea, mă întrebam, acum cînd e părăsită şi fără nici un ban ?" Spune-mi, Jane, ce ai făcut ?

Începui să-i povestesc tot ce se petrecuse în acel an, îndulcind mult întîmplările din cele trei zile, cît rătăcisem lihnită de foame. Altminteri ar fi însemnat să-i pricinuiesc un chin zadarnic. Chiar puţinul pe care i l-am spus, i-a sfîşiat inima mai adînc decît aş fi voit.

Îmi spuse că nu trebuia să-l părăsesc, fără să fi luat cu mine ceva bani pentru călătorie. Ar fi trebuit să-i spun ce am de gînd, să mă destăinuiesc lui. Nu m-ar fi silit niciodată să-i fiu amantă. Oricît de aprig o fi părut în deznădejdea lui, mă iubea prea mult şi cu prea multă duioşie ca să se poarte ca un tiran. Decît să mă vadă rătăcind lipsită de prieteni prin lumea largă, mi-ar fi dăruit jumătate din avere, fără să ceară măcar o sărutare în schimb. Era convins, adăugă el, că îndurasem mai mult decît voiam să spun.

— Ei bine, răspunsei, oricare ar fi fost suferinţele mele, n-au ţinut mult.

Atunci pornii să-i povestesc cum am fost primită la Moor-House şi cum am căpătat un post de învăţătoare ; apoi i-am vorbit de moştenire şi de felul în care mi-am descoperit rudele. Fireşte, numele lui St. John Rivers a fost pomenit adesea în povestirea mea. De aceea, cînd am sfîrşit, domnul Rochester începu imediat să vorbească despre el.

— Atunci acest St. John ţi-e văr ? mă întrebă.

— Da.

— Ai pomenit des de el. Îl iubeşti ?

— Era foarte bun, domnule ; nu se putea să nu ţin la el.

— Bun. Asta înseamnă că e un bărbat de cincizeci de ani, respectabil, un om care se poartă bine ? Ce vrei să spui ? Lămureşte-mă.

— St. John n-are decît douăzeci şi nouă de ani, domnule.

— Asta înseamnă, cum spun francezii, *jeune encore* [1]. E un bărbat scund, rece şi urît ? E unul dintre bărbaţii a căror calitate constă mai degrabă în a nu avea cusururi, decît în a avea însuşiri ?

— E foarte activ, veşnic neobosit. Ţinta vieţii lui e să îndeplinească fapte mari şi frumoase.

— Dar de bună seamă că are mintea slabă. Nu cumva vrea binele, dar nu te poţi împiedica să ridici din umeri cînd îl auzi vorbind ?

— Vorbeşte puţin, domnule, dar vorbeşte cu miez. Are judecata limpede şi firea neînduplecată, dar puternică.

— Atunci e un bărbat capabil ?

— Da, într-adevăr.

— Foarte învăţat ?

— St. John e un om care gîndeşte adînc şi e şi foarte învăţat.

— Nu mi-ai spus oare că purtările lui nu-ţi plăceau ? Era foarte înfumurat şi-i plăcea să facă morală ?

— N-am vorbit niciodată de purtările lui ; dar dacă nu mi-ar fi plăcut, ar fi însemnat că am gusturi foarte proaste : purtările lui sînt curtenitoare, liniştite şi cu adevărat vrednice de un gentilom.

---

[1] Tînăr încă (fr.).

— Am uitat ce mi-ai spus despre înfățișarea lui. E de bună seamă un popă necioplit, strangulat de cravata albă și înălțat pe tălpile greoaie ale botforilor. Nu-i așa ?

— St. John se îmbracă cu îngrijire. E înalt și frumos ; are ochi albaștri și un profil grecesc.

— Să-l ia dracu ! zise el în șoaptă. Apoi către mine : Îl iubeai, Jane ?

— Da, domnule Rochester, îl iubeam. Doar m-ați mai întrebat o dată.

Firește, îmi dădui seama ce simțea domnul Rochester ; îl cuprinsese gelozia și-l mușca adînc, dar mușcătura era mîntuitoare, căci îl smulgea din melancolia lui dureroasă. De aceea, n-am vrut să îndepărtez numaidecît șarpele.

— Poate că nu mai vrei să stai pe genunchii mei, domnișoară Eyre, îmi zise domnul Rochester.

La asta nu mă așteptam.

— De ce nu, domnule Rochester ?

— După ce i-ai făcut portretul, de bună seamă că o să ți se pară prea izbitor contrastul. Mi-ai vorbit despre un Apollo grațios. E încă viu în închipuirea ta : înalt, frumos, cu ochii albaștri și profilul grecesc. În clipa de față privirea ta se pleacă asupra unui Vulcan [1], asupra unui adevărat făurar, oacheș, cu umerii lați, orb și schilod pe deasupra.

— Nu m-am gîndit niciodată la asta. Dar e adevărat că semănați cu un Vulcan, domnule.

— Atunci poți să mă părăsești ; dar înainte de a pleca (mă strînse mai tare ca oricînd), te rog să-mi răspunzi la una sau două întrebări.

După aceea tăcu.

— Ce întrebări, domnule Rochester ?

[1] Personaj mitologic roman, urît la înfățișare. Zeul focului.

Și atunci începu un interogatoriu neiertător.

— St. John, întrebă el, ți-a găsit locul de învățătoare înainte de a ști că-i ești verișoară ?

— Da.

— Îl vedeai des ? Venea din cînd în cînd la școală ?

— În fiecare zi.

— Să-ți admire isprăvile, Jane ? Căci ești învățată și talentată.

— Da.

— A descoperit la dumneata lucruri pe care nu nădăjduise să le afle ? Ai însușiri puțin obișnuite.

— Asta nu știu.

— Spui că aveai o locuință mică, lîngă școală. Venea vreodată să te vadă acolo ?

— Din cînd în cînd.

— Seara ?

— Numai o dată sau de două ori.

Domnul Rochester se opri puțin.

— Cît timp ai mai stat împreună cu el și cu surorile lui, după ce ați descoperit că sînteți rude ?

— Cinci luni.

— Rivers petrecea multă vreme alături de tine și de surorile lui ?

— Da. Salonul din spate ne slujea tuturor de sală de studiu. El se așeza la fereastră, iar noi la masă.

— Învăța mult ?

— Da, mult de tot.

— Ce anume ?

— Limba hindi.

— Dar tu ce făceai în timpul ăsta ?

— La început învățam germana.

— El te învăța ?

— Nu ; el n-o cunoștea.

— Nu te învăța nimic ?
— Puțină hindi.
— Rivers te învăța limba hindi ?
— Da, domnule.
— Și pe surorile lui ?
— Nu.
— Numai pe tine ?
— Numai pe mine.
— Ai vrut dumneata să înveți ?
— Nu.
— El ți-a cerut ?
— Da.
Domnul Rochester tăcu din nou.
— De ce ? La ce-ți putea sluji limba hindi ?
— Voia să mă ia cu el în India.
— Ah, acum ajung la sursă. Voia să te ia de nevastă.
— Mi-a cerut, într-adevăr, să-i fiu soție.
— Nu-i adevărat : e o poveste nerușinată, pe care o născocești ca să mă superi.
— Iertați-mă, dar e adevărul curat. Mi-a cerut de mai multe ori să mă mărit cu el și nici dumneavoastră n-ați fi putut să mi-o cereți cu atîta stăruință.
— Domnișoară Eyre îți repet că poți să mă părăsești. De cîte ori trebuie să-ți repet același lucru ? De ce te încăpățînezi să-mi stai cocoțată pe genunchi, cînd eu ți-am spus să pleci ?
— Pentru că mă simt bine aici.
— Nu, Jane, nu te simți bine aici, fiindcă inima ta nu-i aici : e lîngă vărul dumitale, St. John. Oh, pînă acum am crezut că micuța Jane e numai a mea ! Chiar cînd m-a părăsit, am crezut că mă iubește încă. Era unica mea bucurie în mijlocul tuturor amărăciunilor. Cu toate că am fost multă vreme departe unul de altul, cu toate că am vărsat multe lacrimi în urma despărțirii noastre, de cîte

ori plîngeam după tine, Jane, niciodată nu mă gîndeam că ai putea iubi pe un altul ! Dar e de prisos să mă întristez. Jane, lasă-mă ; du-te și mărită-te cu Rivers.
— Atunci, domnule, alungați-mă departe de dumneavoastră, îmbrînciți-mă, căci de bună voie n-am să vă părăsesc.
— Jane, mi-e drag glasul tău. El dă încă viață nădejdilor mele, căci mi se pare sincer. Cînd îl aud, mă simt transportat cu un an în urmă și uit că între timp te-ai atașat de altcineva. Dar nu sînt nebun. Pleacă, Jane...
— Unde trebuie să mă duc, domnule ?
— Urmează-ți drumul, alături de bărbatul pe care ți l-ai ales.
— Cine-i acela ?
— Știi prea bine : acest St. John Rivers.
— Nu e bărbatul meu și n-o să fie niciodată. Nu-l iubesc și nu mă iubește. El iubește (așa cum poate iubi el, nu ca dumneavoastră) pe o tînără frumoasă pe care-o cheamă Rosamond. Voia să se însoare cu mine doar fiindcă socotea că a găsit o nevastă potrivită pentru un misionar, ceea ce nu aflase la ea. E un om mare și bun, dar aspru ; și rece ca un ghețar. Nu vă seamănă, domnule. Nu mă simt fericită nici alături de el, nici cu el. N-are pentru mine nici îngăduință, nici dragoste ; nu vede nimic atrăgător în ființa mea, nici măcar tinerețea ; doar cîteva însușiri intelectuale. Atunci, domnule, trebuie să vă părăsesc și să mă duc la el ?
Mă înfiorai fără voie și un instinct tainic mă apropie de stăpînul meu orb, pe care-l iubeam atîta. El zîmbi.
— Cum, Jane ?! E adevărat oare ? zise el. Așa stau lucrurile cu Rivers ?
— Da, domnule ! Oh, nu trebuie să fiți gelos !

Voiam să vă ațîț puțin, ca să fiți mai puțin mîhnit. Mă gîndeam că furia e mai bună decît durerea. Doreați dragostea mea. Ah, dacă ați putea vedea cît vă iubesc, ați fi mîndru și fericit. Inima mea vă aparține și așa o să fie totdeauna, chiar dacă soarta ne-ar despărți pe veci.

Mă sărută din nou și păru copleșit de gînduri triste.

— Oh, vederea mea stinsă ! Puterile mele ciuntite ! șopti el îndurerat.

Îl mîngîiai, ca să-l smulg din visare. Știam la ce se gîndește. Aș fi vrut să-i vorbesc, dar nu îndrăzneam. Se întoarse o clipă într-o parte și văzui o lacrimă strecurîndu-i-se pe sub pleoapele închise și de-a lungul obrajilor lui dăltuiți în stîncă. Inima mi se strînse de durere.

— Nu prețuiesc mai mult decît castanul acela bătrîn și lovit de trăsnet din livada Thornfieldului, zise el după scurt timp. Avea el oare dreptul, ars și scorojit cum era, să ceară unui caprifoi îmbobocit să-i acopere trunchiul mort cu florile lui proaspete ?

— Nu sînteți un trunchi mort, domnule. Nu sînteți un copac prăvălit de furtună ; sînteți tînăr și voinic. În jurul rădăcinilor dumneavoastră, fără s-o cereți măcar, vor crește plante tinere, fiindcă se vor bucura de umbra dumneavoastră bogată ; crescînd se vor rezema de dumneavoastră și vă vor înlănțui, pentru că puterea dumneavoastră le va fi un sprijin sigur.

El zîmbi iar. Îl alinasem puțin.

— Vorbești de prieteni, Jane ? mă întrebă dînsul.

— Da, răspunsei eu cam șovăind.

Mă gîndeam la ceva mai mult, dar nu știam ce cuvînt să întrebuințez. El îmi veni în ajutor.

— Ah ! Jane. Dar am nevoie de o soție.

— Dumneavoastră, domnule ?

— Da. E, deci, ceva nou pentru tine ?

— Firește : n-ați pomenit încă nimic de asta.

— Și această veste nu-i de loc binevenită, nu-i așa ?

— Asta atîrnă de împrejurări, domnule ; atîrnă de alegerea dumneavoastră.

— O s-o faci tu pentru mine, Jane. O să mă supun hotărîrii tale.

— Ei bine, domnule, alege-o *pe aceea care te iubește cel mai mult*.

— Am s-o aleg pe aceea *pe care o iubesc cel mai mult*. Jane, vrei să fii soția mea ?

— Da, domnule.

— Soția unui orb sărman pe care va trebui să-l duci de mînă ?

— Da, domnule.

— A unui schilod care e cu douăzeci de ani mai bătrîn decît tine și pe care va trebui să-l îngrijești ?

— Da, domnule.

— E adevărat, Jane ?

— Cît se poate de adevărat, domnule.

— Oh, iubita mea ! Dumnezeu să te binecuvînteze și să te răsplătească !

— Domnule Rochester, dacă am făcut vreo faptă bună, dacă am avut vreodată un gînd bun, dacă am rostit vreodată o rugăciune sinceră și curată, dacă vreodată am avut o dorință nobilă, sînt răsplătită acum. A fi soția dumneavoastră înseamnă pentru mine a avea toată fericirea la care poate năzui cineva pe pămînt.

— Fiindcă a te jertfi înseamnă pentru tine suprema fericire.

— A mă jertfi ? Ce să jertfesc ? Foamea pentru hrană, așteptarea pentru împlinire. Oare jertfă-i a avea dreptul să-l îmbrățișez pe cel pe care-l

respect, să sărut buzele pe care le iubesc, să mă sprijin de cel în care am încredere? Dacă e așa, negreșit că în jertfă stă suprema mea fericire.

— Dar, Jane, va trebui să-mi înduri beteșugurile, să treci neîncetat cu vederea ceea ce-mi lipsește.

— Toate astea nu înseamnă nimic pentru mine, domnule. Vă iubesc încă și mai mult decît în zilele măreției dumneavoastră trufașe, cînd nu voiați decît să dați și să ocrotiți, fiindcă acum vă pot fi folositoare.

— Pînă acum n-am putut îndura să fiu ajutat și călăuzit, dar de acum înainte nu va mai fi așa. Nu-mi plăcea să-mi pun mîna în cea a unei ființe străine, dar îmi place s-o simt strînsă de degetele micuței Jane. Preferam singurătatea deplină supravegherii neîncetate a servitorilor, dar blînda stăpînire a Janei îmi va fi o veșnică bucurie căci, Jane mi se potrivește. Dar eu mă potrivesc ei oare?

— Da, domnule, răspundeți celor mai din adînc dorințe ale ființei mele.

— Atunci, nimic pe lume nu ne silește să așteptăm; trebuie să ne căsătorim numaidecît.

Privirea și vorba lui deveniseră înflăcărate: își găsea elanul de altădată.

— Trebuie să devenim o singură ființă, și asta fără întîrziere. Îndată ce vor fi gata cele de trebuință, o să ne căsătorim.

— Domnule Rochester, de-abia acum bag de seamă că soarele a coborît spre asfințit și Pilot a plecat să-și ia masa. Lăsați-mă să văd ce oră arată ceasul dumneavoastră.

— Pune-ți-l tu la cingătoare, Jane, și păstrează-l. Nu mai am nevoie de el.

— E aproape patru, domnule. Nu vă e foame?

— Peste trei zile, Jane, trebuie să ne căsătorim.

Nu-i vreme acum de bijuterii și haine frumoase. Toate astea nu fac două parale.

— Soarele a zvîntat pămîntul, domnule. Vîntul nu mai bate și e foarte cald.

— Știi, Jane, că micul tău șirag de perle e acum legat sub cravata mea, în jurul gîtului meu pîrlit de soare? Din ziua cînd mi-am pierdut singura mea comoară, îl port ca pe o amintire.

— Să ne întoarcem prin pădure, o să fim numai la umbră.

Dar el nu mă asculta și-și continua gîndul.

— Jane! mă iei drept un păgîn ticălos, și, totuși, inima mi-e plină de recunoștință față de Dumnezeu binefăcătorul. El nu vede așa cum văd oamenii, ci mult mai limpede; nu judecă precum judecă oamenii, ci cu nesfîrșit mai multă înțelepciune. Am greșit. Aș fi ofilit o floare imaculată și i-aș fi întinat neprihănirea. Atotputernicul mi-a smuls-o din mîini. În trufașa mea răzvrătire l-am blestemat aproape. În loc să-mi plec fruntea sub voia sa, l-am sfidat. Dreptatea dumnezeiască și-a urmat drumul, nenorocirile m-au copleșit; am fost silit să trec prin valea umbrită a morții. Pedepsele atotputernicului sînt cumplite: mi-a trimis o încercare ce m-a făcut smerit pe tot restul vieții mele. Știi că eram mîndru de puterea mea, dar cum mai pot fi acum, cînd trebuie să mă las călăuzit de altul, ca un copil slab? Nu-i prea multă vreme, Jane, de cînd am recunoscut mîna lui Dumnezeu în soarta mea. Atunci a început să mă mustre cugetul, am început să mă pocăiesc și să doresc împăcarea cu atotputernicul; am început să mă rog uneori; rugăciunile mele erau scurte, dar foarte sincere.

Acum cîtăva vreme, sînt patru zile, cred, de atunci, era luni seară, mă aflam într-o ciudată stare sufletească; rătăcirea făcuse loc durerii, în-

căpățînarea mîhnirii. De mult îmi spuneam că de vreme ce nu te pot găsi, erai probabil moartă. Tîrziu în seara aceea, să fi fost între unsprezece și douăsprezece, înainte de a mă culca, l-am rugat pe Dumnezeu — dacă-i va fi voia — să mă ia curînd din lumea asta și să mă primească în veșnicie, unde aveam nădejdea să întîlnesc pe Jane.

Eram în odaia mea, în fața ferestrei deschise. Îmi plăcea să respir aerul îmbălsămat al nopții, cu toate că nu vedeam nici o stea, iar prezența lunii n-o simțeam decît vag într-o lumină nedeslușită. Năzuiam spre tine, Janet! Tot trupul și sufletul meu te chemau! Întrebai pe Dumnezeu, cu inima chinuită și smerită, dacă nu socotea că fusesem destul de deznădăjduit, îndurerat, chinuit, și dacă voi mai putea gusta vreodată din fericire și pace. Mărturisii că tot ceea ce îndurasem fusese drept, dar spusei că o să-mi fie greu să mai îndur multă vreme acest chin. Fără voie, buzele dădură glas dorințelor inimii mele și strigai: „Jane! Jane! Jane!“

— Ați rostit tare aceste cuvinte?

— Da, Jane. Și dacă cineva m-ar fi auzit, m-ar fi crezut nebun, căci le-am strigat cu tăria omului cu mintea rătăcită.

— Spuneți că asta s-a întîmplat lunea trecută, pe la miezul nopții?

— Da. Dar ce importanță poate avea ziua? Ascultă acum ce-i mai ciudat: ai să mă crezi superstițios. E adevărat că totdeauna am avut în mine o doză de superstiție. N-are a face! Ce-ți spun acum, e adevărat; cel puțin e adevărat că în urechile mele au răsunat cele ce-am să-ți povestesc. Cînd am strigat: „Jane! Jane! Jane!“ un glas — de unde a venit nu știu, dar știu al cui era — mi-a răspuns: „Vin, așteaptă-mă“! Și după o clipă auzii o șoaptă prin văzduh: „Unde ești?“ Aș vrea să-ți

spun, dacă aș putea, ce înrîurire au avut asupra mea cele ce ți-am spus; dar e atît de greu să exprimi toate acestea prin cîteva cuvinte searbăde. Vezi doar că Ferndean e ascuns într-o pădure deasă, care înăbușă toate zgomotele și stinge orice ecou. Acel „unde ești?“ părea a fi fost rostit pe un munte, căci cuvintele le-am auzit repetate de un ecou venit dinspre dealuri. În clipa aceea, o briză mai răcoroasă îmi atinse fruntea. Aș fi putut crede că Jane și cu mine ne-am întîlnit într-un loc sălbatic; și cred, într-adevăr, că ne-am întîlnit în gînd. Cu siguranță, Jane, că la ceasul acela dormeai neștiutoare; poate că sufletul tău își părăsise temnița terestră și venise să-l mîngîie pe al meu, căci era glasul tău, de asta sînt pe deplin încredințat...

Cititorule, tot luni, pe la miezul nopții, primisem și eu o înștiințare ciudată; îi răspunsesem cu chiar acele cuvinte. Ascultai povestirea domnului Rochester, dar fără să-i pomenesc despre ce mi se întîmplase și mie. Coincidența mi se păru prea inexplicabilă și solemnă ca să mai pomenesc de ea sau s-o discut. Dacă aș fi vorbit despre asta domnului Rochester, l-aș fi impresionat adînc și mintea lui, obosită de suferințele trecute, nu mai avea nevoie să fie chinuită de o și mai gravă problemă, care părea supranaturală. Am păstrat, așadar, acele lucruri îngropate în sufletul meu și le-am cîntărit în inima mea.

— N-o să te miri, deci, urmă stăpînul meu, că aseară, cînd te-ai ivit așa, pe neașteptate, mi-a fost greu să cred că nu ești doar o nălucă, un glas care o să se topească în tăcere și neființă, așa cum se topise cu cîteva zile înainte șoapta nopții și ecoul muntelui? Acum știu că toate sînt aievea și mulțumesc lui Dumnezeu din adîncul sufletului. Da, mulțumesc Domnului!

După ce mă dete jos de pe genunchi, se sculă, își descoperi respectuos fruntea, plecă spre pămînt ochii lui stinși și rămase într-o înclinare tăcută. N-am auzit decît ultimele cuvinte ale rugii sale :

— Mulțumesc celui care m-a zidit, zise el, pentru că și-a amintit de mila lui în ceasul judecății și-l rog smerit să-mi dea puterile trebuincioase să duc o viață mai curată decît în trecut !

Întinse brațul și mă rugă să-l conduc. Luai mîna lui dragă și o ținui o clipă lipită de buze, apoi o petrecui după umărul meu ; fiind mult mai mică decît el, îi puteam sluji de sprijin și călăuză. Intrarăm în pădure și ne îndreptarăm spre casă.

CAPITOLUL XXXVIII

ÎNCHEIERE

Cititorule, m-am căsătorit cu dînsul. Cununia noastră a fost simplă ; n-am fost decît el, eu, preotul și diaconul. Cînd ne-am întors de la biserică, eu am intrat în bucătărie, unde Mary pregătea masa, în vreme ce John curăța cuțitele.

— Mary, spusei eu, m-am cununat azi dimineață cu domnul Rochester.

Îngrijitoarea și bărbatul ei făceau parte dintre acei oameni discreți, cuviincioși, cărora le poți oricînd spune o veste însemnată, fără teamă că o să te trezești cu urechile sparte de țipete ascuțite, nici că va trebui să înduri apoi un puhoi de vorbe, prin care ei să-și arate uimirea. Mary ridică ochii și mă privi. Lingura de care se slujea să stropească friptura de pui ce se rumenea pe foc rămase — cîteva clipe — atîrnată în aer și tot atîta vreme cuțitele lui John scăpară de tortura frecatului. În cele din urmă, aplecîndu-se deasupra fripturii, Mary îmi zise doar :

— E adevărat, domnișoară ? Cu atît mai bine, firește !

După cîteva clipe adăugă :

— V-am văzut ieşind cu stăpînul, dar nu ştiam că vă duceţi la biserică să vă cununaţi. Şi-şi văzu de treabă.

Cînd mă întorsei spre John îl văzui căscînd o gură atît de mare, încît mi se păru că-i ajunge pînă la urechi.

— I-am spus eu nevestî-mi că aşa o să se întîmple, zise el. Ştiam că domnul Edward (John era un servitor vechi şi-l cunoscuse pe stăpînul său încă pe cînd era cel mai tînăr din familie, de aceea îi spunea adesea pe numele de botez) are să facă asta şi eram încredinţat că n-o să aştepte mult. Sînt sigur că a făcut bine. Vă urez multă fericire ! şi se trase politicos de favoriţi.

— Mulţumesc, John, răspunsei. Uite, domnul Rochester mi-a spus să vă dau asta, dumitale şi lui Mary, şi le pusei în mînă o hîrtie de cinci lire.

Fără să mai aştept, plecai din bucătărie. Puţin după aceea, trecînd pe dinaintea uşii, auzii următoarele cuvinte : „I se potriveşte mai bine decît oricare dintre doamnele alea măreţe". Apoi : „Sînt altele mai chipeşe, dar dînsa e bună şi nu face mofturi. Şi apoi e lesne de văzut că pentru el e tare frumoasă".

Scrisei numaidecît la Moor-House şi la Cambridge, pentru a-mi înştiinţa verii de ceea ce săvîrşisem ; în scrisoarea mea dădui toate lămuririle trebuincioase. Diana şi Mary îmi încuviinţară întru totul hotărîrea. Diana îmi scrise chiar că o să vină să mă vadă de-ndată ce se va termina luna de miere.

— Ar face mai bine să nu aştepte pînă atunci Jane — îmi spuse domnul Rochester cînd îi citii scrisoarea — căci pentru noi luna de miere va străluci toată viaţa şi lumina ei nu se va stinge decît pe mormîntul tău sau al meu.

Nu ştiu cum a primit St. John această veste ; n-a răspuns niciodată scrisorii pe care i-am trimis-o atunci. Îmi scrise totuşi, după şase luni, dar fără să pomenească de domnul Rochester sau de căsătoria mea. Scrisoarea lui era calmă şi chiar prietenoasă, deşi foarte serioasă. De atunci corespondenţa noastră, fără să fie prea intensă, a fost foarte regulată. Nădăjduieşte, îmi scria el, că sînt fericită şi e încredinţat că nu sînt dintre aceia care trăiesc fără Dumnezeu şi nu iau aminte decît la lucruri pămînteşti.

Nu-i aşa că n-ai uitat-o încă de tot pe micuţa Adèle, cititorule ? Cît despre mine, îmi aminteam mereu de ea. Domnul Rochester mi-a dat curînd voie să mă duc s-o văd la pensionul unde fusese trimisă. Am fost mişcată de bucuria neţărmuită pe care a simţit-o cînd m-a văzut. Mi s-a părut palidă şi slabă şi mi-a spus că nu e fericită. Regimul şcolii era prea aspru, iar studiile prea grele pentru o fetiţă de vîrsta ei. O luai cu mine. Voiam să-i fiu iar guvernantă, dar în curînd mi-am dat seama că nu se poate. Altcineva îmi cerea toată vremea şi toate grijile : bărbatul meu avea neapărată nevoie de ele. Căutai un pension mai apropiat şi cu un regim mai blînd, ca s-o pot vedea mai des şi s-o aduc uneori acasă. Am avut grijă să nu-i lipsească nimic din tot ce-ar fi putut să-i aducă vreo mîngîiere. Se obişnui repede cu noua ei reşedinţă, se simţi foarte bine acolo şi făcu progrese mari la învăţătură. Pe măsură ce crescu, o serioasă educaţie englezească corijă în mare măsură defectele ei franţuzeşti. Cînd plecă de acolo, găsii în ea o tovarăşă plăcută şi binevoitoare. Era ascultătoare, avea suflet bun şi se purta frumos. Prin atenţia ei plină de recunoştinţă faţă de mine şi de ai mei, m-a

răsplătit cu prisosință pentru neînsemnatele atenții ce le avusesem vreodată față de ea.

Povestirea mea se apropie de sfîrșit. Am să mai adaug doar cîteva cuvinte despre viața mea de soție și despre cei ale căror nume au fost atît de des pomenite aici, iar apoi am să închei.

Au trecut zece ani de cînd sînt măritată și acum știu ce înseamnă să trăiești *pentru* și *cu ființa* pe care o iubești mai multe decît orice pe lume. Mă socotesc nespus de fericită, mai fericită decît pot arăta cuvintele, pentru că sînt viața bărbatului meu, așa precum el e a mea ; niciodată o femeie n-a fost mai legată de bărbatul ei ; niciodată vreuna n-a fost mai mult carne din carnea lui, sînge din sîngele lui.

Nu sîntem obosiți unul de tovărășia celuilalt, așa cum nu sîntem obosiți de bătăile inimilor noastre ; de aceea sîntem veșnic împreună. A fi împreună e pentru noi a fi liberi ca în singurătate și veseli ca în compania unor tovarăși plăcuți. Vorbim cît e ziua de lungă și e ca și cînd fiecare ar medita mai limpede și cu mai multă însuflețire. Am toată încrederea în el și el în mine. Firile noastre se potrivesc și de aci rezultă o înțelegere desăvîrșită.

Domnul Rochester a rămas orb în cei dintîi doi ani ai căsătoriei noastre ; poate că asta ne-a apropiat așa de mult și a făcut legătura dintre noi atît de strînsă ; căci eu eram vederea lui, cum sînt și acum mîna lui dreaptă. Eram, cum spunea el adesea, lumina ochilor lui ; prin mine citea cărțile și vedea natura. Nu eram niciodată obosită să privesc pentru el și să-i descriu lanurile, rîurile, orașele, copacii, norii și razele scoarelui, priveliștile ce ne înconjurau și să înlocuiesc prin cuvintele mele ceea ce lumina nu mai putea arăta ochilor lui. Nu eram niciodată obosită să citesc pentru el și

să-l duc oriunde voia să meargă, să fac ce dorea, și simțeam o încîntare deplină, nemărginită — deși tristă — să-i fac aceste servicii, pentru că mi le cerea el, fără să simtă nici rușine dureroasă, nici înjosire sfîșietoare. Mă iubea atît de sincer, că nu-i venea de loc greu să-mi ceară ajutor. Știa că îl iubesc cu o dragoste fără hotare și că, slujindu-l, nu făceam altceva decît să îndeplinesc dorința mea cea mai vie. Eram căsătorită de doi ani. Într-o dimineață, pe cînd scriam o scrisoare pe care el mi-o dicta, se apropie și se aplecă spre mine, spunîndu-mi :

— Jane, ai la gît ceva ce strălucește ?

Aveam un ceas de aur cu lanț. I-am răspuns că da.

— Și o rochie albastru deschis ?

Aveam. Atunci el îmi spuse că de cîtăva vreme i se păruse doar că întunericul ce-i acoperă unul din ochi se luminează, dar că acum era sigur.

Am plecat la Londra. S-a dus la un oculist de seamă și, în sfîrșit, un ochi și-a recăpătat vederea. Nu vede prea bine ; nu poate nici să citească, nici să scrie prea mult timp, dar poate umbla singur. Pămîntul nu mai e pentru el o prăpastie întunecată, iar cînd i-a fost pus în brațe cel dintîi copil, a putut vedea că băiatul i-a moștenit ochii, ochii lui de altădată, atît de mari, de strălucitori și de negri. Cu acest prilej, recunoscu din nou, cu inima plină de mulțumire, că Dumnezeu a fost milostiv chiar cînd l-a pedepsit.

Edward și cu mine sîntem fericiți, cu atît mai mult cu cît cei pe care-i iubim sînt și ei fericiți. Diana și Mary Rivers s-au măritat amîndouă. În fiecare an vin să ne vadă sau ne ducem noi să le vedem. Bărbatul Dianei e căpitan de marină ; e un ofițer brav și un bărbat minunat. Mary s-a căsăto-

rit cu un preot, prieten şi coleg cu fratele ei şi, prin însuşirile şi talentele lui, vrednic de această căsătorie. Căpitanul Fitzjames şi domnul Wharton îşi iubesc, într-adevăr, nevestele şi sînt iubiţi de ele.

Cît despre St. John Rivers, el a părăsit Anglia şi a plecat în India. A păşit pe calea pe care şi-a ales-o şi pe care o urmează şi acum. Niciodată un pionier mai neobosit şi mai hotărît nu s-a aventurat în mijlocul stîncilor şi pericolelor ; a rămas mereu hotărît, credincios şi devotat. Lucrează pentru fraţii lui cu tărie, rîvnă şi credinţă ; le arată drumul spinos al desăvîrşirii. Ca un uriaş, doboară prejudecăţile ce devin piedici în calea către Domnul. E foarte aspru, pretenţios şi chiar ambiţios, dar străşnicia lui e străşnicia războinicului. Inimă mare, care-şi apără convoiul de pelerini împotriva atacului oricărui Apollyon [1], el împlineşte zisele apostolului, care vorbeşte în numele lui Crist cînd spune : „Cine vrea să mă urmeze să se lepede de sine, să-şi ia crucea şi să-mi urmeze mie". Ambiţia sa e aceea a spiritului nobil al cărui ţel e să ocupe un loc în primele rînduri ale celor care sînt răscumpăraţi, care stau fără păcat în faţa tronului lui Dumnezeu, care împărtăşesc cele din urmă izbînzi mărețe ale mîntuitorului, care sînt chemaţi, aleşi şi credincioşi.

St. John nu s-a căsătorit ; n-o s-o facă niciodată. Pînă acum şi-a împlinit singur datoria şi truda se apropie de sfîrşit.

Slăvitul lui soare coboară spre apus. Ultima scrisoare pe care am primit-o de la dînsul mi-a stors lacrimi, dar mi-a umplut sufletul de o bucurie cerească : îşi presimţea răsplata sigură şi-şi zărea de pe acum cununa. Ştiu că data viitoare o să-mi scrie o mînă străină pentru a mă înştiinţa că bunul şi credinciosul slujitor al Domnului a fost în sfîrşit chemat de stăpînul său. Şi la ce bun să plîng ?

Ultimul ceas al lui St. John nu va fi umbrit de teama morţii. Nici un nor nu-i va întuneca mintea, inima lui va rămîne cutezătoare, nădejdea lui neclintită, credinţa lui nezdruncinată ; chiar cuvintele lui o dovedesc.

„Stăpînul meu, scrie el, *m-a înştiinţat ! În fiecare zi îmi vesteşte mai lămurit mîntuirea : «Venirea mea este aproape» şi cu fiecare ceas ce trece, răspund cu şi mai multă înflăcărare : Amin ! Vino, Doamne Isuse !"*

[1] Îngerul adîncului sau „distrugătorul", pomenit în *Apocalips.*

Scanare și prelucrare digitală

de

Anonim

și

CAT Graur

Antwerpen

2024

